

KOMLÓSKA RUSZIN NYELVJÁRÁSA

A MAGYAR NYELVTUDOMÁNYI TÁRSASÁG
241. SZÁM   KIADVÁNYAI   241. SZÁM

KOMLÓSKA RUSZIN NYELVJÁRÁSA

ÍRTA

BENEDEK GERGELY

KIADJA A MAGYAR NYELVTUDOMÁNYI TÁRSASÁG
BUDAPEST, 2022

Sajtó alá rendezte és az utószót írta:

Zoltán András

Lektorálták:

Bárány Erzsébet

Lyavinecz-Ugrin Marianna

A kötet megjelenését támogatta:

Székely Ildikó

©Benedek Gergely örököse

ISSN 0133-218X

ISBN (nyomtatott) 978-615-5061-21-9

ISBN (elektronikus) 978-615-5061-22-6

DOI: 10.26546/5061226

Benedek Gergely

Tartalom

Előszó	9
Értelmező szótári fejezet.....	21
Nyelvjárási szövegek	135
Adatközlők.....	145
Függelék.....	147
Utószó	167

Előszó

Komlóska az ország északkeleti csücskében fekszik egészen közel az ukrán határhoz, közigazgatásilag a Zemplén megyei Sárospatak járáshoz tartozik. A falucska teljes népessége a 2015-ös adatok szerint mindössze 233 fő volt. Az 1900-as években azonban lakossága meghaladta a kilencezer lelket is, legelőin marhacsorda legelészett. A falu nevét az oklevelek 1390-ben említették először Komlós néven,¹ birtokosa Csirke Margit volt. Kelet felé haladva Szerencs után Vámosújfalunál kell balra fordulni, majd Erdőhorvátin keresztül juthatunk el Komlóskára. Ez egy zsákfalú, ahonnan már csak ösvényeken haladhatunk tovább az erdős hegy-völgyeken át. A környéket már sok természettudós járta be kutatva földrajzi értékeit. A falu levegője tiszta, a csendes vidék kiválóan alkalmas pihenésre, túrázásra. Felhőtlen éjszakán milliárdnyi csillag sziporkázik az égbolton, ami városon ritka jelenség. A település egyik korábbi polgármestere, Köteles László (2021. április 19-én hunyt el 48 évesen) sokat tett a falu fejlesztéséért. E könyv szerzőjét is minden tekintetben, anyagilag is támogatta. Nélküle ez a könyv sem jelenhetett volna meg.

Ez a könyv a komlóskai ruszinok anyanyelvéről, s elsősorban hozzájuk szól, akik nem szláv, hanem magyar nyelvi környezetben élnek. A szerteágazó tematikájú elemzés igyekszik a szláv és ruszin nyelvészet követelményeinek is megfelelni. A könnyebb megértés érdekében törekedtem a szótári rész ruszin példáit – mondatokat, szókapcsolatokat – szembeötlő **félkövér** betűkkel kiemelni, hogy a nyelvészeti felkészültséggel nem rendelkező olvasók a szövegben könnyebben el tudjanak igazodni. Azt is számításba kellett vennem, hogy a fiatalabb nemzedék már alig vagy egyáltalán nem érti, nem beszéli ősei nyelvét. Sajnos! Jó munkát kívánok komlóskai híveimnek, barátaimnak, akikkel a huszonöt éves közös munka lelkiileg is összeköt! Isten áldását kérem Komlóska népére, az elhunytakra és leszármazottaikra függetlenül attól, hogy a Kárpát-medencében élnek-e, vagy a szeszélyes sors messze sodorta őket.

A település ruszin nyelvjárásának az összegyűjtését 1995-ben kezdtem el, melynek eredményeként 2014 tavaszáig terjedelmes szóállomány gyűlt össze. A helyszíni terepmunkát nyáron, ősszel, télen és tavasszal végeztem el, alkalmanként egy-két hetet töltve Komlóskán, kérdezgetve főleg az idősebb, 60–90 éves asszonyokat és férfiakat, úgy gondolván, hogy az idős nemzedék érintetlenebbül őrzi az eredeti nyelvállapotot. Előrelátásom utólag be is igazolódott, mivel a későbbi fiatalabb, kb. 60 éves adatközlőkkel végzett munka során kiderült, hogy számos szót, kifejezést már nem használnak vagy nem is ismernek.

A gyűjtőmunkát egy kérdőívvel végeztem, melyet a következő források alapján állítottam össze:

¹ [A helységnév történetéről vö. Kiss Lajos 1997, *Földrajzi nevek etimológiai szótára*. Budapest: Akadémiai Kiadó, 1: 773. – ZA]

1. Международный комитет славистов. Комиссия Общеславянского лингвистического атласа. *Вопросник Общеславянского лингвистического атласа* (A szláv nyelvatlasz kérdőíve). Гл. ред. Р. И. Аванесов. Изд. Наука. Москва, 1965. Ezt a kérdőívet a szerzők azért dolgozták ki, hogy a mai szláv nyelvterület 853 pontján (településén) a 3454 kérdésre kapott válaszokat utólag nyelvöldrajzi térképekre vetítve szemléltetni lehessen, hogy a mai szláv nyelvek és nyelvjárások mennyire különböznek egymástól. A kérdőívet a szlavista nyelvészek a következő szláv lakosságú országokban kérdezték ki: Oroszország, Ukrajna, Belorusszia, Szlovákia, Csehország, Lengyelország, Bulgária, Szerbia, Horvátország, Macedónia és Szlovénia. Ezen kívül sor került az említett kérdőív kikérdezésére még néhány szláv lakosságú településen Németországban, Ausztriában, Magyarországon, Romániában, Albániában, Görögországban és Törökországban (1. *Общеславянский лингвистический атлас. Вступительный выпуск. Общие принципы. Справочные материалы*. Изд. Наука. Москва, 1978: 39). A kérdőív tartalmi összetétele a következő: hangtan, alaktan, szóképzés; tematikus fogalomkörök: állatvilág, állattenyésztés, növényvilág, földművelés, háztartás, élelem, ruházat, emberi test, rokonsági fokozatok, mesterségek, időjárás, domborzat; a szavak jelentésbeli különbségei.

2. *Dotazník pre výskum slovenských nárečí. Atlas slovenského jazyka* [‘A szlovák nyelvjárások kutatásának kérdőíve. Szlovák nyelvatlasz’]. Red. E. Pauliny, J. Štolc. Bratislava, 1947. Ezzel a kérdőívvel már korábban is dolgoztam 1957–1975 között, amikor az erdélyi Bihar és Szilágy vármegye 17 szlovák lakta településén szlovák nyelvjárási anyagot gyűjtöttem. Erről írtam meg monografikus disszertációm, amely szlovák nyelven meg is jelent: Grigore Benedek: *Slovenské nárečia v stoliciach Sălaj a Bihor v Rumunsku* [‘Szilágy és Bihar vármegye szlovák nyelvjárásai Romániában’]. Matica slovenská. Martin, 1983.

3. A fenti kérdőíveket kiegészítettem a kolozsvári Bolyai Tudományegyetem Magyar Nyelvészeti Tanszéke nyelvjáráskutatói munkaközössége által összeállított erdélyi magyar nyelvjárásoknak a kérdőívével. Ez a kérdőív akkor, az 1950-es években, még csak kéziratos alakban volt hozzáférhető.

Különböző nyelvjárások keveredéséből kialakult sajátos nyelvállapot

II. Rákóczi Ferenc (1676–1735) erdélyi fejedelem a Habsburg-ellenes szabadságharcnak volt a vezetője, a felkelést azonban leverték. A háború után főleg az 1710-es évektől kezdve érkeztek különböző etnikumú telepesek, így a ruszinok ősei is, Sáros, Zemplén megyéből és Délkelet-Lengyelországból a háború következtében elnéptelenedett északkelet-magyarországi térségbe. A három évszázados együttélés és az összeházasodások hatására (ebben az eldugott, világtól elzárt kicsi faluban ma már úgyszólván mindenki rokona mindenkinek) a beszélők egy nyelvjárási „konglomerátumot” hoztak létre, amelyik azonban a mindennapi érintkezésben jól működik. Igen jellemzőek a hangtani, alaktani és szóhasználati változatok, különbségek, s a nyelvi analógia hatására az egységesülés irányában ható tendencia.

Megállapítható, hogy az 1990-es évek elején a 70–90 éves nemzedék még számos szót használt, amelyek ma már alig ismertek, vagy teljesen kihaltak az élő nyelvből. Ezzel párhuzamosan egyre több magyar szó került be a komlóskai ruszin nyelvjárásba. Vannak ugyanakkor olyan hangtani sajátosságok, amelyek a ruszinok megtelepedése után alakultak ki, s amelyek egyetlen határon túli más ruszin nyelvjárásban sem fordulnak elő. Ilyen az eredeti palatalizált *l'* mássalhangzó helyén ejtett *j* mássalhangzó, pl. **kovaľ* > *kovaj* 'kovács', **solb* > *sil'* > *sij* 'só' stb. (I. Бенедек, Гергей 2007. Судьба палатализованного л' в русинском говоре села Комлошка. *Studia Slavica Academiae Scientiarum Hungaricae* 52: 39–42) vagy a hajdani, feltételezhetően illabiális *a* magánhangzó helyén ejtett labializált *a*, pl. *jama* 'gödör', *zsaba* 'béka' (ennek a magánhangzónak labializált, 'ajakkerekítéses' jellegét külön nem jelölöm) stb.

A komlóskai nyelvjárás szókincsét közel 20 év alatt gyűjtöttem össze a teljesség igénye nélkül. A „szótár” kifejezést azért nem használok, mert ez egy nagyobb lélegzetű munkát jelentene meg. A bemutatásra kerülő szóállomány nyilvánvalóan nem teljes, de nem is lehet az több okból:

1. Ez a nyelv – bármennyire is közel áll szívemhez – nem anyanyelvem, s nem ismerem annyira, mintha szüleimtől hallottam, tanultam volna.

2. A nyelvjárás – nagy sajnálatomra – kihalóban van, amint egy kedves adatközlőm, Rozi néni (Kiss Istvánné Mackanics Róza, 1927–2013) szomorúan meg is jegyezte: „Наш язык вимпе” – 'nyelvünk kihalt'. Ő volt talán a falu „utolsó mohikánja”, aki Komlóska ruszin nyelvjárását az utóbbi évtizedekben a legtökéletesebben beszélte.

3. Egy viszonylag teljesebb, a szláv nyelvészet igényeinek megfelelő alapos ruszin monográfiát már egy ruszin anyanyelvű értelmiségi sem tudna megírni több okból: a kis számú helybeli értelmiség jobbára szlovák középiskolába járt (ruszin nyelvű iskola az országban nem volt), ezért anyanyelvük természetszerűen szlovák elemekkel elegyedett, „fertőződött”, ami írásaikban is szembeötlő. Ezen kívül a komlóskai nyelvjárás „összevisszasága, tarkasága” csak nyelvtörténeti alapon kibogozható, értelmezhető. Ilyen szakképzettséggel viszont nem akárki rendelkezik. Erre a feladatra az 1950-es években a nagy tudású Balezcky Emil (1919–1981) vállalkozott, közölt is három ilyen tárgyú tanulmányt,² de korai halála megakadályozta abban, hogy eredeti célját megvalósítsa. Így történt, hogy 1995-ben Gregor Ferenc, az Eötvös Loránd Tudományegyetem Szláv Filológiai

² [A három említett Balezcky-tanulmány: 1) Балецкий, Э. 1956. О языковой принадлежности и заселении села Комлошка в Венгрии. *Studia Slavica Academiae Scientiarum Hungaricae* 2: 345–364; 2) Балецкий, Э. 1958. Венгерские заимствования в лемковском говоре села Комлошка в Венгрии. *Studia Slavica Academiae Scientiarum Hungaricae* 4: 23–46; 3) Балецкий, Э. 1980. Диалектные записи из Комлошки: *Studia Slavica Academiae Scientiarum Hungaricae* 26: 97–138. Balezcky Emil a komlóskai nyelvjárás magyar elemeiről előadást tartott a moszkvai nemzetközi szlavisztikai kongresszuson (1958), ennek kivonata később megjelent: Балецкий, Э. 1962. Венгерские заимствования в лемковском говоре с. Комлошка. In: Виноградов, В. В. ред. *IV Международный съезд славистов: Материалы и дискуссии II*. Москва: 388–389. – ZA]

Tanszékének professzora arra buzdított, hogy gyűjtsem össze Komlóska nyelvjárását. Én fiatalos lendülettel neki is rugaszkodtam a feladatnak, nem látván előre a magyarországi ruszin-kutatás „buktatóit”.

A szlavista nyelvész kutatómunkájában előny, ha az adott nyelv(járás) ismerete mellett rendelkezik nyelvjáráskutatói, nyelvtörténeti tapasztalattal és a szláv etimológiában is jól eligazodik. A komlóscai nyelvjárás történeti elemzésében ez mindenképpen hasznos előfeltétel. Korábbi szlovák nyelvjáráskutatói munkásságom ebben a tekintetben utólag nagy hasznomra vált.

A komlóscai cirill betűs ruszin ábécé és ejtésbeli megfelelései a magyar nyelvben

ruszin betű	magyar megfele- lője, jelölése	példák		jelentés
		ruszin	magyar kiejtése	
А а	a	мама	mama	anya
Б б	b	дуб	dub	tölgy
В в	v	вода	voda	víz
Г г	h	гуса [гуска]	husza [huszka]	liba
Ґ ґ	g	газда	gazda	gazda
Д д	d	дуб	dub	tölgy
Е е	e	месо	meszo	hús
Є є	je	єден	jeden	egy
Є̇ є̇	jo	ке̇	kejo	hány?
Ж ж	zs	жаба	zsaba	béka
І і	i	бій	bij	fájdalom
И и/и	magy. <i>é</i> és <i>i</i> közötti átmeneti hang, jelölése: <i>é</i>	син	szén	fia (valakinek)
Й й	j	бій	bij	fájdalom
К к	k	катонак	katonak	katona
Л л	l	лопата	lopata	lapát
М м	m	месо	meszo	hús
Н н	n	ніч	nics	éjszaka
О о	o	оріх	orich	dió
П п	p	поле	pole	mező
Р р	r	рік	rik	év
С с	sz	середа	szereda	szerda
Т т	t	стіл	sztil	asztal
У у	u	угя	uhja	szén
Ф ф	f	фебруар	február	február
Х х	ch	хто	chto	ki, kicsoda
Ц ц	c	отец	otec	apa
Ч ч	cs	час	csasz	idő
Ш ш	s	шіно	sino	széna
Щ щ	scs	щестя	scsesztja	boldogság
Ю ю	ju, 'u	юде, ходю	jude, chogyu	emberek, járok
Я я	ja, 'a	яма, кухня, видят	jama, kuchnya, végyat	gödör, konyha, látnak

Megjegyzések:

1. A komlóskai ruszin *a* magánhangzó az olyan szavakban, mint *разда, жаба, катонак, середа, яма* stb. labializált (ajakkerekítéses) magánhangzó, mely hangzása után közel áll a magyar *a* magánhangzéhoz, pl. *apa, gazda* stb., de azzal nem azonos, mivel a magyar *a* alacsonyabb nyelvállású és mélyebb hangzású. A különbség hallás után akkor érzékelhető, ha olyan ruszin–magyar szó párokat vetünk össze, mint: *дуга – donga; солонина – szalonna; яма – Jankó; январь – január* stb.

2. A ruszin *z* mássalhangzó zöngés, faringális (garatréshang), a zöngétlen *x* (magyaros átírásban *ch*) pedig hátulképzett réshang, ezek jelentés-megkülönböztető fonémák, pl. *голодні єм* 'éhes vagyok', *холодне рано* 'hűvös reggel', *uidum na poroży* 'ül a küszöbön', *ворожі у порохи* 'verebek a porban'. Emiatt helytelen, ha a *z* és *x* (= *ch*) mássalhangzókat a magyarra egyaránt *h*-val írjuk át. Az egymástól eltérő *z* és *x* „magyaros” átírását a következő szó párokkal szemléltethetjük: *нога – noha* 'láb', *угя – uhja* 'szén', *знати – hnaté* 'üzni, hajtani', *драга – draha* 'út'; ellenben: *оріх – orich* 'dió', *хмо – chto* 'ki(csoda)', *хижа – chézsa* 'ház', *кухня – kuchnya* 'konyha' stb.

3. A ruszin *u* magánhangzó az olyan szavakban, mint *вино, зима, корито, луна, хижа* (magyaros átírásban: *véno, zéma, koréto, lépa, chézsa*) stb. sajátos, a magyarban nem létező beszédhang, a laikus számára pedig összetéveszthető a magyar *e*-vel, de ez az „e” annál zártabb, s kissé veláris színezetű. A nyelvhát függőleges mozgása tekintetében középső-felső nyelvállású, vízszintes síkon pedig az elől képzettől kissé a veláris felé eltolódó magánhangzó.

4. A lágyágjel (*ь*) nem jelöl külön beszédhangot, hanem az előtte álló mássalhangzó „lágyágát” jelzi (a lágy mássalhangzó képzésekor a nyelvhát első része a kemény szájpaddal fogíny mögötti részéhez tapad).

5. A magyar és ruszin ábécé egyező betűi: *a, e, i, o*. A ruszin *м* és *к* betűknek a magyar ábécében *m* és *k* felel meg. A magyar ábécében nem létező ruszin betűk: *б, з, г, є, ж, з, ґ, л, н, ф, ц, ч, ш, щ, ю, я, ь*. A magyar ábécében is előforduló hasonló ruszin betűk, amelyeknek a kiejtése a két nyelvben egymástól teljesen eltérő: *Вє : Bb, Сс : Cc, Уу : Yy*.

A magyar anyanyelvűek számára a ruszin *z* és *x*, valamint a ruszin *u* és a labializált *a* magánhangzó „utánzása”, helyes ejtése gondot okoz. Gyakran előfordult, hogy valamelyik adatközlőm javította ki „nyelvbottlásaimat”. Egyszer az egyik néni rám is kiáltott, hogy ejtsem már helyesen azt a sajátos, labializált ruszin *a* magánhangzót. Ugyanakkor megfigyeltem, hogy a „vasárnapi” ruszin iskolában a 7–14 éves tanulók, akik otthon már csak ritkán hallották anyanyelvüket, az említett beszédhangokat bizony tökéletesen tudták reprodukálni. Való igaz: idegen nyelvet legkönnyebben fiatal korban lehet jól elsajátítani.

A komlóscai latin betűs ruszin ábécé néhány sajátossága

A komlóscai latin betűs ruszin ábécé 32 betűje: *a, b, c, č, d, d', dz, dzs, e, f, g, h, ch, i, y, j, k, l, m, n, n', o, p, r, s, š, t, t', u, v, z, ž*. A *dz, dzs, ch* betűösszetételek egy beszédhangot jelölnek. Ezt az ábécét a Szláv nyelvatlasz számára elfogadott, főleg latin betűs fonetikai átírás alapján – kisebb módosításokkal – állítottam össze (Вопросник ОЛІА, 9–19). Ez az átírási rendszer alkalmas minden egyes szláv nyelv alapvető beszédhangjainak írásos rögzítésére, beleértve a fontosabb nyelvjárásokat is, amely számba veszi az alaphangok legfontosabb fonetikai változatait is: 15 magánhangzó és több mint 60 mássalhangzó. Az egyes szláv nyelvek és nyelvjárások leírásában – nyomdatechnikai okokból – természetesen csak korlátozott számú magánhangzó és mássalhangzó (írott betű) jöhet számításba. A beszédhangoknak megfelelő betűk nagy része a Szláv nyelvatlaszban latin eredetű, kiegészítve néhány cirill, görög és más eredetű betűvel. Az alapbetűk fölött vagy után ún. diakritikus jelek (mellékjelek) is használatosak, ilyenek a ruszin ábécében: *č, š, ž, d', n', t'*. A hosszú magánhangzókat és mássalhangzókat az adott betű „kettőzése”, ismétlése jelöli: *šuuni* 'szép', *dobrii* 'jó', *viina* 'háború', *tricceť* 'harminc', *jenno* 'egy', *ottamaj* 'onnan'. A szótári részben a beszédhang hosszúságát ugyancsak a két betű kettőzése szemlélteti: *šuuni, viina, dobrii, tricceť, jenno* stb.

A finomabb hangsajátosságokat (árnyalatokat), amelyeket a megszokott ábécé betűi nem képesek szemléltetni, szögletes zárójelek közé írt fonetikus átírás jelöli: a *devjat'* 'kilenc' szónak a kiejtését pontosabban szemlélteti ennek fonetikus átírása: [*döyjat'*]. Az alábbiakban több szögletes zárójelű példa következik. Zárt szótag végén az írott *l* és *v* helyén a nyelvjárásban bilabiális (ajakkerekítéses) *ʋ* simulóhangot ejtenek, pl. *volk* [*vouʋk*] 'farkas', *žolte* [*žouʋte*] 'sárga', *poldecı* [*pıuʋdecı*] 'fél deci'. Ezek a szokatlan hangsorok a hangtani helyzettől függő hangváltozások és hasonulások következményei: *poldecı* > [*poudecı* > *piudecı* > *pıudecı*]; *pivnyca* > [*piuʋnyca* > *pıuʋnyca*] 'pince'. A felsorolt példákban megfigyelhető, hogy a nyelvjárás hangállományában olyan szokatlan, nem ruszin *ö, ü* magánhangzók is hallhatóak, amelyeket csak a hangtani helyzet „torzító” hatásával magyarázhatunk meg.

Vannak hangtani helyzetek, amikor az *r* mássalhangzó és az utána következő *ja* hangcsoport között hiátustöltő (hangrést kitöltő) alig hallható *ı* simulóhangot ejtenek: *priasty* 'fonni', *triasty* 'rázni'. A folyamatos ruszin beszédben az előljárószó és az utána következő ragozott személyes névmás gyakran összeolvad, mintha egy szót ejtenének. Az összeolvadást ívelt összekötő *ı* jel szemlélteti: *doın'ho* 'belé(je)', *naın'ho* 'arra, rá', *šıtom* (*s tym* helyett) 'azzal'.

Az *ó* magánhangzóra végződő magyar eredetű jövevényszavakat a komlóscai ruszinok szövégi *-ou* diftongussal (kettőshangzóval) ejtik: *bunkó* > [*bunkou*], *apó* > [*apou*]. Kivételt képez a *hordó* szó sorsa a nyelvjárásban: *hordó* > [*hordıv* > *hordıu*]. Érdekes, ahogyan az átvevő ruszin nyelvjárás a magyar szavakat igyekszik – a maga fonetikai szabályaihoz igazodva – a saját „képére” átalakítani: magy. *Bodrog* > ruszin *Bodrig* folyónév, G *Bodroga*. Zárt szótagban ugyanis az *o* helyén *i* hallható: *Bodrig*. Hasonló törvényszerűség érvényesül az ukrán irodalmi nyelvben is, pl. *kin* 'ló', G *kon'a*; *rik* 'év', G *roka*.

A komlóscai latin betűs ruszin ábécé táblázata

latin betű	magyar azonos vagy közelálló hangzású megfelelője	példák		szó jelentése
		ruszin szó	magyar (a ruszinnal nem mindig egyező) kiejtése	
a	a Azonos hangzású mgh. a magyar irodalmi nyelvben nincs, mivel a ruszin a a magyar a-nál magasabb nyelvállású. A komlóscai a mgh. az eredeti szláv illabiális a-nak (ilyen a magy. á) labializált változata	jama kamin' žaba	jama kaminy zsaba	gödör kő béka
b	b	bukva dub	bukva dub	betű tölgy
c	c	ocet otec	ocet otec	ecet apa
č	cs	čas kjuč	csasz kjucs	idő kulcs
d	d	mid voda	mid voda	méz víz
d'	gy	d'ido chod'u	gyido hogyu	nagyapa járok
e	e	meso	meszo	hús
f	f	februar findzsa	februar findzsa	február bögge
g	g	bud'ogovy	bugyogové	bugyi
h	h Sajátos, a magyarban nem létező zöngés garatréshang. A magyarban ehhez hasonló a két mgh. között ejtett zöngés színezetű h msh.: <i>pohár; tehén, vihar.</i>	harlo hn'izdo husa	harlo hnyizdo husza	torok fészek liba

ch	ch Megközelítőleg úgy hangzik, mint a magyarban a <i>ch</i> az olyan szavakban, mint pl. <i>München, pech, technika, echo</i> vagy a <i>h</i> az <i>ihlet</i> szóban. A komlós-kai ruszin <i>ch</i> ejtések a hátsó nyelvhat és a szápadlás közötti rész szűkebb, mint a magyar <i>h</i> esetében.	chjib chto kuchn'a orich	hjib hto kuhnya orih	kenyér ki, kicsoda konyha dió
i	i	bij kin'	bij kiny	fájdalom ló
y	y A magyar <i>e</i> és <i>é</i> közötti átmeneti magánhangzó. A komlós-kai ruszinok ezt általában a magyar ékezetes <i>é</i> -vel írják (részletek a táblázat után).	chyža syn zyrna	hézsza szén zéma	ház fia (vkinek) tél
j	j	bij jis	bij jisz	fájdalom erdő
k	k	korhaz rik	korhaz rik	kórház év
l	l	lopata plit	lopata plit	lapát kerítés
m	m	mama meso	mama meszo	anya hús
n	n	jeden nis	jeden nisz	egy orr
n'	ny	kin' kuchn'a	kiny kuhnya	ló konyha
o	o	ohen' orich	oheny orih	tűz dió
p	p	krompji pole	krompji pole	burgonya mező
r	r	jarok rik	jarok rik	patak év
s	sz	kist'	kiszty	csont
š	s	ošin' šn'ih	osiny snyih	ősz hó
t	t	teraz	teraz	most

t'	ty	t'ilo	tyilo	test
u	u	jude	jude	emberek
v	v	kvitok večur	kvitok vecsor	virág(szál) este
z	z	viz zejizo	viz zejizo	szekér vas
ž	zs	už žalo	uzs zsalo	már fullánk

Megjegyzések:

1. A ruszin *y* (a magyar *é*-hez közel áll, de azzal nem azonos) a magyarban nem létező, középső-felső nyelvválású, kissé hátrább képzett magánhangzó, mely a magyar *e* és *é* közötti átmeneti beszédhang benyomását kelti. Ha a komlós-kai ruszinok anyanyelvi szavaikat latin betűkkel írják le (a cirill ábécét ugyanis nem ismerik és nem használják), akkor ezt a jellegzetes magánhangzót a magyar ábécéből „kölcsonvett” *é* betűvel helyettesítik, jobb híján más megoldást nem találva, pl. *szén* ’valakinek a fia’, *zéma* ’tél’ stb. Meg kell azonban jegyezni, hogy a latin betűs ruszin *syn* ’fia vkinek’ szóban az *é* magánhangzó egyáltalán nem azonos a magyar *szén* (barnaszén, kőszén) *é* magánhangzójával. E sajátos ruszin beszédhang jelölésére magam a már korábban említett *Szláv nyelvatlasz* számára elfogadott *y* (ipszilon) betűt használok, ld. *chyža*, *hlyna*, *lypa*, *mydlo*, *ryba*, *syn*, *svyn* ’a’, *šylo*, *žyvot* stb. De ha a komlós-kai ruszin polgár számára „kézenfekvőbb” az *é* betűs írott változat: *chézsa*, *hléna*, *lépa*, akkor ez is megengedhető.

2. A hátulképzett *ch* (a két betű egy beszédhangot jelöl) zöngétlen réshang jelölésére a *Szláv nyelvatlasz*ban használt *x* betűt használják abból a megfontolásból, hogy egy beszédhangot egy betűvel kell jelölni. Ez a beszédhang természetesen a kétjegyű *ch*-val is jelölhető, ugyanúgy, mint idegen eredetű szavainkban: *echo*, *almanach*, *mechanika*, *technika*, *monarchia*, *Zürich* stb. A szótári részben azonban következetesen a *ch* betűösszetétel használatos.

3. Sajátságos „latin” betűk a ruszin a nyelvű példákban, amelyek a magyar ábécében nem léteznek, vagy ha igen, akkor azokat a magyartól eltérően ejtik: *d'* = *gy*, *t'* = *ty*, *n'* = *ny*, *š* = magyar *s*, *ž* = *zs*, *s* = magyar *sz*, *y* = *e* és *é* közötti átmeneti beszédhang.

Nyelvjárási szövegmutatvány cirill betűs és latin betűs változatban

Япчаник

Два деци молока положу зогрити а до_нього положу пять деки ёлестöву і положу до_нього два лошки цукру і кус соли. Тото мі піткисне а теди положу до мисочки два пригорщі муки. Піцдеци оїю до_нього, жминку цукру, іщі кус соли. Теди ёлестö з молоком сипу до теї муки а го вимішу. Ке_т:верде тото тісто, теди положу до_нього іщі молока, жеби някке було тісто а то викисне. Теди сипу го на таблю а на два го роздію. Ёдно роскачам, положу го до тепши. Вимастилам тепшу з оїём. Япка олупую, пореселую, куз_іг_вистискам а положу їх зогрити. Положу до_ніх два жмені цукру, кус фагею, куз_жеяморжи, розмішам, а теди положу до тепши на тото тісто. А другі адак тіста роскачам а положу до тепши на тоти япка. Теди збию едно яйцо, помашу верх, закапчам гас а положу го печі. Шу:ні на червено ма ша хпечі. Кеди червене шу:не, треба го виняти. Вистине, гіден го їсти. На добрі: ужиток гу нёму! Тісто до зимного бубна треба положити.

Japčanyk

Dva decy moloka položu zohryty a do_n'ho položu pjať deky élestövu i položu do_n'ho dva lošky cukru i kus soly. Toto mi pitkysne a tedy položu do jen-nej mysočky dva pryhoršči muky. Püudeci ojiju do_n'ho, žmynku cukru, išči kus soly. Tedy élestö z molokom sypu do tej muky a ho vymišu. Ke_t:verde toto f'isto, tedy položu do_n'ho išči moloka, žeby n'achke bulo f'isto a to vykysne. Tedy sypu ho na tablu a na dva ho rozďiju. Jedno roskačam, položu ho do tepšy. Vymastylam tepšu z ojijom. Japka olupuju, poreseluju, kuzjijih vystyskam a položu jich zohryty. Položu do_n'ich dva žmen'i cukru, kus faheju, kuz_žemjamoržy, rozmišam a tedy položu do tepšy na toto f'isto. A druhi adak f'ista roskačam a položu do tepšy na toty japka. Tedy zbyju jedno jajco, pomašču verch (verch), zakapčam gas a položu ho pečī. Šuuni na červeno ma ša chpečī. Kedy červene šu:ne, treba ho vyn'aty. Vystyne, hiden ho jisty. Na dobri: užytok gu n'omu! T'isto do zymnogo bubna treba položyty.

A fentebbi „almás sütemény” receptjét Kiss Istvánné Mackanics Róza (1927–2013) mondta el.

Értelmező szótári fejezet

A szótári rész felépítése

A magyar címszó után annak ruszin nyelvű latin betűs fordítása (megfelelője) következik a ruszin szó fontosabb névszói vagy igei ragjaival együtt. Ezeket azonban csak akkor adom meg, ha azokat az adatközlőktől biztosan hallottam. A ruszin szavak jelentését, jelentésváltozatait számos esetben szókapcsolatokban, mondatokban szemléltetem.

1. A komlóskai ruszin nyelvjárásban a hangsúly az utolsó előtti szótagra esik: *ottamaj*, *povidal*, *vysluchuvaj* stb.

2. Szó végén a zöngés mássalhangzók zöngétlenednek: *pid* > *pit*, *gaz* > *gas*, *dižd'* > *dišč*. Ha azonban a folyamatos beszédben az adott szó után nincs szünet (a két egymás utáni szó egybeolvad), a szóvégi zöngés mássalhangzó zöngés marad, ha: a következő szó zöngés mássalhangzóval vagy ugyancsak zöngés jellegű *j*, *l*, *n*, *m*, *r* mássalhangzóval kezdődik vagy a második szó elején magánhangzót ejtenek, pl. *od_začatku*, *od_rana*, *od_mamy* (*de ot_svojej mamy*), *od_occa*.

3. A magyar címszónak megfelelő ruszin főnév után annak birtokos ragja következik (többeli hangváltozás esetén a szó töve az esetraggal együtt jelenik meg): *syn*, -a; *orich*, -u; *kin* ', *kon* 'a; *kist'*, *kosty*; *nič*, *noči*; *maty*, *materj*; *pole*, *poja*. Mivel a névszóragozásban a részeshatározó-, előjárós és eszközhatározó esetben gyakran fordulnak elő hangváltozások, ezek az esetragok – ha szükséges – mind szerepelnek, pl. N *ošin* ', G *oseny*, DL *osen* 'i, I *osenom/ošin* 'om; N *postij*, G *postely*, DL *postej*, I *postelom*; N *sij/sola* (analógia hatására), G *soly*, DL *soji*, I *solom*. Hasonlóképpen csak nyelvtörténetileg magyarázható hangváltozások, analógiás (egységesítő) hatások észlelhetők az igeragozásban is, pl. *tjity* (*tšlěti): *Drevo ne horyt*, *lem tjije*, *lem ša dusyt u mašyn* 'i. 'A (nedves) fa nem ég, hanem csak senyved a tűzhelyben'; *moloty* (*melti) *meju*, *meleş*, *mejut*; *šidyty/šid'ity* (*šědēti), *šidu*, *šidyš*, *šidat*; *proklynaty*, -am, -aš, -ajut 'átkoz vkit' foly. A *proklynaty* folyamatos cselekvésű igének meglepő módon három ugyanolyan jelentésű, de hangtanilag egymástól eltérő befejezett alakja van, ami ismét csak történetileg követhető nyomon (*prokļeti): 1. *prokjaty*, *prokja'tu*, *prokjatyš*, *prokja'tat*; 2. *prykjaty*, *prykju*, *prykješ/prykleš*, *pryknut*; 3. *pryknuty*, *prygnu/prykju*, *pryk-neš/prykleš*, *pryknut*.

4. Egyes melléknevek szótöve váltakozva kemény *n* vagy lágy *n* ' mássalhangzóra végződik: *jitušni*, -a, -e/*jitušn* 'i, -'a, -'e; *vyšni*, -a, -e/*vyšn* 'i, -'a, -n'e. A melléknevek hímnemű alakjában a szóvégi -ij > -i rövidülés igen gyakori – az *ij* összetétel egyébként hosszú *ii* változatban is előfordul – pl. *starij/starii* > *stari*, *dobrij/dobrii* > *dobri* stb. A felsorolt változatok a szócikkekben helyet kapnak.

A többféle nyelvjárás keveredéséből kialakult mai ingatag nyelvállapotban nincs minden beszélő által „öszönösen” elfogadott egységes norma. Az igék esetében általában pontosítható, hogy az adott igealak folyamatos vagy befejezett

cselekvésű-e. A kéttagú folyamatos–befejezett igepárok azonban a gyűjtőmunka során nem mindig kerültek felszínre, mivel a folyamatosság–befejezettség alakilag és jelentéstanilag nem mindig különíthető el olyan élesen, mint például az orosz nyelvben. Pedig az adatközlőkkel folytatott aprólékos „nyomozás” folyamán igyekeztem olyan általam sugallt mondatokat „kiprészíteni” belőlük, amelyekből kiderülhetek volna az aspektusbeli árnyalati különbségek, finomságok. Ezek a próbálkozásaim azonban nem mindig jártak sikerrel. A folyamatos–befejezett szemlélet kérdése a nyelvjárásban egyébként külön tanulmány tárgyát képezhetné.

Rövidítések

A — accusativus (tárgyeset)
bef — befejezett cselekvésű igealak
birt. jelző — birtokos jelző
D — dativus (részeshatározó eset)
durva — bántóan közönséges
e. — egyes szám
el. — előjárósó
felsz — felszólító mód
felt — feltételes mód
fiat. n. — fiatalabb nemzedék
fn. — főnév
foly — folyamatos cselekvésű igealak
G — genitivus (birtokos eset)
h. — hímnemű
hat. rag — határozó rag
hsz. — határozósó
I — instrumentalis (eszközhatározó eset)
idős n. — idős nemzedék
i. — ige
inf — infinitivus (főnévi igenév)
jel i — jelen idő
jövő i — jövő idő
kb. — körülbelül
kf. — közép fok
ksz. — kötő szó
L — locativus (előjárós eset)
ld. — lásd
magy. — magyar
megj. — megjegyzés
mgh. — magánhangzó
mslh. — mássalhangzó
múlt i. — múlt idő
mn. — melléknév
N — nominativus (alanyeset)
n. — nőnemű
nép. — népies, népszerű
nm. — névmás
pejor. — pejoratív, gúnyosan elmarasztaló
Pl — pluralis (többes szám)
pl. — például

rég. — régies
ritk — ritkán
s. — semlegesnemű
Sg — singularis (egyes szám)
stb. — s a többi
sz. — személy
szn. — számnév
táj. — tájszó
tb. — többes szám
tréf. — tréfás
ún. — úgynevezett
v. — vagy
vhol — valahol
vki — valaki
vmi — valami
vö. — vesd össze (utalás vmire)

Jelmagyarázat

- /   nyelvjárási változatokat különít el
[   ]   szögletes zárójelek között: fonetikai ejtésváltozatok
:   kettőspont előtti helyzetben a magánhangzó vagy mássalhangzó
          hosszú. A mássalhangzók és magánhangzók hosszúságát egyébként a megfelelő betű kettőzése is jelöli: *triccet', ottamaj, jenno, viina, dobrii, šuuni* stb.

A, Á

abbahagy ochabyty/zochabyty, -ju, -yš, bef. **Domašn'u robotu hiden zochabyty, ale dokinčaty/skinčaty n'i.** 'A házimunkát abba lehet hagyni, de befejezni nem.'

ablak oblak, -a

abroncs obruč, -a

ács ač, -a, D -ovy. Pl N -ove

ad daty, dam, daš, dadut/d, bef; davaty, daju, -ješ, -jut/d, foly. **Daju psovy jisty.** 'Enni adok a kutyának.'

adós dolžen [doužen], dolžna [doužna]; **Vin mi dolžen pin'aži.** 'Pénzzel adós nekem.'

adósság dolstvo [doustvo], -a

ág konar, -a, L -u

agy mozog, GL mozgu

ágy post'ij/post'i, G postely, DL posteji, I postelom/post'ijom. Pl N postely. **Moja p.** 'Az én ágyam.' **U posteji ležyt.** 'Ágyban fekszik.'

agyag hlyna, -y

agyagfazék hlynjani hornec

ágyás (virágnak, veteménynek) hrjadka, -y

ahogy(an) jak. **Vyd'il jem, jak ša drapal na drevo.** 'Láttam, hogyan mászott fel a fára.'

ahol de. **De spyš? De sy najdu salaš.** 'Hol alszol? Ahol szállást találok.'

ajak (száj külső, bemeneteli szegélye, pirosas része) klapačka, -y. **Spidna/nyžn'a k.** 'Alsó ajak.' **Vyšn'a k.** 'Felső ajak.'

ajándék jandek, -u. **Jandek jem kupyl mami.** 'Ajándékot vettem édesanyámnak.'

ajtó dverji/dveri, GL dverjox, D dverjam. **Zeizny dverji.** 'Vasajtó.'

ákác akast, -a. **Zos akasta jem storhnul kvit.** 'Az ákác(fá)ról leszakítottam egy virágot.'

ákácvirág akastove kvit'a

akadozik špytyty, foly. **Špytyt mi lancok na bicigli.** 'Akadozik a biciklim láncá.'

akar cht'ity, chcu, chceš, cht'at/cht'ity, scu, sceš, cht'at, foly

akárki chochto. **Chochto go može obzyryty.** 'Akárki meglátogathatja őt.'

akármikor chockedy

akkor tedy/tatedy. **Tedy bulo.** 'Akkor volt.' **Tatedy ja nazberala.** 'Akkor gyűjtöttem össze.'

alá pid. **Zachpal jem pid sekren'.** 'A szekrény alá dugtam.'

alacsony nyskij/nyski

alatt 1. pid. **Čižmy pit postelom sut.** 'A csizma az ágy alatt van.' 2. (időtar-
tam folyamán) za. **Za jeden týžden.** 'Egy hét alatt.'

alig ledvo. **Ledvo-m mich pryty.** 'Alig tudtam eljönni.' **L. rozumjat jenno
druhe.** 'Alig értik egymást.'

alja (vminek) spodok, G spodka, L spodku. **Spodok poharu brytki.** 'A pohár
alja mocskos.'

aljaz (állatok alá fekhelyül szalmát terít) postelyty, posteju, postelyš, postejat,
foly. **Zos solomom p. pit statky.** 'Marhák alá szalmát terít.'

alkonyodik zmerkaty ša, foly. **Teras ša zmerk.** 'Most alkonyodik.' zmerknu-
ty ša bef. **Zmerklo ša.** 'Bealkonyodott.'

alkudni lahodyty ša, lahod'u ša/lahodžu ša, -dyš ša, -d'at ša, foly. **Na vašari jem
ša lahodyla.** 'Alkudtam a vásáron.' polahodyty ša/zlahodyty ša, bef.

áll (függőlegesen) i. stojaty, stoju, -jiš, foly. **Stan' naprosto!** 'Állj egyenesen!'

áll (arcnak száj alatti része) fn. boroda, -y. **Hdaryl sy borodu.** 'Megütötte az állát.'

állítólag jagbač

állat 1. statky (csak tb.) 'szarvasmarha'. 2. dyvyna 'vad(állat)'

állomás allomaš, GL-u

alma jabko [japko], -a. **Chrobačne j.** 'Kukacos alma.' **Chrobak u japku.** 'Ku-
kac az almában.'

almabor japkove vyno

almafa jablon'a, -i

almalé japkova jucha

álmodik snyty ša, foly. **Snyje ša mi.** 'Álmodok.' **Tej noči pidlo jem spala, bo mi
ša pidle/o snylo.** 'Ezen az éjszakán rosszul aludtam, mert rosszat álmodtam.'

álmos **Spal by-m jem / Spal by jem.** 'Álmos vagyok.' **Dryme ša mi.** 'Szenderedek.'

álmom 1. snyt'a. **Pidle snyt'a.** 'Rossz álmom.' **Zbudyly n'a zos snyt'a.** 'Felébresz-
tettek álmomból.' 2. son, G sna. **Perši son.** 'Első álmom.' 3. span'a; **Zbudyly
n'a zos peršeho span'a.** 'Felébresztettek első álmomból.' **Šuune span'a t'i
žyču.** 'Szép álmokat kívánok neked.'

alsó nyžn'i. **Nyžn'i konec valalu.** 'A falu alsó vége.'

alszik spaty, spju, spyš, foly. **Spyj dobri!** 'Aludj jól!'

aludtej šile moloko

alvás span'a, G -'a. **Dobre span'a!** 'Szép álmokat!'

amíg pokja. **My dokja čekaly, pokja otec domi pryšly.** 'Addig vártunk, amíg
apa hazajött.'

amikor ked. **Najme ked jem ne hinna spaty, smotrju televizor.** 'Leginkább
akkor nézem a tévét, amikor nem tudok aludni.'

amióta odkedy. **Otkedy ban’u zaperly, vejo jude odyšly z valalu.** ‘Amióta bezárták a bányát, sokan elmentek a faluból.’

anya maty, GDL matery, A maťir, I materom/maťirjom

anyai 1. materyn, -a, -e. **Materyna jubist’.** ‘Anyai szeretet.’ 2. mamkyn, -a, -e. **Mamkyna chyža.** ‘Anyai ház.’

anyanyelv materyn jazyk

anyatej mamyne moloko

anyós svekra, G svekry

anyu mama, -y. **Moji mama.** ‘Édesanyám.’

apa 1. otec, G vitca/vicca, A vicca, DL viccovy/viccu, I viccom; 2. apo, G apy

apai 1. apiv [apiu]. **Apif_kalap. Apova chyža. Apovy šmaty.** ‘Apa kalapja, apa háza, apa ruhája.’ 2. vicciv; **Viccif_kalap. Viccova chyža.** ‘Apa kalapja, apai ház.’

ápol (beteget) obchod’aty, -’am, -’aš/obchodžaty -am, -aš, foly; obchodyty, -džy, -dyš bef

ápolás obchod’an’a, -’a. **O. choroho t’aška robota.** ‘A betegápolás nehéz munka.’

após svekor, G svekra, DL svekrovy

április apri (< aprij), G aprija, L -ju. **Za marcom yde teplí apri.** ‘Március után következik a meleg április.’

apró dribni. **Dribni pisok.** ‘Apró homok.’ **Dribny pin’aži.** ‘Aprópénz.’

ár¹ (vminek pénzben kifejezett értéke) cyna; **Jaka c.?** ‘Mennyi az ára?’

ár² (bőr lyukasztására szolgáló szerszám) šylo, -a. **Šustrove š.** ‘Cipészár.’

arany zlato, -a, DL -u

aranygyűrű zlati perstin’

arasz (népi hosszsmérték: hüvelykujj és kisujj közti távolság) csak idős n. šuch, G -?

arat (sarlóval) žaty, žnu, žneš, foly; robyty žnyvo (zos serpom); požaty, požnu, -eš, bef. **Rob žnyvo!** ‘Arass!’

aratás 1. žnyvo, -a. **Žnyvo u agust’i.** ‘Augusztusban aratnak.’ **Ž. robyme zos serpom.** ‘Sarlóval aratunk.’ **Po žn’ivi gepujeme.** ‘Aratás után csépelünk (cséplőgéppel).’ 2. žnyva. **Žnyva ša už oddala.** ‘Az aratás már véget ért.’

arató(munkás) žnyvar, -a, DL ovy

arató(asszony) 1. žnyvarka 2. obaračka (aki a kaszás után felszedte a learatott gabonát) 3. félkezeška (< félkezes) aratóasszony, ha fizették a gabona felszedését

árkocska jaročok, G jaročku. **Zaprayyla-m jaročky na morkov [morkou], pet-rušky.** ‘Kis árkokat húztam a földbe sárgarépa és petrezselyem elültetésére.’

árpa jarec, GL jarcu

árpaszalma jarčana soloma

árt čkodyty, čkodu, -dyš. **Dohan čkodyt na zdravja.** 'A dohány árt az egészségnek.' **Ne čkodu nykomu.** 'Senkinek sem ártok.'

árva syrota, -y. **Syrota d'ivča** [d'ivča]. 'Árva lány.' **Syrota chlopec.** 'Árva fiú.'

árvíz velyka voda

ás 1. ašuvaty, -am, -aš, foly. **Ašuvaty zemju, zahorodu.** 'Földet, kertet ás.' 2. ašo-zuvaty. **Ašozuju u zahorod'i.** 'Ások a kertben.'

ásó ašiv [ašiŭ], G ašova, L ašovu

ásónyél porysko od [do] ašova

asszony žena, -y. **Ženo! Pod'!** 'Asszony! Gyere!'

asztal stil, G stola, L stoji

asztalos astaloš, -a, DL-ovy. Pl N astaloše

át (időtartamon végig) prez. **Rusyne prez vejo roky žyli u Komloši.** 'A ruszinok hosszú éveken át éltek Komlósán.'

átdob prešmaryty, -ju, -yš, bef. **P. kamin' prez jarok.** 'Átdobja a követ a patakon.'

átkoz proklynaty, -am, -aš, foly. prokjaty, -jat'u, -jatyš, -t'ať, bef. ld. megátkoz

átmegy prejty, -du, -deš, bef. **Po viin'i vejo Rusyne prešly do Slovakii.** 'A háború után sok ruszin átment Szlovákiába.' prechodyty, -chodju, -dyš, bef

átültet presadyty, -džu, -dyš, bef. **Presadyla-m kvit'a do novej zemji.** 'A virágot új földbe ültettem át.'

átvesz 1. prebraty, -beru, -bereš, bef. **P. pysmo od poštaša.** 'Átveszi a levelet a postástól.' 2. pryn'aty (idős n.) / prejmuty, prejmu, -eš, bef. **P. pin'aži na vašari.** 'Átveszi a pénzt a vásáron.'

augusztus august, -a, L -t'i

az tamtot, tamta, tamto; **Daj mi ne toto, ale tamto.** 'Ne ezt add nekem, hanem azt.'

azért, hogy žeby. **Povim t'i, žeby znal.** 'Megmondom neked, hogy tudjad.'

azonnal doraz. **D. pryjdu.** 'Rögtön jövök.'

B

-ba, -be 1. nuka. **Hiden pity nuka?** 'Be lehet menni?' 2. do. **Zachpam kjuč do zamku.** 'Bedugom a kulcsot a zárba.'

bab pasuja, GD -ji

babhüvely pasujiv stručok

bába (szülésznő) baba, -y. **Valalska baba.** 'A falu bábája.'

bácsi bačij/bači, G bačika, DL-kovy. **Starij bači.** 'Idős bácsi.' **Bači cy znajut?** 'A bácsi tudja-e?' **Od bačika jem čula.** 'A bácsitól hallottam.'

bagoly sova, -y. **S. chuchotat.** 'A bagoly huhog.'

bajusz bajusy. **Ďido schujkajut sy bajusy.** 'A nagyapa pödri a bajuszát.'

bajuszos bajusati

bakancs bokaňči. **Jiva, prava bokaňča.** 'Bal, jobb bakancs.'

bal jivi. **Jiva ruka, jiva noha.** 'Bal kéz, bal láb.'

balra najivo. **Yď' najivo!** 'Menj balra!'

balta balta, -y. **Zaťal jem baltu do velykoho dreva.** 'Nagy fába vágtam a fej-szémet.'

baltanyél baltove porysko

-ban, -ben u. **U valaji Komloš žyjeme.** 'Kömlöska faluban élünk.'

banya (vénasszony pejor.) ban'a, -i

bánya ban'a, -'i. **Uhjova b.** 'Szénbánya.' **Vapn'ana/vapnova b.** 'Mészbánya.'

barack (kajsziбарack) baracka -y. (őszibarack) breskyn'a, -'i

baracklekvár barackovi lekvar

bárány baran, -a. **Vymyškuvani b.** 'Herélt bárány.'

bárányka (néhány napos) baranča, G -ata

báránybőr baranjača [baranova] skora

báránybőr sapka barankova šapka

bárányhús baranjače [baranove] meso

barát pajtaš, -a

barátnő pajtaška, -y

barázda borozda, -y

barázdabillegető pjiska, -y

bármikor chockedy

barna barnasti, barnavi

bátya (vkinek idősebb testvére) staršij brat

batyu **1.** tračka, -y: kb. 50 cm széles, négyzet alakú lepedő, mely négy sarkánál hosszabb szalagokkal összeköthető, s melybe különböző holmikat raktak. **2.** zajda, -y: házi szőttesből készült zsák fünek, babnak stb.

be (vminek a belsejébe) nuka. **De ydeš? Nuka do chyžy.** 'Hová mész? Be a házba.'

beázik zamoknuty, -ne, bef. **Zamoknul plafon.** 'Beázott a mennyezet.'

bebújik, belebújik ochpaty ša, -am ša, -aš ša, bef. **Myša ochpala ša do d'iry.** 'Az egér bebújt a lyukba.' **Ochpaj ša pid post'i!** 'Bújj be az ágy alá!' **Ochpam ša do košeji.** 'Belebújok az ingembe.' zachpaty ša, -am ša, -aš ša bef. **Zachpam ša do post'i.** 'Bebújok az ágyba.'

becsületes statočni. **S. človek.** 'Becsületes ember.'

bedob **1.** šmaryty, -ju, -yš, bef. **Š. kamin' do vody.** 'Követ dob a vízbe.' **2.** vybyty, byju, -ješ, bef. **Vybyl oblak.** 'Bedobta az ablakot.'

bedug zachpaty, -am, -aš, bef. **Zachpal jem sy ruku do kešen'i.** 'Bedugtam kezemet a zsebembe.' **Zachpaty dugov** [dugou] **do skjanky.** 'Bedugja a dugót a palackba.'

beledug 1. zachpaty, -am, -aš, bef. **Z. palec do naperstoka.** 'Beledugja az ujját a gyűszűbe.' 2. šturyty, -ju, -yš, bef. **Š. palec do persten'a.** 'Ujját a gyűrűbe dugja.' 3. ochpaty, -am, -aš, bef. **Ochpal jem sy kosu do rudaša.** 'Beledugtam (beleszúrtam) a kaszát a szénaboglyába.'

befagy zamerznuty, zamerzne, bef. **Zamerznul jarok.** 'Befagyott a patak.'

befed zakryty, -ju, -ješ, bef. **Zakryju hornec c pokryškom.** 'Befedem a fazekat a fődővel.'

befejez skinčaty/dokinčaty, -am, -aš, bef. **Gu večeru zme skinčaly robotu.** 'Estére befejeztük a munkát.'

befejeződik skinčaty ša, -at ša, bef. **Jak ša skinčala robota?** 'Hogy ért véget a munka?'

betakar zakryty, -ju, -ješ, bef. **Zakryju chorocho pokrífcom.** 'A beteget betakárom a pokróccal.' zakryvaty, -am, -aš, foly

befog 1. (igásállatot szekérbe) zaprjahnuty, -u, -eš, bef. **Zaprjahly zme korovy do voza.** 'Befogtuk a teheneket a szekérbe.' 2. (tréfás vagy rendreutasító) **Zapryj sy pysok!** 'Fogd be a szád!' prihaty, -am, -aš, foly. **Priham voly do voza.** '(Most) fogom be az ökröket a szekérbe.'

befogad pryjaty, pry(j)mu, pry(j)meš, bef. **Pryjmula-m syrotu do čaladu.** 'Befogadtam az árvát a családba.'

befon (haját) zaplesty, -tu, -eš, bef. **D'ivča [d'ivča] sy zaplelo volosy.** 'A leányka befonta a haját.'

befúj (szél behord, beröpít vmit vhova) 1. zaduvaty, -at, foly. **Teraz zaduvat viter zo šn'ihom dvir/drahu.** 'A szél most fújja be az udvart/utat a hóval.' 2. zanosyty, -yt, bef. **Viter zanosyl zos šn'ihom drahu.** 'A szél hóval fújta be az utat.'

befűz zad'ity, -d'iju, -d'iješ, bef. **Zad'ij do ihly cvirnu!** 'Fűzd be a tűbe a cérnát!'; zašnuruvaty, -uju, -uješ, foly és bef. **Zašnuruju sy šnur do topanyk.** 'Befűzöm a fűzőt a cipőmbé.'

béget (juh, bárány) bečaty, bečet, bečut, foly

begombol pokapčaty, -am, -aš, bef. **Pokapčaty sy gombičky na košej.** 'Begombolja az ingét.'

begombolkozik pokapčaty ša, -am ša, -aš ša, bef

begöngyöl, belecsavar zakrutyty, -ču, -tyš, -t'at, bef. **Do chteraka jem zakrutylya t'isto.** 'Törlőruhába csavartam a téisztát.'

begy/bögy vojo/voja, G vojata, DL vojatu, I vojatom. Pl N vojata. **Kurkyne vojo.** 'Tyúknak a begye.' **Ptachove voja.** 'Madárbegy.'

behajt (becsuk ajtót ütközésig) zahnuty (dverji), -nu, -neš, bef

- behív** zaklykaty, -am, -aš, bef. **Obid je hotovi, zaklykaj sy muža do kychn'i.** 'Az ebéd kész, hívd be az uradat a konyhába.'
- bejön/bemegy** pity nuka, pidu, pideš nuka, bef. **Pod' nuka do chyžy!** 'Gyere be a házba!'
- béka** žaba, -y. **Žaba krumčít.** 'A béka brekeg.'
- bekapcsolódik** zakapčaty ša, -am ša, -aš ša, bef. **Zakapčaty ša do roboty.** 'Bekapcsolódik a munkába.'
- béke** pokij/poki G pokoju. **Daj mi poki!** 'Hagyj nekem békét!' **Na pokoju žyjeme.** 'Békében élünk.'
- beken** 1. zamastyty/pomastyty, -šču, -styš, -s'tat, bef. **Pomastyty langoš z jajcamy.** 'Tojással keni be a lángost.' **Zamastyty z boksom čižmy.** 'Cipőkrémmel keni be a csizmát.' 2. pomastyty (ház falát tapasztja) idős n. **Pomastyty chyžu z bolotom.** 'A ház falát sárral tapasztja (vakolja).'
- beköt** zavjazaty, -žu, -žeš, bef. **Zavjazaty kon'a do chjiva.** 'Beköti a lovat az istállóba.' **Zavjazaty mich.** 'Beköti a zsák száját.'
- bekötöz** zavjazaty bef. **Z. ranu.** 'Bekötözi a sebet.'
- beleakad** zavadyty ša, -dyt ša, bef. **Zavadyl ša mi kabat do tern'a.** 'A kabátom beleakadt a tövisbe.'
- beledug** 1. ochpaty/zachpaty do ..., -am, -aš, bef. **Ochpaty/zachpaty kjuč do zamku.** 'Bedugja a kulcsot a zárba.' 2. šturyty, -ju, -yš, bef. **Do naperstoka šturyla sy palec.** 'A gyűszűbe dugta az ujját.'
- be(le)esik** chpaty, chpadu, -eš, bef. **Chpal do jamy.** 'Beleesett a gödörbe.'
- beleönt** dosypaty, -am, -aš, bef. **Dosypaty mak do mlynca.** 'Beleönti a mákot a darálóba.'
- beleszúr** vohpaty/zachpaty, -am, -aš, bef. **Zachpaty nožyk do harla svyn'i.** 'Beleszúrja a kést a disznó torkába.'
- belevág** 1. zarubaty, -am, -aš, bef./za'taty, zatnu, -eš, bef. **Zarubal/za'tal jem baltu do velykoho dreva.** 'Nagy fába vágtam a fejszémemet.' **Zatnu lapyšku do zemn'i.** 'Belevágom az ásót a földbe.'
- belsejében** zonnuka. **Z. d'iry je skryte.** 'A lyuk belsejében van elbújva.'
- belső** nukašn'i. **Nukašn'a kešen'a.** 'Belső zseb.'
- belül** nuka. **Japko nuka je zohnyte.** 'Belül az alma rothadt.'
- belülről** znuku/zonnuka. **Znuku vydžu, že chtoska pryšol do dvoru.** 'Belülről lá-tom, hogy valaki bejött az udvarra.'
- bemegy** 1. chvojty, -du, -eš, bef. **Už je cma, treba chvojty do chyžy.** 'Már sötét van, be kell menni a házba.' 2. nuka pity. **Hiden pity nuka?** 'Be lehet-e menni?'
- benő** (benövi) zarosnuty, -ne, bef. **Zarosnul dudvom pišnyk.** 'A gyom benőtte az ösvényt.' **Pomalej zarosne trava dvir.** 'A fű lassan benövi az udvart.'
- berúg** (lerészegedik) napyty ša, -pyju ša, -pyješ ša, bef. **Napyl jes ša, hy svyn'a, (kin').** 'Úgy berúgtál, mint a disznó.'

- beszéd** bešida. **Ruska bešida.** 'Ruszin nyelv.'
- beszél(get)** bešiduvaty, -uju, -uješ, foly
- betakar** zakryty, -yju, -yješ, bef
- beteg** fn. chori. **Chori/a u posteji ležyt.** 'A beteg az ágyban fekszik.'
- beteg** mn. chori, chora, chore. **Chora jem, ne gidna-m jisty.** 'Beteg vagyok, nem tudok enni.'
- betör** vybyty, -yju, -byeš, bef. **Oblak mi vybyly s kamen'om.** 'Ablakomat közel betörték.'
- betörík** zalamaty ša, -lame ša, bef. **Ne yd' prez jarok, bo ša zalame jid.** 'Ne menj keresztül a patakon, mert betörík a jég.'
- beugrik** skoknuty do..., -nu, -neš, bef. **Ďityna skokla do Bodrogu.** 'A gyermek beugrott a Bodrogba.'
- bezár** (kulccsal, retesszel) **1.** zaperty, -pru, -preš, bef. **Zapryj dverji!** 'Zárd be az ajtót!' zaperaty, -am, -aš, foly. **2.** zamknuty, zamknu, -neš, bef
- bezáródik** zaperty ša, -pre ša, bef. **Dverji ša zaperly od vitru.** 'Az ajtó becsapódott a szélről.'
- bicikli** (kerékpár) bicigla, -y
- biciklizik** bicigluvaty ša, -uju ša, -uješ ša, foly
- bicska** bičak, -a, L- u
- bika** bujak, -a, D -ovy, Pl N bujaky
- bikaborjú** bujačok, G bujačka, D -ovy
- bír¹** (birtokol) maty, mam, maš, maje/ma, mame, mate, majut/d. **Ne mam chjiba.** 'Nincs kenyérem.'
- bír²** (képes vmit tenni) biruvaty, -uju, -uješ. **Pro chorotu ne biruju robyty.** 'A betegség miatt nem tudok dolgozni.'
- birtok** birtok, -u
- biztos(an), bizonyára** bizovn'i [bizou̯n'i]. **Bizovn'i pryjde.** 'Biztosan megérkezik.' **Bizovn'i, že pravdu maš.** 'Biztos, hogy igazad van.' **Toto ne bizovne.** 'Ez nem biztos.'
- blúz** rancoška, -y
- bobájka** (kelt tésztából készül túróval, édeskáposztával, mákkal meghintve, valamint vajjal kissé meglocsolva; ruszin tradicionális étel, amelyet karácsonykor vagy vízkeresztkor fogyasztanak) bobajky
- bóbiskol** (szundikál) drymaty, -mu, -me, foly. **Našidjači ša mi dryme.** 'Ülve szundikálók.' **Dryme ša mu u šarku chyžy.** 'A szoba sarkában szundikál.'
- Bodrog** (folyónév) Bodrig, G Bodroga, L-u. **Skoknul do Bodroga.** 'Beleugrott a Bodrogba.'
- bodza** chabza, -y
- bodzavirág** chabzovi kvit

bogár chrobak, -a; chrobačok, -čka

boglya 1. rudaš, -a, L-u. **Šinovi r.** 'Szénaboglya.' **Zme ša skryly pid r.** 'A boglyában bújtunk el.' 2. (nagyobb szénaboglya) kopa, -y. **Kosač ochpal/vochpal sy kosu do kopy.** 'A kaszás bedugta (beleszúrta) kaszáját a boglyába.'

boka kistka, -y

bokor gaz, G -u, L gazu/gaži/gazi. **U gazi je zajac.** 'Nyúl van a bokorban.' **Pry jarku rosnut/d gazy.** 'A patak mellett bokrok nőnek.'

boldog šťastlyvi

boldogság šťast'a, -'a

bolha blycha, -y. **Ščipla n'a b.** 'Megcsípett a bolha.'

bolond šaleni

bolondgomba šalena huba

bolt bolt [bou̯t], GDL -u

boltoš boltoš [bou̯toš], -a

bor vyno, -a

borda (oldalborda) rebro, -a. **R. n'a bolyt.** 'Fáj a bordám.' **Zlamal sy r.** 'Eltört a bordája.'

borjú teja, G tejata, DL tejatu, I tejatom. Pl N tejata; szopós borjú: tejatko, -a. **T. išči sce.** 'A borjú még szopik.'

borjúhús tejače meso

borona borona, -y

boronál boronyty, -n'u, -nyš, -n'at, foly

borotva brytva, -y

borotvál brytvyty, -vju, -vyš, foly

borotválkozik brytvyty ša, foly; obrytvyty ša, bef

bors poper, G popru. **Poper čorni.** 'Fekete bors.'

borsó 1. horoch, -u, 2. boršov [boršo²], G boršovu

borsóhüvely horohovi struček, G horohovoho stručka

borsos popreni. **Poprene jidlo.** 'Borsos étel.'

borz 1. idős n. barsuch, -a, 2. borsuch, -a.

bot palyca, -y. **P. na chodžin'a.** 'Sétapálca.'

botladozik, botorkál špotaty ša, -am ša, -aš ša/špoču ša, -češ ša, foly; **Špotam ša u cmi.** 'Botorkálok a sötétben.'

bozót šurjan' G -n'a, DL -n'u. **Husti šurjan.** 'Sűrű bozót.'

bóg (tehén) 1. idős n. ručity, -it, foly; **Korova ručit.** 'A tehén bóg.' 2. borčity, -it, foly; **Korova borčit.** 'A tehén bóg.'

bögre 1. findža, -y. **Porcelanova f.** 'Porcelánbögre.' **F. teji.** 'Bögre tea.' 2. badog, -a, L -u. **Zomancovi b.** 'Zománcos bögre.'

böjt pist, G posta. **U post'i zme.** 'Böjtben vagyunk.' **Velykij pist.** 'Nagyböjt.'
böjtöl postyty, pošču, postyš, post'at foly; **Na velyku pjatnycu postyme.** 'Nagy-pénteken böjtölünk.'
böjtös pisni. **Pisne jidlo.** 'Böjtös étel.'
bölcső kolyska, -y. **Kolyše kolysku.** 'Ringatja a bölcsőt.'
bőr skora, -y. **Baranova skora.** 'Báránybőr.' **Premok jem po skor/po t'ilu.** 'Bőrig áztam.'
bórkabát skorjani lajbyk
brekeg (béka) krumčity, -it, foly. **Žaba krumčit.** 'A béka brekeg.'
Budapest Budapešt, G-u, L u Budapešt'i
buga (napraforgó bugája) buga. **Bugovy magočky.** 'Napraforgómagok.'
bugyelláris (erszény, pénztárca) bud'i, G bud'ija, L bud'iju. **Skorjani bud'i.** 'Bőrer-szény.'
bugyi (női alsónemű) bud'ogovy. **Teply b.** 'Meleg bugyi.' **U bud'ogovoch chodyt.** 'Bugyiban jár.'
burgonya ld. krumpli
buta hlupe. **Hlupi člověk.** 'Buta ember.'
búza pšenycá, -y
búzakenyér pšenyčni chjib
büdös smerďače. **Smerďači zaportok.** 'Büdös záptojás.'
büdösség smerďače. **Smerďače je u chjifcu.** 'B. van az ólban.'
bükk(fa) buk, -a, L -u. **Chtach polet'il zos buka.** 'A madár lerepült a bükkfáról.'
bükkerdő bukovi jis
bükkmakk bukova žolud'
bűn hrich, GDL -u. **Hrichy vyspovidalam ša.** 'Meggyóntam bűneimet.'
bűnös hřišni
bűzlik smerdyty, -dyt, foly. **Od dohanu smerdyt.** 'Bűzlik a dohánytól.'

C

cékla cvekla, -y, L -i
cél coj/cej, -u. **Mi coj.** 'Az én céloom.' **S toho ceju.** 'Ebből a célból.'
céloz, lő (fegyverrel) strijaty, -am, -jaš, foly. **Dobri zna strijaty.** 'Jól tud célolni, löni.'
centi(méter) (jeden)cent, G ?, dva centy. **Dešaťcentove douhe.** 'Tíz centi hosszú.'
cérna cvirna, -y. **Tonka c.** 'Vékony cérna.'

ceruza 1. idős n. klajbas, -a, L -u. 2. ceruza, -y, L ceruzi. **Zos ceruzom pyšu.** 'Ceruzával írok.'

cigány cigan, -a. **Každi cigan svojoho kon'a chvalyt.** 'Minden cigány a maga lovát dicséri.'

cigaretta 1. idős n. cigaretla, -ly. **Zapalyty cigaretlu.** 'Cigaretára gyújt.' 2. cigareta, -y

cigarettázik kuryty, -ju, -yš, foly

cincog cincoguvaty, -uje, foly. **Myša cincoguje.** 'Az egér cincog.'

cinke synyčka, -y

cipész šuster, G šustra, DL -ovy. **Ydu do šustra.** 'Megyek a cipészhez.'

cipőkefe boksova kefa

cirill írás cirilske pysan'a

comb (láb térdízület fölötti része) stehno, -a, L -u

combfej (combcsont felső vége) klub, -a. **Distala-m injekciju do kluba.** 'Injekciót kaptam a combfejembe.'

copf (hajfonat) 1. idős n. varkoč, -a. **Zaplela jem do varkoča volosy.** 'Varkocsba fontam a hajamat.' 2. (lányoknál rövid copf) čurka, -y

cövek kolyk, -a, kolyčok, -čka. **Od toho kolyka treba rušaty.** 'Ettől a cövektől kell elindulni.'

cukor cuker, GL cukru

cukros tea cukrova teja

CS

csak lem. **Toto lem ja znaju.** 'Ezt csak én tudom.'

csákány čakan, -a

család čalad, GDL -u. **Mij č.** 'Az én családom.' **Pjatero zme u čaladu.** 'Öten vagyunk a családban.'

családnév čaladove meno; keresztnév: kreščeno meno.

csalán 1. pokryva, -y. 2. čenal, G ? (< magy táj. *csenál*)

csalogat čaluvaty, -uju, -uješ, foly. **Mid čaluje ščoly.** 'A méz csalogatja a méheket.'

csap¹ fn. čap, GL -u. **Zos čapu yde voda.** 'A csapból folyik a víz.' **Hordij čap.** 'Hordó csapja.'

csap² (csattanva üt) i. čapnuty, -nu, -neš, bef; **Zoz žmen'om jem čapnul na stil.** 'Öklömmel az asztalra ütöttem.'

csecs/csöcs (női mell) durva cycka, -y; tb cycky

csecsemő d'ityna/d'itynka, -y. **Đ. sce.** 'A csecsemő szopik.'

csesces/csöcsös durva (nagy, fejlett mellű nő) cycata (žena)
csendes tychi. **Tycha d'ityna.** 'Csendes gyermek.'
csengő 1. dzvonyk, G ? csengettyű dzvinčok, G ? 2. čengiv[čengiŋ]/čengöv[čengöŋ]
csepeg kapkaty, kapče, -ut, foly. **Kapče voda.** 'Csepeg a víz.' **Kapče stricha.** 'Csepeg az eresz(ről).'
csépel 1. (cséphadaróval) molotyty (s cypamy), moloču, -tyš, -t'at, foly; 2. (cséplőgéppel) gepuvaty, -uju, -uješ, foly
cséphadaró cypy, G cypoch. Cs. ütőfája: byjadlo; Cs. nyele: cypovi deržak/cypove deržano; összekötő bőrrész „kengyelszj”: kapycy, -y
cséplés (cséphadaróval) moločin'a, G -n'a, L -n'u
csepp 1. kropja, -i. **Kropja dožd'ova.** 'Esőcsepp.' 2. kropjaj, G? **Padajut z n'a kropjaji.** 'Folynak rólam az izzadságcseppek.' 3. kropka, y
cserebogár čerebogar, G ?
csérép čerep, -a, L -u
cseréptető verch čerepovi
cseresznye čerešn'a, -i
cseresznyepálinka čerešn'ova pajinka
csermely jaročok, GL jaročku
csésze findža, -y
csiga slymak, -a, L -u
csigaház slymakova chyžka
csikó (még szopik) chačatko, -a; chača (már nem szopik), G chačata
csillag džvizda, -y
csinál 1. robyty, -ju, -yš. foly; zrobyty. bef. 2. készít pravyty, -vju, -vyš. foly; spravyty bef. **Župy zme pravyvly.** 'Kévéket készítettünk.'
csíp ščipaty, -am, -aš. foly; ščipnuty, -nu, -neš. bef; **Ščipla n'a/mene osa.** 'Megcsípett a 'darázs.'
csipkebokor sverbohuska, -y
csipog cipkaty, -am, -aš, foly. **Ftašky, cybjata cypkajut.** 'A madarak, csirkék csipognak.'
csípő (a csípőcsont és a körülötte kidomborodó testtájék) kryžy, G kryžoch. **Na kryžy položyla sy ruky.** 'Csípőre tette a kezét.'
csípős (paprika) ščipava/ščipkača paprika
csirke 1. (kicsirke) cibja, G cibjata. 2. (nagyobb csirke) kurja, G kurjata
csirkehús kurjače meso
csirkeól kurn'ik, -a
csodálkozik čuduvaty ša, -uju ša, -uješ ša, foly

csokor 1. čokor (kviťa), 2. čomiv (kviťa)
csomag (pakli) čomag cigaretly. 'Cs. cigaretta.'
csomó (fonalon, kötélén) guz, -a/guzyk, -a. **Zjazaty guz.** 'Csomót köt.' **Pry guzu treba odrizaty.** 'A csomó mellett kell elvágni.' **Guzyk zjažu na špargu.** 'Csomót kötök a spárgára.'
csont kist', G kosty, DL kost'i, I kostom/kist'om
csonttörés kistka ša zlamala
csoport hromada, -y, čoport, -u. **Pod'me do hromady!** 'Gyűljünk egybe!'
csorda (tehéncsorda) 1. idős n. čereda, -y. **Ydut hy čereda.** 'Úgy mennek (össze-vissza), mint a csorda.' 2. čorda, -y. **Pastuch merkuje na čordu.** 'A pásztor őrzi a csordát.'
csordás čordaš, -a
csoroszlya (ekecsoroszlya) čorosja, -i
csóvál (farkát) myrgaty. **Pes myrgat s chvostom.** 'A kutya csóválja a farkát.'
cső cyva, -y. **Zejižna cyva.** 'Vascső.'
csökken (szókapcsolatokban): **Zmenšala ša mi placa.** 'Csökkent a fizetésem.' **Zyšly cyny.** 'Lementek (csökkentek) az árak.'
csöpög ld. csepeg
csöpp ld. csepp
csőr pysok, G pyska, L -u. **Ftachif_p.** 'Madár csőre.' **Zapryj sy .p!** 'Fogd be a szád!'
csősz pastir, -a, L -ovy. **P. merkuje na vynycu.** 'A csősz őrzi a szőlőt.'
csuhé (kukoricacső lefosztható héja) luspa, -y. **Olupyty luspu.** 'Lehántja a csuhét.'
csukló čuklov [čuklou], G čuklova. **Č. n'a bolyt.** 'Fáj a csuklóm.'
csúnya brytke. **Brytkij chlopec, brytke d'ivča** [d'iuča]. 'Csúnya fiú, csúnya lány.'
csúszik šmykaty ša, -am ša, -aš ša, foly. **Topanky ša šmykajut.** 'A cipő csúszik.'
csúszkál šmykaty ša, foly. **Ďity ša šmykajut na ledu.** 'A gyermekek csúszkálnak a jégen.'
csúszós (út) slyskava draha. **Merkuj, bo slyske!** 'Vigyázz, mert csúszik!'
csutak (fatuskó, földből kiálló fatörzs csonkja) pn'ak, -a; pn'ačok, G pn'ačku
csűr 1. (fedett, ajtó nélküli, elől-hátul nyitott, benne szekér) pelevn'a [peleu'n'a], G -n'i. 2. (körbefont, széna, szalma, törek, pelyva tárolására alkalmas egyszerű építmény) pryčulok, G pryčulku ?
csütörtök četver, G četverha. **Ot četverha do ned'iji.** 'Csütörtöktől vasárnapig.' **Neška četver.** 'Ma csütörtök van.'
csütörtökön četver. **Kedy prideš gu mi? Četver.** 'Mikor jöss hozzám? Csütörtökön.' **Četver mi prynesut poštu.** 'Csütörtökön hozzák nekem a postát.'

D

dagaszt (tésztát) misyty, mišu, misyš, mišat, foly; zamisyty bef. **Zamišu na chjip.**

'Megdagasztom a kenyértésztát.'

dagasztóteknő koryto, -a, L -u

dara krupy. **Pšenyčny krupy.** 'Búzadara.'

darab darab, -a. **Darap chjiba.** 'Kenyérdarab.'

darabka darabok, -bka.

darál, öröl moloty, meju, meleš, foly; zmoloty bef. **Moloty orich.** 'Diót darál.'

Zmej mi pšenycu! 'Öröld meg a búzámat!' **Kávė už zmolotij.** 'A kávé már meg van örölve.'

daráló 1. daraliv [daraliu], -lova. **2.** mlynec, G mlynca, L -ncu. **Mlynec na orich.** 'Dióórlő.'

darázs osa, -y. **Ščipla n'a osa.** 'Megcsípett a darázs.'

de ale. **Slonko už zašlo, ale išči ne cma.** 'A nap már lement, de még nincs sötét.'

december december, -bra, L -bru

dédnagyanya prebaba, -y

dédnagyapa pred'ido, -a, D -ovy

dél polunne/poludne, G polun':a. **Už polunne/poludne.** 'Már dél van.'

délben na polunne/na poludne. **Na polunne/na poludne dzvon'at/-'ajut.** 'Délben harangoznak.' **Na poludne spočivame.** 'Délben pihenünk.'

délelőtt predpoludn'om

déli poludešn'i. **Poludešn'i bik.** 'Déli (fekvésű) oldal.' **Na poludešn'im boku.** 'A déli oldalon.'

délután popoludn'u

denevér perchač(myš), G perchačmyša. **Čorni perchač.** 'Fekete denevér.'

dér (lehült talajon, fűvön) moroz, G morozu/-a. **Rano moroz je na travi.** 'Reggel deres a fű.'

derék kryžy, -och. **Bojad n'a kryžy.** 'Fáj a derekam.'

deszka doška, -y

deszkakerítés z doškoch (je) plit

dicsér chvalyty, chvaju, chvalyš, chvajat/d, foly; pochvalyty, bef

dicsőség slava, -y. **Slava Ysusu Christu!** 'Dicsértessék a Jézus Krisztus!'

dió orich, -a, DL -u

dinnye (görögdinnye) dyn'a červena

dinsztel (párol) tlojity, -ju, -jiš, foly. potlojity bef

disznó svyn'a, -'i/práša, G prašata. **Ty svyn'o!** 'Te disznó!'

disznóhús svynske meso

disznómáj svynsky pečunky

disznócsorda (konda) konda, -y

disznóól chjivec, G chjivca, L -u

disznópásztor kondaš, -a

disznótrágya svyn'ačka, -y/svynski hnij

dob¹ fn. buben, G bubna, L -u

dob² (hány) i. **1.** metaty, meču, mečeš, mečut, foly; vymetaty bef. **M. hnij zos chjiva.** 'Kihányja a trágyát az istállóból.' **Metaty drevo na hromadu.** 'Halomba dobja a fát.' **M. šn'ih.** 'Hányja a havat.' **2.** šmaryty, -rju, -yš, foly; vyšmaryty bef. **Š. šino zos vilamy.** 'Villával hányja a szénát.' **Š. kamin.** 'Követ dob.' **Š. laptu.** 'Labdát dob.'

dobbant durknuty, -u, -eš, bef. **D. nohom.** 'Dobbant (lábával).'

dobol bubnuvaty, -uju, -uješ, foly

dohány dohan, -u. **D. čkodyt na zdravja.** 'A dohány ártalmas az egészségre.'

dohányzik kuryty, -ju, -yš, foly. **Ne slebinno k.** 'Tilos a dohányzás.'

dolog robota, -y. **To ne moja robota.** 'Az nem az én dolgom.'

dolgozik robyty, -ju, -yš, foly. **Ropte fryšnejsi!** 'Dolgozzatok gyorsabban.'

domb(oldal), hegyoldal **1.** bereh, GL -hu. **Ydu do bereha.** 'Megyek felfelé a dombon.' **Na berehu je chyžy.** 'A dombon házak vannak.' **Ydu z bereha dolu.** 'Jövök a dombról (hegyoldalról) lefelé.' **2.** meredek oldal, hely: obič, -i. **Na oboči mam vynycu.** 'Meredek helyen van a szőlőm.' **Kamn'ani o.** 'Köves domboldal.'

donga duha, -y. **Na hordiv [hordiŋ] d.** 'Hordódonga.'

dorombol mačka hraje

döf bosty, bodu, -eš, bodut, foly; pobosty bef. **Korova buje ša.** 'A tehén döf (döfös természetű).'

dög (állati hulla) zdochlyna, -y

döglődik (állat) a végét járja zdychaty, foly. **Pes zdychat.** 'A kutya döglődik.' **Cibjata zdychajut.** 'A csirkék pusztulnak.'

döglött zdochnuti. **Zdochnuti pes.** 'Döglött kutya.'

dörgölőzik (vmihez) očuchuvat, foly. **Mačka očuchuje ša do mene.** 'A macska dörgölőzik hozzám.'

dörög **1.** hyrmyt. **Blyskalo i hyrmylo.** 'Villámlott és mennydörögött.' **2.** dunnyt 'mennydörög, dübörög'

drága dorohi. **Zoloto je doroge.** 'Az arany drága.'

drót drit, G drotu. **Mokry šmaty vyschly na droťi.** 'A vizes ruhák megszáradtak a dróton.'

drótos(tót) dritar, -a [drotar]

dudva (gyom, gaz) dudva, -y. **Zaroslo dudvom.** 'Benőtte a gaz.'

dug chpaty, -am, -aš. foly; ochpaty, zachpaty, bef. **Ja kjuč do zamku ochpam.** 'A kulcsot a zárba dugom.' **Zachpam skjanku zoz dugvom.** 'Bedugom az üveget a dugóval.' (dugov = 'dugó')

durva hrubi. **Hruba skora.** 'Durva bőr.'

dühös (mérget) serditi [serdyti]

E, É

-e hsz. (simuló kérdőszócska) cy. **Ydeš, cy ne ydeš?** 'Jössz-e, vagy nem jössz?'

ebéd obid, -u. **Pred obidom, za obidom.** 'Ebéd előtt, ebéd után.' **Po obid'i.** 'Ebéd után.'

ebédel obiduvaty, -uju, -uješ, foly; poobiduvaty bef. **Zme (ša) už poobiduvaly.** 'Már megebédeltünk.'

ebihal cyganski molotok

ébresztőóra čerkača hodyna

ecet ocet, GL victu. **Do victu jem položyla.** 'Az ecetbe tettem.' **Z victu jem vyjmula** [lošku]. 'Az ecetből kivettem a kanalat.'

ecset penzlyk, -a

edény sudyna, -y. **S. pomyta je.** 'Az edény el van mosogatva.'

édes solotki. **Solotke teja.** 'Édes tea.'

édeskés solotkavi/prysolotkavi

eddig 1. (a megjelölt helyig) potad'i. **P. po dverji.** 'Eddig, az ajtóig.'; dotad'i. **Dotad'i je moja zemn'a.** 'Eddig tart az én földem.' 2. (időpontig) doteraz. **Doteraz jem ne distala influenzu.** 'Eddig még nem kaptam el az influenzát.'

ég(bolt) nebo, -a. **Z neba zyšol.** 'Leszállt az égből.' **Na nebi ydut chmarky.** 'Az égen szállnak a felhők.'

ég i. horyty. **Horyd ohen'.** 'Ég a tűz.'

egér myša, -y

egérlyuk myšova d'ira. **Myša pod'ila do d'iry.** 'Az egér eltűnt a lyukban.'

egész 1. cyli/cali. **Cyli večur, cyli chjib.** 'Egész este, egész kenyér.' **Cali tyžden' robyl.** 'Egész héten dolgozott.' 2. šytok. **Toto šytok valal znaje.** 'Ezt az egész falu tudja.'

egészen calkom. **C. inšak treba robyty.** 'Egész(en) másképp kell dolgozni.'

egészség zdravja, G -ja. **Na zdravja! 'Egészségére! 'Daj bože dobre zdravja!** 'Adjon Isten jó egészséget!'

egészséges zdravi. **Zdrava d'ityna.** 'E. gyermek.'

égi nebesni. **Nebesne čudo.** 'Égi csoda.'

egy jeden, jedna/jenna, jedno/jenno. **Jenno jajco.** 'Egy tojás.'

egyenes rivni. **Rivna draha.** 'Egyenes út.'

egyenesen naprosto. **Yd' naprosto!** 'Menj egyenesen.'

egyes(ek) pojedny. **Pojedny valaly vypust'ily.** 'Egyes falvak kipusztultak.' **Toto ne každi znaje, lem pojedny čuly o _n'ho/o _n'u.** 'Erről nem mindenki tud, csak egyesek hallottak róla.'

egyforma jednaki/jennaki. **Z vekšoho (sut/d) jennaky.** 'Nagyjából egyformák.'

egymással **Jenno z druhym bešidujut.** 'Egymással beszélgetnek.'

egymás után jenno za druhym / jenno poza druhym. **Stary jedno za druhym pomeraly.** 'Az öregek egymás után haltak meg.'

egyszer raz. **U roku raz.** 'Egyszer egy évben.'

együtt dovjennak [dobjennak]. **Zme d. kopaly.** 'Együtt kapáltunk.'

éhen hal z holodu hmerly, bef. **Z holodu hmer/hmerla.** 'Éhen halt.'

éhes holodni/holoden, holodna/holonna, holodne. **Holoden jem / holodna jem.** 'Éhes vagyok.'

éhomra (éhyomorra) našče/na holodni žoludok. **Išči zme našče.** 'Még éhomra vagyunk.' **Na holodni žoludok jem vypyla pajinky.** 'Éhomra pálinkát ittam.'

éjfél pivnoči [püynoči]. **Už je pivnoči.** 'Már éjfél van.' **Od pivnoči do rana.** 'Éjféltől reggelig.'

éjjel hsz. és fn. noči/v noči. **Neška noči pryjde.** 'Ma éjjel megérkezik.' **Noči spyme.** 'Éjjel alszunk.' **Sova noči hujakat.** 'A bagoly éjszaka huhog.' **Tej noči ša rušyme.** 'Ma éjjel indulunk.'

éjjeli (éjszakai) szállás ničnik, -ka

éjszaka fn. nič, G noči. **Dobru nič!** 'Jó éjszakát!' **Cmava nič.** 'Sötét éjszaka.'

éjszakázik nočuvaty, -ju, -ješ, foly. **De budeš nočuvala?** 'Hol fogsz éjszakázni?'

ék (hasításra használt eszköz) klyn, -a, L -u

eke plug, -a, L -u

ekerúd hrjada, -y

eketaliga kojička. **Pluhovy kojička.** 'Az eketaliga két kiskereke.' Sg jedno kojičko

ekesarva čepiha, -y. **Trymam pluhovu čepihu.** 'Fogom az ekesarvát.'

ekevas (földet hasítja) pluhove zejizo

él i. žyty, -ju, -eš, foly

elad (árut, terméket) prodavaty, prodaju, -daješ, foly; prodaty, -am, -aš, -ast, -dadut/d, bef

elágazás (útélágazás) kryžn'i drahy 'keresztvezető'

elágazik drahy roschodžajut ša/roschodjat ša, foly

elájul zamjity/zamjisty, zamjiju, -jiješ, -jijut, bef. **Ket chorii zamjije, doraz klyč orvoša.** 'Ha a beteg elájul, rögtön hívj orvost.' múlt idejű alak: zamjil, -la

elájulás zamlin':a, G -n':a

eláll (eső) staty, -ne, foly; prestaty, -ne, bef. **Dišč stane.** 'Az eső eláll (elállóban van).' **Doraz dišč prestane.** 'Az eső mindjárt eláll.' **Jak dišč prestal, d'ity ša pustyly do jisa huby zberaty.** 'Mihelyt az eső elállt, a gyermekek elindultak az erdőbe gombát szedni.'

elás (elföldel, bekapar, rákapar) **1.** zahrebsty, -bu, -beš, bef. **Zdohnutoho psa treba z.** 'A doglott kutyát el kell ásni.' **Zahrebly merloho.** 'A halottat elásták.' **Zahrebu jamu.** 'Bekaparam a gödröt.' **Ja zahrebla do jamy krompji.** 'A krumplit (vetés céljából) kis mélyedésbe ástem.' **2.** zakopaty, -am, -aš, bef. 'megkapál.' **Z. vynycu.** 'Megkapálja a szőlőt.'

elátkoz (megátkoz) prykjaty, prykju/pryknu, prykješ/prykneš, prykjut/pryknut, bef. Az ősszláv *-*kletī* ígére visszavezethető mai igealakok a nyelvjárásban zűrzarvaros képet mutatnak. A mai *proklynaty*, foly 'átkoz' eredete már könnyebben megmagyarázható, ld. 'átkoz'.

elbújik skryty ša, -yju ša -yješ ša, bef. **Živan ša skryl do gazu.** 'A tolvaj elbújt a bokorban.'

eldob (od)šmaryty, -ju, -yš, bef. **Otšmaryl kamin'.** 'Eldobta a követ.'

eldug (elrejt) skryty, -ju, -ješ, bef. **S. pin'aži do ladyčky.** 'Eldugja a pénzt a ládikóban.'

elég (elegendő) dost, nadost. **Maš nadost pin'aži?** 'Van-e elég pénz?' **Na neška dost.** 'Mára elég.' **Išči ne dos_suche.** 'Még nem elég száraz.'

eleje (vminek) peredok, GL peredku. **Ot peretku do zatku.** 'Az elejétől a hátuljáig.' **Od kinca po peredok.** 'A végétől az elejéig.'

élelem (étel) jidžin'a, G -'a/jidlo, -a/(po)žyvin'a, G -'a. **Žyvin'a u komori.** 'Élelem a kamrában.'

elénekel prešpivaty, -am -aš, bef; špivaty, -am, -aš, foly

éles ostri. **Ostrie nožyk.** 'Éles kés.'

éléskamra komora, -y

elesik **1.** chpasty, -du, -deš, bef. **Pošpotyl ša do kamen'a a chpal.** 'Megbotlott a kőben és elesett.' **Chpal u viin'i.** 'Elesett a háborúban.' **2.** skapaty, am -aš, bef. **Skapal u viin'i.** 'Elesett (eltűnt) a háborúban.'

élesít ostryty, ostrju, -yš, foly. **Kosač ostryt kosu.** 'A kaszás feni a kaszát.' poo-stryty, vyostyryty, bef

élet žyvot, -a. **Dolhi [doghi] žyvot.** 'Hosszú élet.'

elfárad strapyty ša, -ju ša, -yš ša, bef. **Strapyla-m ša ot chodu.** 'Elfáradtam a járástól.'

elfelejt zabuty, -budu, -deš, bef. **Velyka čkoda, že komloščane pomalej zabudut materynu bešidu.** 'Nagy kár, hogy a komlóskaiaiak lassan elfelejtik anyanyelvüket.'

elfér (van elég hely a számára) hmistyty ša, bef. **Japko ša ne hmistyty mi do kešen'i.** 'Az alma nem fér el a zsebemben.'

elfog (od)lapyty, -ju, -yš, bef. **Lapyly živana.** 'Elfogták a tolvajt.' foly: lapyt, -am, -aš. **Boji rodžin'a ju lapajut.** 'Elfogják a szülési fájdalmak.'

elfojt zadusyty, -dušu, -dusyš, bef. **Z homokom zadusyly ohen'.** 'Homokkal fojtották el a tüzet.' **Zadusyt u sobi bojin'a.** 'Magába fojtja fájdalmát.'

elfúj zaduty, zaduju, -duješ, bef. **Zadula jem švičku.** 'Elfújtam a gyertyát.'

elfut chťiknuty, -knu, -kneš, bef. **Živan chťiknul.** 'A tolvaj elfutott.'

elhagy 1. zochabyty, -bju, -byš, bef. **Muž zochabyl sy ženu, i pišol gu druhij.** 'A férj elhagyta a feleségét, és összeállt egy másikkal.' pejor. kopasz emberről: **Mudry volosy zochabjat hlupu holovu.** 'Az okos haj a buta fejet elhagyja.' 2. stratyty, -ču, -tyš, bef. **Stratyl jem bud'i.** 'Elhagytam a pénztárcámat.' **Vouk sy stratyt serst', ale sokašy** (szokásait) **n'i.** 'A farkas a szőrét elhullatja, de a természetét nem.'

elhány odmituvaty, -uju, -uješ, foly. **O. šn'ih lopatom.** 'A havat lapáttal elhányja.'

elhoz prynesty, -nesu, -neseš, bef. **Četver mi prynesut poštu.** 'Csütörtökön hozzák el a postámat.'

elijeszt odstrašyty/nastrašyty, -šu, -šyš, bef. **Psy otstrašyly živana, a vin chťiknul.** 'A kutyák elijesztették a tolvajt, s az elfutott.'

elindul 1. rušyty ša, -šu ša, -šyš ša, bef. **Pizno je, treba ša rušyty na allomaš.** 'Késő van, indulni kell az állomásra.' 2. pustyty ša, pušču ša, pustyš ša, pusťat ša, bef. **Đity ša pustyty do jisa huby zberaty.** 'A gyermekek elindultak az erdőbe gombát szedni.'

eljön pryty, pryjdu/prydu, pryjdeš/prydeš, bef. **Prydeš zo mnom?** 'Jössz velem?' **Dakedy pryjde do nas.** 'Néha benéz hozzánk.'

elkap (elfog, megfog, megragad) chopyty, chopju, -yš; lapyty, vlapyty laptu, bef. 'Elkapja a labdát.' **Lapyla-m ji ruku.** 'Megragadtam a kezét.' **Mačka lapyt i myšu i patkan'a.** 'A macska megfogja az egeret is, a patkányt is.'

elkerget odhnaty, odženu, -eš, bef. **Zbesn'itoho psa treba odhnaty.** 'A veszett kutyát el kell kergetni.'

elkerít horodyty, -džu, -dyš, foly; zahorodyty, ohorodyty, bef. **Zahorodženy vıvcy** [vıfcy]. 'Elkerített juhok.'

elkerül obkeruvaty, -uju, -uješ, bef. **Mij šorš ne hiden o.** 'Sorsomat nem kerülhetem el.'

elkésik zapiznyty, zapizn'u, -znyš, -zn'at, bef. **Zapiznyl bus.** 'Lekéste az autóbust.' **Ne zapiznyj!** 'Ne késs el!'

elkészít (megcsinál) **1.** vypravyty, -ju, -yš, bef. **Kovaj vypravyl pitkovu.** 'A kovács elkészítette a patkót.' **2.** spravyty, -ju, -yš, bef. **Sabov spravyl mu šmaty.** 'A szabó elkészítette a ruháját.' **3.** zrychtuvaty, -am, -aš, bef. **Z. obid.** 'Elkészíti az ebédet.'

elkészül spravyty ša. **Tota knýška pro Komlošku ša spravyla.** 'Ez a könyv Komlóška részére készült.'

elköltözik (elmegy máshová) pity, pidu, -eš, bef. **Už davno pišol z Komlošu.** 'Már rég elköltözött Komlóskáról.'

elküld pislaty, pišju, pisleš, pišjut, bef. **Pislaty pysmo.** 'Levelet elküld.'

ellen pontos megfelelője nincs, helyette: **Na smert' ne je orvošag.** 'Halál ellen nincs orvosság.'

ellenség (haragosa vkinek) hn'ivnyk [hn'ivnyk] -a

ellop chkrasty, chkradu, -eš, bef. **Chkraly mi pin'aži.** 'Ellopták a pénzemet.'

elmegy pity, pidu, -eš, bef. **Yd' od obloka, bo ne vydžu.** 'Menj el az ablaktól, mert nem látok.' **Pod' od dverjoch!** 'Állj félre az ajtótól!' **Zaŭtra pide.** 'Holnap elmegy/elutazik.' **Doujennak zme yšly do cerkvy.** 'Együtt mentünk (el) a templomba.'

elmenekül (elfut) poft'ikaty, -am, -aš, bef. **Živane poft'ikaly.** 'A tolvajok elmenekültek.'

elmesél (elmond, elbeszél) **1.** prypovidaty, -am, -aš, foly és bef. **Od ucha do chvosta šytko prypovidal.** 'Fülettől farkáig mindent elmesélt.' **2.** prypovisty, -vidu, -deš, bef. **Vin často pryjde do nas, a prypovist, što nove u valaji.** 'Gyakran benéz hozzánk, és elmeséli, mi újság a faluban.' **Prypovič šytko!** 'Mondj el mindent!'

emleget spomynaty, -am, -aš, foly

(el)mosogat pomyvaty, -am, -aš, foly. **Še ja pomyvam.** 'Mindig én mosogatok.' pomyty, -yju, -yješ, bef. **Ja doraz pomyju sudynu.** 'Mindjárt elmosogatom az edényt.'

elmúlik mynuty (ša), myne, (Sg 3. sz.), foly és bef. **Mynula (ša) ošin'.** 'Elmúlt az ősz.' **Mynul jeden rik.** 'Elmúlt egy év.' **Ťaško myne zyma.** 'Lassan múlik a tél.'

elnézést! prebač! prebačte! 'bocsáss meg! bocsássatok meg!'

elolt (tüzet) ld. **1.** elfojt. **2.** (elolt lámpát) zahasyt, -šu, -syš. **Zahaš lampu!** 'Oltsd el a lámpát!'

elolvad **1.** rostopyty ša, -yt ša, bef. **Šn'ih ůš ůša rostopyl.** 'A hó már elolvadt.' **Rostopyla ša mast'.** 'Elolvadt a zsír.' **2.** rostajaty ša, bef. **Šn'ih rostajal ša.** 'A hó elolvadt.' **3.** ottajaty, bef. **Išči šn'ih ne ottajal.** 'A hó még nem olvadt el.'

elolvas pročitaty, -am, -aš, bef. **Pročital jes pysmo?** 'Elolvastad a levelet?'

előfordul (akad egy-egy, alkalmilag megtörténik) (pry)trapyty ša, foly. **Medži jajcamy i zaportok ša trapyt.** 'A tojások között kotlás is előfordul.' **Medži hubamy i šalena ša trapyt.** 'A gombák között bolondgomba is akad.' **U jiši i šaleny huby prytrafjat ša.** 'Az erdőben bolondgombák is akadnak.'

előnt (víz elborít, eláraszt) zajaty, zajije, zajijut, bef. **Za dožd'om jarok pomalej zajije zahorodu.** 'Eső után a patak lassan előnti a kertet.'

először perši raz

előtt pred. **Pret_chyžom yde jarok.** 'A ház előtt patak folyik. **Pred obidom.** 'Ebéd előtt.' **Pred očmy.** 'Szem előtt.'

elpusztul 1. spust'ity, spušču, -styš, bef. **Spust'ily jude u viin'i.** 'A háborúban (el) pusztultak az emberek.' 2. skapaty, skapu, skapeš, bef. **Vejo katonace ša skapaly u viin'i.** 'Sok katona elesett a háborúban.' Megjegyzés: A felsorolt igék sok esetben ismétlődő, befejezett cselekvésre utalnak, hasonlóan sok más igehez.

elrejt (ld. még: eldug) skryty, -yju, -yješ, bef

elromlik (po)hubyty (ša), bef. **Hubyl ša mi zamok. Zar ša mi pohubyl.** 'Elromlott a záram.' **Pohubyla ša mi hodynka.** 'Elromlott a (kar)órám.'

elront pohubyty, -ju, -yš, bef. **Ďityna pohubyla sy zabafku.** 'A gyermek elrontotta játékát.'

elsóz (ételt) presolyty, -soju, -solyš, -sojat/d, bef. **P. leveš.** 'Elsózza a levest.' **Ne presij jidlo!** 'Ne sózd el az ételt!'

első perši. **Perši šor.** 'Első sor.'

elsüllyed (vízben, sárban) zatopyty ša, -yt ša, bef

elszakít rozderty, rozdru, -zdreš, bef. **Hvozdyk rozder mi vigan.** 'A szög elszakította viganómat (viganó = régiesen: női ruha)'

elszárad vyschnuty, -ne, bef. **Kvit'a vyschne.** 'A virág elszárad.'

elszív (cigaretta) vykuryty, -rju, -ryš, bef. **Apo každi den' vykuryt čomag cigaretly.** 'Apa minden nap elszív egy csomag cigaretta.'

elszokik odvyknuty, -nu, -neš, bef; odučity ša, -ču ša, -učiš ša, bef. **Odvykla jem od masnoho jidžin'a.** 'Elszoktam a zsíros ételtől.'

elszundít zaspaty, -spju, -spyš, -spjat, bef. **Pred tevejom zaspala jem.** 'A tévé előtt elszundítottam.'

eltávolodik (elmegy vhonnan) odchodyty, -d'u, -dyš, foly/odchod'aty, -d'am, -d'aš, foly. **Ze jiznyca pomalej otchod'at/otchodžat.** 'A vonat lassan (el)távolodik.'

eltemet pochovaty, -am, -aš, bef. chovaty, -am -aš, foly. **Teraz chovajut, bo dzvon'at.** 'Most temetnek, mert harangoznak.'

eltéved zabludyty ša, -džu ša, -dyš ša, bef. **U jiši jem ša zabludyla.** 'Eltévedtem az erdőben.'

eltör zlamaty, -mu, -eš, bef. **Zlamal sy palycu.** 'Eltörte a botját.'

eltörik zlamaty ša, bef. **Zlamal ša tengej vozu.** 'Eltört a szekér tengelye.'

eltűnik 1. pođ'ity, -d'iju, -d'iješ, bef. **Tak ša deska pođ'il, jak chori somar do molhy.** 'Úgy eltűnt valahol, mint a beteg szamár a ködben.' **Ša mi pođ'ily pin'aži.** 'Eltűnt a pénzem.' 2. skapaty, -u, -eš, bef. **Ja skapu s tvojho žyvo-ta...** 'Eltűnök az életemből...'

- elutazik** (elmegy) pity, pidu, pideš, bef. **Pišol do Slovakií.** 'Szlovákiába utazott.'
- elülső** (elől levő) peren':i/peredn'i šor 'Első sor.' peren':a/peredn'a chyža, de spyme. 'Az első (elülső) szoba, ahol alszunk.'
- elvág** 1. vrizaty, vrižu, -eš, bef. **Vrizal jem sy palec.** 'Elvágtam az ujjamat.' 2. porizaty, -am, -aš, bef. **Poryzala jem sy palec.** 'Elvágtam az ujjamat.' 3. odrizaty guz, špargu. 'Elvágja a csomót, spárgát.'
- elválaszt** odlučity, -ču, -čiš, bef. **Mama odlučila sy d'itynku.** 'Az anya elválasztotta gyermekét (nem szoptat többé).' **Odlučili chlopciv od d'iučata.** 'A fiúkat elválasztották a lányoktól.'
- elvégez** zrobyty, -bju, -yš, bef. **Ked sy zrobyu robotu, pidu do Potoka.** 'Ha elvégzem a munkámat, Patakra megyek.'
- elvermel** (elás) 1. zahrebsty, -bu, -beš, bef. **Ja zahrebla do jamy krompji.** 'Elvermeltem a krumplit.' 2. zavermeluvaty, -eluju, -luješ, bef. **V oseny položyly krompji do velykej jamy: zavermeluvaly.** 'Ősszel a krumplit nagy gödörbe helyezték, elvermelték.'
- elvesz** (magához vesz) vžaty/vozmuty, vozmu, -eš; vozmy! vozmyj sy! bef. **Dochtor ne vžal/vozmul od n'a/od mene pin'aži.** 'Az orvos nem vett el tőlem pénzt.'
- elveszít** (elveszt, akaratán kívül elhagy) stratyty, -ču, -tyš, bef. **Deskaj jem stratyl bud'i.** 'Valahol elvesztettem a pénztárcámat.' **Volk [voŭk] sy stratyt serst', ale sokašy n'i.** 'A farkas a szőrét elhullatja, de a természetét nem.'
- elvezet** povesty, povedu, -deš, bef. **Ja povedu korovu gu vozu.** 'A tehenet a szekérhez vezetem.'
- elvet** (gabonát) pošijaty, -šiju, -šiješ, bef; šijaty, foly. **Ja pšenycu šiju.** 'Búzát vetek.'
- elvisz** ponesty, -nesu, -neseš, bef. **Ja doraz ponesu pysmo na poštu.** 'Mindjárt elviszem a levelet a postára.' **Ja pon'is d'itynu do čkoly.** 'Elvittem a gyermeket az iskolába.' **Tchir pon'is cibja.** 'A görény elvitte a csirkét.'
- ember** človek. **dva, try človeky** 'két, három ember'
- emberek** jude, G judoch/judiv, D -ym, A judiv, L-och, I judmy. **Vejo jude.** 'Sok ember.'
- emberi** 1. človeči. **Č. holos, rozum.** 'emberi hang, ész.' 2. človekiv. **Človekiv holos, človekove serco.** 'Emberi hang, emberi szív.'
- emlékszik** pamn'ataty, -am, -aš, foly
- említ, emleget** spominaty, -am, -aš, foly, bef. **Teraz jem t'a spominala.** 'Most emlegettelek.'
- emlő** (női) cycky, G -och. **Ďitynka sce zos materynyx cyckoch.** 'A csecsemő szopja édesanyja emlőjét.'
- ének** (dal) 1. nota [nou̯ta]. **Znam jennu šuvnu [šu̯nu] notu.** 'Tudok egy szép éneket.' 2. špivan'a, -'a. **Šuvne š.** 'Szép ének.'

énekel špivaty, -am, -aš, foly

enged pustyty, pušču, -styš, -s'at, foly. **Pušču d'ity naj ša baųjat.** 'Engedem, hadd játsszanak a gyermekek.' **Puzd' n'a!** 'Engedj el!' **Puzd' n'a nuka!** 'Engedj be!' **Puste n'a!** 'Engedjete el!'

enyém, -m (birtokos személyrag) mij/mii/mi, moja, moje. **Mi syn.** 'A fiam.' **Mi klajbas.** 'A ceruzám.' **Muž mi somjaš. Žena mi somjaš.** 'A férjem szomjas. A feleségem szomjas.' **Tota ceruza moja.** 'Ez a ceruza az enyém.' **Tot klajbas mi.** 'Ez a ceruza az enyém.' **Moje d'ivča** [d'iuča]. 'A leányom.'

epe žolčok [žoučok], G žolčka, L žolčku

eper földi eper: (zahoridnaja) jahoda; erdei szamóca: jisovy jahody/jahodky; fán termő eper: (čorny, bily) jahody

épít 1. pravyty, -vju, -yš, foly. **Pravyty chyžu.** 'Házat épít.'; **Spravyty cerkov** [cerkou], bef. 'felépíti a templomot.' 2. buduvaty, -uju, -uješ, foly; felépít: vybuduvaty, bef

épület 1. budovysko, -a. 2. városi épület: dom, -u

ér (vérér) žyla, -y

erdeifenyő čorni smereg, -u. A mindennapi használatban a *smereg* bármely fenyőt jelenthet.

erdész (erdőkerülő) keruj, -a, D kerüjovy; dvoje keruje 'két erdőkerülő'. **Živan ša bojit ot kerujif.** 'A tolvaj fél az erdőkerülőktől.'

erdő jiis/jis, G jiisa, D jiisu, L u jiiši/u **erdőske** jiisyk, G. **Z jiisyka vycht'iknul zajac.** 'Az erdőcskéből kifutott egy nyúl.'

erdőmunkás jisovi robytnyk

ered (folyóvíz) yty, yde, ydut, foly. **Otkaj yde tot potyčok?** 'Honnan ered ez a patak?'

eresz stricha, -y. **Treba pit strichu staty.** 'Be kell állni az eresz alá.'

érett zdrite/dozdrite. **Zdriti ovoc, zdrita slifka, dozdrita hruška.** 'Érett gyümölcs, szilva, körte.'

érik zdrivaty, -at, foly. **U septembru zdrivat hrozno.** 'Szeptemberben érik a szőlő.' megérik: zdrity, bef. **Išči ne zdril.** 'Még nem érett meg.'

érkezik schodžaty, -am, -aš, foly. **Pomalej schodžajut host'i.** 'Lassan érkeznek a vendégek.' megérkezik: pryjty, pryjdu, -deš, bef. **Už lastifky pryšly.** 'Már megjöttek a fecskék.'

erő mic, G mocy. **Velyku mic maje/ma.** 'Nagy ereje van.'

erős micni. **M. chlop, M. bij.** 'Erős férfi, erős fájdalom.' erősen: micno. **M. švityt slonko.** 'Erősen süt a nap.'

ért (vminek értelmét felfogja) i. rozumyty, -ju, -yš, foly. **Nyč ne rozumyt.** 'Semmit sem ért.' **Porozum!** bef. 'Értsd meg!'

-ért (vmiért, vkiért) hat-rag. **Za čalad sy robyt.** 'Családjáért dolgozik.'

és i, a. **Mama i otec.** 'Anya és apa.' **Povečerjal jem, a jem sy jahnul.** 'Megvacsoráztam és lefeküdtem.'

esernyó esern'a, -'i

esik (az eső) padat dižd' [dišč]

eső dižd', GL dožd'u. **Husti** [dišč]. 'Sűrű eső.' **Boloto za dožd'om.** 'Eső után sár.'

Od dožd'u mokry šmaty. 'Az esőtől nedves ruha.'

esőcsepp kropja dožd'ova

esős dožd'ovi/dožd'ivni. **Dožd'ova chvyja, ošin'.** 'Esős időjárás, ősz.' **Dožd'ovi junii.** 'Esős június.' **Dožd'ivna chvyja.** 'Esős időjárás.'

este fn. večur, G večera. **Dobri večur!** 'Jó estét!' **Od večera do rana.** 'Estétől reggelig.' **Gu večeru lajbyk treba.** 'Estefelé kabát kell.'

este hsz. večur. **Kedy? Neška večur.** 'Mikor? Ma este.' **Rano fryštykujeme, večur večerjame.** 'Reggel reggelizünk, este vacsorázunk.'

ész (értelem) rozum, -a. **R. človeči.** 'Emberi ész.' **Ne pryjde/pryde mi na rozum.** 'Nem jut eszembe.' **Lem teraz mi pryšlo do rozuma.** 'Csak most jutott eszembe.'

észak pivnič/nič, G pivnoči/noči

északi nični/ničn'i/pivnični. **Nični/pivnični bik.** 'Északi oldal.'

eszik jisty/jiisty, jím, jiš, jist, jime, jiste, jid'at; jil, -a, -o. Pl jily; jič! jidžme! jičte! jily? 'maga evett már?' foly; bef: žisty, žim, žiš, žist, žime, žiste, židjat/d. **Toto treba žisty.** 'Ezt meg kell enni.' **Moj mi žil šmaty.** 'A moly megrágta a ruhámat.'

étel 1. jidlo, GL jidlu. **Jidlo povarene.** 'Az étel meg van főzve.' 2. jid'in'a/jidžin'a, -'a. **Dobre jidžin'a.** 'Finom étel.' **Komora polna** [poŋna] **zos jid'in'om.** 'A kamra tele van élelemmel.'

etet kormyty, -mju, -myš, foly; pokormyty bef. **Maty kormyt d'itynu.** 'Az anya eteti a gyermeket.'

étvágy (jó étvágyat!) Ruszin kifejezést erre nemigen használnak, de: **Ne hidna jem jisty.** 'Nem tudok enni (mert nincs étvágyam).'

év (12 hónap) rik, G roka, L roku. **Z roka na rik.** 'Évről évre.' **U roku raz.** 'Egyszer egy évben.' **U tim roku.** 'Ebben az évben.' **U tamtim roku.** 'Abban az évben.' **Tamtoho roku.** 'Múlt évben.' **Teraz rik.** 'Most egy éve.' **Na druhi rik.** 'Jövőre.' **O vejo roky.** 'Sok év múlva.' **Jennyh/jednych rokoch zmeša rodyly.** 'Egy évben születünk.' **Na teraz rik.** 'Mához egy évre.'

évi (éves) rični. **Rična robota.** 'Egy évben végzett munka.'

ez tot, tota, toto. **Tot klajbas je mij.** 'Ez a ceruza az enyém.' **Tota knyška je moja.** 'Ez a könyv az enyém.'

ezen kívül okrim toho. **Okrim toho što išči jez_ znal?** 'Ezen kívül még mit tudtál meg?'

ezer 1. idős n. tyšic. **T. forinty.** 'Ezer forint.' 2. ezer. **Dva ezer.** 'Kétezer.'
ezért zato. **Chora jem, zato ne hidna-m pity zdomu.** 'Beteg vagyok, ezért nem tudok elmenni itthonról.'

F

fa drevo, -a, L -i/u. **Žyve drevo.** 'Élő fa.' **Na ohen' drevo.** 'Tűzifa.' **Dreva rubam.** 'Fát vágok.' **Na drevu šidyt/d.** 'A fán ül.'

faág drevovi konar

faék derevjani klyn

fagereblye drevjany hrabji

fagy¹ fn. moroz, -u

fagy² i. merznuty, -nu, -neš, foly; zamerznuty, bef. **Voda zamerzla.** 'A víz megfagyott.'

fagyökér drevovi korin'

fagyöngy 1. idős n. pamela/pomelo 2. jamela. **Z jamely jem varyla teju.** 'Fagyöngyből teát főztem.'

faggyú liij [= li:j], GL loju, I lojom. **Baranovi liij.** 'Báránfaggyú.' **Masna mi ruha od loju.** 'A faggyútól zsíros a kezem.' **U loju trymu.** 'Faggyúban tartom.'

faház drevjana chyža

fáj (fájdalmat érez) bolyty, foly. **Mene bolyd harlo.** 'Fáj a torkom.' **Zub n'a bolyt.** 'Fáj a fogam.' **Bojad n'a hrudy.** 'Fáj a mellem.' **Micno n'a bojilo.** 'Nagyon fáj nekem.'

fájdalom 1. bojin'a. **Jojčít od bojin'a.** 'Jajgat a fájdalomtól.' 2. bij, GL boju//boji. **Od boju ne hidna-m spaty.** 'A fájdalomtól nem tudok aludni.' **Boji ju lapajut.** 'Elfogják a fájdalmak.'

fakanál derevjanka/derevjana varycha/drevova varycha; drevova ložka 'evőkanál (fából)'; „varyška zaprjašku mišaty” 'rántás kavarására szolgáló kicsi fakanál'

fakéreg drevova skora

fal fn. s'tina, -y

fal (zabál, habzsol) i. chlapkaty, -am, -aš, foly. **Svyn'i chlapkajud z valifca kvap.** 'A disznók habzsolják a vályúból a sűrű moslékot.'

falevél drevove lyst'a

falióra na s'tin'i hodyna

falu valal, -u/a, D -u, L u valalu/u valaji/na valaji. **Na kincu valala.** 'A falu végén.' **Na valaji žyje.** 'Falun él.' **U šytkim valaji.** 'Az egész faluban.' **'vyše sela'** 'A falu felső végén.' **Moja zemn'a je vyše sela/selo.** 'A földem a falu felső végén van.' **huštak** 'a falu végének a neve'

falucska valalyk, -u

fáradt strapeni. **Strapena jem.** 'Fáradt vagyok.'

fáradtság strapenost', -osty. **Od strapenosty ledvo stojit na nohoch.** 'A fáradtságtól alig áll a lábán.'

farkas volk [vouk], -a, DL-ovy. **Vouk serst' potratyt/stratyt, ale sokašy ne/n'i.** 'Afarkas a szőrét elhullatja, de a természetét nem.'

farkasbőr volkova skora

farok chvist, G chvosta. **Psiv/psovi chvist.** 'Kutya farka.' **Od ucha do chvosta šyto prypovidal.** 'Fülettől a farkáig mindent elmesélt.'

farsang puščan'a, -'a. **Po puščan'u.** 'Farsang után.'

fáskamra (fásszín) drevan'a, -'a. **2.** drevjanyk, -u

fásláda drevova lad(yčk)a

fatemplom derevjana cerkov [cerkou]

fatönk (földből kiálló fatuskó, fatönk) **1.** pn'ak, -a, L-u. **2.** pn'ačok, G pn'ačka, L-čku

favágó(munkás) šahovynar, -a, D -ovy

favágó tőke (dubovi, bukovi) dreviten'

fázik zymno+Dativus: **Zymno mi.** 'Fázom.' **Tobi zymno?** 'Te fázol?'

fazék hornec, G horca

február februar, -a, L -u

fecske lastivka[lastiuka], -y. **Lastifyk šid'at na drot'i.** 'A fecskék ülnek a (vil-lany)dróton.'

fecskefészek lastivkove hn'izdo

fehér bili. **Bila nič.** 'Fehér éjszaka.'

fej fn. holova, -y, tréf. kopasz emberről: **Mudry volosy zochabjat hlupu holovu.** 'Az okos haj a buta fejet elhagyja.'

fej i. dojity, doju, -jiš, foly. **Dojity korovu, gedu.** 'Tehenet, kecskét fej.'

fejkendő (női) chustka na holovu

fejlődik chovaty ša, -am ša, -aš ša, foly. **Đityna ša fryšno chovat.** 'A gyermek gyorsan fejlődik.'

fejsze **1.** balta, -y, baltyčka, -y. **2.** sokyra, -y (nagyobb, szélesebb fejsze, szekerce) **Ačova sokyra.** 'Ácsszekerce.'

fejszenyel porysko balty

fekete čorni. **Čorne uhja.** 'Feketeszén.'

fekszik ležaty, -u, -yš, foly. **Chori u posteji ležyt.** 'A beteg ágyban fekszik.' **Valal ležyt medži horamy.** 'A falu hegyek közt fekszik.' **Leš! Lešte!** 'Feküdj! Feküdjetek!'

fel(felé) hori/horii [houri]. **Yd' horii!** 'Menj fel!' **Ydu hori.** 'Megyek fel.' **Ydu na horu/do berehu.** 'Megyek felfelé (a hegyen).'

fél¹ (fele vminek) fn. **1.** pil [püü]. **Pil chjiba/chjiiba.** 'Félkenyér.' **2.** polovyc. **Mi treba lem polovyc.** 'Nekem csak a fele kell.'

fél² (vmitől, vkitől) i. bojity ša, boju ša, bojiš ša, foly. **Ne bij ša!** 'Ne félj!' **Boju ša ot psa.** 'Félek a kutyától.'

felakaszt **1.** zavysyty, zavyšu, -vysyš, -vyšat, bef. **2.** zavyrgaty, -am, -aš, bef. **3.** zalyngaty, -am, -aš, bef. **Z. obraz na s'ínu, kepin' na hvozdyk.** 'Felakasztja a képet a falra, a kabátot a szögére.' **4.** obisyti, -šu, -syš, -šat, bef. **O. kolonc na šyju psa.** 'Koloncot akaszt a kutya nyakába.' **O. rablova na vysoki šibin.** 'A rablót felakasztják a magas akasztófára.'

feláll staty, stanu, -eš, bef. **Ty stan!** 'Állj fel!' **Stal(a) jem zos misca.** 'Felálltam a helyemről.' **Ne biruju staty, bo n'a bojad nohy.** 'Nem bírok felállni, mert fájnak a lábaim.'

felcsinál durva: teherbe ejt. prespaty, prespju, -sphyš, -sphyt, bef

felébred zbudyty ša, zbudžu ša, -dyš ša, bef

felébreszt zbudyty, zbudju/zbudžu, -dyš, bef. **Zbud'! zbut'te ho!** 'Ébreszd fel, ébresszétek fel őt!' **Zbudyly n'a zos snyt'a.** 'Felébresztettek álmomból.'

felel (válaszol) feleluvaty, -uju, -uješ, foly

félelem bojin'a, -'a. **B. od smerty.** 'Halálfélelem.'

felemel dvyhnuty, -nu, -neš, bef. **Ne biruju d. mich.** 'Nem tudom felemelni a zsákot.'

félénk bojazlyvi. **Bojazlyve d'ivča** [d'iŭča]. 'Félénk kislány.'

felépít vystavyty, -vju, -vyš, bef; spravyty, bef; vymuruvaty, -am, -aš, bef; vybuduvaty, -am, -aš, bef. **Vystavyty chyžu.** 'Házat felépít.' **Za rik treba v. chyžu.** 'Egy év alatt fel kell építeni a házat.' **Spravyty cerkov** [cerkou]. 'Templomot felépít.'

feleség žena, -y. **Ty ženo!** 'Te asszony!'

felfordul **1.** vyvernuty ša, -ne ša, bef. **Viz ša vyvernul z berehu.** 'A szekér felfordult a domboldalon.' **2.** vykydaty ša, -at ša, bef. **Viz ša vykydal.** 'A szekér felfordult.'

felforr prevaryty ša, -yt ša, bef. **Moloko uš ša prevarylo.** 'A tej már felforrt.'

felforral **1.** prevaryty, -rju, -yš, bef. **P. moloko.** 'Tejet felforral.' **2.** sforjačity, -ču, -čiš, bef. **S. leveš.** 'Levest felforral (felfőz).'

felhő chmara, -y, chmarka, -y. **Chmary dožd'ovy.** 'Esőfelhők.'

felhúz (lábbelit) **1.** obuty, obuju, -ješ, foly; zobuty, bef. **Obuty topanky.** 'Cipőt felhúz.' **2.** (órát felhúz) nakrutyty, -ču, -tyš; pidkrutyty; vyťahnuty, -nu, -neš, bef. **Večur treba hodynu nakrutyty.** 'Este az órát fel kell húzni.' **Pitkrut' hodynu!** 'Húzd fel az órát!'

felkel (nap) vyjty, vyjde, bef. **Vyjde slonko.** 'Felkel a nap.' **Slonko vyšlo.** 'Felkelt a nap.' vychodjat/vychodžat slonko, foly

felmegy vyjty, vyjdu, -deš, bef. **Vyjdu na pid.** 'Felmegyek a padlásra.' **Vyšla cyna cukru.** 'Felment a cukor ára.'

felnevel vychovaty, -am -aš, foly és bef. **Maty sama vychovat d'ity.** 'Az anya egyedül neveli gyermekeit.'

feloszt (szétoszt) rozd'ilyty, rozd'iju, rozd'ilyš, vony rozd'ijat; rozd'ij!, rozd'ijte! bef. **Treba rozd'ilyty chosen.** 'A hasznót szét kell osztani.'

felöltözik obleči ša, -ču ša, -češ ša, bef. **Ja ša objik/oblekla.** 'Felöltöztem.' **Obleč ša!** 'Öltözz fel!'

felöltöztet obleči, -ču, -češ, bef. **Oblekly choroho, merca.** 'Felöltöztették a beteget, a halottat.'

felső vyšn'i/vyšn'ij. **Vyšn'i konec valalu.** 'A falu felső vége, felszeg.' **Valalu na vyšn'im kincu je rusyn park.** 'A falu felső végén van a ruszin park.' idős n.: „vyše sela” 'falú felső vége, felszeg'. **Ydeme vyše sela.** 'Megyünk a felszegbe.'

felszeletel nakrajaty, nakraju, -ješ, bef. **N. chjib.** 'Kenyeret felszeletel.'

felvesz (ruhát) obleči, -ču, -češ, bef. **Na rube sy objik košeju.** 'Visszajára (fonákjára) vette fel az ingét.'

felteker (felcsavar) vykrutyty, -ču, -tyš, bef. **Vykrutyty na gomuju.** 'Gombolyagra csavar.' **Skrutyty/nakrutyty cvirnu na gomuju.** 'Cétnát gombolyagra csavar.' **Poskručaty prjadzu do klubja.** 'Fonalat gombolyagba csavar.'

fen (élesít) ostryty, ostrju, -yš, foly. **Kosač ostryt kosu.** 'A kaszás feni a kaszát.' poostryty, bef

fenék (vminek az alja, alsó része) **1.** spodok, GL spodku; spodok pohara 'a pohár fenéke' **Vypyty pohar do spotku.** 'A poharat fenéig kiissza.' **2.** (hordove) dno 'hordó fenéke'; **3.** (ember, állat fenéke, hátsó része) zadok, G zadku. **Na z. korovy čapnul batohom.** 'Ostorral a tehén farára csapott.' **4.** durva: 'segg' hudzyca, -y. **Kopnuty do hudzycy.** 'Seggbe rúg.'

fenőkö oselnyk, -a

fenyeget (fenyegetődzik) hrozyty ša, hrožu ša, -zyš ša, foly. **Hrozyt ša na n'a.** 'Fenyeget engem.' pohrozyty, bef

fenyő smereg [smerek], G smerega/u, L smeregu. A szó, mivel fenyőerdő a környéken alig van, általában minden fenyőfajtát jelent. Egyes megkülönböztetések pontatlanok, bizonytalanok: čorni s. 'vörösfenyő', jisovi s. 'erdeifenyő'?, červeni s., kračunnyk 'karácsonyfa, lucfenyő'

fenyőerdő smeregovi jis

fenyőgomba smeregivka, -y. A helybeliek szerint piros a háta, teteje sárgás, úgy néz ki, mint a tinóru, csak nyálkásabb. Az erdős környék gazdag gombákban.

férfi chlop, -a, D -u

férj muž, -a, DL -ovy

férj(i) (férjhez tartozó) birt. jelző muživ, -ova, -ove. **Muživ kalap, mužova chyža.**
'A férj kalapja, a férj háza.'

férjes (férjezett) oddana žena

férjhez megy oddaty ša, -dam ša, -dast ša, bef; oddaj ša! 'menj férjhez!' **Na žnyva d'ifča mi ša oddast.** 'Aratáskor a leányom férjhez megy.'

fest 1. (lakást meszel) bilyty, biju, bilyš, (vony) bijat; bij! 'fess!' bijte/biite! 'fesse-tek!' foly. vybilyty bef. **Vybijila-m kuchn'u.** 'Kimeszeltem a konyhát.' 2. (tojást, ruhát fest) farbyty, farbju, farbyš, foly. **F. jajco, šmaty.**

fésú hrebin', G hreben'a

fēsül česaty, česu, česeš, -šut, foly. **Č. volosy.** 'Hajat fēsül.' počesaty/začesaty, bef

fēsülködik česaty ša, česu ša, česeš ša, foly

fészek hn'izdo, -a, L -u

feszület krestyk, -a

fia (vkinek) syn, GA -a, DL -ovy, I -om, V synu! Pl N -ove. **Mi/mij syn.** 'A fiam.' **Moji synove.** 'A fiaim.'

fiatal fn. és mn. molodi, -a, -e. **Tancujut molody.** 'Táncolnak a fiatalok.' **Molody davno zochabyly valal.** 'A fiatalok rég elhagyták a falut.' **Za molody časy jem micni bul.** 'Fiatal éveimben (koromban) erős voltam.'

fiatalság (fiatal életkorúak) molod'ava, -y. **Malo molod'ava/molod'avy je u našim valaji.** 'Kevés a fiatalság a falunkban.'

fiatalasszony 1. moloda žena, 2. menyecske, fiatalasszony, aki még nem szült gyermeket

figyel (figyelmesen néz vagy hallgat vkire, vmire) smotryty, -trju, -tryš, bef. **Smod', že čto yde!** 'Figyeld, hogy ki jön!' **Smotry tu!/Smot' tu!** 'Figyelj ide!' **Smot' tam!** 'Figyelj oda!' Hasonló értelemben: **Sluchaj na mene!** 'Hallgass rám!'

fingik (szellent) durva perdnuty, -nu, -neš, foly. **Ked na nyžn'im kincu valalu čhtoska perdne, rano už znajud na vyšn'im kincu.** 'Ha valaki az alvégen elfingja magát, reggelre már tudják a felvégen.'

finom (ízletes) **Smačni leveš.** 'Finom leves.'

fiók 1. fijovok, G fijovka, L fijoku. **Mali fijovok.** 'Kicsi fiók.' 2. stolyinka (asztalfiók). **U stolyнки trymu.** 'A fiókban tartom.'

fiú chlopec, G chlopca, D chlopecu

fizet platyty, plaču, platyš, plaťat. plať! plaťte! foly; vyplatyty, bef. **Je už vypla-cene.** 'Már ki van fizetve.'

fog fn. zub, -a, L -u. **Bojid n'a zub.** 'Fáj a fogam.'

fog i. 1. lapaty, -am, -aš, lapaj! foly. **Lapat muchy.** 'Fogdossa a legyeket.' 2. lapyty, -pju, -pyš, foly és bef. **Micno jem lapyła ho.** 'Erősen megfogtam/megragadtam őt.' **Do ruky lapju darabok zemn'i.** 'Kézbe fogok/veszek

egy darab földet.' **3.** chopyty, -pju, -pyš, foly és bef. **Chopyla jem laptu.** 'Elkaptam a labdát.'

fogad (vkit) pryjmuty, -mu, -meš, foly és bef. **Pryjmula jem host'iu.** 'Fogadtam a vendégeket.'

fogíny (foghús) jasna, G jasnoch. **Zdravy jasna.** 'Egészséges fogíny.' **Bojad n'a jas-na.** 'Fáj a fogínyem.' **Yde mi kerva zoz jasnoch.** 'Folyik a vér az ínyemből.'

fogkefe na zuby kefa

fogy (egyre kevesebb, kisebb lesz) fod'uvaty, -uju, -uješ, foly

fogság fokšag, GL -u. **Pryšol domi s fokšagu.** 'Hazajött a fogságból.'

fajtogat dusyty, dušu, dusyš, dušat, foly

fokhagyma česnok, GL česnoku/česku/čestku. **Položyla-m česku do polnyny** [poŋnyny]. 'Fokhagymát tettem a töltelékbe.'

folt (ruhára varrt) plata, -y. **Plata na plat'i.** 'Folt hátán folt.'

foltos (tarka) platkasti. **Platkasta korova, platkasti kin'.** 'Tarka tehén, tarka ló.'

folyamán (vminek a során, időn keresztül, idő folyamán) prez. **Rusyne prez roky chodyly na napsam.** 'A ruszinok évekig jártak napszámba.'

folyathatnék (ivarzik, nőstény emlős állat párosodásra való hajlamot mutat) (po)bihaty ša, foly. **Korova bihala by ša.** 'A tehén folyathatnék.' **Pes by ša honyl.** 'A kutya üzekedik.' **Psy ša honjat.** 'A kutyák üzekednek.' **Vivca [vüuca] honyla by ša.** 'A juh üzekedik.'

folyik 1. jity ša, jije ša, jijut ša, foly. **Jaročok jije ša.** 'Folyik a patak.' **Velyka voda ša jala dvorom.** 'Az árvíz ömlött az udvaron.' **2.** yty, yde, ydut, foly. **Yde velyka voda.** 'Árvíz van.' **Yde voda zos čapu.** 'Folyik a víz a csapból.' **Kolomutna voda yde jarkom.** 'Zavaros víz folyik a patakban.' **Yde voda zos compja.** (Sg compej); 'Folyik a víz a jégcsapról.' **Yšly mu slyzy.** 'Folytak a könnyei.' **3.** teči, teče, tečut, foly; vyteči 'kifolyik' bef. **Dožd'ova voda teče zoz verch chyžy.** 'Az esővíz folyik a háztetőről.' **Teče mu slyna.** 'Folyik a nyála.'

folytat provadyty, -d'u, -dyš, -d'at. provad'! provad'te [provatte]! 'folytasd! folytassátok!' foly. **Provadyty treba robotu, pysan'a.** 'Folytatni kell a munkát, az írást.'

fon¹ (fonallá sodor gyapjút, kendert) prjasty, prjadu, -deš, foly; sprjasty 'megfon', bef

fon² (vesszőkből kerítést) plesty, -tu, -teš, foly. múlt i.: plil, plela, plely. **Pleteni plit.** 'Fonottkerítés.'

fonal prjadza, -y

fonó prjadky, na prjadxox. **Večur zme yšly na prjatky a zme prjaly do dešat hodyn.** 'Este a fonóba mentünk és tíz óráig fontunk.'

fonottkerítés (vesszőkből) chorod'anaka/chorodžanka z patykoch

fordul vkihez obernuty ša, -nu ša, -neš ša, bef. **Na ulyci gu mi ša obernul chtoska a ša žvidal ša, de je čkola.** 'Az utcán valaki hozzám fordult, s megkérdezte, hol van az iskola.'

forogat 1. obertaty, -am, -aš, foly. **Obertaty koleso na studn'i.** 'Forgatja a kút kerekét.' 2. krutyty, kruču, krutyš, foly. **Krutyty daraliv, koleso na studn'i.** 'Tekeri a darálót, forgatja a kút kerekét.'

forr (bugyborékolva fő) 1. varyty ša, -yt ša, foly. **Teja, moloko pomaly ša varyt.** 'A tea, tej lassan forr.' prevaryty ša, bef. **Moloko uš ša prevarylo.** 'A tej már felforr.' 2. prevarjaty ša, -jat ša, foly. **Leveš uš ša prevarjat.** 'A leves már forr.' 3. kypyty, -yt, foly. **Zöžčegova polyfka kypyt u horcu.** 'A zöldségleves forr (fő) a fazékban.' chkypyty, -yt, bef; kypjača voda 'forrásban levő víz'

forrás (természetben földből előtörő víz) studenka, -y. (A Kiss István és felesége, Rozi néni kertjében is ugyanilyen természetes forrás volt.)

forró horjači. **Horjača voda, horjače zejizo, uhja.** 'Forró víz, forró vas, forró parázs.' **Položyly meso do horjačoho ojiju.** 'A húst forró olajba tették.'

forróság ld. **hőség** (duchota, sprachota). **Horjačo vonka.** 'Odakint nagy a hőség.'

fő ld. **forr**

föld zemn'a/zemja, GDL zemji, A zemju, I zemn'om. Megjegyzés: A *zemn'a* hangalak egy 1916-ban született idős asszonytól származik. **Vejo zemn'i maje.** 'Sok földje van.'

földút zemjana draha

földműves idős n. prostak, -a, Pl N prostace; földművesasszony prostačka, -y

fölé nad. **Nad post'i zavyrjal obraz.** 'Az ágy fölé akasztotta a képet.'

fölött 1. nad. **Obraz nat postelom.** 'Kép az ágy fölött.' 2. powyše. **Powyše čela oťikova rana.** 'Gennyes seb a homloka fölött.'

fölső vyšn'ij, vyšn'a, višn'e. **Vyšn'ij konec valalu.** 'A falu felső vége.'

fősvény skupe. **Bohati, ale skupi.** 'Gazdag, de fősvény.'

fővővíz kypjača voda

főz varyty, -rju, -yš, foly. **Varju teji, levešu, obid.** 'Teát, levest, ebédet főzök.'

főzés inkább igével fejezik ki, pl. **varyme lekvar** 'lekvárt főzünk, lekvárfőzés'

friss fryšni **F. chjip, fryšne jajco.** 'Friss kenyér, friss tojás.'

fúj (szél) 1. fučity, -it, foly. **Fučit viter.** 'Fúj a szél.' zafučaty, bef. **Od strapenosty zafučal jem.** 'A fáradtságtól fújtam egyet.' 2. (levegőt mozgásba hoz) duty, duju, -ješ, foly. **Duje viter.** 'Fúj a szél.' **Duju leveš, bo horjači.** 'Fújom a levest, mert forró.' **Duju trubu.** 'Fújom a trombitát.' zaduty, bef. **Zadula jem švičky.** 'Elfújtam a gyertyákat.'

fújdogál Poduvat vitryk. 'Szellő fújdogál.'

fullánk žalo, -a. **Ž. ščoly.** 'Méh fullánkja.'

fuldoklik (nem kap elég levegőt) dusyty ša, dušu ša, dusyš ša, vony dušat ša, foly.

Mokre drevo ne horyt dobri, lem tjije, ša dusyt u mašyn'i. 'A nedves fa nem ég jól, csak senyved, „fulladodozik” a tűzhelyben.' zadusyty ša, bef. **Ja ša zadušu.** 'Fuldoklom, (majd megfulladok).'

fúr vert'ity, vert'u, vertyš, vert'at, foly. **V. d'iru do došky.** 'Lyukat fúr a deszkába.' vyvertyty, bef

furcsa čudarni. **Č. človek.** 'Furcsa ember.'

fut chťikaty/fťikaty, -am, -aš, foly. **Ďityna fťikat gu mami.** 'A gyermek fut az édesanyjához.' **Ne chťikaj za takym vozom, što t'a ne vozme.** 'Ne fuss olyan szekér után, amelyik nem vesz fel.'

futkározik (szaladgál) **1.** poť'ikaty, -am, -aš, foly. **Ďity poť'ikaly po dvori.** 'A gyermekek futkároztak az udvaron.' **2.** ritk: bihaty, -am, -aš, foly. **Biha-jut=chť'ikajut po dvori.** **3.** idős n. bižaty, -žu, -žyš, foly

fű trava, -y. **Had vleče ša u travi.** 'A kígyó kúszik a fűben.'

fül ucho, -a, L -u, dva ycha 'két fül'. **Z uchamy čuju.** 'Füleimmel hallok.' **Gu ucham trymu ruku.** 'A füleimhez tartom a kezem.' **Bojad n'a ucha.** 'Fájnak a füleim.'

fülecske uško, -a

fülbevaló zausňyca, -y

fülledt (levegő) dušno. **U sobi d.** 'A szobában fülledt a levegő.'

fülledtség duchota, -y

fürdik kupaty ša, -am ša, -aš ša, foly

fürdő(helyiség) idős n. kupela, -y

fürdőkád drevova, badogova kupilka 'fa-, bádogfürdőkád'; kupiločka 'kicsi gyermekfürdőkád'

fürdőszoba idős n. kupeln'a (ma már ismeretlen)

fűrész pyla, -y, pylka, -y

fűrész **1.** idős n. pylyty, pyju, pylyš, pyjat, foly. **2.** rizaty, rižu, -žeš, foly. **S pilkom rižeme drevo.** 'Fűrészszel vágjuka fát.'

fürt (szőlőfürt) **1.** idős n. firt/firtok hrozna, G firtka **2.** hroznovi firtok. **Bobok zos firtka.** 'Szőlőszem.'

füst dym, GL dymu. **Pouŋa šytka chyža z dymom.** 'Az egész ház tele van füsttel.'

füstöl kuryty ša, -yt ša, foly. **Kuryt ša s komyna.** 'Füstöl a kémény.' obkuryty, bef. 'megfüstöl'; **Opkureny kolbasy.** 'Füstölt kolbász.'

füstölő(kamra) füstölő (csak magyarul ismerik)

füstös obkureni. **Opkurena st'ina.** 'Füstös fal.' **Zakurena cyva.** 'Füstös (kályha)cső.'

fűt topyty, -pju, -yš, foly. **Zos drevom topyme.** 'Fával fűtünk.'

fütyül 1. svystaty, -am, -aš/svyšču, svyščeš, foly. **Viter svyšče.** 'Fütyül a szél.'
idős n. **Sviščit viter.**

fütttyent svysnuty, -nu, -neš, bef. **Svysne na psa.** 'Fütttyent a kutyának.'

fűzfa verba, -y

fűzfavessző verbovi prut

fűzfakéreg verbova skora

G

gabona (gabonatermény: búza, árpa, zab, rozs, kukorica gyűjtőneve) šimn'a, G
šimn'a. **Dorohe š.** 'Drága gabonatermés.'

gácsér (a kacsza hímje) kačur, -a, DL -ovy

gágog 1. kryčity, -it, foly. **Huska kryčit.** 'A liba gágog.' **2.** gagaty, gagat, foly

galamb holub, -a

galambocska holubyk, -a

gally (vékonyabb faág) patyča, -a. **Suche p.** 'Száras gally(ak).'

gatyá (férfi alsónadrág) gači, GL -och, I gačmy. **Dolhy** [douhy] **gači.** 'Hosszú alsónadrág.'

gazda gazda, G -y, DL -ovy

gazdag bohati

gazdaság gazdostvo, -a

gazdasszony gazdyn'a, -'i

genny o'ik, GL -u. **Vypučila jem o'ik s palca.** 'Kinyomtam a gennyet az ujjamból.'

gennyes (seb) o'ikova rana

gennyesedik zberat ša mi o'ik 'gyűl a gennyem' foly; ozberaty ša bef. **Ozberala ša mi rana.** 'Elgennyesedett (megkelt) a sebem.'

gereblye hrabji, G hrabjoch. **Derevjany, zejizny hrabji.** 'Fagereblye, vasgereblye.'

gereblyél hrabaty, -am, -aš, foly

gereblyezés hraban'a, G -n'a

gerenda hrjada [hr'jada], -y

gerinc ld. **hátgerinc**

gerle herlyčka, -y

gilisza hlysta, -y

gólya goja [go'ja], -ji. **Čorna g.** 'Fekete gólya.'

gomba huba, -y; hirkyn'a 'keserűgomba'; jišjivka [jišjiuka] 'csirkegomba (róka-gomba)

gombolyag (fonalból tekert gömb) **1.** klubja. **Do klubja jem poskručala.** 'Gombolyagba tekertem.' **2.** gomuja (< magy. *gomolya*)

gombolyít (gombolyagba teker, felgombolyít) hujaty, -jam, -jaš, foly. **2.** motaty, -am, -aš, foly. **M. cvirnu.** 'Felcsavarja a cérnát.'

gond starist', G starosty. **Bolyd n'a holova od vejo starosty.** 'A sok gondtól fáj a fejem.'

gondol(kodik) dumaty sy, foly. **Ja sy tak dumam, že...** 'Úgy gondolom, hogy...' **Što sy dumaš?** 'Mit gondolsz?'; podumaty bef. **Barz jem dobri podumala.** 'Jól meggondoltam.'

gondolkodás duman'a, G -n'a. **Douhe duman'a.** 'Hosszú gondolkodás.'

gondos akkuratnij. **Akkuratnij človek.** 'Gondos (alapos) ember.'

gonosz (ember) poďak/podjak -a

göbe/göbbenő/gübbenő/gübő (folyómederben víz alatti, víz által kimélyített gödör, bemélyedés) badun'a, -n'a; A helybeli lakosok szerint 'gát előtt összegyűlt nagy víztömeg'

göcs (csomó, bog, fában görcs) guz, -a, L -u

göcsörtös (dudoros, csomós, bütykös kéz, láb) guzovyti. **Guzovyte drevo, guzovyta doška.** 'Göcsörtös fa, deszka.' **Guzovyti dolon.** 'Kidomborodó bőrkeményedésekel tele tenyér.' Megjegyzés: A *dolon* 'tenyér' jelentésű szót csak a legidősebb korosztály ismerte. A fiatalabb, 60 év körüliek ehelyett már csak a *žmen'a* többjelentésű szót használják: 'marék, tenyér, ököl'.

gödör jama, -y

görbe kryve. **Kryva palyca.** 'Görbe pálca.'

görcs **1.** (fájdalmas izom-összehúzódás) chostec, G chostca, L chostcu. Chostec jelentései: 'görcs, ízület. **Ne hinna-m chodyty, bo chostec nohu mi ščipat.** 'Nem tudok járni, mert a görcs csípi a lábamat.' **2.** korč, G ? **Korč mi lapyl nohu.** 'A görcs beállt a lábamba.'

görény tchir, G tchora; chir, G chora L choru; kchir, G kchora

görögdinnye červena dyn'a

görög katolikus fn. rusnak/rusn'ak, -a, Pl N rusnace

görög katolikus (vallású) mn. ruski. **Ruska cerkov** [cerkou]. 'Görög katolikus templom.' **Rusnace u ruskej cerkvi.** 'Görög katolikusok (mint hívők) a görög katolikus templomban.'

gúnár (lúd hímje) gunar, G -a, L -u

gurít kutujbaty, -am, -aš, foly. **K. laptu.** 'Labdát gurít.'

gurul kujaty ša, foly. **Lapta ša kujat.** 'A labda gurul.' **Koleso ša kujat.** 'A kerék forog.'

guzsaly (függőleges rúd, amelyre rákötik a fonásra alkalmas rostcsomót, a szöszt) kud'ij/kud'i, G kudely/kud'iji, L kud'iji. **Dolha** [douha] **kud'ij.** 'Hosszú guzsaly.' Megjegyzés: **Fajne kloča** = 'Finom szösz.'

GY

gyakran často. **Často prjaču u kuchni.** 'Gyakran takarítok a konyhában.'

gyalog napišo. **Chodyly zme napišo na napsam.** 'Gyalog jártunk napszámba.'

gyalu **1.** (nagyobb méretű) hobej, G hobja, L -bju. **2.** (kisebb asztalosgyalu) hoblyk.
Hoblyk na kapustu. 'Káposztagyalu.'

gyalul hobjuvaty, -uju, -juješ, foly. **Hobjuje došku.** 'Deszkát gyalul.'

gyalulás hobjuvan'a, G -'a. **Strapyl ša od h.** 'Elfáradt a gyalulástól.'

gyapjú volna [vou̯na], -y

gyapjúruha voln'ana šmata

gyerünk! hybaj!

gyermek d'ityna, -y, A d'itynu, DL -n'i, I- om, V d'ityno! Pl N d'ity/d'ityny, G d'itoch, D d'itom, I d'itmy/d'itamy/medži dvoma d'itynamy. **Fryšna d'ityna.** 'Ügyes, gyors gyermek.'

gyermekkor d'itynstvo, -a

gyermekláncfű (pitypang) čorboka, -y

gyertya švička, -y

gyertyán(fa) hrab, -a, L -u

gyík jaščur, -a /jaščurka, -y

gyógyít chojity, -ju, -jiš, foly. **Choju sy ranu.** 'Gyógyítom a sebemet.' vyhojity/za-
chojity bef. Megjegyzés: Két mgh. között a zöngétlen mslh. gyakran zöngésedik.

gyógyszer orvošag, -u

gyógyul chojity ša, -ju ša, -jiš ša, foly; zachojity ša, bef. **Ša zachojil od orvošagu.**
'Meggyógyult a gyógyszerrel.'

gyom (haszontalan vagy káros növény) dudva, -y

gyomlál **1.** poloty dudvu, poju, poleš, pojut; poj! 'gyomlálj! foly. **2.** dudvu űahaty.
3. d'omlaluaty, -uju, -uješ, foly

gyomlálás idős n. polon'a, -'a. **Polon'a űaška robota.** 'A gyomlálás nehéz munka.'

gyomor žoludok, -dka, L -dku

gyónás spovidan'a, -'a

gyónik spovidaty ša, -am ša, -aš ša, foly

gyóntat spovidaty, -am, -aš, foly. **Pip spovidat.** 'A pap gyóntat.'

gyors fryšni

gyökér korin', G koren'a, L -'u. **Hrubi korin'.** 'Vastag gyökér.'

gyöngy pacurka, G -y. **Pacurky** = 'Rózsafüzér.' **Modlyty ša na pacurkoch.** 'Rózsafüzért mond (imádkozik).'

gyufa mašynka, -y. **Z mašynkom zapalyty ohen'.** 'Gyufával gyújtja meg a tüzet.'

gyújt (meg)gyújt tüzet. zapalyty, -paju, -palyš, -pajat, bef. **Z. ohen**. 'Meggyújtja a tüzet.'

gyújtós (tűzgyújtásra használt aprófa) pidpajky [pitpajky]

gyújt zberaty, -am, -aš, foly. **Zberaty /skladaty pin'aži**. 'Pénzt gyújt.' **Z. huby u jiši**. 'Gombát szed (gyújt) az erdőben.' pozberaty/naskladaty pin'aži, bef; pozberaty huby, bef

gyümölcs ovoc, G -y. **Zdryta ovoc**. 'Érett gyümölcs.'

gyűrű perstin', G persten'a. **Persten'zlati**. 'Aranygyűrű.' **Do persten'a sy zachpala palec**. 'A gyűrűbe dugta az ujját.'

gyűszű naperstok, G naperstka

H

ha, hogyha ked. **Ked pryjdeš, zaklykaj n'a**. 'Ha megérkezel, hívjál.'

habár (pedig) choc. **Orvošag ne chisnuval, choc jem brala každi den**. 'A gyógy-szer nem használt, pedig minden nap szedtem.'

háború viina, -y. **Apo nam pišly do viiny**. 'Édesapánk elment a háborúba.'

hagyma cybuja, -ji. **Lilova c**. 'Lilahagyma.'

haj volosy, G -och. **Čorný volosy**. 'Fekete haj.' Sg: volos, -a, '(egy) hajszál'

hajdani (régi) давн'и [daŋn'i], давн'a, давн'e. **D. sokaš**. 'Régi szokás.' **Daŋn'a šmata**. 'Régi ruha.'

hajlékony zjihynači. **Z. prut**. 'Hajlékony vessző.'

hajlik idősz. n. zjihynaty ša, -at ša/ zihynaty ša, foly. **Verbovi prut lechko ša zihynat**. 'A fűzfavessző könnyen hajlik.' zihnuty ša, -ne ša, bef. **Konar zihnul ša od vejo šn'ihu**. 'Az ág meghajlott a sok hótól.' **Suchi konar ša ne zihne, bo tverde**. 'A száraz ág nem hajlik, mivel kemény.'

hajlít zihynaty, -am, -aš, foly; zihnuty, bef. **Prut treba z**. 'A vesszőt meg kell hajlítani.'

hajnal zarji. **Pred zarjamy**. 'Hajnal előtt.' **Cholodny zarji**. 'Hűvös hajnal.' **Stala em zdin':a**. 'Kora hajnalban keltem fel.' Megjegyzés: **z din':a/zdin':a** Kérdésszerű eredetű!

hajnalodik 1. zarji ša rošt'ichajut. 2. (ros)svitat ša. 3. **Uš ša rozvydn'at**. 'Már világosodik.' **Uš ša vydno, možeme yty**. 'Már világos van, indulhatunk.'

hajt hnaty, ženu, ženeš; žen'! žen'te! 'Hajts! Hajtsatok! **Čordaš na legelő žene statky**. 'A csordás a legelőre hajtja a marhákat.' vyhnaty, bef. 'kihajt; **Vyžen' statky zos chjiva!** 'Hajtsd ki a marhákat az istállóból.'

hal ryba, -y. **Ryby plyvajut u jarku**. 'Halak úszkálnak a patakban.'

hála Istennek chvala Bohu

halál smert', -ty. **Lechka s.** 'Könnyű halál.' **Od narod'in'a do smerty.** 'Születéstől halálig.' **Od smerty ne je orvošag.** 'Halál ellen nincs orvosság.'

halálfélelem bojít ša od smertychy

haldoklik 1. konaty/hmeraty, foly. **Vin konat/hmerat.** 'Haldoklik.' hmernuty, -nu, -neš, bef. **Ne odolha** [odouha] **hmerne.** 'Nemsokára meghal.'

halk (csendes) tychi. **Tycha d'ityna.** 'Csendes gyermek.' **Bud'/butte tycho!** 'Légy/legyetek csendben!' **Bešiduj potykše!** 'Beszélj halkabban!'

hall (hangot fülével érzékel) čuty, čuju, čuješ, foly. **Dobri čuju každe slovo.** 'Minden szót jól hallok.' **Ne čuju t'a.** 'Nem hallak téged.' **Any sluchaty ne sce o_n'ho.** 'Hallani sem akar róla.'

hallgat (fülével figyel, hogy a hallottakat megértse, élvezze) 1. sluchaty, -am, -aš, foly. **Sluchaj na mene!** 'Hallgass rám!' **Posluchaj!** 'Figyelj ide!' **Večur slucham radijo.** 'Esténként rádiót hallgatok.' 2. (egy szót sem szól, mintha néma lenne) tycho je. **Tycho je, jak hrib.** 'Hallgat, mint a sír.'

halom (egymásra rakott, dobott dolgok) hromada, -y. **Velyka hromada krompji.** 'Nagy halom burgonya.'

halott 1. merec, G merca. **Merca položyly do truny.** 'A halottat a koporsóba tették.' 2. hmerti človek, hmerta žena

halotti tor chaltury [chautury], G -och. **Smutny ch.** 'Szomorú halotti tor.'

hám hamy. **Kon'ovy hamy.** 'Lószerszám.' **Skorjany hamy.** 'Bőrből készült hám.'

hamar skoro. **Ja skoro jich dohonyla.** 'Hamar utólérten őket.' **S. ša strapyt.** 'Hamar elfárad.'

hámoz (gyümölcsöt, krumplit) lupyty, -pju, -pyš, foly; olupyty (krompji) meghámoz, bef. **Krompjlupan'a.** 'Krumplipucolás.'

hamu popil, G popelu, L popeji, I (pid) popelom. **Vyjmula-m uhlyk zos popelu.** 'Kivettem a hamuból egy (darabka) parazsat.'

hamulúg ld. lúg: luh, GL luhu. **Z luhom rajbaly.** 'Lúggal mostak.'

hamuszínű popelysti

hanem ale. **Ne neška, ale zavtra** [zaŭtra] **ydeme.** 'Nem ma, hanem holnap indulunk.'

hang holos, -a. **Človeči h.** 'Emberi hang.'

hangosan **Na holos čitat.** 'Hangosan olvas.'

hangya murjanka, -y

hangyaboly murjankova kopka

hánt (vminek kergét, héját) lupyty, -pju, -pyš, foly. **L. skoru z dreva.** 'Lehántja a fa kergét.' zlupyty, bef [luščity]

hántás (fosztás) luspyn'a/luščin'a, G -'a. **Kukorycove luspyn'a/luščin'a.** 'Kukoricahántás.'

hány? kérdő nm. kejo? **Kejo hodyn je?** 'Hány óra van?' **Kejo roky maš?** **Kejo rični jes?** 'Hány éves vagy?' **Kejo d'ity maš?** 'Hány gyermeked van?' **Kejoch jes vyd'il?** 'Hányat (hány személyt) láttál?'

hány (öklendezik, gyomortartalmat szájon át kiürít) vracaty, vracat, foly. **Ša napyl a teraz vracad/t.** 'Berúgott, és most hány(ik).'

hányingere van krutyt ša mu

hápog (réce) kačka šapkat, foly

haragos(a vkinek) hn'ivnyk, -a. **Sušid mi h.** 'A szomszédom ellenségem.'

haragszik hn'ivaty ša, -am ša, -aš ša, foly. **Ja ša hn'ivam na n'u/na n'ho.** 'Haragszom rá (asszonyra/férfira).'
Ne hn'ivajte ša! 'Ne haragudjék!'

harang dzvin, G dzvona; dzvonu serco 'harang nyelve'; dzvonyk, G ? 'kisharang'

harangoz dzvonyty, -n'u, -nyš, -n'at, foly

harap kusaty, -am, -aš, foly. **Pes kusat.** 'A kutya harap.'
Ja kusam chjip. 'Harapom a kenyeret.'
Pes, ktori breše, ne kusat. 'Amelyik kutya ugat, nem harap.'; chkusyty, -šu, -syš, -šat, bef. **Pez n'a chkusyl do nohy.** 'A kutya a lábamba harapott.'

harkály harakaj, -ja. **H. klopkat/klopče/dobat do dreva i hledat chrobacy.** 'A harkály kopogtatja a fát, és bogarakat keres.'

harmad (vminek egyharmad része) jedna tretyna

harmadik tret'ii/tret'i

harmat (lehüléskor főleg a fűre, növényzetre lecsapódó légköri nedvesség) rosa, G -sy, L na rosi. **Ranša rosa.** 'Reggeli harmat.'

harmatos fű rosova trava, dudva

harminc tryccet'

harmincadik trycceti

három try, troje. **Try japka, troje chlopecy.** 'Három alma, három fiú.'
Zme buly troje d'ity u čaladu. 'Hárman voltunk gyermekek a családban.'

háromszáz trysto

hársfa lypa, -y, DL-i

hársfatea lypove teja

hársfavirág lypovi kvit, lypove kvit'a

has brich, -a, L -u. **Bolyd n'a b.** 'Fáj a hasam.'
Slonko švytyt na tvij brich. 'Hasadra süt a nap.'

hasít, hasogat ščipaty, -am, -aš, foly. **Z baltom ščipat dreva.** 'Fejszével hasogatja a fát.'
roščipaty, -pju, -pyš, -pjat/roščipaty/poščipaty, -am, -aš, bef. **Poščipalam šyto drevo.** 'Az összes fát felhasogattam.'

hasonlít 1. byty na ..., byju na ..., byješ na ... foly. **Đityna byje sy na matir.** 'A gyermek hasonlít az anyjára.'

- hasonló** (egyforma) jennake/jednake. **Gu tomu je jennake.** 'Azzal egyforma.'
pejor.: **Chlopy sut šytky jennaky.** 'A férfiak mind egyformák.'
- használ** chisnuvaty, -uju, -uješ, foly. **Cypy už ne chisnujut.** 'A cséphadarót már nem használják.'
- haszon** chosen, G chisna. **Nyjakij chosen ne mam z n'oho.** 'Semmi hasznom sincs belőle.' **Nyjakij chosen n'id z n'oho.** 'Annak semmi haszna sincs.'
S chisna aji ja distanu. 'A haszonból én is kapok.'
- hat** szn. šest'. **Šest' japka.** 'Hat alma.' (ld. jablon'a 'almafa.) **Šestero chlopcy sut/sud u ovod'i.** 'Hat fiú van az óvodában.'
- hát** (felső testnek hátsó része) drik, -a, L -u. **Nesu na driku t'aški mich.** 'Nehéz zsákot viszek a hátamon.'
- határ** (a falu földterületének a széle) chotar, -u, L -i. **U chotari valalu mam vynycu.** 'A falu határában van a szőlőm.'
- hátgerinc** pancyr, -a, L -u. **Distala-m inekciju do pancira.** 'Injekciót kaptam a hátgerincembe.'
- hátra** na zadok. **Yd', šadnyj na zadok!** 'Menj, ülj hátra.'
- hatszáz** šest'sto/šesto
- hátnál** na zadku. **Na zatku šidyť.** 'Hátul ül.' **Dvir na zatku.** 'Az ajtó hátul (van), hátsó ajtó.'
- hátulja** (vminek hátsó része) zadok, -dku. **Zadok vozu je bolotn'ani.** 'A szekér hátulja sáros.' **Batohom čapnul na zadok kon'a.** 'Az ostorral rácsapott a ló farára.'
- hátulsó** (hátsó) zadn'e/zan'e. **Zadn'e koleso.** 'Hátulsó kerék.' **Zadn'ij dvir.** 'Hátsó udvar.'
- hatvan** šesdesat' [šezdesat']
- hatvanadik** šezdesati
- havazik** kuryt šn'ih
- ház** (falun) chyža, -y, L -i; ház városon: dom, -u
- haza** hsz. domi. **Pod'me domi!** 'Menjünk haza!' **Ydu domi.** 'Megyek haza.'
Pryšol domi. 'Hazajött.'
- házasember** ženati/oženatij chlop; oddana žena 'férjezett/férjes (asszony)'
- házasok** (vony) ženaty
- házasság** žen'idba, -y
- házitej** domašn'e moloko
- háztető** chyžy verch/chyžni verch
- hazudik** cyganyty, -n'u, -nyš, foly
- hegedű** hušji, G hušjoch. **Na hušjoch hraje na svad'bi.** 'Hegedül a lakodalomban.'
Bavyt ša na hušjoch. 'Hegedül.'

hegy 1. hora, -y. **Na valal med'i/medži horamy ležyt.** 'A mi falunk hegyek közt fekszik.' **Na horu** [hoʁu] **ydu.** 'Hegyre (hegyen felfelé) megyek.' **Zyšol zos horoch.** 'Lejött a hegyekből.' **Kolo Komlošu hory** [hoʁy] **sut/sud.** 'Komlóska körül hegyek vannak.' **Vynycy na hory.** 'Szőlő a hegyen.' 2. verchy 'hegyek, hegytető, hegycsúcs, hegyoldal'. **Zyšol dolu** [dolu] **z verchu.** 'Lejött a hegy(tető)ről.'

hegyes kinčaste. **Kinčasti nožyk, kinčasta ihla.** 'Hegyes kés, hegyes tű.'

hegyez (hegyesre farag, csiszol) **zastruhaty, -am, -aš, foly és bef. Zastruhaty ceruzu, rožen', prut.** 'Hegyezi a ceruzát, hegyesre faragja a nyársat, vesszőt.' **poostryty, -stryu, -stryš, bef. Treba poostryty nožyk.** 'A kés meg kell fenni.'

hěj luspa, -y. **Japkove luspy.** 'Almahéj.' **Krompjana/krompjova l.** 'Krumplihéj.' **Jajcova škarupyna.** 'Tojánhéj.' **Chjibova skirka.** 'Kenyérhéj.'

hely misce, G misca, DL miscu. **Toto moje m.** 'Ez az én helyem.' **Ydu sy na misce.** 'Megyek a helyemre.' **Stal jem zoz misca.** 'Felálltam a helyemről.' **Šidžu sy na miscu.** 'A helyemen ülök.'

helybeli (a velünk azonos helységben élő v. odavaló) **tuvalušni. T. chlop, tuvalušna žena.** 'Helybeli férfi, helybeli asszony.'

helyes (a valóságnak, igazságnak, szabálynak megfelelő) **akkuradni.**

helytelen (hibás, téves, gondatlan) **ne akkuratne**

helyett 1. (vkit helyettesítve) **za. Za ženu sy robju, bo ona chora.** 'A feleségem helyett dolgozom, mivel beteg.' 2. (a vártól, kéréstől eltérően) **za/misto. Za nožyk vilku mi dal.** 'A kés helyett a villát adta ide nekem.'

hervad (virág) **spryty, -yje, -yjut, foly és bef. Spryte kvit'a.** 'Hervadt virág.' **Teraz spryje/teraz spryvat kvit'a.** 'Most hervad a virág.' **Sprylo/spryly kvit'a.** 'Elhervadt a virág, elhervadtak a virágok.'

hét¹ (hétnapos időegység) **fn. tyžden', G tyžn'a, L tyžn'u. Pl N tyžn'i. Z jednoho tyžn'a na druhi.** 'Egyik hétről a másikra.' **Dva raz u tyžn'u.** 'Kétszer egy héten.' **Tamtoho tyžn'a.** 'Múlt héten.'

hét² szn. **sedem. S. chlopcy, bratove, sestry.** 'Hét fiú, fiútestvér, nővér.'

hetedik **sedmi**

hétfő **ponedijok, G ponedijka. Na ponedijok pryjdu.** 'Hétfőn megérkezem.' **Od ponedijka do četverha.** 'Hétfőtől csütörtökig.'

hetven **sedemdesat'**

hetvenedik **sedemdesati**

hiába **hsz. darmo. Darmo-m robyl, nyjakij chosen.** 'Hiába dolgoztam, semmi haszna.'

hiányzik **chybyty, foly. Chto chybyt zos čkoly?** 'Ki hiányzik az iskolában?' **Chybjad mi dva zuby.** 'Hiányzik két fogam.'

hiba chyba. **U ti irki je jedna chyba.** 'A te füzetedben van egy hiba.' **Pres chyby robyť.** 'Hibátlanul dolgozik.' **Pres chyby spravyl domašn'u robotu.** 'Hibátlanul készítette el a házi feladatát.'

hibás (aki hibát követ el) chybní. **Ty jes chybní!** 'Te vagy a hibás!'

hibátlan preschybne. **Preschybna domašn'a robota.** 'Hibátlan házi feladat.'

híd fn. most, G mosta, L most'i

hídláb (hídpályát tartó pillér) mostova noha

hideg¹ fn. chłodno/zymno; zyma, zymne. **Vonka chłodno, zymno.** 'Odakint hideg van.' **Odrazu chłodno stalo.** 'Egyszerre hideg lett.' **Trjasu ša od zymy.** 'Reszketek a hidegtől.' **Ne biruju zymne.** 'Nem bírom a hideget.' Megjegyzés: *zymno mi* (ige) 'fázom'

hideg² mn. zymni. **Zimni viter, zimna voda, zimne rano.** 'Hideg szél, víz, reggel.'

hídlás (istálló lefolyós deszkapadlója) delyny. **Dubovy delyny.** 'Tölgyfa hídlás.'

hím (megtermékenyítő ivarsejteket termelő emlősállat) samec, -mca

hisz viryty, virju, -ryš, foly

hit vira, -y. **Micnu viru maje.** 'Erőshítű.'

hív 1. (vmely névvel nevez) zvaty ša, zvu ša, zveš ša/zovu ša, zoveš ša foly. **Ja ša zvu Kolesar.** 'Engem Koleszárnak hívnak.' **Jak t'a zove?** 'Téged hogy hívnak?' **Vas jak zove?** 'Magát hogy hívják?' 2. (hív, szólít vkit) klykaty, -ču, -češ, foly. **Ja klyču ho nuka.** 'Behívom őt.' **Ja klyču ženu: Ženo, pod' tu!** 'Szólítom a feleségemet: Asszony, gyere ide!' zaklykaty, bef. **Zaklykaly n'a do irody.** 'Engem behívtak az irodába.'

hívő, hívek (istenfélő vallásos emberek) virny (jude). **Virny ša modjat u cerkvi.** 'A hívek imádkoznak a templomban.'

hó šn'ih, GL šn'ihu. **Kuryt š.** 'Havazik, hull a hó.'

hogy 1. že. **Pan'čo mi povydaly, že ty mene ne rachuj gu ciganom.** 'A tisztelendő úr azt mondta nekem, hogy te ne sorolj engem a cigányokhoz.' 2. jak. **Dvasto roky, jak spravyly cerkou.** 'Kétszáz éve, hogy felépítették a templomot.' **Jak ša maš?** 'Hogy vagy?' 3. žeby. **Tu je čas, žeby zme šijaly.** 'Itt az ideje, hogy vessünk.'

hogyan jak. **Jag robyš toto?** 'Ezt hogyan csinálod?'

hol? de? **De žyješ, de spyš?** 'Hol laksz, hol alszol?'

Hold (a Föld mellékbolygója) Mišac, G -a; mišačok, -čka; polmišačka [püümišačka] 'Félhold.'

holnap zavtra [zaŭtra]. **Z. treba začaty robotu.** 'Holnap meg kell kezdeni a munkát.'

holnaptután napozavtra [napozaŭtra]

homlok čelo, -a, D -u, L čelu/čeji

homok (durvább) pisok, G pisku; (finomabb, vakolásra alkalmas) homok, -u
hónalj pitpacha. **Prava, jiva pitpacha.** 'Jobb, bal hónalj.' **Vin nese knyšky pitpachom.** 'Könyveket visz a hónalja alatt.' **Bolyd n'a pitpachom.** 'Fáj a hónaljam.' **Jake ti orosnute pitpachom!** 'Milyen szőrös a hónaljad!'
hónap (kb. 30 napos időtartam) mišac. **U tim mišacu.** 'Ebben a hónapban.'
honnan? odkaj? **Otkaj jes pryšol?** 'Honnan jöttél?' **Otkaj valušen/valušna?** 'Hová valósi?'
hord (szállít) **1.** vozyty, -žu, -zyš, foly. **Vožat drevo na voži z jisa.** 'Az erdőből szekérral hordják a fát.' **2.** nosyty, -šu, -syš, foly. **Nosyt solomn'ani kalap.** 'Szalmakalapot hord (visel).' **Napsamoše na drikoch nošat michy.** 'A nap-számosok a hátukon hordják a zsákokat.'; nanesty bef. **Voda nanesla pisok na dvir.** 'A víz az udvarra hordta a homokot.'
hordalék (eső által lehordott törmelék, sár, iszap) **1.** idős n. poznošan'a, G -'a; **2.** namyl, -u (iszapos hordalék). **Voda nanesla n.** 'Az eső odasodorta a hordaklékot.'
hordó hordiv, G -ova
hosszú dolhi. **Douhy volosy.** 'Hosszú haj.' **Douhe jito.** 'Hosszú nyár.'
hová de. **De ydeš?** 'Hová mész?'
-hoz, -hez, -höz (hat. rag) gu. **Pod' gu mi, gu nam!** 'Gyere hozzám, hozzánk!'
hozzáér (vmihez) ditchnuty, -nu, -neš, bef. **Ne ditchnyj ša gu mi!** 'Ne érij hozzám!'
hozzákezd (elkezd) začaty, -čnu, -čneš, bef. **Zautra začneme žnyvo robyty.** 'Holnap elkezdjük az aratást.'
hozzáköt zavjazaty, -žu, -žeš, bef. **Zavjazaty kon'a do jašja.** 'A lovat a jászolyhoz köti.'
hozzáragad pryjipyty ša, -pyt ša, bef. **Košaja mi ša pryjipyly na drik, bo jem ša zadušyl.** 'Az ing hozzáragadt a hátamhoz, mivel megizzadtam.'
hozzátesz doložyty, -žu, -žyš, bef. **Ja ti doložu jednu ezrifku gu tvojim pin'ažom.** 'Hozzáteszek egy ezrest a pénzedhez.'
hőség (tikkasztóan nagy meleg, nyári forróság) sprachota, -y. **Vonka sprachota.** 'Odakint nagy a hőség.'
húg (fiatalabb nőtestvér) molodša sestra
hull padaty, -dat, foly. **Padajut lystky zos dreva.** 'Hullanak a levelek a fáról.'
hullat (elhullat) stratyty, -ču, -tyš, foly és bef
hús meso, -a, L meši/mesi
húsleves mesova polivka, mesovi leveš
húsvét velygden', G velkon':a. **Na velykodn'u pjatnycu.** 'Nagypénteken.'
húsz dvaccet'. **Jeden i d.** 'Huszonegy.'
huszadik dvacceti

huta (kohó, olvasztókemence) Csak a szomszédos település nevében fordul elő:
Chuta. **U chut'i žyje.** 'Hután lakik.'

húz t'ahaty, -am, -aš, foly. **Korovy t'ahajut viz.** 'A tehenek húzzák a szekeret.'
Ťaham vodu zo stun'i. 'Húzzom a vizet a kútból.'

hülye (durva kifejezés: buta, ostoba) šaleni. **Ty jes šaleni!** 'Te hülye vagy!'

hüvely (bab, borsó termése) stručok, G stručka. **Horohovi s.** 'Babhüvely.'

hűvös cholidni. **Cholodne rano.** 'Hűvös reggel.'

I

ide tu. **Pot' tu!** 'Gyere ide!'

ide-oda 1. hev i tam. **Viter hev i tam nese poroch.** 'A szél ide-oda hordja a port.'

2. tu aji tam. **Tu aji tam chodyt.** 'Ide-oda járkal.'

idegen čudže. **Čudži človek naj ša ne zamyša do rusynskej roboty!** 'Idegen (ember) ne avatkozzék (bele) a ruszinok dolgába!'

ideges (mérges) serdyte. **Ty jes serdyti človek.** 'Ideges ember vagy.' **Ja taka jem serdyta.** 'Olyan ideges vagyok.'

idegeskedik serdyty ša, serd'u ša, -dyš ša, foly. **Ne serdyj ša!** 'Ne idegeskedj!'

ideje tu je čas. **Tu je čas svyn'u zabyty.** 'Itt a disznóvágás ideje.'

idő čas, -u. **Tak skoro yde č.** 'Olyan gyorsan telik az idő.' **Vejo času mynulo.** 'Sok idő telt el.' **U tim času/časi.** 'Abban az időben.'

időjárás chvyja, -ji. **Dožd'ova, pidla ch.** 'Esős, rossz idő.' **Ch. ša často premynat.** 'Az idő gyakran változik.'

-ig hat. rag 1. po+A. **Od kinca po peredok.** 'A végétől az elejéig.' **Dešať kroky po dverji.** 'Tíz lépés az ajtóig.' 2. do+G. **Od ucha do chvosta šyto prypovydal.** 'Fülétől a farkáig mindent elmesélt.'

igaz pravda. **To ne p.** 'Ez nem igaz.' **Praŭdu maš.** 'Igazad van.'

igazság pravda. **Ne je p. na zemn'i.** 'Nincs igazság a földön.'

igen hej. **Rozumyš po rusky? Hej.** 'Értesz-e ruszinul? Igen.'

ijeszt, elijeszt strašyty, -u, -yš. foly; odstrašyty, bef. **Strašylko/straško otstrašyt ftachy.** 'A madárijesztő elijeszti a madarakat.'

iker dvin'a, -'a. **ikrek** dvin'ata

illat pach, -u. **Dobri pach maje.** 'Jó illata van.' **Ja ša zavertam ot pachu.** 'Szédülök az illattól.'

illatos pachn'ači. **Pachn'ače. kvit'a.** 'Illatos virág.'

ilyen take. **Taki micni jes?** 'Ilyen erős vagy?'

imádkozik modlyty ša, modju ša, modlyš ša, modjat ša, foly. **Modlyj ša!** 'Imádkozzál!'

imádság molytva, -y

ing košeja, -ji. **Košeja mi britka.** 'Mocskos az ingem.'

inkább radši [rač:i/rač:ej]. **R. večur smotrju televizor.** 'Inkább este nézem a televíziót.'

innen odtaj [ottaj]. **O. vynno čkolu.** 'Innen látható az iskola.' **Hybaj o.** 'Menj innen!'

integet myrgaty, -am, -aš, foly. **Myrgat z rukom.** 'Kezével integet.' **Myrgat s xvostom.** 'Csóválja a farkát.'

íny (fogíny, foghús) jasna, -ox. **Bojad n'a jasna.** 'Fáj az ínyem.' **Teče mi kerva zoz jasnoch.** 'Folyik a vér az ínyemből.'

ír pysaty, pyšu, -eš, -ut, foly; pyš!, pyšte!

írás pysan'a, -'a. **Cirilske p.** 'Cirill írás.'

irigyel zavyd'ity/zavydyty, zavyd'u/zavydžu, -dyš, -d'at, foly. **Sušidove zavyd'at n'a, tebe.** 'A szomszédok irigyelnek engem, téged.'

író (a vaj köpülésekor megmaradó tejszerű, savanykás ital) cmar, G -u

irt (pusztít) ortuvaty, ortuju, -ješ, foly. **Ortuvaty jis.** 'Erdőt irt.'

is 1. aji. **Aji čuju, aji rozumju.** 'Hallom is, értem is.' 2. i. **I toto treba obziryty.** 'Ezt is meg kell vizsgálni.' **Gu chorot'i dopomohla i cigaretla.** 'A betegséghez a cigaretta is hozzájárult.'

iskola čkola, -y, L u čkoji

iskolás čkojar, -a, DL čkojarovy, dva čkojare

ismeretlen nespiznati/nepoznani/čudži (človek)

ismerős 1. spiznate. **Vin je mi daun'i spiznati.** 'Ő régi ismerősöm.' 2. idős n. zmajemnyk, znajemnyčka

ismét (megint) zaš. **Už zaš ša napyt.** 'Már megint berúgott.'

istálló chjiv/chjiiv, -a, L -i. **Drevovi ch.** 'Faistálló.'

Isten 1. Boh, -a. **Boh nebesni.** 'Mennybeli Isten,' **Bože pomoz!** 'Isten segíts!' 2. Božičko. **Gu Božičkovy ša modju.** 'Istenhez imádkozom.'

isten(i) boske. **Boski dom.** 'Istenháza.' **Božij syn.** 'Isten fia.'

istentisztelet šjata služba

iszákos (részeges) pyjak, -a; korhej, -a; pjanyj 'be van rúgva'

iszap isap, -u

szik pyty, pyju, -ješ, foly; vypyty, bef

itat 1. napavaty, -am, -aš, foly. **N. statky.** 'Állatokat itat.' **Vyženu statky napavaty.** 'Kihajtom az állatokat itatni.' 2. **Pyty dast d'ityn'i.** 'Csecsemőt itat.'

itt hsz. tu. **Tu jem.** 'Itt vagyok.'

ivás (alkoholfogyasztás) **1.** pyťa, -'a. **Za pyťom bolyd n'a holova.** 'Az ivás után fáj a fejem.' **2.** pyjatyka, -y. **P. ho položyla do hroba.** 'Az ivászat vitte őt a sírba.'

íz (étel íze) smak, -u. **Japčanyk dobri smag_ma.** 'Az almás sütemény jó ízű.'

ízletes (finom) smačni. **S. obid.** 'Finom ebéd.'

ízlik smakuvaty. **Mi smakuje leveš.** 'Nekem ízlik a leves.'

izzad dušyty ša, -šu ša, -syš ša, foly; zdušyty ša, bef. **Tak ša dušu.** 'Úgy izzadok.'

izzadság (verejték) **1.** duchota, -y. **Od duchoty ša mi lypne košeja.** 'Az izzadságtól ragad az ingem.' **2.** idős n. dušenystvo, -a. **Pada z_n'a dušenystvo.** 'Folyik rólam az izzadság.'

J

jajgat jojčat'/jojčity, jojču, -iš, foly. **Ne jojč!** 'Ne jajgass!'

január januar, -a, L -u/i

jár chodyty, choďu/chodžu, -dyš, -ďat, foly. **Vin chodyt po horox.** 'Járja a hegyeket.'

járás **1.** chod'in'a/chodžin'a, -'a. **2.** chid, G chodu. **Sporii chid.** 'Szapora (gyors) járás.' **Strapyla-m ša ot_chodu.** 'Elfáradtam a járástól.'

járom jarmo, -a. **Zachpat holovu do jarma.** 'Fejét járomba dugja.'

járompálca zanyška, -y

jászoly jašja, G jašjoch, D jašjam, L jašjoch. **Derevjany jašja.** 'Fajászoly.' **Friš-ne šino je u jašjoch.** 'Friss széna van a jászolyban.'

játék zabavka, -y. **Đitynska z.** 'Gyermekjáték.'

játszik bavyty ša, bavju ša, -yš ša, foly. **Đity ša baujat na dvoru čkoly.** 'A gyermekek játszanak az iskola udvarán.'

javít popravjaty, -am -aš, foly; popravyty, -vju, vyš, bef. **P. zamok, obu.** 'Zárat, lábbelít javít.'

jég jid, G ledu, L na leďi/na ledu, I ledom. **Na leďi ša vožad d'ity.** 'A gyermekek a jégen csúszkálnak.'

jégcsap compej, G compja, L -ju. **Yde voda zos compja.** 'Folyik a víz a jégcsapról.'

jégeső hrad, -u, L hrad'i. **Hrad zbyl šimn'a.** 'A jég elverte a termést.'

jelen (van), itt (van) tu je. **Každy tu je.** 'Mindegyik itt van.' **Tu sut šytky.** 'Mindnyájan itt vannak (jelen vannak).'

jelenleg (most) teraz. **Teraz, alebo nygda.** 'Most, vagy soha.'

jelenlegi (mostani) teraš'ni. **U terašn'im času.** 'Mostanában.'

jelent značity. **Što značit toto ruske slovo?** 'Mit jelent ez a ruszin szó?'

Jézus Krisztus Ysus Chryst, G Ysusa Chrysta. **Chrystos voskres.** 'Krisztus feltámadt.'

jó dobre. **Dobrij človek.** 'Jó ember.'

jobb (jobb oldali) pravi. **Prava ruka.** 'Jobb kéz.'

jobban jipše/jipšej, ipše/ipšej. **Ipše jubju vyno, jak pyvo.** 'Jobban szeretem a bort, mint a sört.'

jól dobri. **Dobri-m spal.** 'Jól aludtam.'

jobbra napravo. **Yd' napravo!** 'Menj jobbra!'

jókedv d'aka. **Dobrom d'akom robju.** 'Jókedvűen dolgozom.'

jólesik (kellemes vkinek) **Dobri ša mi zdast.** 'Jólesik nekem.' **Dobri ša mi zdalo, že n'a d'ifča obzrylo u korhaži.** 'Jólesett nekem, hogy a lányom meglátogatott a kórházban.'

jóllakik najisty ša, ja ša najim, ty ša najiš, bef. **Najil jem ša.** 'Jóllaktam.' **Najit' ša!** 'Lakjál jól!' **Ďityna najid'ena.** 'A gyermek jól van lakva.'

józan (aki nem ivott alkoholt) terezbi

jön yty, ydu, ydeš, foly; bef.: **Pod' tu!** 'Gyere ide!' **Apo, po'te tu!** 'Apa, jöjjön ide!'

jövő (a mostanira következő valamilyen időpont, időegység) druhij. **Druhij mišac.** 'Jövő (következő) hónap.'

jövőre (a következő időben) **Na druhij rik/na rik ša ožen'u.** 'Jövőre (jövő évben) megnősülök.'

juh vivca [viŭca], -y

juhar(fa) klen, -a, L klen'i/klenu

juhász (juhásztor) juchas, G -a, DL -ovy. **J. merkuje na barany.** 'A juhász vigyáz a bárányokra.'

juhsajt vivči [viŭči] syr/bryndza, -y

juhtrágya **1.** vivče [viŭče] hivno, **2.** juh, őz, kecske bogyó alakú ürüléke: bibky [bipky]. Közmondás: **Ne skač jag ged'ača bipka na doški.** 'Ne szökdöss, mint kecskeszar a deszkán.'

július juli, G julija, L julii

június juni, G junija, L juniju

K

kabát félhosszú kabát, nyáron is viselik: lajbyk, -a; lajbyk zymušn'i (rövidebb kabát); hosszú télikabát: kepin', G kepen'a, L kepen'u. **Zymušn'i k.** 'Hosszú télikabát.'

kacsa kača, G kačata. **Male kača.** 'Kiskacsa.' [kačka]
kád (nyitott tetejű) kadyčka, -y
kádár (hordókat, kádakat készítő iparos) kadar, -a
kajszibarack baracka, -y
kakas kohut, -a, DL -ovy. **K. špivat.** 'A kakas kukorékol.'
kakukk kukučka, -y. **K. kukat.** 'A kakukk kakukkol.'
kakukkfű čabryk, -a
kakukktőjő (nőstény kakukk) kukulenska, -y
kalács kolač, -a. orichovi k. 'dióskalács', makovi k. 'mákoskalács', medovi k. 'mézeskalács'
kalap **1.** kalap, -a, L -u, **2.** klobuk, -a 'betlehemes legények színes, magas kalapja'
kalapács molotok, G molotka, L -tku
kalász kolos, -a, L -u
kaliba (kalyiba) kojiba, -y. 'Ágakkal körülkerített hely kecskék, tehenek számára.'
kályha (fűtésre szolgáló cserépkályha, vaskályha) mašina, -y
kampósbot (idős n. juhász kampósvégű botja, felső végén vashoroggal, amelyet beakasztott a birka lábába, hogy ezáltal elfogja, s amelyre támaszkodott is) kampoŭ, -ova
kamra (éléskamra) komora, y
kan(disznó) kan, -a, DL -ovy; kiherélt kan: veper, G vepra; zajacovi kan 'nyúl hímje'
kanál ložka [loška]; kiskanál: mala [loška], ložečka, -y
kanca kobyla, -y
kancsó kančiv [kančij], G kančova
kandúr kocur, -a, DL -ovy
kanyarodik skručaty ša, -am ša/skruťaty ša, foly. **Dražka skruťat ša.** 'Az út kanyarodik.' **Skrut'aj ša napravo!** 'Kanyarodj jobbra!'; skruťaty ša, -ču ša, -tyš ša, bef. **Ja doraz skručū ša.** 'Mindjárt elkanyarodok.'
kap distaty, -stanu, -staneš, bef. **Ja dystala pismo.** 'Levelet kaptam.'
kapa **1.** háromszögű, elhajlópengőjű: lapyška, -y; **2.** villáskapa: rohačka, -y; **3.** irtókapa gaz irtására, gyepvágásra, padkázásra: ortyvka [ortyuka], -y
kapálás kopan'a, -'a. **Po kopan'u.** 'Kapálás után.'
kapanyél porysko, -a
kapca idős n. (csizmában, bakancsban viselt, harisnya helyett lábfejre tekert ruhadarab) onučka, -y. **Onučku sy okrutyl na nohu.** 'Kapcát tekert a lábára.'
káposzta kapusta, -y
káposztáshordó kapustovi hordiŭ

kaptafa kopyto, -a, L -u

kapu (nagy)kapu: (velyka) kapura; kiskapu: kapučka

kár čkoda, -y

karácsony kračun, -a, L -n'i; karácsonyeste: kračunova vilija

karácsonyfa kračunnyk, -a

karám (éjszakára körülkerített juhkarám) idős n. dranká, -y; fedett vagy fedetlen: hodaj GL hodaju

karó 1. kolyk, -a, L -u; kolyčok; kolyk hroznovi 'szőlőkaró'; 2. tyčka pasujova 'babkaró'. **Tyčku jem zachpala gu pasuji.** 'Karót szúrtam a bab mellé.'

karom (állatok lábujjának a végén) pazir, G pazora, L pazoru; mačkyny pazory 'macska karmai.'

káromkodik hrišyty, -šu, -yš, -šat, foly. **Napyl ša a lem hrišyt.** 'Berúgott, és folyton káromkodik.' **Ne slebinno hrišyty.** 'Nem szabad káromkodni.' pohrišyty, bef

karóra hodynka, -y/ na ruky hodyna

kártyázik hraty na karty. **Vony ša baujat na karty.** 'Kártyáznak.'

kasza kosa, -y, L koši/kosi

kaszál kosyty, -šu, -syš, -šat, foly. **Koš užek!** 'Kaszálj már!'; skosyty, bef. **Skoš travu!** 'Kaszáld le a fűvet!'

kaszálás košin'a, -'a. **Za košin'om spočivame.** 'Kaszálás után pihenünk.'

kaszáló (rendszeresen kaszált rét) luka, -y

kaszanyél kiša, G kiša, DL kišatu, I kišatom, Pl N kišata

kaszás kosač, -a, DL -ovy; dvoje kosače

katicabogár bobrunka, -y

katolikus katolyk, -a/katolykuš, -a; görög katolikus: Rusnak, -a/Rusn'ak, -a. Pl Rusnace/-n'ace

katona katonak, -a, DL katonakovy. **Jeden katonak.** 'Egy katona.' **Apo katonag buly u viini.** 'Apa katona volt a háborúban.'

káv magyaros ejtéssel [káv]: čorni, solotki kává. **K. už zmololy.** 'A kávé már megdarálták.'

kazal kazlo, G kazla, L kažji. **Šinove, solomn'ane kazlo.** 'Széna-, szalmakazal.'

kecske geda/ged'a; kecskebak: cap,-a, DL capovy; kecskegida: gedyčka/ged'a/ged'atko/getča. Pl ged'ata

kecskeszar Pl ged'ači bypky

kecskeször gedova serst'

kecsketej gedove/ged'ače moloko

kedd vivtorok [viftorok, vütorok, viutorok, vüütorok] G vivtirka [viftirka/vüütirka].

Neška je vüütorok. 'Ma kedd van.' **Ot četverha do vüütirka.** 'Csütörtök-től keddig.'

kedv d'aka, -y. **Dobru d'aku mam.** 'Jókedvem van.' **Mama dobrom d'akom špivat.** 'Anya jókedvűen énekel.'

kedves („szerető”, akinek házasságon kívüli szerelmi kapcsolata van, jó értelemben is) fn. frajir, -a, frajirka, -y. **Mam frajira, frajirku.** 'Szeretóm van (fiú vagy lány).'

kefe kefa, -y; šmatova k. 'ruhakefe'; na zuby kefa 'fogkefe'; boksova kefa 'cipőkefe.'

kék (a derült ég színe) belavi, -a, -e. **Belave kvit'a.** 'Kék virág.'

kel i. (tészta élesztő hatására dagad) kysnuty. **Ťisto kysne.** 'Dagad a tészta.' **Kysnute t'isto.** '(Meg)kelt tészta.

kelet (égtáj) vychod, -u

keleti vychodni/vychodn'i. **Vychodni bik.** 'Keleti oldal.'

kell, kellett (tárgyatlan ige) **1.** treba. **Už pizno je, treba sy jahnuty.** 'Már késő van, le kell feküdni.' **2.** maty, mam, maš, majut. **Ja už mam platyty ado.** 'Már be kell fizetnem az adót.' **Četver majut prynesty poštu.** 'Csütörtökön kell hozzák a postámat.' **3.** mušeno bulo 'kellett; trebalo 'kellett' **4.** musyty, mušu, musyš, mušat 'muszáj, okvetlenül kell'. **Čom ti tam trebalo yty?** 'Miért kellett neked oda menni?' **Mušu yty, bo yde zejiznyca.** 'Mennem kell, mert jön a vonat.'

kemence pec, G -a, DL -u, I -om. **U pecu ša peče chjip.** 'A kemencében sül a kenyér.'

kemény tverdi. **Tverde jak kamin'.** 'Kemény, mint a kő.'

kémény komyn, -a, L komin'i/komynu. **Kuryt ša s komyna.** 'Füstöl a kémény.'

ken (lágý, ragadós anyagot vmilyen felületre rányom) mastyty, mašču, mastyš, mast'at, foly; pomastyty, bef. **Maslo mašču na chjip.** 'Vajat kenek a kenyérre.'

kender konopji, -joch, D -jam, L -joch. **Konopji vysoký.** 'Magas kender.'

kenderfonal povysmo, -a

kenderföld konopjova zemn'a

kendertörő (kender törésére szolgál) **1.** terlyca, -y 'durvára törő'; hladelnyca, -y 'finomra törő'

kenyér chjib/chjiib, -a, L -u. **Žena peče chjiba.** 'Az asszony kenyeret süt.'

kenyérháj chjibova skirka

kenyérsütés pečeme chjiba

kép obraz, -a, L -u. **Pochterala jem poroch zos obrazu.** 'Letöröltem a port a képről.'

képes (tud vmit megtenni) hiden, hidna, hidne. **Ja pomožu, ked jem hidna.** 'Segítetek, ha tudok (ha képes vagyok rá).'

kér prosyty, -šu, -syš, -šat, foly. **Prošu vas pust'te n'a nuka.** 'Kérem, engedjete be.'

kérdés žvidan'a, -'a

kérdez žvidaty ša, -am ša, -aš ša, foly; požvidaty ša, bef. **Chceš išči dašto požvidaty?** 'Akarsz még valamit kérdezni?'

kéreg skora, -y; drevova skora 'fakéreg'

kéreget žobraty, -am, -aš

kérges tenyér guzovyti dolon'

kerék koleso, -a, L koleši/kolesu

kerekecske 1. kojičko, -a 'eketaliga kereke', 2. kolesko, -a (időmérő) óra kis kereke

keres hledaty, -am, -aš; hledaj! 'keress!' **Pes hledat.** 'A kutya szimatolva keres.'

kereszt 1. krest, -a/kryž, -a. **Zn'aly Chrysta s kresta/s kryža.** 'Levették Krisztust a keresztről.' **Každi človek maje svoj krest.** 'Minden embernek megvan a maga keresztje.' 2. gabonakereszt: **Do kresta klaly snopy.** '(Gabona) keresztbe rakták a kévét.' **Naklaly zme snopy do kryža.** 'A kévét keresztbe raktuk.' 3. kryž 'templomi zászló, lobogó.'

keresztanya chresna maty

keresztapa chresnij otec

keresztel krestyty, krešču, krestyš, krest'at, foly; pokrestyty, bef

keresztelés (keresztelési szertartás) kreščin'a, -'a

keresztelő (otthoni keresztelési vendéglátás) krestyny, -och

keresztet vet krestyty ša, ja ša krešču, ty ša krestyš, foly

keresztre feszít vysterty na krest, bef. **Vysterly na krest.** 'Keresztre feszítették.'

keresztül (vmin keresztül, vmin át) 1. prez. **Prešol prez mist, prez jarok.** 'Átment a hídon, a patakon.' **Prechpal jem palycu pres plit.** 'Átdugtam a pálcát a kerítésen.' 2. kryz. **Krys plit jem prechpal.** 'A kerítésen keresztül dugtam.' (Átdugtam a kerítésen.) **Vydžu slonko krys firhang.** 'Látom a napot a függönyön keresztül.' **Kryz oblak vydžu, že chtoskaj chovošol na dvir.** 'Az ablakon keresztül látom, hogy valaki bejött az udvarra.'

kerget 1. han'aty, -am, -aš, foly. **Pes han'at mačku.** 'A kutya kergeti a macskát.' odhnaty, odženu, -ženeš, bef. **Zbesn'itoho psa treba odhnaty.** 'A veszett kutyát el kell kergetni.' 2. kiryty, kirju, kirješ, foly. **Pes kiryty kurky.** 'A kutya kergeti a tyúkokat.' odkiryty, bef

kerítés plit, G plotá, L plot'i. **Horodžanka s patykoch/pleteni plit.** 'Fonottkerítés, vesszőkből font kerítés.'

kérődzik rumegaty, foly. **Korova rumegat.** 'A tehén kérődzik.'

kert zahoroda, -y, L u zahorod'i. **Ovocna z.** 'Zöldségeskert.' **Zahoroda zos stromamy.** 'Gyümölcsös kert.' zahoridka 'kiskert'

kerül (vmennyit fizetni kell érte) stojit ša, tb. stojat ša, foly. **Kejo ša stojit toto?** 'Mennyibe kerül ez?'

kerülő (csősz, erdőőr) keruj, G keruja
kés nožyk, -a; zsebkés (bicska): bičak, -a
keserű hirke. **Hirki orvošag.** 'Keserű gyógyszer.' **Hirke teja.** 'Keserű tea.'; hirše 'keserűbb'
keskeny uski. **U. pišnyk.** 'Szűk ösvény.'; ušše 'keskenyebb.'
késő pizno. **Uš_pizno je, treba sy jahnuty.** 'Már késő van, le kell feküdni.'
Pizno noči ša stalo. 'Késő éjszaka történt.'; pizn'iše 'később'
későn pizno/pizdno. **Pizno pryšol domi.** 'Későn jött haza.'
kész hotove. **Obid je hotovi.** 'Kész az ebéd.'
készít pravyty, pravju [paɯju], pravyš, foly. **Kovaj pitkovy pravyt.** 'A kovács patkókat készít.' vypravyty, spravyty, bef
két, kettő dva, dvoje (ketten együtt). Dva čalady, dva roky, dva ženy, dva d'ity. 'két család, két év, két gyermek'; dvoje chlopy, dvoje sabove, dvoje viccove 'két férfi, két szabó, két apa'
kétféle (két különböző fajtájú, minőségű) dvojake topanyky 'kétféle cipő'; két különböző fajhoz tartozó: toty dvojaky svyn'i 'ezek kétféle fajhoz tartozó sertések'
kétszáz dvasto. **D. roky.** 'Kétszáz év.'
kétszer dva raz. **U tyžn'u prynesut obid dva raz.** 'Egy héten kétszer hoznak ebédet.'
kettőspont dvatočka, -y
kéve snip, G snopa
kévekötel povereslo, -a, L -u. **P. spravyty.** 'Kéveköteleket készít.'
kever mišaty, -am, -aš, foly. **M. zaprašku, lekvar.** 'Rántást, lekvárt kever.' pomišaty, bef. **Pšenycy ša pomišana s kukojom.** 'A búza konkollyal keveredett.'
keverés mišan'a, G -'a
kevés malo. **Malo pin'aži.** 'Kevés pénz.'; men'se 'kevesebb'. **Ja men'se pin'aži mam, jak ty.** 'Kevesebb pénzem van, mint neked.'
kéz ruka, -y. **Prava ruka, jiva ruka.** 'Jobb kéz, bal kéz.' **Chlopy seruzujut ša.** 'A férfiak kezét fognak, szószerint: szervuszt mondanak egymásnak.'
kezecske ruččka, -y
kezd začinaty, -am, -aš, foly. **To ša pidlo začinat.** 'Az rosszul kezdődik.' začaty, začnu, začneš, bef
kezdet idős n. začinatok, -tka. **Dobri z.** 'Jó kezdet.'
ki¹, kicsoda nm. chto
ki², kifelé hsz. vonka. **Hybaj v. na dvir!** 'Menj ki az uvarra!' **Ydeme v. zo zymi.** 'Kifelé megyünk a télből.'
kiabál 1. kryčaty, -čy, -čiš, foly. **Ne kryč!** 'Ne kiabálj!' 2. vykrykuvaty, -kuju, -kujesh, foly. **Cygane ša vad'at a vykrykujut.** 'A cigányok veszekednek és kiabálnak.'

kiált kryčaty; kryknuty, -nu, -neš, bef. **Kryčít na pomič.** 'Segítségért kiált.' **Sušid kryknul: merkuj, yde velyka voda!** 'A szomszéd kiáltott: vigyázz, jön az árvíz!'

kialszik vyhoryty, -yt, bef./vyhasnuty, -ne/zahasnuty, -ne, bef. **Vyhoryla/zahasnula mi pipka.** 'Kialudt a pipám.' **Vyhasnul/zahasnul ohen'.** 'Kialudt a tűz.' **Ohen' zahas.** 'A tűz kialudt.' **Lampa zahasla.** 'A lámpa kialudt.'

kiás vykopaty, -am, -aš, bef. **Vykopal jem krompji.** 'Kiástam a krumplit.' **Vykopal paly hryp.** 'Kiásták a sírt.'

kicsérél prečerjaty, -jam, -jaš, bef. **Ďity sy prečerjaly zabaŭky.** 'A gyermekek ki-cserélték játékaikat.'

kicsi, kis (csekély kiterjedésű) mali, -a, -e. **Mali chlopec, mala chyža.** 'Kicsi fiú, kicsi ház.' kiskanál: malenka ložečka.

kidob 1. vyšmaryty, -rju, -ryš, bef. **Vyšmaryla laptu prez oblak.** 'Kidobta a labdát az ablakon.' **2.** kidob, kihány: vymetaty, -mečy, -mečeš, bef. **V. hnii zos chjiva.** 'Kihányja a trágyát az istállóból.'

kidönt (fát) vyvernuty, -ne/vyvalyty, -yt, bef. **Burka vyvernula/vyvalyla drevo.** 'A vihar kidöntötte a fát.'

kié (kérdő nm.) čii, čija, čije. Pl čiji. **Toty d'ity čiji?** 'Ezek a gyermekek kiéi? / Ezek a gyermekek kinek a gyermekei?'

kiejt¹ (vmilyen beszédhangot, szót kimond) vypovysty, -povym, -povyš, bef. **Jak treba toto rusynske slovo vypovysty?** 'Hogy kell ezt a ruszin szót kiejteni?'

kiejt² (vmit véletlenül elereszt úgy, hogy az leesik) vypustyty (z ruky). **Vypustyl zos ruky pohar a ša zlomyl.** 'Kiejtette a poharat a kezéből, s eltört.'

kiesik vypasty, -padnu, -padneš, bef. **Japko ne vypadne mi zos kešen'i.** 'Az alma nem esik ki a zsebemből.'

kifejt (hüvelyből) (vy)luščity, -lušču, -luščiš. **Vyluščity pasuju.** 'Kifejti a babot.'

kifúj (orrát) vyduty sy nis

kifut vycht'iknuty, -nu, -neš, bef. **Z gazu vycht'iknul zajac.** 'A bokorból kifutott egy nyúl.' **Merkuj na moloko, žeby ne vycht'iklo!** 'Vigyázz a tejre, nehogy kifusson!'

kigombol vykapčaty, -am, -aš, bef. **V. lajbyk.** 'Kigombolja a kabátját.'

kígyó had, -a, L -ovy. **Zabyl jem hada.** 'Megöltem a kígyót.'

kígyófióka hadynča, G hadynčata

kihajt (háziállatot vhová terel) vyhnaty, -ženu, -ženeš, bef. **Vyženu statky napavaty.** 'Kihajtom az állatokat itatni.'

kihal (kipusztul) vymerty, bef. **Naš jazyk vymre.** 'Nyelvünk kihal.'

kihány (vmit kívülre lök) vymetaty, -meču, -mečeš, bef. **Vymetaty hni(j) zos chjiva.** 'Kihányja a trágyát az istállóból.'

kiherél vymyškovaty, -kuju, -kujes, bef. **Vymyškovani kan.** 'Kiherélt kan(disznó).'

kihúz 1. vyťihaty, -am, -aš, foly; vyťahnuty, -hnu, -hneš, bef. vyťahuvaty, -uju, -uješ, foly. **V. dudvu.** 'Kigyomlálja a gyomnövényt.' 2. kihúzni, kiszedni: vyn'aty, vyjmu, vyjmeš/vyjmuty, vyjmu, -meš, bef. **Vyjmu salku zos palca.** 'Kihúzzom a szálkát az ujjamból.' **Vyt'ahly mi zup.** 'Kihúzták a fogamat.'

kijózanodik vyterezbyty ša, -bju ša, -byš ša, bef. **Napyl ša, ale na druhi den' ša vyterezbyl.** 'Berúgott, de másnapra kijózanodott.'

kijön vyjty, vyjdu, -eš, bef; vychodyty, -chod'u, -chodyš, foly

kikapar vyhrebsty, -bu, -eš, bef. **V. krompji zos uhja.** 'Kikaparja a krumplit a parázsból.'

kikerget vykiryty, -kirju, -kiryš, bef. **V. mačku zos komory.** 'Kikergeti a macskát a kamrából.'

kikerül obyjtý, obyjdu, -deš, bef. **Treba obyjtý mlaku.** 'Ki kell kerülni a pocsolyát.' obkeruvaty/vykeruvaty, -keruju- keruješ, bef. **Vykeruvaty počöju.** 'Kikerüli a pocsolyát.'

kiköp (köpéssel eltávolít a szájából) vypjunuty, -nu, -neš, bef. **Vypjunul sy zup.** 'Kiköpte a fogát.'

kilenc devjat' [döujat']

kilencedik devjati [döujati]

kilencszáz devjat'sto [döujat'sto]

kilométer kilometer, -tra

kimegy vyjty, vyjdu, vyjdeš, bef. **Po šjatej slyžbi zme vyšly/yšly zos cerkvy.** 'Istentisztelet után kimentünk a templomból.'

kimos vyrajbaty, -am, -aš, bef. **Mama vyrajbaly šytky šmaty.** 'Anyá minden ruhát kimosott.'

kínál nukaty, -am, -aš, foly. **Nukaty host'iu.** '(meg)kínálja a vendégeket.' ponukuty, bef.

kinevet (kicsúfol, bolondot csinál vkiből) vyšmijaty (ša), -am ša, -aš ša, bef. **Vin s_t'a vyšmije.** 'Ő téged kinevet.' **Vin vyšmijala n'a.** 'Ő kinevetett engem.' **Šalenocho vyšmijut.** 'A bolondot kinevetik.'

kinéz 1. vyzeraty, foly. **Dobri vyzerat.** 'Jól néz ki.' 2. kukaty, -am, -aš, foly. **Kukam na oblak, chto yde do dvoru.** 'Kinézek az ablakon, ki jön be az udvarra.'

kinő vyrosnuty, -nu, -neš, bef. **Vyrosla mu boroda.** 'Kinőtt a szakállá.'

kint (odakint) vonka. **Vonka je na dvori.** 'Kint van az udvaron.'

kinyal vylyzaty, -lyžu, -lyžeš, bef. **Mačka vylyzala tan'ir.** 'A macska kinyalta a tányért.'

kinyit otvoryty, -ju, -yš, bef. **Otvoryty dverji, oblak.** 'Ajtót, ablakot kinyit.'

kiolvaszt vypražyty, -žu, -žyš, bef; vytopyty, -pju, -pyš, bef. **Vypražyty/vytopyty mast'.** 'Zsírt kiolvaszt.'

kiönt 1. vyjaty, vyjiju, vyjiješ, vyjijut, bef. **V. vodu z/zoz vedra.** 'Kiönti a vizet a vödörből.' 2. vysypaty, -sypu, -sypeš, bef. **Vysypaty vodu z/zoz vedra.** 'Kiönti a vizet a vödörből.' **Vysypaty muku na tablu.** 'Kiönti/rászórja a lisztet a gyúródeszkára.' 3. főleg idős n. (megárad, folyóvíz kilép medréből) vyjaty, vyjije, vyjijut: **Vyjal jarok/potik.** 'Kiöntött (megáradt) a patak.'

kipattan 1. vypyrsnuty, -rsne, bef. **Z mašyny vypyrsnul uhlyk.** 'A tűzhelyből kipattant, egy parázsdarabka.' 2. vyskoknuty, -nu, -neš, bef. **Iskra/sikra vyskokla z mašyny.** 'A tűzhelyből kipattant egy szikra.' 3. vypraskaty, -at, bef. 'kispriccol'. **Vypraskat ojij zos šerpen'a.** 'Az olaj kispriccol a serpenyőből.'

kipusztul (háború, fagy, szárazság miatt) vypusťity, bef: **Valaly vypusťily y viin'i.** 'A háborúban kipusztultak (elnéptelenedtek) a falvak.'; vymerznuty 'elfagy': **Od morozu vymerzly čemety.** 'A fagytól lefagytak a facsemeték.'

király kraj, -a, DL -jovy, Pl N krajove

királynő krajivna, -y

kirándul kiranduluvaty, -luju, -luješ, foly

kiránt¹ (kiszakít) vytorhnuty, -nu, -neš, bef. **Vytorhla-m sy buďi/buksu z ruky živana.** 'A tolvaj kezéből kirántottam a pénztárcámat.'

kiránt² (húst lisztben, olajban kisüt) 1. vypražyty, -žu, -žyš, bef. **V. meso u ojiju.** 'Olajban húst kisüt.' 2. vypeči, -peču, -pečeš, bef. **Jajca jem vypekla u ojiju.** 'Tojást sütöttem/rántottam ki olajban.'

kiskanál ložečka, -y

kisliba (még pelyhes) huša, -ata, DL -atu, Pl N -ata. **Male huša.** 'Kicsiny libafióka.'

kisöpör vymesty/zamesty, -etu, -meteš, bef. **Vymela-m chyžu.** 'Kisöpörtem a házat.' foly: zamaty, am, -aš

kissé (egy kicsit) kuščik. **Šadnyj sy kuščik bližej!** 'Ülj kissé közelebb!'

kisujj (a kéz legkisebb uja) madzeni palec/malenki palec

kisüt 1. vypražyty, -žu, -žyš, bef. **V. solonynu.** 'Megolvasztja a szalonnát.' 2. Vypeči, -ču, bef. **Jajca jem vypekla u ojiju.** 'Olajban tojásokat sütöttem ki.'

kiszakít 1. vytorhnuty, -nu, -neš, bef. **Hvozdyk mi vytorhnul nohaŭky.** 'A szög kiszakította a nadrágomat.' 2. Vyvajaty t'isto do sakajtova. 'Kiszaggatja a kenyértésztát a szakajtóba.'

kiszámít vyrachuvaty, -uju, -uješ, bef

kiszárad vyschnuty, -nu, -neš, bef. **Bula suchota, vyschla stun'a** (hosszan ejtett „magyaros” ny, mint például: *annyi*). 'Szárazság (aszály) volt, kiszáradt a kút.'

kiszélesít vyšyryty, -rju, -ryš, bef. **Treba vyšyryty jamu.** 'Ki kell szélesíteni a gödröt.'

kiszellőztet vyvitryty, -trju, -tryš, bef. **U sobi dušno, treba vyvitryty.** 'A szoba fűledt levegőjű, szellőztetni kell.'

kitalál vyhadnuty, -nu, -neš, bef; vyhadaty, -am, -aš, foly. **Vyhadny!** 'Találd ki!' **Jak treba popravyty zamok? Ne znam, ale dašto vyhadame.** 'Hogy kell megjavítani a zárat? Nem tudom, de valamit kitalálunk.'

kitakarít vyprjaty, -prjaču, -prjačeš, bef. **Už je sobota, treba v. chyžu.** 'Már szombat van, ki kell takarítani a házat.'

kitavaszkodik vyjaryty ša, -jaryt ša, bef. **U tím roku ščas ša vyjarylo.** 'Ebben az évben korán kitavaszkodott.'

kitel vyzymuvaty ša, -uje ša, bef. **Barany vyzymuvaly u chjivi.** 'A birkák az istállóban teleltek ki.'

kitereget (nedves ruhát száradni) vysterty, vystru, -streš, foly és bef. **V. mokry šmaty na droti.** 'A nedves ruhát kiteregeti a dróton.'

kiugrik vyskoknuty, -nu, -neš, bef. **Z ladyčky vyskokla myša.** 'A ládikóból kiugrott egy egér.' **Vyskokla iskra zoh'n'a.** 'A tűzből kipattant egy szikra.'

kiúz (kikerget, elűz) vyhnaty, -ženu, -ženeš, bef. **Pred trysto rokamy vyhnaly Törökiv.** 'Háromszáz évvel ezelőtt kiűzték a törököket.'

kivág 1. (fát) vyrubaty, -am, -aš, bef. **Vyrubaty drevo.** 'Kivágja a fát.' 2. (ollóval) vyrizaty, vyrižu, -rižeš, bef. **Vyrizaty z nožnycamy obrazy zos knyšky.** 'Ollóval kivágja a képeket a könyvből.'

kiválogat (darabonként megvizsgál) prebraty, -beru, -bereš, bef. **P. zdrity i zohnyty japka.** 'Kiválogatja az érett és rothadt almákat.'

kíván 1. žadaty, -am, -aš, foly. **Ž. veseli kračun, novi rik, dobru nič, dobre zdravja.** 'Boldog karácsonyt, boldog új évet, jó éjszakát, jó egészséget kíván.' 2. idős n. főleg karácsonykor, húsvétkor: vinčuvaty, -uju, -uješ, foly. **Vinčuju veseli kračun, velygden'.** 'Boldog karácsonyt, boldog húsvétot kívánok.' 3. daruvaty, -uju, -uješ, foly. **D. dobru nič, dobre span'a.** 'Jó éjszakát, szép álmokat kíván.' 4. vkinek rosszat kíván értelemben: žičity, -u, -iš, foly. **Čto druhomu žičit, sam sy jamu kopat.** 'Aki másnak vermet ás, maga esik bele.'

kivesz (vmit vmiből eltávolít) vyn'aty/vyjmuty, -jmu, -jmeš; vyjmyj! vyjmyjte! bef. **Vyjmu kjuč zo zaru.** 'Kiveszem a kulcsot a zárból.' **V. chjib zos peca.** 'Kiveszi a kenyert a kemencéből.'

kivon (kivonás matematikai művelete) vžaty, vozmu, vozmeš, bef. **Z dešať vozmu pjať.** 'Tízből kivonok ötöt.'

kívül okrim. **O. mene toto nychto ne zna.** 'Rajtam kívül ezt senki sem tudja.' **O. toho što mi znaš daty?** 'Ezen kívül még mit tudsz adni nekem?'

kívülről zvonku. **Mačka z. skokla do komory.** 'A macska kívülről ugrott be a kamrába.'

kocsma korčma, -y

kocsmáros kočmaroš, -a

kolbász kolbasa, -y

koldus žobrak, -a, **koldusasszony** žobračka, -y

kolonc (eredetileg a kutya nyakába akasztott, futását gátló fadarab) kolonc, -a

kolostor kjaštor, -a

Komlóska 1. idősz. n. szóhasználatában: Komloš, G Komlošu/-y, L u Komloši.
Manapság már a magyaros névhasználat érvényesül: Komlóška, -y

komlóska mn. komloski. komloski človek 'komlóska ember'; komloska bešida
'komlóska nyelv, beszéd'; fn. komloščan, komloščanka 'Komlóska lakó
férfi vagy női személy'

konda (disznócsorda) konda, -y

kondás (disznópásztor) kondaš, -a

konkoly kukoj, -a

konyha 1. kuchn'a, -'i, 2. idősz. n. pryklet, 'kemencés konyha'

konyharuha chjibouka, -y, amelybe beletették a kenyeret, amikor napszámba
mentek

kopasz (szőrzet vagy tollazat nélküli) **lysi chlop**, **lysa kurka** 'kopasz fejű férfi,
kopasznyakú tyúk'

kopog(tat) 1. klopkaty, -am, -aš, foly. **Klopkat do dverjoch.** 'Kopog az ajtón.'
2. triskaty, -am -aš, foly; 'ütöget'. **Žmen'om triskat do dverjoch.** 'Öklével
ütögeti az ajtót.'

koporsó truna, -y. **Hmerek u trun'i.** 'Halott a koporsóban.'

koppant 1. klopnuty, -nu, -neš, bef. **Klopnul do dverjoch.** 'Koppantott az ajtón.'
2. trisnuty, trisnu, -neš, bef. **Trisnul do stola**, **trisnul došku.** 'Ráütött az
asztalra, a deszkára.'

kora reggel 1. fčas rano/ščas rano jem stal. 'Kora hajnalban keltem fel.' 2.
zdin':a/din':a 'hajnalban'. **Stala jem (z)din':a.** 'Kora hajnalban keltem.'
Megjegyzés: a *zdin':a* alakot úgy ejtjük, mint a magyarban: (a gyermekem)
anyja > *annya*.

korán ščas. **Neška ščas jem stal.** 'Ma korán keltem.' **Ščaz jem pryšol domi.**
'Korán értem haza.'

kórház korhaz, -u, L korhaži

kormos sadžovyte. **Sadžovyta mašyna.** 'Kormos tűzhely.'

korom sadža, -y

korpa otruby. **Jarčany o.** 'Árpakorpa.'

korpáskenyér otrubovi chjib

korsó koršiv [koršiŭ], -šova. **Do koršova sypal vyna.** 'Korsóba öntötte a bort.'

kortyol popylkaty, -am, -aš, foly. **Popylkam vody, vyna.** 'Kortyolgom a vizet,
bort.'

kos (a juh hímje) koš, -a. **K. kryvy rohy maje.** 'A kosnak görbe szarva van.'

kosár košar, -a

koszorú vinec, vinca, L vincu. **Kvit'ovi vinec.** 'Virágkoszorú.'

koszorúslány družka, -y; vőfély: družba, Pl N družbove

kotlóstyúk kvoka, -y. **K. kotkoduje/kotkodačit.** 'A kotlóstyúk kotkodácsol.'

kovács kovaj, -a, DL kovajovy. **Ydu do kovaja.** 'Megyek a kovácshoz.'

kovácsol (vasat) kovaty, -am, -aš, foly

kovácsüllő kovajova babka/baba

kovakő kremnyca, -y

kovász kvas, -a, L -u. **Ot kvasu vykysne t'isto.** 'A kovásztól kel meg a tészta.'

kő kamin', G kamen'a. **Kamin' bili.** 'fehér kő.' kamenyk/kaminčik, -a 'kövecske'

kőbánya kamn'ana ban'a

köd molha, -y. **M. husta.** 'Sűrű köd.' **Pro molhu ne vydžu.** 'A köd miatt nem látok.'

köhög kašjaty, kašju, kašleš, kašjut, foly. Megjegyzés: hasonló, „furcsa” ragozású igék még: *prok'jaty, prok'ju, prokleš, prok'jut; koloty, koju, koleš, kojut.*

köhögés kašjan'a, G-'a. **K. micne.** 'Erős köhögés.'

kökény (bokor és termése) terka, -y 'kökénybogyó'. **Terka kojača.** 'Szúrós kökény(bokor).

kölcsönöz požyčity, -ču, -čiš, bef; požyčaty, -am, -aš, foly. **Požydz mi pin'aži!** 'Adj nekem kölcsön pénzt!'

köldök pupok, G pupka. **Odrizaly mu p.** 'Elvágta a köldökzsinórját.'

kőműves mujar, -a, DL -ovy, dvoje mujare 'két kőműves'. **M. chyžu pravyt s tehloch i z malterom.** 'A kőműves téglából és malterrel házat épít.' **Dvom mujarym chyža.** 'Két kőművesnek a háza.'

könny slyza, -y. **Slyzy ydud mi zos tvary.** 'Folynak a könnyeim az arcomon.'

könnyű lechki. **Lechka robota.** 'Könnyű munka.'

könnyen lechko; lekše 'könnyebben'

könyök lokot', analógia hatására nem szabályos: likot'; G lik't'a; lok't'a nem szabályos, mivel az *i* eredetileg csak zárt szótagban fordul elő.

könyv knyška, -y

köp pjuty, pjuju, pjuješ, pjujut, foly. pjunuty, -nu, -neš, bef. **Pjunul sy do žmen'i i začal kopaty.** 'A markába köpött, és kapálni kezdett.' pjuvaty, -am -aš, foly, 'köpköd'.

köpül (vaját) kolotyty maslo, -ču, -tyš, -t'at, foly

köpülőbot kolotovca, -y

köpülő (faedény) buščok, G buška/buščka, L -u

körbejár naokola chodyt

körbefut (vmit) **1.** obyhnuty, nu, -neš, bef. **2.** naokola chťikaty, -am, -aš. **3.** okola bihaty. **Okola bihal chyžu.** 'Körbefutotta a házat.'

kőrisfa jasen, G jasena, L -u. **Chpal zoz jasena.** 'Leesett a kőrisfáról.'

környék okolyca, -y. **Šuŋa o. Komlošky.** 'Komlóska szép környéke.'

környező okolyčni. **Okolyčny valaly.** 'Környező falvak.'

köröm **1.** idős n. pahnist, G pahnosta. **Vyt'ahnul/vyt'ah jem sy salku pit_pahnosta.** 'Kihúztam a szálkát a köröm alól.' **Kinčasti p.** 'Hegyes köröm.' **2.** emberi köröm, állati karom: pazir, G pazoru. **3.** disznó, szarvasmarha körme: ratyca, -y; birka körme: ratyčka

körte hruška, -ky

körtefa hruškove drevo

körül **1.** kolo, ritk. okola. **Kolo chyžy chodyt a hledat dašto.** 'A ház körül járkál, és keres valamit.' **2.** dookola. **Vynyca dookola zahorodžena.** 'A szőlő körül van kerítve.' **D. valalu.** 'A falu körül.' **3.** naokola. **Živan naokola chyžy chodyt.** 'Tolvaj jár a ház körül.'

körülbelül **1.** kolo. **K. sto chlopiv na vašari bulo.** 'Körülbelül száz férfi volt a vásárban.' **2.** okolo/okola. **O. tryccef' forinty.** 'Körülbelül harminc forint.' **3.** das/daz. **D. dešať.** 'Körülbelül tíz.'

körülteker (ráteker) okrutyty, -ču, -tyš, bef. **O. onučku na nohu.** 'A kapcát a lába köré tekeri.'

köszön d'akuvaty, -uju, -uješ, foly; pod'akuvaty, bef. **Pod'akuvala jem šuvn'i** [šuŋn'i]. 'Szépen megköszöntem.'

köt zjazaty/vjazaty, zjažu/vjažu, -eš, foly. **Guzyk zjažu/vjažu na cvirnu.** 'Csomót kötök a cérnára.' zavjazaty, bef. **Guz jem zavjazala zos špargy.** 'Csomót kötöttem a spárgára.'

kötél štrang, -a, L -u

kötény fartuch, -a, L -u

kövér tučni. **Tučni človek, tučna syn'a.** 'Kövér ember, kövér disznó.'

következik prychodyty, -dyt, foly. **Za ošin'om zyma prychodyt.** 'Ősz után a tél következik.' **Chto yde do šoru?** 'Ki következik?'

közé medzi. **M. dva dreva šmaryla-m kamin'.** 'Két fa közé dobtam a követ.'

közel blyzko. **Blysko gu nam žyje.** 'Közel lakik hozzánk.' **Šadnyj blyže!** 'Ülj közelebb!' **Vin blyžej je gu mi.** 'Ő közelebb áll hozzám.'

közeli blyzki. **Blyski valal.** 'Közeli falu.' **Najblyšši valal.** 'A legközelebbi falu.'

közepe (vminek) seredyna, -y. **S. valalu.** 'A falu közepe.'

közepén na/u stretku/na sered drahy 'az út közepén'

középső seredn'i(j). **Seredn'ij šor, seredn'a/seren':a d'ityna.** 'Középső sor, középső gyemek.'

között medži/med'i +I. **Komloška m. horamy ležyt.** 'Komlóska erdők között fekszik.'

kredenc (konyhaszekrény) kredenc, -a, L -u

Krisztus Chrystos, -a. Gu **Chrystu ša modju.** 'Krisztushoz imádkozom.'

krumpli krompji Pl. jeden krompej, G krompja, DL -pju. **Mama krompji varjat.** 'Édesanyám krumplit főz.'

krumplibokor krompjanka, -y

krumplifészek dolok, G dilka. **Posadyła jem krompji do dilka.** 'Krumplit ültettem a fészekbe.'

krumpliföld krompjova zemn'a

krumplihéj krompjana luspa

krumplipogácsa lepčak, -a

kukac 1. chrobak, -a, Pl N -cy. 2. inkább trágyában vagy szántáskor földből előkerülő: pajur, -a

kukacos (gyümölcsben, gombában) chrobačne japko 'kukacos alma', chrobačna huba 'kukacos gomba', čerešn'ovi pajur 'kukacos cseresznye'

kukorékol špivat. **Kohut špivat.** 'A kakas kukorékol.'

kukorica kukoryca, -y

kukoricagóré (csöveskukorica raktározására való szellős, keskeny vessző- vagy faépitmény) kukoryčanka, -y

kukoricafosztás (kukoricahántás) luščin'a, -'a

kukoricaliszt kukorycova muka

kulcs kjuč, -a; kjučik, -a, 'kulcsocska'

kúszik (kígyó) vleči ša, -če ša. **Had vleči ša u travi.** 'A kígyó kúszik a fűben.'

kút (udvari, kerti kút) studn'a/stun':a, -'i. **Ťaham vody zos stun':i.** 'Vizet húzok a kútból.' studenka, -y 'természetben földből előtörő forrás'

kutya pes, G psa, DL psu. **Zos psa solonyna ne bula i nebude.** 'Kutyából nem lesz szalonna.'

kutyakölyök ščen'uch, -a

kutyaól psovii chjivec

kutyapiszok 1. psove hivno 'kutyaszar', 2. psivska hnii, 3. (friss kutyapiszok) psačka, -y

kutyaugatás psove brehan'a

kuvikol huhotaty, huhoče/hujakaty, -at, foly. **Sova huhoče.** 'A bagoly huhog.'

küld poslyaty, -am, -aš, foly; pislaty, pišju, pišleš, pišjut, bef. **Pislala jem čomag.** 'Elküldtem a csomagot.' **Pišly! Pyšlyte!** 'Küldd el! Küldjétek el!'

küllő (a kerékagyat a talppal sugarasan összekötő támasztórudak egyike) špyca, -y. **Drevo ochpaty medži špycy.** 'Botot dug vkinek a küllői közé.'

külön *hsz. okreme. Okreme stojit.* 'Külön áll.'

külön(álló) *mn. okrimni. O. čoport, o. jazyk.* 'Külön csoport, külön nyelv.'

különböző (eltérő, másféle) *inšake. Calkom inšaki jazyk/bešida.* 'Egészen másféle nyelv.'

különleges (sajátságos) *osibne. Toto kvit'a osibni pach maje.* 'Ennek a virágnak különleges illata van.'

külső *vonkašn'i. Vonkašn'i dverji.* 'Külső ajtó.'

kürt (hangszer) *truba, -y. Duje do truby.* 'Fújja a kürtöt.'

küszöb *porih, G poroha. Prekročil porich.* 'Átlépte a küszöböt.' **Mačka šidyt na porohu.** 'Macska ül a küszöbön.'

L

láb *noha, -y. Ot straponosty ledvo stojit na nohoch.* 'A fáradtságtól alig áll a lábán.'

lábás (edény) *kajstron, -a, kajstronyk, -a. U kajstron'i ša peče meso.* 'A lábásban sült a hús.'

lábbeli *obuv [obuy], G obuji/obuja/obuju, DL obuji/obuju, I obujom, Pl N obuji. zymušn'a o.* 'Téli lábbeli.' **Tepla/teplii o.** 'Meleg cipő.' **Prava o. mi styskat.** 'A jobb cipőm szorít.'

lábfej *pryhlovok/pryhlaŭka, G pryhlavky*

lábikra *lysta, -y. Pes mi kusyl do lysty.* 'A kutya beleharapott a lábikrámba.'

lábnyom *šjid/šjiid, G do šjiida, L u šjiidu*

láda *lada, -y; ládikó ladyčka, -y. Drevova l.* 'Fásláda.'

lágý *n'achke/vn'achke. Vn'achki chjip.* 'Lágý kenyér.'

lakodalom *svaďba, -y*

lángos *langoš, -a, L-u. Pretpajom langoš.* 'A kemencéből kihúzott parázs előtt megsült cipó.'

lapát *lopata, -y. Odmituje z lopatom šn'ich.* 'Elhányja lapáttal a havat.'

lapu (nagylevelű gyomnövény) *jedno velyke lopuša* 'egy nagy lapu', L -u

lárva *pajur G ? 'cserebogár lárvája, kukac gyümölcsben'*

lassan (jár) *pomalej. Pomalej ydeš, dalej pideš.* 'Lassan járj, tovább érsz!'

lát *vyďity, vyďu/vyďžu, vyďš, vyďat. Vyd' švit'a!* 'Láss világot!'

látható *vyanno. Ottamaj v. čkolu.* 'Innen látható az iskola.'

le(felé) [dolou]. **Hybaj d.** 'Menj le!' **Šmar d.** 'Dobd le!' **Ydu d. drahom.** 'Megyek az úton lefelé.'

lé (pl. gyümölcs leve) jucha, -y. **Ovocova, japkova, hroznova j.** 'Gyümölcs-, alma-, szőlőlé.'

leány d'ifka, -y

leányka (kb. 15 éves korig) d'ivča [d'iuča], G -ata. **Male d'.** 'Kislány.'

leánytestvér sestra, -y. **Molodša** [molotša, moloč:a] **sestra.** 'Húg.' **Starša sestra.** 'Nővér, idősebb nőtestvér.'

léc štafitka, -y. **Smeregova s.** 'Fenyőfa léc.'

lecsúszik 1. zoslyznuty ša, -nu ša, -neš ša, bef. **Mich zoslys ša mi z drika.** 'A zsák lecsúszott a hátamról.' **Šn'ih zoslyznul z verch chyžy.** 'A hó lecsúszott a háztetőről.' 2. zošmyknuty ša, -knu ša, -kneš ša, bef. **Ďifka ša zošmykla z dreva.** 'A lány lecsúszott a fáról.'

lédús (leves) jušnysti. **Jušnysta hruška.** 'Lédús körte.'

leég (tűztől) zhoryty, zhoryt, bef. **Zhoryla chyža.** 'Leégett a ház.'

leesik chpasty, chpadu, -eš, bef. **Chpal zoz dreva.** 'Leesett a fáról.'

lefekszik jahnuty sy, -nu sy, -eš sy, bef. **Vin uš sy jahnul.** 'Már lefeküdt.' pojihaty sy, -am sy, -aš sy, foly. **Každi večur pojihome sy a zaspyme.** 'Minden este lefekszünk és elalszunk.' (**lēgnoti sę > jahnuty sy*)

lefekvés jihan'a, -'a. **Pred jihan'om ša modju.** 'Lefekvés előtt imádkozom.'

lefordít obernuty, -nu, -neš, bef. **O. zos mad'arskoho na rusynske.** 'Magyarról ruszinra fordít.'

leforráz zaparyty/oparyty, -rju, -yš, bef. **Oparyty sy ruku.** 'Leforrázza a kezét.'

lefoszt (lehánt) luščity kukorycu 'kukoricát hánt'

legalább choc. **Daj mi chodz_lem sto forinty.** 'Adj nekem legalább száz forintot!'

legel pasty ša, foly. **Vyhnały korovy pasty ša.** 'Kicsapták a teheneket legelni.'

legelő 1. luka, -y. **Statky ša na luki pasut.** 'A marhák a legelőn legelnek.' 2. legeliv, G legeljövu/legeljova. **Statky ša na legelővi pasut.** 'A marhák a legelőn legelnek.'

legelőször na samii/na samij pered joho treba spomnuty. 'Mindenekelőtt őt kell megemlíteni.'

legeltet pasty, pasu, -eš, -ut, foly

legény parobok, G paribka, D paribkovy, L paribku; dvoje paribcy

leginkább (főleg) najme. **N. večur smotrju tévé.** 'Leginkább este nézem a tévét.'

legnagyobb največši

légy fn. mucha, -y. **Stari človek slabi hy ošinska mucha.** 'Az öreg ember olyan gyöngé, mint az őszi légy.'

lehánt olupyty, -pju, -pyš, bef. **O. drevovu skoru.** 'Lehántja a fa kérget.'

lehet 1. hiden, hinna. **Hiden pity nuka?** 'Be lehet menni?' **Toto ne hiden zrobyty.** 'Ezt nem lehet megcsinálni.' **Mij šorš ne hiden opkeruvaty.** 'Sorsomat nem kerülhetem el.' **Vona ne hinna maty d'ity.** 'Neki (az asszony) nem lehet gyermeke (mert meddő).' 2. možno. **M., že praŭdu maje.** 'Lehet, hogy igaz van.' **Možno bulo.** 'Lehetséges volt.' 3. može. **M., že bude šn'ich padal.** 'Lehet, hogy havazni fog.' 4. lehetséges može buty. **Može buty, že pidu.** 'Lehet, hogy elmegyek.'

lehetőség možnist'. **Na to je m.** 'Arra van lehetőség.'

lehetetlen (nem lehet) **Ne može (buty), že vin kral.** 'Az nem lehet, hogy ő lopott (volna).'

lejön zyjty, zyjdu, -deš, bef. **Zyšol zos poda/podu.** 'Lejött a padlásról.'

lekapar zoškrabaty, -am, -aš, bef. **Z. ardžu.** 'Lekaparja a rozsdát.' **škrabaty foly**

lekaszał skosyty, -šu, -syš, bef

leköp spjunuty, -nu, -neš, bef. **S. ne slebinno.** 'Köpni nem szabad (tilos).' **Ne spjunyj ho!** 'Ne köpd le!'

lekvár lekvar, GL -u. **Barackovi l.** 'Baracklekvár.'

lélek duša, -y

lelő 1. zastrilyty, -riju, -rilyš, -trijat, bef. **Z. bešn'itoho psa.** 'Lelővi a veszett kutyát.' 2. postrijaty, -ijam, -ijaš, bef. **Postrijal šytky vorobji.** 'Minden verebet lelőtt.' 3. zastrijaty/zostrijaty, -am, -aš, bef. **Zostrij psa!** 'Lődd le a kutyát!'

lemegy 1. pity (do), bef. **Ja chcu pity do piŭnycy.** 'Le akarok menni a pincébe.' 2. lemegy (a nap): zajty/zyjty, bef. **Pilnujeme domi, doraz slonko zajde.** 'Siessünk haza, nemsokára lemegy a nap.' **Slonko doraz zajde za horu.** 'A nap mindjárt lebukik a hegy mögé.' 3. yty dolu: **Pomalej yde slonko dolu.** 'Lassan lemegy a nap.' 4. lemegy a nap: **Pomalej zachodžat/schodžat slonko dolu.** 'Lassan megy le a nap.'

lenni buty, budu, budeš. **To ne može buty!** 'Az nem lehet, hogy...'

lent doloŭ. **D. žyje.** 'Lent lakik.'

lenyel lygnuty, -nu, -eš, bef. **L. orvošag.** 'Lenyeli az orvosságot.'

lenyom spučity, -u, -iš, bef. **Treba s. šino pavuzom na voži.** 'A szénát le kell nyomni kötőrúddal a szekéren.' ld. még a **leszorít** címszót

(le)nyúz lupyty, -pju, -yš, foly/bef. **L. skoru barana.** 'Lenyúzza a bárány bőrét.' **zlupyty** bef.

leolvad ottajaty, -ajet, bef. **Šn'ih ottajal zos čižmoch, zoz verchu chyži.** 'A hó leolvadt a csizmáról, a háztetőről.'

leönt zajity, -jiju, jiješ, bef. **Z. ohen' vodom.** 'A tüzet leönti vízzel.'

lép¹ fn. (szívacsos szerv a hasüregben) seležinka, -y

lép² i. kročity, -u, -iš, bef. **Kročil jem do prykleta.** 'Beléptem a pitvarba.' **lépked, lépeget** 'kračaty, am -aš', foly

lépcső (lépcsőfok) garadyča, -i

lepecsétel spečetuvaty, -am, -aš, foly és bef. **S. pysmo.** 'Lepecsételi a levelet.'

lepény „pretpajom langoš”. Jelentése: kemencében sült kerek lepény, cipó, ami úgy készült, hogy a parazsat kihúzták a kemencéből, és mögéje tették a kerek lapos lepényt, és fél óráig sülni hagyták. Melegen ették, szalonnával is bekenték. Sülés előtt cukorral is meghintették, tejfölt is kentek rá.

lepke d'uk/vd'uk, -a, L -u

lerak sklasy, skladu, -eš, bef. **Zoz voza treba drevo sklasy.** 'A szekérről le kell rakni a fát.'

leráz strjasty, strjasu, -seš, -sut. foly/bef; zostrjasty bef. **Z. slyfky zoz dreva.** 'Lerázza a szilvát a fáról.'

leszakít storhnuty, -nu, -neš, bef. **S. kvit.** 'Leszakítja a virágot.'

leszorít stysnuty, -nu- neš, bef. **S. šino pavuzom, zos štrangom na voži.** 'A szénát leszorítja kötéllal a szekéren.'

leszúr (szúrással leterít, megöl) zakolyty, -koju, -koleš, -kojut, bef. **Z. svyn'u.** 'Disznót leöl, levág.'

létra drabyna, -y

létrafok drabynova ščambja

leugrál skakaty, -am, -aš, foly. **Ďity skakajut z dreva.** 'A gyermekek leugrálnak a fáról.'

leugrik 1. skočity, -u, -iš, bef. **Skoč!** 'Ugorj le (a fáról)!' bef. 2. skoknuty, -nu, neš, bef

leül šadnuty sy, -nu sy, -neš sy, bef. **Šadnul sy večerjaty.** 'Leült vacsorázni.' pošidaty, foly. **Šytky host'i pošidaly gu stolu.** 'A vendégek (egymás után) asztalhoz ültek.'

levág 1. vágással elválaszt: zrizaty, -žy, -eš, bef. **Z. konar.** 'levágja a faágat.' 2. levág egy szeletet: **nakrajaty/pokrajaty hrinku chjiba** 'levág egy szelet kenyeret' bef. 3. állatot fogyasztásra leöl: **zabyty/zakoloty svyn'u** 'disznót leöl', bef

levél¹ (írott) levél pysmo, -a

levél² (növényi) lystok, G lystka. **Drevovi l.** 'Falevél'; gyűjtő fn.: lyst'a, -'a, L -t'u. **Chpalo lyst'a.** 'Lehulltak a levelek'. **Zoz lyst'a vynec.** 'Levéلكoszorú.' **Moros ša šadne na lyst'a.** 'A dér rátelepszik a levelekre'

leves 1. idős n. polyvka [polyuka], -y. **Mesova p.** 'Húsleves.' 2. leveš, GL -u

levesz zn'aty/zdojmuty, zdojmu, -meš, -mut, bef. **Zn'al jem pokroc s postely.** 'Levettem a pokrócot az ágyról.' **Zdojmula jem lekvar zos stelaža.** 'Levettem a lekvárt a polcról.'

levetkőzik zobjikaty ša, zobjikam ša, -aš ša, foly; zobleči ša, -ču ša, -čiš ša, bef

liba huska, -y
libahús hušače/huskyne meso
libamáj hušača majka
libatoll hušače/huskyne pirja, Pl N pirjata
lila (színű) lilove
liszt muka, -y
liszteszsák mukovi mich
liturgia šjata služba
lő kin', G kon'a, DL kon'u, Pl N kon'i
lódarázs šeršin', -'a
lop krasty, kradu, -deš, kral, krala, foly; chkrasty/fkrasty bef. **Chkraly mi bud'i.**
'Ellopták a pénztárcámat.'
lopás kradžin'a, -'a
lópata kopyto, -a
lopott (holmi) chkradžene/nakradžene šejačiny
lőszőr kinska serst'
lótrágya kon'ačky/ kinskij hnij
lő (fegyverrel) strijaty, -am, -aš, foly; zastrylyty, -iju, -ilyš, -ijat, bef. **Zastrylyty bešn'itoho psa.** 'Lelőtték a veszett kutyát.'
lőcs (szekérkerékhez csatlakozik) levča [leuča] -i
lúg (marólúg) luh, GL luhu
lúgos víz voda luhova
lusta 1. idős n. pladnij. 2. luštavij
lyuk d'ira, -y
lyukas d'iravi. **Đirava topanka.** 'Lyukas cipő.'

M

ma (mai napon) neška. **Neška šjato je.** 'Ma ünnep van.'
macska mačka -y; suka, -y 'nősténymacska'
macskaszem mačkyne oko
macskakölyök mača, G mačata. Pl I medži mačatmy
madár ptach/ftach/chtach, -a, D -ovy
madárbegy ptachove voja/ptachova voja
madárfészek chtachove hn'izdo

madárijesztő 1. strašylko, -a, 2. straško, -a
madárka chtaščok/ftaščok/ptachčok/ptaščok, -ka; ftačik, G ftačka
mag magočka, -y. **Sliškova m.** 'Szilvamac.'
maga (saját maga) sam, sama, same, Pl N samy
magas vysoki. **Vysoky konopji.** 'Magas kender.'
magyar fn. Maďar, -a, DL -ovy, Pl N Maďare
magyar mn. maďarski. **Maďarska bešida.** 'Magyar nyelv, beszéd.'
Magyarország Maďarske, G Maďarskoho/Maďarska. **Rusyne ša rozyšly po Maďarskim.** 'A ruszinok szétszóródtak Magyarországon.'
magyarul po maďarsky. **Bešiduje po maďarsky.** 'Magyarul beszél.'
mai (ma levő, történő) nešn'i. **Nešn'a pošta.** 'Mai posta.'
máj 1. állati belső szerv: svynska, kurjača majka 'disznó-, csirkemáj' 2. ember, állat mája: maj, G maja. **Bolyd n'a maj.** 'Fáj a májam.' 3. pečunky 'ember és állat mája'. **Bojad n'a pečunky.** 'Fáj a májam.'
május maj, G maja. L u maju, po maju. **U maju kvitnud orgony.** 'Májusban virágzik az orgona.'
makk žolud'. **Dubova, bukova ž.** 'Tölgymakk, bükkmakk.' **Hirka ž.** 'Keserű makk.' **Fkusyl do žolud'a.** 'Beleharapott a makkba.' Megjegyzés: a fenti példákban érzékelhető, hogy a beszélők a *žolud'* szót hol hímneműnek, hol nőneműnek érzékelik.
malac praša, G -ata, DL prašatu, A praša, I prašatom, Pl N prašata. **Praša male/prašatko.** 'Kis malac.'
málna malyna, -y
malom mlyn, -a
malomkő mlynovi kamin'
már už, užek. **Vin už sy jahnul.** 'Ő már lefeküdt.'
március marec, G marca, L u marcu
márciusi marcovi viter
marék/marok 1. idős n. pryhorč, -a. **Jeden p. muky sypala na tablu.** 'Egy marék lisztet szórt a gyúródeszkára.' **Trym sy žmen'u!** 'Tartsd a markodat!' **Pjune sy do žmen'i.** 'Megköpi a markát.' 2. žmen'a, -i 'marék, ököl'. **Jedna/jenna ž. muky.** 'Egy marék liszt.' **Zoz žmen'om jem čapnul na stil.** 'Ökölrel az asztalra ütöttem.' **Žmen'om vrizal ho.** 'Öklével megütötte.'
marha (szarvasmarha) statok, -a, L-u. **Statky ša pasut na luki.** 'A marhák legelnek a réten.'
marhahús maržače meso
marhapásztor čordaš, -a, DL-ovy; dvoje čordaše, Pl G -iv

- marokszedő asszony** 1. félkezeška, aki a kaszás bérének csak a felét kapta, 2. odberačka, -y. **O. odbere huša.** 'A marokszedő asszony szedi az ölnyi (fél-kévényi) gabonát.'
- más(ik)** inše, inšake. **Inšaky jude.** 'Másféle emberek.'
- másfél** pildruha [püüduha/püüduha]
- máshol** indej. **I. hledaj!** 'Máshol keresd!'
- másként** (másképp) inšak. **Barz inšak vyzerajut.** 'Egész másképpen néznek ki.'
- másnap** (következő napon) na druhi den'
- második** druhi
- mászik** drapaty ša, -am ša, -aš ša, foly. **D. na drevo.** 'Fára mászik.' vydrapaty ša, bef. felmászik
- meddő** (fogamzásra képtelen) jalova korova 'meddő tehén'
- medve** medvid', G medved'a, DL medved'ovy
- medvebocs** mali medvid'
- még** išči, išče, iščik. **Išči ne cma.** 'Még nincs sötét.'
- megakadályoz** sperty, spru, -eš, -ut, bef. **Sperty velyku vodu, žeby do dvoru ne chvošla.** 'Megakadályozza, hogy az árvíz behatoljon be az udvarra.' **Orvošag spre chorotu.** 'A gyógyszer megelőzi a betegséget.'
- megállapodik** (megegyezik vmiben) 1. poradyty ša, porad'u ša, -dyš ša, bef. **Poradyly zme ša zo sušidom.** 'Megegyeztünk a szomszédossal.' 2. zlahodyty ša/polahodyty ša, -d'u ša, -dyš ša. **Polahodyly ša na vašari.** 'Megalkudtak a vásáron.'
- megalszik** (tej) zošijity ša, bef. **Moloko pomalej ša zošije.** 'A tej lassan megalszik.' **Moloko uš ša zošijilo.** 'A tej már megaludt.' Megjegyzés: *šile/šjile moloko* 'aludtej' (*sěd-ěti, **sěd-l-* > *šile*). A *sqsědъ Komlóskán: *sušid* 'szomszéd'
- megárad** (kiönt patak) vyjaty bef. **Vyjije jarok.** 'Megárad a patak.' **Vyjal jarok.** 'Megáradt a patak.'
- megátkoz** prokjaty, prokjaťu, -jatyš, -jaťat, bef. (*proklęti > *prokjaty*)
- megázik** (esőben) zmoknuty, -nu, -neš/premoknuty, bef. **Premog jem ša po skoru / do skory jem zmokla.** 'Bőrig áztam.'
- megbetegszik** pochoryty ša, pochorju ša, -yš ša, bef.
- megbeszél** pobešiduvaty, -uju, -uješ, bef. **Toto zme pobešiduvaly.** 'Ezt megbeszéltük.'
- megbocsát** (sérelmet, bűnt) prebačity, -ču, - čiš, bef. **Prebač mi!** 'Bocsáss meg nekem!'
- megbolondul** obludnuty, -nu, -neš, bef. **Vin obludnul.** 'Ő megbolondult.'
- megbotlik** pošpotyty ša, -poču ša, -potyš ša, -poťat ša, bef. **Pošpotyl ša do kamen'a, a chpal.** 'Megbotlott egy kőben, és elesett.'

megcsinál (megjavít) popravty/opravty, -vju, -vyš, bef
megcsíp ščipnuty, -nu, -neš, bef. **Ščola n'a ščipla.** 'Megcsípett a méh.' **Sun'ogy n'a poščipaly.** 'Összecsíptek a szúnyogok.'

megcsókol pobočkaty, -am, -aš, bef; bočkaty foly. **Maty bočkat d'itynu.** 'Az anya (meg)csókolja gyermekét.' **Bočkajut ša.** 'Csókolóznak.'

megdagad zapuchnuty, bef. **Zapuchnuta mi ruka.** 'Megdagadt a kezem.'

megdicsér pochvalyty, -aju, -alyš, -ajat, bef; chvalyty foly. **Vin mene chvalyt.** 'Ő dicsér engem.'

megdob (eldob) odšmaryty, -rju, -ryš, bef. **Otšmaryty kamin.** 'Eldobja a követ.'

megdőf pobosty, -bodu, -eš, bef; bosty, foly. **Korova bode.** 'A tehén döf(ős természetű).'

megdöglik zdochnuty, bef. **Mačka zdochla.** 'A macska megdöglött.' **Doraz zdochne.** 'Mindjárt megdöglik.'

megéget popeči, -ču, -češ, bef. **Ne ruš ša gu ohn'u, bo ša popečeš!** 'Ne nyúlj a tűzhöz, mert megégeted magad!' **Popekla n'a pokryva.** 'Megégetett engem a csalán.' **Popik sy dolon'.** 'Megégette a tenyerét.'

megegyezik vylahodyty ša, -hod'u ša, -hodyš ša, bef. **Vadyly ša zme, a potim zme ša vylahodyly.** 'Vitatkoztunk, aztán megegyeztünk.'

megéhezik vyholodnuty ša, vyholodnu ša, -neš ša, bef

megérint (hozzaér) 1. rušyty ša gu ... **Rušu ša gu tobi.** 'Hozzád érek.' **Ne ruš ša gu horjačomu vašalovu!** 'Ne nyúlj a forró vasalóhoz!' 2. ditchnuty ša gu ... **D. ša gu vašalovu.** 'Hozzáér a vasalóhoz.'

megérkezik pryjty, pryjdu, -eš, bef. **Uš pryšly host'i.** 'Már megérkeztek a vendégek.'

megért porozumyty, -mju, -myš, bef; rozumyty foly. **Porozum!** 'Értsd meg!'

megesküszik (egyházi esküvőn házasságot köt) pryšahnuty, -nu, -neš, bef. **Pryšahly u cerkvi.** 'Megesküdtek a templomban.' **Pryšahaty, foly. Teras pryšahajut u cerkvi.** 'Most esküsznek a templomban.'

megeszik (táplálékot v. vmit elfogyaszt) žisty, žim, žiš, žist, žime, žiste, žid'at, žič!, žičte!, bef. **Mij/mii mi žil šmaty.** 'A moly megrágta a ruhámat.'

megetet nakormyty, -mju, -myš, bef. **N. chorocho, d'itynu.** 'Megeteti a gyermeket, betegeet.'

megfagy/befagy zamerznuty, -nu, -neš, bef. **Jarok zamerznul.** 'A patak befagyott.'

megfázik zamerznuty, -nu, -neš, bef. **Zamerzla jem.** 'Megfáztam.'

megfésül očesaty, očesu, -šeš, bef. **O. volosy.** 'Megfésüli a haját.' **Očesala jem na ščid'i konopji.** 'Gerebenen megfésültem a kendert.' česaty, foly.

megfenyeg pohrozyty, -žu, -zyš, -žat, bef

megfog (megragad, elkap) lapyty, lapju, -pyš, bef. **Lapyl jem pohar, žeby ša ne vyvernula.** 'Megfogtam a poharat, nehogy felforduljon.' **Lapyla jem ji ru-ku.** 'Megfogtam a kezét.' **Lapyly živana.** 'Elfogták a tolvajt.'

megfogad (elhatároz) zalajaty ša, zalaju ša, -ješ ša, bef. **Zalajala jem ša, že ti porich nigda ne prekroču.** 'Megfogadtam, hogy a küszöböt soha nem lépem át.'

megfojt zadusyty, -dušu, -dusyš, -dušat, bef. dusyty, -šu, -syš, foly. 'fojtogat'

megfő (főzéssel elkészül) chkypyty, chkypyt, bef. **Krompji užek chkypyly.** 'A krumpli már megfőtt.'

megfőz zavaryty, -rju, -yš, bef. **Z. leveš.** 'Megfőzi a levest.'

meghajlít zjihnuty/zihnuty, -nu, -neš, bef. **Z. prut.** 'Meghajlítja a vesszőt.' zihynaty, -am, -aš, foly. **Prut lechko ša zihynat.** 'A vessző könnyen hajlik.' schynaty, -am, -aš, foly. **Ja teras schynam prut.** 'Most meghajlítom a vesszőt.'

meghal hmerty/hmernuty, hmernu, -neš, bef. **Apo hmerly na front'i.** 'Apa meghalt a fronton.' **Chorii zdichnul a hmer.** 'A beteg sóhajtott, és meghalt.'

megy i. yty, ydu, ydeš, ydut, foly. **Yd' domi!** 'Menj haza!' **Yd' ottamaj!** 'Menj onnan!' **Yd' tam!** 'Menj oda!' **Hibaj ottaj!** 'Menj innen!' pity, -du, -eš bef. **Hidden pity nuka?** 'Be lehet-e menni?' **Treba pity!** 'El kell menni!'

meggyógyít vyhojity/zahojity, -hoju, hojiš, bef. **V. choroho.** 'Meggyógyítja a beteget.'

meggyógyul vyhojity ša/zahojity ša, bef. **Zahojila ša rana.** 'A seb begyógyult.' **Vyhojila-m ša od orvošaga.** 'Meggyógyultam a gyógyszerőtől.' vyzdravyty ša, -vju ša -vyš ša, bef

meggyón vyspovydaty ša, -am ša, -aš ša, bef. **Ja sy vyspovydala hrichy.** 'Meggyóntam bűneimet.'

meggyújt 1. zapalyty, zapaju, -palyš, -pajat, bef. **Z. ohen' u mašyn'i.** 'Meggyújtja a tüzet a tűzhelyben.' **Z. vilon.** 'Felkapcsolja a villanyt.' 2. pidpalyty ohen'. 'Meggyújtja a tüzet.'

meggyúl zapalyty ša (ohen')

meghámoz olupyty, -pju, -pyš, bef. **O. krompji, japko.** 'Krumplit, almát meghámoz.'

megharagszik pohn'ivaty ša, -am ša, -aš ša, bef

megharap chkusyty/fkusyty, -šu, -syš, -šat, bef. **Pes n'a chkusyl.** 'A kutya megharapott.'

meghoz prynesty, -nesu, -neseš, bef. **Jar prynesla teplo.** 'A tavasz meghozta a meleget.'

megígér obicaty, -am, -aš, bef

megismer spiznaty, -am, -aš, bef

megitat napojity, -poju, -pojiš, bef. **Napojity statky.** 'Megitatja a marhákat.' napavaty, -am, -aš, foly

megizzad zdušyty ša, -šu ša, -yš ša, bef
megjavít popravaty/opravaty, -vju, -vyš, bef. **Zamok ša mi pohubyl, treba ho popravaty.** 'Elromlott a záram, meg kell javítani.'
megjelöl poznačity, -ču, -čiš, bef. **Napsamoše poznačily, kotry dreva treba vyrubaty.** 'A napszamosok megjelölték, mely fákat kell kivágni.'
megjön (megérkezik) pryty, pryjdu, pryjdeš/pryydu, prydeš, bef. **Bizouŋ'i zaŋtra pryjde.** 'Holnap biztosan megérkezik.'
megkérdez požvidaty ša, -am ša, -aš ša, bef. **Ja ša chcu p. dašto.** 'Valamit meg akarok kérdezni.'
megkeresztel pokrestyty, -krešču, -krestyš, bef. **Treba p. d'itynu.** 'Meg kell keresztelni a gyermeket.'
megkezd začaty, začnu, -neš, bef
megkezdődik začaty ša, začne ša, bef. **Začalo ša žnyvo.** 'Megkezdődött az aratás.'
megkínál ponuknuty, -knu, -kneš, bef. **P. host'a palačintom.** 'A vendéget megkínálja palacsintával.'
megköp pjunuty, -nu, -neš, bef. **Pjunul sy do žmen'i, i začal kopaty.** 'Megköpte a markát, és kapálni kezdett.'
megköt 1. zavjazaty, -jažu, -jažeš, bef. **Z. sy chustku.** 'Megkötö a kendőjét.' 2. zjazaty, povjazaty, bef. **Zjazaty psa, šnurky.** 'Megkötö a kutyát, cipőfűzőjét.'
megkötöz povjazaty, -jažu, -jažeš, bef. **P. živana.** 'Megkötözi a tolvajt.'
meglátogat obziryty, -ju, -yš, bef. **O. choroho.** 'Meglátogatja a beteget.' poobzeraty, -am, -aš, foly
megmagyaráz (megmond) prepovisty, -povim, -poviš/rospovidaty, -am, -aš, bef. **Ja ti prepovim/rospovidam, ked sy ne rozumiš.** 'Megmagyarázom neked, ha nem érted.'
megmelegít zohrity, -iju, -iješ, bef. **Treba zohrity leveš.** 'Meg kell melegíteni a levest.'
megment odmentuvaty, -uju, -uješ, bef. **Treba chorocho o. ot smerty.** 'A beteget meg kell menteni a haláltól.'
megmér pomirjaty, -am, -aš, bef. **Saboŋ mi pomirjal drik.** 'A szabó megmérte a derekamat.'
megmérgez pomergezuvaty, -am, -aš, bef
megmond povisty, -vim, -iš, bef. **Povidž mi, jak to ša stalo!** 'Mondd meg nekem, hogy történt az!' **Ja ti povim, žeby znala.** 'Megmondom neked, hogy tudjad.'
megmutat chkazaty/fkazaty, -žu, -eš, bef. **Chkaž mi, že de je!** 'Mutasd meg nekem, hol van!'
megnéz obziryty, -iju, -ryš, bef. **Obzyr!** 'Nézd meg!' **Ydu do chotaru o. oranynu.** 'Megyek a határba, hogy megnézzem a szántóföldet.'

- megnó** vyrosnuty, -nu, -neš, bef. **Ďityna vyrosla.** 'A gyermek megnőtt.' **Vyrosny na velyko!** 'Nagyra nőj!'
- megnósül** oženyty ša, -n'u ša, -nyš ša, bef
- megnyálaz** poslynuty, -n'u, -nyš, bef. **P. sy palec.** 'Megnyálazza az ujját.'
- megolvaszt** rostopyty, -pju, -pyš, bef. **R. masť.** 'Megolvasztja a zsírt.'
- megöl** zabyty, -byju, -byješ, bef. **Z. zbešn'itoho psa.** 'Megöli a veszett kutyát.' **Pret kračunom zabyly svyn'u.** 'Karácsony előtt levágták a disznót.'
- megölel** oblapyty, -pju, -pyš, bef. **Maty oblapyd d'itynu.** 'Az anya megöleli gyermekét.'
- megöntöz** pojaty, pojiju, -jiješ, bef. **Pojala-m kvit'a.** 'Megöntöztem a virágokat.' **Pojij!** 'Öntözd meg!'
- megőriz** (megtart) **1.** ovaruvaty, -uju, -uješ, bef. **Ovaruvala jem topanky mojich d'itoch.** 'Megtartottam gyermekeim cipőit.' **2.** zavaruvaty -uju, -uješ, bef. **Vejo sy zavaruvaly viru.** 'Sokan megtartották hitüket.'
- megőröl** zmoloty, zmeju, zmeleš, zmejut, bef. **Pšenycy už zmolota.** 'A búza már meg van őrölve.'
- megparancsol** roskazaty, -kažu, -kažeš, bef
- megpenészedik** spišn'ity, foly és bef. **Ja spišn'iju doma.** 'Otthon ülök, és nem csinállok semmi okosat' értelemben. **Spišn'itij chjip.** 'Penészes kenyér.'
- megpihen** spočity, spočinu, -neš, bef. **Strapena jem, treba s.** 'Elfáradtam, meg kell pihennem.' spočivaty, -am, -aš, foly. 'pihen'
- megpofoz** (po)chjusnuty, chjusnu, -eš, bef. **Ja t'a chjusnu.** 'Megpofozlak.'
- megrozsdásodik** zaardžavyty, -vyt ša, bef. **Zejizo zaardžavylo.** 'A vas megrozsdásodott.'
- megsavanyodik** skysnuty ša/skvašn'ity ša, bef
- megsimogat** pohlaskaty, -am, -ša, bef. **P. tvar.** 'Megsimogatja az arcát.'
- megsül** chpeči ša, bef. **Chjib užek ša chpik.** 'A kenyér már megsült.' **Chpekly ša kolbasy.** 'A kolbász megsült.'
- megsüt** chpeči, chpeču, -češ, bef. **Chpekla jem meso.** 'Megsütöttem a húst.'
- megszárad** vyschnuty, vyschne, bef. **Mokry šmaty vyschly.** 'A vizes ruha megszáradt.'
- megszokik** (hozzászokik vmihez) naučity ša, -uču ša, -ičiš ša, bef. pryvyknuty, -knu, -kneš, bef. **Treba ti ša naučity t'aško robyty.** 'Meg kell szoknod a nehéz munkát.' **Tag jem ša naučila, že ščas staju.** 'Megszoktam, hogy korán kelek.'
- megszorít** stysnuty, -nu, -neš, bef. **Stysnul jem joho ruku.** 'Megszorítottam a kezét.' styskaty, -am -aš, foly. **Styskam ti ruku.** 'Szorítom a kezedet.' **Styskat mi topanka.** 'Szorít a cipőm.'
- megszületik** narodyty ša, narodyt ša, bef.

- megszűnik** vystaty, vystane, bef. **Bojin'a mi vystalo od orvošagu.** 'A fájdalomam megszűnt a gyógyszerőtől.'
- megszűr** idős n. precydydy, -cyd'u, -cydyš; scydyty, scydzu, -dyš, bef. scydzaty, -am, -aš, foly. **Ja scydzam leveš.** '(Meg)szűröm a levést.'
- megtanul** naučity ša, -ču ša, -čiš ša, bef. **Naučil jes ša verš?** 'Megtanultad-e a verset?' **Naučil jem ša po rusky.** 'Megtanultam ruszinul.'
- megteremt** stvoryty, -ju, -yš, bef. **Boh nebesni stvoril švit.** 'Az Isten megteremtette a világot.'
- megtöm** napchaty, -am, -aš, bef. **Napcham mich.** 'Megtömöm a zsákot.'
- megtörténik** sprovadyty ša, bef. **Dakedy ša sprovadyt.** 'Néha előfordul.' [trafyt ša. **Dakedy trafyt ša.** 'Néha előfordul (megtörténik).']
- megüt** 1. vrizaty, vrižu, -eš, bef. **Vrizala-m sy palec.** 'Megütöttem az ujjamat.' 2. hdaryty/ vdaryty, -rju, -yš, bef. **Zoz žmen'om vrizal/vdaryl jem na stil.** 'Öklömmel az asztalra ütöttem.'
- megvacsorázik** povečerjaty, -am, -aš, bef
- megváltozik** 1. premínyty ša, -min'u ša, -nyš ša, bef. **Barz jes ša premínyl.** 'Nagyon megváltoztál.' **Na premin'ačky je chvyja.** 'Változóban van az időjárás.' 2. obernuty ša, bef. **Oberne ša chvyja.** 'Megfordul az idő.'
- megvizsgál** obziryty, -zyrju, -zyryš, bef. **Orvoš obzeryl choroho.** 'Az orvos megvizsgálta a beteget.' **Treba o. i opravyty pidli zamok.** 'Meg kell vizsgálni és megjavítani a rossz zárat.' obzerjaty, -jam, -jaš, foly
- méh** pščola/ščola, -y
- méhész** ščolar, -a
- méhkas** (gyékényből font méhkaptár) ulii, G ulija, DL uliju, I ulijom. **Daŋn'ii uliji.** 'Régi méhkas.' **Prija ulija.** 'A méhkas mellett.'
- méhkirálynő** ščolym krajivna
- meleg¹** mn. teplí. **Tepli chjip.** 'Meleg kenyér.' **Teply chjiby.** 'Meleg kenyerek.'
- meleg²** fn. teplo. **Nuka teplo je.** 'Bent meleg van.'
- melegedik/melegszik** hrity ša, -yje ša, foly. **Hriju ša pry mašyn'i.** 'Melegedek a tűzhely mellett.' zohrity, bef
- melenget** (testrészét tűzhöz, kályhához tartja, hogy a meleg átjárja) hrity, -ju, -ješ, foly. **Hrije sy ruky.** 'Melengeti kezeit.'
- mell** 1. hrudy, -och. **Orosnuty hrudy maje.** 'Szörös melle van.' **Kojin'a čuju u hrudoch.** 'Szúrást érzek a mellemben.' 2. női emlő. Pl N cycky, Sg cycka. **Cycata žena.** 'Csöcsös (nagy mellű) nő.'
- mellett** pry. **Chyža pry jarku.** 'Patak melletti ház.' **Pry stoji.** 'Asztal mellett.'
- mély** hluboki. **Hluboka stun':a** (n': hosszú, lágy mássalhangzó, mint pl. a magyar népies kiejtésben: az ő [annya], vagyis az ő édesanyja)
- melyik** kérdő nm. (a jelzett személyek, dolgok közül melyik?) kotrij/ kotri? **K. chlopec vybyl sklo?** 'Melyik fiú törte ki az ablaküveget?'

meny (fiunknak a felesége) nevista, -y
menyasszony molodyca -y
mennyezet plafon, -a. **Muchy na plafon'i.** 'Legyek a mennyezeten.'
meredek (út, ösvény) mn. do bereha draha
meredekség (meredek hegyoldal, domboldal) obič, -a, L -i. **Zyšol zoz oboči.** 'Lejött a meredek oldalról.' **Na oboči mam vynycu.** 'A meredek oldalon van a szőlőm.'
mérge serdyti. **Serdyti jem.** 'Mérge vagyok.'
mérge gomba šalena huba
merít 1. nabraty, -beru, -bereš, bef. **Vedrom chcu n. vody zoz jarku.** 'Vödörrel akarok vizet meríteni a patakából.' 2. čerpaty, -am, -aš, foly. **Č. leveš z varychom.** 'Merőkanállal meríti a levest.'
merőkanál 1. čerpača varycha, 2. čerpak, -a, L -u, egyfűlű, kisebb bormérő fedény. **Čerpaty vyno čerpakom.** 'Bort merít bormérő kanállal.' 3. drevjanka/derevjanka, -y
merre kérdő hsz. kad'i. **K. ydeš?** 'Merre mész?' **K. je piŋnič/nič?** 'Merre van észak?' **K. jes chodyl?** 'Merre jártál?'
mese prypovidka, -y. **Ďitynska prypovitka.** 'Gyermekmese.'
mesél (mesét mond) povidaty prypovidku
mestergerenda (a mennyezet súlyát tartó hosszanti erős gerenda) hrjada [hrijada], -y
mész fn. vapno, -a, L -n'i. **Vyhašene v.** 'Oltott mész.' **Hasyty v.** 'Meszet olt.' hasyty, hašu, hasyš, hašat, foly.
mészbánya vapn'ana/vapnova ban'a
meszel bilyty, biju, bilyš, bijat, foly. **B. kuchn'u.** 'Konyhát meszel.' pobilyty, bef
meszelés bijin'a, -'a
meszelő na bijin'a kefa / bilyty kefa
messze daleko, dalše messzebb. **Iščig dalše žyje.** 'Kissé távolabb lakik.'
méter meter, G metra
méz mid, G medu, L meďi. **Solotkij m.** 'Édes méz.' **Loška/ložečka medu.** 'Kis-kanálnyi méz.'
mézeskalács medivnyk, -a / z medom kolač
mézga n'azga, -y, slyvkova d'anta
mezítláb bosí. **Ďityna bosa chodyt.** 'A gyermek mezítláb jár.'
mező pole, G poja, DL poju, I pojom. **Ydu do poja.** 'Megyek a mezőre.'
meztelen holi
mezsgye (szántóföldön határjelölő mélyített földcsík) 1. medža/mežďa. **Vykročil zoz mežďi.** 'Kilépett a mezsgyéből.' 2. meďa, G meďi

mi/micsoda kérdő nm. što, čoho, čomu, što, I čim. **Što robyš?** 'Mit dolgozol?'

mialatt (amíg) pokja/dokja. **Pokja žena robyt, ja spočivam.** 'Amíg a feleségem dolgozik, én pihenek.' **Počekaj, pokja pryjdu.** 'Várj, amíg megérkezem.' **Dokja ša varyd obid, pokja pomyju sudynu.** 'Amíg fő az ebéd, addig (azalatt) elmosogatom az edényeket.'

miatt 1. pro. **Pro chorotu ne hiden jem robyty.** 'Betegség miatt nem tudok dolgozni.' **Pro kradžin'a pišol do temnicy.** 'Lopás miatt került börtönbe.' 2. **Za hrichy je barz hrišni.** 'Bűnei miatt nagyon vétkes.'

mielőtt zakja. **Z. sy jahneš, treba vyvitryty chyžu.** 'Mielőtt lefekszel, ki kell szellőztetni a lakást.'

miért 1. čom. **Čom ydeš do Potoku?** 'Miért mész Patakra?' 2. na što. **Na što tam pišol?** 'Miért mentél oda?'

mikor kedy. **To kedy ša stalo?** 'Az mikor történt?' **Kedy prydež gu mi?** 'Mikor jössz hozzám?'

millió milion, -a

milyen jaki. **Jaka šuŋna chvyja!** 'Milyen szép az idő!'

mindegy šytko jenno/jedno. **Mi šytko jedno.** 'Nekem mindegy.'

mindenekelőtt na samij/na samii pered. **Na samij pered povid' mi praŋdu!** 'Mindenekelőtt mondd meg nekem az igazat!'

mindenféle šejake. **U zahorod'i šejaky kvity rosnut.** 'A kertben mindenféle virág nő.'

mindenhol fšad'i/šad'i. **Užek fšad'i jem hledal.** 'Már mindenhol kerestem.'

mindenki (minden egyes ember) každe. **Toto každi znaje u valaji.** 'Ezt mindenki tudja a faluban.'

mindig še. **Po obid'i še ja omyvam.** 'Ebéd után mindig én mosogatok.'

mindjárt (rögtön) **Doraz pryjdu.** 'Mindjárt jövök.' **Doraz do šoru prydeš.** 'Mindjárt rajtad a sor.'

mindkettő (mindkét) obydvya/obydvoje. **O. nohy n'a bojad.** 'Mindkét lábam fáj.' **Vony obydvoye moji rodyny.** 'Ők mindketten rokonaim.' **Obydva sestry.** 'Mindkét leánytestvér.'

mint (olyan, mint) 1. hy. **Taki sejcasti, hy otec.** 'Olyan szőke, mint az apja.' 2. jak. **Taka barnava, jak sestra.** 'Olyan barna, mint a leánytestvére.'

mióta odkedy. **O. žyješ u valaji?** 'Mióta élsz a faluban?'

miután 1. jak. **Jak jem povečerjal ša, sy jahnul.** 'Miután megvacsoráztam, lefeküdtem.' 2. kedy, ked. **Ked(y) staneš, ta ša omyj!** 'Miután (amikor) fölkelsz, mosakodj meg!'

mivel(hogy), mert bo. **Duju poliŋku, bo horjača.** 'Fújom a levest, mivel forró.' **Chpal jem, bo slyska draha.** 'Elestem, mivel csúszós az út.'

mocskos (koszos) **1.** brytke. **Brytka mi košeja.** 'Mocskos az ingem.' **Brytky mi ruky.** 'Mocskosak a kezeim.' **2.** brudne. **Brudny nohy ma.** 'Mocskosak a lábai.'

mogyoró orišok, G oriška (*ščk* > *šk*), L orišku, Pl N orišky. **Ďiravi o.** 'Lyukas mogyoró.' **U orišku je chrobak.** 'Kukac van a mogyoróban.'

mogyorópálca oriškova palyca

moha moch, GD -u

mókus mokuška [moŋkuška], -y

molnár¹ mlynar, -a, DL -ovy, Pl N mlynare

molnár² (birtokviszonyt fejez ki) mlynariv, -ova, -ove. **Mlynariv syn.** 'Molnár fia.' **Mlynarova žena.** 'Molnár felesége.'

moly (molylepke és hernyója) mij/mii, G moja/moju. **Ďiravy od moju/od moja šmaty.** 'Molytól lyukas ruha.' **Mii mi žil svetter.** 'A moly megrágta a szveteremet.'

mond povidaty, -am -aš, foly. **Povidajut, že dorokši bude cuker.** 'Azt mondják (beszélük), megrágul a cukor.'

morog murčity, -it, foly. **Pes murčit.** 'A kutya morog.'

morzsa oprošynky. **Oprošynky chjibovy.** 'Kenyérmorzsa.'

mos **1.** myty, myju, myješ, foly. **Myty sy ruky, nohy, tvar.** 'Kezet, lábat, arcot mos.' 'Hmyty/umyty/omyty, bef. 'megmos'. **2. Rajbaty šmaty.** 'Ruhát mos.' **3. Praty (prajnykom).** peru, pereš, foly. 'Sulykolóval ruhát mos.' **Ydu praty do jarku.** 'Megyek sulykolni a patakra.'

mosakszik omyvaty ša, -am ša, -aš ša, foly; omyty ša, bef. **Každe rano ša omyju, a potim fryštykuj.** 'Minden reggel megmosakszom, majd reggelizek.'

mosatlan (edény) nepomyta sudyna

moslák **1.** idős n. mošly. **M. je u valiucu.** 'Moslák van a vályúban.' **2.** mošlák (< magy. *moslák*). **Dam svyn'am m.** 'Moslákot adok a disznóknak.' **3.** kvap, -u. 'főtt krumpliból, darából, tökből, almából, reggelig hűlni hagyott, mos-lék-nál sűrűbb disznóleledel.'

mosogat pomyvaty, -am, -aš, foly; pomyty, -yju, -yješ, bef. **Še ja pomyvam.** 'Mindig én mosogatok.' **Ja doraz pomyju sudynu.** 'Mindjárt elmosogatom az edényt.'

mosogatás pomyvan'a/pomyťa, -'a

mosóteknő kupilka, -y

most teraz. **Teraz, abo/lebo nygda.** 'Most vagy soha.'

mostani (mai) terašn'i. **Terašn'a molod'ava.** 'A mai fiatalság.'

mostohaanya mačocha, -y

mostohaapa **1.** vič:im (otecz), G vič:ima, DL vič:ovy. **2.** nevlasni otec

mozgat rušaty, -am, -aš, foly. **Rušal z rukom.** 'Integetett (a kezével).'

mozog rušaty ša, foly. **Rušat ša, od vitra.** 'Mozog a szélben.' **Rušat ša štoska u gaži.** 'Valami mozog a bokorban.' **Ne rušaj ša!** 'Ne mozogj!'

mögé za. **Myša ch'íkala za ladu.** 'Az egér a láda mögé futott.'

mögött za. **Za chyžom je zachoroda.** 'A ház mögött kert van.'

mögül za. **Mačka vyskokla za dverjoch.** 'A macska előugrott az ajtó mögül.'

Múcsony (falu neve) Mučon', -on'a

múcsonyi mučonski

múlt (ami a múltban történt) **Ostatn'i mišac.** 'A múlt hónap(ban).' **U tamtim roku.** 'A múlt évben.' **Tamtot mišac bul dožd'ovi.** 'A múlt hónap esős volt.' **Tamtoho roku v osen'i.** 'Múlt év őszén.'

múlva o + A. **Ovejo roky.** 'Sok év múlva.'

munka robota, -y. **Robota na poju.** 'Mezei munka.'

munkás robytn'ak/robytnyk, -a

munkásnő robytnyčka, -y

muszáj (elengedhetetlen, okvetlenül szükséges) musyty, mušu, musyš, mušat. **Toto mušu zrobyty.** 'Ezt muszáj megcsinálnom.' **Ša mušeno bulo zrobyty.** 'Muszáj volt megcsinálni.' **Musyž mi daty pin'aži nazat.** 'Vissza kell adnod a pénzemet.'

mutat fkazuvaty, -zuju, -zuješ, foly. és bef. **Fkazuje drahu.** 'Mutatja az utat.'

műhely műhejn'a, -'i. **Kovajova m.** 'Kovácsműhely.'

N

nadrág nohavky, G -och. **Remin' do nohaŭkoch.** 'Nadrágszój.'

nadrágszój nohavkovi remin

nád(szál) (nád föld, víz feletti szára) d'ikin', G -n'a

nagy velyki. **V. palec.** 'Nagy ujj.' **Velyka kapura.** 'Nagykapu.' mn. fokozása: vekši/vekšij/vekšii/večči, vekše, najvekši

nagyanya baba, V babo! **Moji baba hmerly daŭno.** 'Nagyanyám rég meghalt.'

nagyapa d'ido, -a, DL -ovy, I -om, Pl N d'idove. **Moji d'ido.** 'Nagyapám.'

nagybácsi (anya, apa fiútestvére) baťo, G baťa, DL baťovy, Pl N baťovy

nagyhét (húsvétot megelőző hét) velykodnij tyžden'

nagynéni¹ fn. nina, G niny. **Mamyna, apova, viccova sestra.** 'Anyá, apa leánytestvére.'

nagynéni² birt. névm. ninyni, -a, -e. **Ninyna chustka.** 'Nagynéni fejkendője.'

nagyon 1. barz. **Barz velyke.** 'Nagyon nagy.' **Barc_t'aške.** 'Nagyon súlyos.' 2. micno. **Micno padad_dišč.** 'Nagyon esik az eső.'

nagypéntek 1. idős n. velykodn'a pjatnyca, 2. Velyka pjatnyca

-nak, -nek hat. rag. za. **Za dochtora ša učit.** 'Orvosnak tanul.' **Joho vybraly za elnöka.** 'Elnöknek választották meg.'

-nál, -nél (közelében, mellett) hat. rag. 1. pry. **Pry lampi čitam.** 'Lámpánál olvasok.' **Pry ohn'u ša hrijeme.** 'Tűz mellett melegedünk.' 2. gu. **Bula-m gu orvošovu.** 'Voltam az orvosnál.' 3. do. **Bula-m do orvoša.** 'Voltam az orvosnál.' 4. u. **U orvoša.** 'Az orvosnál.'

nap¹ (éjfél-től éjfélig tartó 24 óra) den', G dn'a, D dn'u. I dn'om, Pl N dny. **Dešat' dny.** 'Tíz nap.' **U tych dn'och.** 'Azokban a napokban.' **Dobri den'!** 'Jó napot!' **Kejo dny je u mišacu?** 'Hány nap van egy hónapban?' **Zdravja z dn'a na den' jipše.** 'Egészsége napról napra jobb.'

nap² (égitest) slonko, G slonka. **Slonko už zašlo.** 'A nap már lement.'

napközben prez den'. **Prez den' vecce raz jime.** 'Napközben többször étkezünk.'

napocska slonyčko, G -čka

nappal vo dne / vonne. **Vonne robyme, noči spime.** 'Nappal dolgozunk, éjszaka alszunk.'

napraforgó buga, -y. **Buga maje kalap.** 'Napraforgó tányérja.' **Buga sy kalap še za slonkom obertat.** 'A napraforgó tányérja mindig a nap után fordul.'

napraforgómag bugovy magočky. **Zoz bugovych magočkoch ojiju pravjat.** 'A napraforgómagokból olajat készítenek.'

napszám napszam, -u. **Chodyty na napsam.** 'Napszámba jár.'

napszámos napsamoš, -a

napszámosasszony napsamoška, -y

naptár kalendar, -a, L -i

nátha natcha- y

nedves (folyadékkal átitatott) mokri. **Mokry šmaty.** 'Nedves ruha.'

négy štyry. **Štyry dny.** 'Négy nap.' **Štyryje chlopy.** 'Négy férfi.'

negyed četvertyna, -y/četvertyvka, -y

negyedik četverty

négykézláb na štyrjoch nohoch chodyt. 'Négykézláb jár.'

négyszáz štyrysto

negyven štyraccet'

negyvenedik štyraccety

néha dakedy. **D. ša stane.** 'Néha előfordul.' idős. n.: **D. ša sprovadyt.** 'Néha előfordul.'

néhány(an) daskejo. **Lem daskejo.** 'Csak néhány.' **O toto lem daskejome znajut.** 'Erről csak néhányan tudnak.'

néhányszor daskejo raz. **D. raz zme ša strikly.** 'Néhányszor találkoztunk.'

nehéz t'áske. **Ťaški mich.** 'Nehéz zsák.'

nehogy ne že by... **Ne že by jez zostala zoz busa.** 'Nehogy lemaradj a buszról!'

neked ti, tobi. **Povidal ti toto?** 'Megmondta ezt neked?' **Tobi jem dal.** 'Neked adtam.' **Tobi toto treba zrobyty.** 'Ezt neked kell megcsinálni.'

nélkül prez+G. **Pres pin'ažoch ne yd' na jarmarok.** 'Pénz nélkül ne menj a vásárra!' **Pres knyšky jem ša naučila po rusky od mamy.** 'Könyv nélkül tanultam meg ruszinul az édesanyámtól.'

nem ne. **Ne znam.** 'Nem tudom.' **Ne jem doma.** 'Nem vagyok otthon.'

nem is any ne... **Any ne znam.** 'Nem is tudom.' **Darmo jem klopkal do dverjoch, any ne buly doma.** 'Hiába kopogtam az ajtón, nem is voltak otthon.'

néma n'imi(j). **N'imi d'ityn'i any maty ne rozumyt slovo.** 'Néma gyermeknek anyja sem érti szavát.'

nemcsak ne lem. **Ne lem ja znam toto, ale i druhii.** 'Ezt nemcsak én tudom, hanem mások is.'

nemesi (földesúri) panski. **Panski birtok.** 'Nemesi birtok.'

német h. fn. N'imec, G N'imca.

német n. fn. N'imečka, -y 'Német asszony.'

nemrég nedavno [nedaŋno]

nemsokára neodolha/na nedolho. **Ne odoŋha mi pryjde syn.** 'Nemsokára megérkezik a fiam.'

néni (idősebb nő megszólításakor) nina, -y

nevel chovaty, -am, -aş, foly. **Maty sama chovat d'ity.** 'Az anya maga (egyedül) neveli gyermekeit.'

nevelés chovan'a, G -'a

nevelkedik chovaty ša foly. **U viin'i t'aško my ša chovaly.** 'A háború idején nehezen (szegénységben) nevelkedtünk.'

nevet šmijaty ša, -ju ša, -ješ ša, foly. **Ne šmij ša! Ne šmijte ša!** 'Ne neved! Ne nevedsetek!' **Šmijače d'ityna.** 'Nevető gyermek.' šmijuči/šmichom 'nevetve'

néz smotryty, -trju, -tryš, foly; **smotry tu/smot' tu'!** 'nézz ide!' **Smot', toto inšak treba robyty!** 'Nézd, ezt másképp kell csinálni!' **Tag na n'a smotryt, hy teja na novu kapuru.** 'Úgy néz rám, mint borjú az új kapura.'

nincs 1. ne je. **Apo je doma? Ne je.** 'Apa otthon van? Nincs.' **Muž mi ne (je) doma.** 'A férjem nincs otthon.' **Ne je psa pry chyži.** 'Nincs kutya a háznál.' 2. n'it 'sincs' (több esetre vonatkozó tagadás) **N'ijakij chosen n'id_z n'oho.** 'Semmilyen haszna sincs annak.' 3. n'i. **Apo je doma? N'i.** 'Apa otthon van? Nincs.'

november november, G -bra, L -bru

nó¹ fn. žena, -y

nó² i. rosnuty, -nu, -neš, foly. **U jari skoro rosne trava.** 'Tavasszal gyorsan nő a fű.' vyrosnuty, bef

nói mn. (nókhöz tartozó) ženski. **Žensky šmaty.** 'Női ruha.'

nős (akinek felesége van) oženatij

nóstény (nőnemű állat) samyca, -y

nósül oženyty ša, -n' u ša, -nyš ša, bef

nőtlen parobok, -bka. **Starij p.** 'Agglegény.'

nóvér starša sestra

NY

nyak šyja, G šyji, L šyju. **Zos šyji zdojmula sy lancok.** 'A nyakáról levette nyakláncát.'

nyaklánc lancok, G lancka

nyal lyzaty, lyžu, lyžeš, foly; vylyzaty bef. **Mačka vylyže mysočku.** 'A macska kinyalja a tálat.'

nyál slyna, -y. **Teče mu s.** 'Folyik a nyála.'

nyár jito, -a. **U jit'i žnyvo robyme.** 'Nyáron aratunk.' **Toho jita.** 'Ezen a nyáron.'

nyárfa osycha, -y.

nyárfalevél osychovy lystok/osychove lyst'a

nyári jitušn'ij/jitušn'i, jitušni. **Jitušni dižd'** [dišč]. 'Nyári eső.' **Jitušn'a kuchn'a.** 'Nyári konyha.' **Jitušn'i japka.** 'Nyári almák.'

nyárs rožen', G rožn'a, DL rožn'u. **Na rožn'u pečú solonynu.** 'Nyárson sütöm a szalonnát.'

nyávog n'avčity, foly. **Mačka n'aučit.** 'A macska nyávog.' **Ne n'auč uš tejo!** 'Ne nyávogj már annyit!'

nyel lygaty, -am, -aš, foly; lygnuty, -gny, -gneš, 'lenyel', bef. **Bolyd ho harlo, ne može lygnuty orvošag.** 'Fáj a torka, nem tudja lenyelni a gyógyszerert.' **Lygnyj orvošag!** 'Nyeld le a gyógyszerert!'

nyél porysko, -a. **P. do mitly, do batoha, do balty, do lapyšky.** 'Seprű-, ostor-, fejsze-, kapanyél.'

nyelv (szájban lévő mozgékony szerv) jazyk, -a

nyereg (lószerszám része, amelyen ülnek) idős n. (kinske) šidlysko, -a. **U šidlysku šidyť.** 'Nyeregben ül.'

nyírfa bereza, -y

nyirkos volhitni. **Volhitna püunya.** 'Nyirkos pince.'

nyolc osem

nyolcadik osmi

nyolcvan ossemdešat'

nyolcvanadik ossemdešati

nyolcszáz ossemsto

nyolcszázadik ossemstoti

nyom¹ (súly következtében visszamaradó bemélyedés) fn. šjid, GL šjidu. **Nohiv š. u bolot'i, u šn'ihu.** 'Lábnym sárban, hóban.'

nyom² i. pučity, -u, -iš, foly. **Ťaški mich mi pučit plečo.** 'A nehéz zsák nyomja a vállamat.' **Puču čengi.** 'Nyomom a csengőt.' **Puču dverji, žeby ša ne otvoryl od vitru.** 'Nyomom az ajtót, nehogy a széltől kinyíljék.' zapučity, bef

nyomórúd (a szekérre rakott szénát, gabonát leszorító hosszú rúd) pavuz/pauz, G -a

nyugat zachid, G zachodu

nyugati zachidni. **Z. bik.** 'Nyugati fekvésű (domb-, hegy)oldal.'

nyugodt tychij/tychii. **T. človek.** 'Csendes ember.'

nyúl¹ fn. zajac, G-a, D -ovy

nyúl² (nyúl vmihez, vmi után) i. rušty ša, -šu ša, foly. **R. ša gu poharu.** 'A pohár után nyúl.' **Ne ruš ša gu mi!** 'Ne nyúlj hozzám!'

nyúlhús zajacove meso

nyúz lupyty, -pju, -pyš, foly. **L. baranjaču/baranovu skoru.** 'Nyúzza a bárány bőrét.' olupyty, bef

O, Ó

oda tam. **Yd' tam!** 'Menj oda!'

odaég pryhoryty, bef. **Meso pryhorylo.** 'A hús odaégett.' **Merkuj, žeby moloko ne pryhorylo!** 'Ne égesd oda a tejet!'

odasorol (vmihez) rachuvaty, -uju, -uješ, foly. **Mene ne rachuj gu ciganom!** 'En-gem ne sorolj a cigányokhoz!'

odú (üreg fában) dudla, -y. **Ptachove hn'izdo u dudli.** 'Madárfészek a fa odvában.'

odvas fa dudlave drevo

okos mudrij/mudri, rozumni. **R. chlopec.** 'Okos fiú.'

október oktober, -bra, L -bru

ól (disznó, baromfi, kecske, nyúl számára) **1.** chjivec, G -vca, L -vcu, **2.** ketrec, -a. **Zaperty zajaca, cybjata do ketreca.** 'A nyulat, csirkéket bezárja a ketrecbe.'

olaj oji/ojij, GL ojiju, I ojijom. **Oji horjači.** 'Forró olaj.' **Oji pyrskat.** 'A (forró) olaj serceg.'

olcsó tun'i. **Tun'i chjip, tun'a muka, tun'e jajco.** 'Olcsó kenyér, liszt, tojás.'

oldal bik, GL boku. **Chyživ bik.** 'Ház oldala.' **Bolyd n'a bik.** 'Fáj az oldalam.'

olló nožnycy, -och/nožnyčky, -och. **Z nožnycamy rižeme papír.** 'Ollóval vágjuk a papírt.'

olt (tüzet, meszet) hasyty, hašu, -cyš, -šat, foly. **Hasyty ohen', vapno.** 'Tüzet, meszet olt.' **Vyhašene vapno.** 'Oltott mész.' **Zahaš lampu!** 'Oltsd el a lámpát!'

olvas čitaty, -am, -aš, foly

-on/-en/-ön hat. rag **1.** vmin, vkin rajta, felületén. **Na stoji, na posteji.** 'Az asztalon, az ágyon.' **2.** folyamán, idején. u/prez. **U jit'i, u zymi.** 'Nyáron, télen.' **Prez jito.** 'A nyár folyamán.'

onnan ottamaj. **Yd'/Ytte ottamaj!** 'Menj, menjetek onnan!'

óra¹ (60 pecnyi időegység) hodyna, -y. **Jedna hodyna, dva hodyny.** 'Egy óra, két óra.' **Jedna hodyna mynula dešat' percamy.** 'Egy óra múlt tíz perccel.' **Fertaj na dva hodyny.** 'Negyed kettő.' **O pjat' Percy budet try hodyn.** 'Öt perc múlva lesz három óra.'

óra² (időmérő szerkezet) hodyna. **H. čerkat, stala, piznyt.** 'Az óra csörög, megállt, késik.' **H. na s'tin'i.** 'Falióra.' **H. na ruki.** 'Karóra.' **Turn'ova hodyna.** 'Toronyóra.' **Zbudžat n'a h.** 'Felébreszt engem az óra.'

órás hodynar, -a, D -ovy. Pl N dvoje hodynare

orosz¹ fn. **1.** időś n. Moskaj, -a. Pl N moskaje. **2.** Rus, -a, D -ovy

orosz² mn. ruski. **Ruska bešida.** 'Orosz beszéd.'

Oroszország Rusija, G Rusiji, L Rusiji

orr nis, G nosa, D nosu, L noši, I nosom. **Vyduje sy nis.** 'Kifűjja az orrát.'

orsó (kézi fonás eszköze) vereteno, -a

orvos dochtor, -a

orvosnő dochtorka, -y

orvosság **1.** időś n. lik. **2.** orvošag, -a, L -u

ostor batih, G batoha, L -u

ostornyél batohove porysko

oszlop stip, G stopa, L stopi. **Vilan'ovi stip.** 'Villanyoszlop.'

oszt (több részre választ) rozd'ilyty, -d'iju, -d'ilyš, -d'ijat, bef

ott tam

otthon/itthon doma. **Na večur doma budu.** 'Estére otthon leszek.' **Ja doma jem.** 'Itthon vagyok.' **Ne je doma nychto.** 'Senki sincs otthon.'

otthonról zdomu. **Pišol zdomu.** 'Elment otthonról.'

óvoda óvoda, -y, L ovod'i

Ö, Ó

öblít (ruhaneműt) vapolokaty, -am, -aš, foly. **Vypolokam harlo.** 'Öblögetem a torkomat.'

ököl žmen'a, -'i. **Zoz žmen'om jem čapnul na stíl.** 'Öklömmel az asztalra csaptam.'

ökör vil, G vola, DL volovy

ökörszem (énekesmadár) volove očko

öl 1. (egy vagy két karon elvihető súlymennyiség) naruča. **Jedno naruča dreva nesu.** 'Egy öl fát viszek.' **Dva naruča dreva.** 'Két öl fa.' **2.** négy köbméternyi tüzelőnek való hasábfa: šahovyna -y. **3.** ölnyi lekaszált gabona: huša; két ilyen ölni learatott gabonából készült egy kéve.

ölelkezik oblapjaty ša, -am ša, -aš ša, foly. **Molody ša oblapjajut.** 'A fiatalok ölelkeznek.'

öltözik objikaty ša, -am ša, -aš ša, foly. **Ja ša objikam u zimi tepjiše.** 'Télen melegebben öltöz(köd)ök.' obleči ša, -leču ša, -leče ša, bef.

öltöztet objikaty, -am, -aš, foly. **O. d'itynu.** 'Gyermekeket öltöztet.' Obleči, -leču, -lečeš, bef.

ömlik 1. jity ša, foly. **Dožd'ova voda jije ša zoz verch chyžy.** 'Az esővíz ömlik a háztetőről.' **2.** sypty ša, sypte ša, foly. **Muka sypte ša z micha.** 'A liszt ömlik a zsákból.'

önt 1. jity, jiju, jiješ, jijut, foly. **Jiju vody do horca.** 'Vizet öntök a fazékba.' **2.** sypty, -u, -eš. sypte! foly. **Sypu vyno do pohara.** 'Bort öntök a pohárba.' **Sypu muky na tablu.** 'Lisztet szórok a gyúródeszkára.' **Ojiju jem sypala gu mesu.** 'Olajat öntöttem a húshoz.' **Sypu vody, cukru.** 'Vizet, cukrot öntök.' nasypaty, bef.

önálló Samij svij gazda. / Sam svij gazda. 'Saját maga gazdája.' **Sam od sebe robyt svoju robotu.** 'Önállóan végzi a munkáját.'

öntöz polyvaty, -am, -aš, foly. **Polyvam kvit'a.** 'Öntözöm a virágokat.' pojaty, -jiju, -jiješ, bef. **Doraz pojiju kvit'a.** 'Mindjárt megöntözöm a virágokat.'

önző samij svij človek. 'önző ember'; samy svoji jude 'önző emberek'

öreg (idős) starij/stari. **Stary rodyče.** 'Idős szülők.'

öriz varuvaty, -uju, -uješ. **Varuju d'itynsky šmaty.** 'Örzöm a gyermekruhákat.' zavaruvaty, bef. **Vejo sy zavaruvaty viru.** 'Sokan megőrizték hitüket.'

öröl moloty, meju, meleš, mejut, foly. zmoloty, bef. **Zmelena pšenycy.** 'Megőrölt búza.'

öröm radisť. **Z radosty / Od radosty plače.** 'Örömében sír.'

örül raduvaty ša, foly. **Ša barz raduju.** 'Nagyon örülök.'

örvénylik krutyty ša, foly. **Hluboka voda ša krutyty u Bodrogu.** 'A mély víz örvénylik a Bodrogban.'

ősök (elődök) predkove. **Našy pretkove pryšly zos Šariša.** 'Elődeink Sáros megyéből jöttek.'

ösvény pišnyk, -a. **Yde na pišnyku.** 'Megy az ösvényen.'

ősz¹ fn. ošin', G oseny, DL osen'i, I osenom. **Mynula ša ošin'.** 'Elmúlt az ősz.' **Do voseny bude hotova chyža.** 'Őszre elkészül a ház.' **Tej voseny ša ožen'u.** 'Ezen az őszön megnősülök.' **Na ošin' oreme.** 'Ősszel szántunk.'

ősz² (ősz hajú) mn. syvi. **Ďido syvy volosy majut.** 'Nagyapa ősz hajú.'

őszí mn. ošinski. **Ošinska pšenycy.** 'Őszí búza.'

összefolyik (egymásba ömlik) schodžaty ša, foly. **Dva jarky ša schodžajut.** 'A két patak összefolyik.' zyjty ša, zyjdut ša, bef. **Dva jarky ša zyšly dovjennak.** 'A két patak egymásba ömlött.'

összegyűjt pozberaty, -beru, -bereš, bef. **Šmit'a treba pozberaty.** 'A szemetet össze kell gyűjteni.'

összegyűl poschodžaty ša / poschodžaty ša, foly és bef. **P. ša pred cerkvom.** 'Összegyűlnek a templom előtt.' zyjty ša, zyjdut ša, bef. **Zaŭtra ša zyjdeme u rusynskim parku.** 'Holnap összegyűlünk a Ruszin Parkban.'

összegyűr pochužvaty, -am, -aš, bef. **Pochužvala jem sy šmaty.** 'Összeggyűrtem a ruhámat.'

összeházasodik pobraty ša, -beru ša, bereš ša, bef. **Molody ša pobraly.** 'A fiatalok összeházasodtak.'

összehord 1. nanesty, -nesu, -neseš, bef. **Viter nan'is šn'ih do hromady.** 'A szél halomba hordta a havat.' **2.** poznošaty, foly. **Viter poznošat šn'ih do hromady.** 'A szél kupacba hordja a havat.'

összekever pomišaty, -am, -aš, bef. **Treba pomišaty dva pryhoršči muky i žmynku cukru.** 'Össze kell keverni két marék lisztet egy kis maréknyi cukorral.'

összekeveredik pomišaty ša, bef. **Pšenycy ša pomišala s kukojom.** 'A búza összekeveredett a konkollyal.'

összerak poskladaty, -am, -aš, bef/sklasty, -du, -eš, bef. **Poskladaj sy / sklad' sy knyšky!** 'Rakd össze a könyveidet!'

összes (egész, mindenki) šytok, šytka, šytko. **Vin šytko zna.** 'Ő mindent tud.' **Šytky host'i pošidaly gu stoly.** 'Minden vendég asztalhoz ült.'

összeszid lajaty, bef. **Ja lajala d'ity, bo vybyly oblak.** 'Összeszidtam a gyermekeket, mivel kitörték az ablakot.'

összetesz zložyty, -žy, -žyš, bef. **Ked ša modlyt, zložyt sy ruky.** 'Aminor imádkozik, összeteszi a kezét.'

öt pjat'/pjatero. **Pjat' sestry, pjatero bratove.** 'Öt leánytestvér, öt fiútestvér.'

ötezer pjat'ezer

ötödik pjati

ötszáz pjaťsto

ötven pjaddešať

ötvenedik pjaddešaťi

öz(ike) serna/sern'a, sern'atko G ?

özvegý (férfi) gdovec, G divca. **Distal jem od_difca.** 'Az özvegý férfitől kaptam.'

özvegý (asszony) gdovyca/vdovyca, -y. **Vona je vdovyca.** 'Ő (asszony) özvegý.'

P

pad lavka, -y. **Na lafki šidžu.** 'Padon ülök.'

padlás pid, G poda. **Zyšol zos poda.** 'Lejött a padlásról.'

padló padliv, G padlova, L -ovi

padlódeszka padlova doška

palack skjanka, -y. **S. vynova.** 'Borospalack.' **Pajinkova s.** 'Pálinkásüveg.'

pálca palyca, -y. **P. na chodžin'a.** 'Sétapálca.'

pálinka pajinka, -y. **Slyvova p.** 'Szilvapálinka.'

pap 1. pip, G popa. 2. a falu saját lelkésze: pančo, -a

papír papir, G papera, L paperu

papírtölcsér papirovi tüčir (*paperovi t. helyett*)

paprika paprika, -y. **Ščipava p.** 'Csípőspaprika.'

pár (két összetartozó élőlény, tárgy, ezeknek egyik tagja) para, -a. **Moja p.** 'A párom, hitvestársam.' **Jubova para.** 'Szerelmespár.' **Jedna para topanky.** 'Egy pár cipő.'

paradicsom paradičom, -a. **Paradičoma jucha.** 'Paradicsomlé.'

parancs roskaz, -u

parancsol roskazuvaty, -uju, -eš, foly. roskazaty, -ažu, -eš, bef. **Ja ti roskažu.** 'Én megparancsolom neked.' **Ty mi ne roskazuj!** 'Te nekem ne parancsolj!' **Roskazuvane šjato.** 'Parancsolt ünnep(nap), amikor a liturgián kötelező a részvétel.'

paraszt (földműves) prostak, -a

parasztasszony prostačka, -y

parázs (még égő vagy elégett fa izzó maradványa) 1. uhja, G uhja, DL uhju. **Čer-vene uhja.** 'Vörös parázs.' **Krompji jem vyhrebľa zoz_uhja/zos popelu.** 'A krumplit kikapartam a parázsból (forró hamuból).' 2. uhlyk/uhej 'egy darabka parázs'. **Vyjmula/vyn'ala jem uhlyk/uhej zoz mašyny.** 'Kivettem egy darabkát a parázsból / a konyhai tűzhelyből.'

park park, -u. **Rusyn park.** 'Ruszin Park.'

parlag (megműveletlen termőföld) parlag, -u. **Orna zemn'a zostala parlagom.** 'A szántóföld bevetetlen maradt.'

párol tlojity, tloju, -jiš, foly. **Tlojity meso.** 'Húst párol.' potlojity, bef

párizik (párosodik) **1.** (macska) kocuryty ša, foly. **Mačky ša kocurjat.** 'A macskák párzanak.' **2.** (kutya) honyty ša, foly. **Psy ša honjat.** 'A kutyák párzanak.'

pásztor pastuch, -a/čordaš, -a. **Pastuch merkuje na statky.** 'A pásztor őrzi a marhákat.'

pata ld. **lópata**

patak **1.** idős n. potik, G potoku. **2.** jarok, GL jarku. **Pry jarku gazy rosnuť.** 'A patakparton bokrok nőnek.'

patakocska jaročok, -čku/ potyčok, -čku

patkó pidkova, -y. **Kovaj spravyt pitkovy.** 'A kovács patkókat készít.'

pattog (tűz, szikra) **Pyrskat ohen'.** 'Pattog a tűz.'

pecsét (folt ruhán) špjach, -u. **Treba vyrajbaty tot š.** 'Ki kell mosni ezt a pecsétet.'

pecsétés špjachovi. **Špjachova šmata.** 'Pecsétes ruha.'

pedig (habár) choc. **Vin ne pryšol, choc obical mi.** 'Nem jött el, habár megígérte nekem.'

pék pekar, -a. **Pekar chjiba peče.** 'A pék kenyeret süt.'

pelyva (gabona cséplésekor keletkező apró levelek tömege) polova, -y. **Tejo pin'aži maje, jak polova.** 'Annyi pénze van, mint a pelyva.'

penészes spišn'iti. **S. chjip.** 'Penészes kenyér.'

péntek pjatnyca, -y. **Na pjatnycu.** 'Pénteken.' **Velyka p. / idős n. Velykodn'a pjatnyca.** 'Nagypéntek.'

pénz (jeden) pin'až, G -a. Pl G pin'ažoch. **Moji pin'aži.** 'Az én pénzem.' **Malo pin'aži.** 'Kevés pénz.' **Čitaty p.** 'Számolja a pénzt.'

pénztárca buksa, -y. **U buksi trymu pin'aži.** 'Pénztárcában tartom a pénzt.'

petrezselyem petruška, -y

petrezselyemgyökér petruškovi korin'

petróleum fotožin, -a. **Sypala jem fotožinu do lampi.** 'Petróleumot öntöttem a lámpába.'

piac pjac, GD -u. **Na pjaci prodavam.** 'A piacon árulok.'

pihen spočivaty, -am, -aš, foly. **Spočivam na slonku.** 'Pihenek a napon.' spočity, -ynu, -neš, bef

pince pivnyca [püŋnyca], -y, L -i

piros červeni. **Červena kerva.** 'Piros vér.'

pipa pipka, -y. **Smerďača p.** 'Büdös pipa.'

pisil sykaty, -am, -aš, foly. **Zos vitrom naprosto ne sykaj, bo ša obsykaš.** 'Szél-lel szembe ne pisilj, mert lepisiled magad.'

piszkavas (tűzbe, parázsba való belekaparás eszköze) kutač, -a. **Pošorpam ohen' s kutačom.** 'Piszkavassal belekotorok a tűzbe.'

pitvar (parasztházban udvarról, tornácról nyíló helyiség) pryklet, -a, u pryklet'i

plafon (mennyezet) plafon, -a

pletyka pjtoky. **To ne praŭda, bo to lem p.** 'Az nem igaz, mivel az csak pletyka.'

pletykál pjtokaryty/pjtokaty, -am, -aš, foly

pletykás pjtokarka, -y

pocakos brichati človek

pocsolya počoja, -ji. **Ne kroč do počoji!** 'Ne lépj a pocsolyába!'

pofa (állaté) pysok, G pyska. **Zapry sy pysok!** 'Fogd be a pofád!' **Dam ti na pysok.** 'Pofán váglak.'

pofon chjustak, -a. **Dal jem mu ch.** 'Pofon ütöttem.'

pohár pohar, -a, L -u. **Skjanani p.** 'Üveg pohár.'

pók pavuk, -a. **Zabyla jem pavuka.** 'Agyonütöttem a pókot.' **P. lapyl muchu.** 'A pók megfogta a legyet.'

pókháló paučina/pavučina, -y

pokol peklo. **Hybaj/yd' do pekla!** 'Menj a pokolba!'

polc 1. polyca, -y. 2. stelaž, -a. **S. u komori.** 'Éléskamrai polcos állvány.'

por poroch, GL -u. **Na drahi velykij p.** 'Az úton nagy a por.' **Treba skefuvaty ot porochu lajbyk.** 'A kabátról le kell kefélni a port.'

porcelán mn. **Porcelanova findža.** 'Porcelánbögre.'

postás poštaš, -a; poštaška, -y 'postásnő'

pótol potoluvaty, -uju, -uješ, foly; vypotoluvaty, bef. **Vypotoluvaty pin'aži.** 'Ki-pótolja a pénzt.'

pozdorja (tilolt kender hulladéka) pazd'irja/pazdirja, -ja, L-dirju. **Konopjove p.** 'Kenderpozdorja.'

pödör schujkaty, -am, -aš, foly. **Đido schujkajut sy bajusy.** 'A nagyapa pödri a bajuszát.'

pörkölt meso pražene

prédikál nakazuvaty. **Pančo šuune nakazujut.** 'A tisztelendő úr szépen prédikál.'

pupilla (a szivárványhártya közepén levő nyílás; szembogár) drinka, -y

puszta mn. (üres, kopár) pusti. **Pusta zemn'a/zemja.** 'Kopár, megműveletlen föld.' **Na pustij zemji spyt.** 'A puszta földön alszik.'

pusztaság pustatyna, -y

pünkösöd rusaja, -i. **Od velykon':a do rusaja.** 'Húsvétől pünkösdig.' **Červena rusaja.** 'Piros pünkösöd.'

R

- rabol** rablúvaty, -uju, -uješ, foly. vyrablúvaty, bef. **Vyrablúvaly mi chyžu.** 'Kibrabolták a házamat.'
- rablól, tolvaj** živán, -a. **Lapyly živana.** 'Elfogták a rablót.'
- rádió** radijo. **Novij r.** 'Új rádió.' **Z radijova jem čula.** 'A rádióban hallottam.' **Bešiduje r.** 'Szól a rádió.'
- ráf** (fakerekre szerelt vasabroncs) rjaf, -u. **Kolesovij r.** 'Kerékráf.'
- rág** 1. žuvaty, -am, -aš, foly. **Žuвам meso.** 'Rágom a húst.' požuvaty, bef. 2. fogával tép, szaggat: hryzt', -zu, -zeš, foly. **Pes gryze kist'.** 'A kutya rágja a csontot.' 3. rágcsál. **Myša hryze.** 'Az egér rágcsál.'
- ragad** lypnuty, -nu, -neš, foly. **Ruky ša mi lypnut od medu.** 'A kezeim ragadnak a méztől.' ša pryjipyty, bef. **Ripij ša pryjipyty na ruku.** 'A zsurló hozzáragad a kézhez.'
- rágyújt** (cigaretára) zakuryty, -rju, -ryš, bef. **Zakuryty na cigaretu/cigaretlu.** 'Cigaretára gyújt.'
- rajzik** rojity ša, foly. **Pščoly, osy rojat ša.** 'A méhek, darazsak rajzanak.'
- rajzol** rajzuvaty, -uju, -uješ, foly. zrajzuvaty, bef. **Đityna rajzuje findžu.** 'A gyermek bögrét rajzol.'
- rak** (egymásra, egymás mellé helyez) 1. klasty, -du, -deš, foly. **Ja kladu ohn'a.** 'Tüzet rakok.' naklasty, bef. 2. belerak. sklasy, -du, -deš, bef. **Do hordova sklala jem kapustu.** 'Hordóba raktam a káposztát.' 3. összerak, egymás mellé rak. poskladaty, -am, -aš, foly és bef. **Poskladala-m knyšky.** 'Összeraktam a könyveket.'
- räköt** zavjazaty, -žu, -žeš, bef. **Z. kolonc na šiju psa, žeby ne lapyly zajacy.** 'Koloncot köt a kutya nyakára, hogy ne fogja el a nyulakat.'
- ráncos** rancovyti. **Rancovyta tvar.** 'Ráncos arc.'
- ránt** (lisztben, tojásban, zsiradékban süt) 1. pražyty, -žu, -yš, foly. **P. jajco, meso.** 'Tojást, húst ránt.' vypražyty, bef. 2. vypeči, -ču, -češ, bef. 'kiránt, kisüt'. **Jajca jem vypekla u ojiju.** 'Tojást sütöttem ki olajban.'
- ráteker** (rácsavar) okručaty, -am, -aš, foly. okrutyty, -ču, -tyš, bef. **Okrutyly sy onučku na nohu.** 'Kapcáját a lábára tekerte.'
- ravasz** (hamis) falečni. F. člověk.
- ráz** (leráz) trjasty, trjasu, -seš, foly. **Trjasu slyfky z dreva.** 'Lerázom a szilvát a fáról.' **Viz n'a trjase.** 'Ráz engem a székér.'
- recept** recept, -a
- református** kalvyn, -a, Pl N kalvyne
- régen** davno. **Rodyče davno hmerly.** 'A szülők régen meghaltak.'
- reggel** fn. rano, -a. **Dobre rano!** 'Jó reggelt!'

reggel² *hsz. 1. rano. Ščas rano jem ša zbudył. 'Kora reggel ébredtem fel.' 2. zdin':a, magyaros írással: zdinnya. Megjegyzés: a magyar nyelvben is az ő anyja helyett – a gyors beszédben – így modjuk: az ő annya. Gondolhatunk itt még a magyar dinnye szóra is. Stala jem zdin':a. (magyaros átírással: sztala jem zdinnya). 'Kora reggel keltem fel.' 3. Išči din':a. 'Még hajnalban.'*

reggeli¹ *fn. (reggeli étkezés) fryštyk, GL -u*

reggeli² *mn. (hajnali) ran'ši. Ran'sa rosa, molha. 'Reggeli harmat, köd.'*

régi *stari. Mij s. pajtaš. 'Régi barátom.'*

régóta (*hosszú idő óta*) *davno/oddavna. Dauno n'a bolyt noha. 'Régóta fáj a lábam.'*

rejteget *kryty, -ju, -ješ, foly. Što tam kryješ? 'Mit rejtegetsz ott?' skryvaty, -am, -aš, foly. Skryvaty pin'aži. 'Pénzt rejteget.' skryty, -ju, -ješ, bef*

rekettye *rokyta, -y. R. rosne na kraju jarku. 'Rekettye nő a patakparton.'*

rend *rjad, -u, L rad'i. R. je u chyži. 'Rend van a házban.' Tu ne je rjadu. 'Itt nincs rend.'*

répa *ripa, -y. Cukrova ripa. 'Cukorrépa.'*

repedezett *1. popraskani. Popraskana zemn'a. 'Repedezett föld.' 2. rospasnuti. Rosprasnuta mi st'ina. 'Meg van repedve a falam.'*

repül *leřity, leču, leřiš, foly; polet'ity, bef. Lastyfky uš polet'ily. 'A fecskék már elrepültek.'*

rész *časka, -y*

részeg *1. pjani. Ty pjani jes. 'Te részeg vagy.' Ty pjana svyn'a! 'Te részeg disznó!' 2. opyti 'be van rúgva.' Napyl ša. 'Berúgott, lerészegedett.'*

reszelő *1. resejiv, G resejova. 2. terlo, -a 'krumpli, répa, karalábé, sajt aprítására alkalmas eszköz*

rét (*fűvel benőtt terület: legelő, kaszáló, erdei tisztás*) *luka, -y. Korovy ša na luki pasut. 'A tehenek legelnek a réten.' U jiši luka. 'Erdei tisztás.'*

ribizli *červený ribizly. Sg ribizla. Jedna bopka. 'Egy szem (ribizli).'*

ringat *kolysaty, -yš, -yseš, foly. K. kolysku. 'Bölcsőt ringat.'*

ritka *ritki. R. jis. 'Ritka erdő.' Ritka kukoryca. 'Gyéren nőtt kukorica.' ritšij 'ritkább'*

ritkán *ritko. ritšej 'ritkábban'*

róka *rouka, -y. Je rouky u jiši. 'Rókák vannak az erdőben.'*

rókalyuk *roukyna d'ira*

rokon *rodyna, -y. Vona mi r. 'Ő nekem rokonom.' Tot chlop mi rodyna. 'Ez a férfi rokonom.' Vony obidvoje moji rodyny. 'Ők mindketten rokonaim.'*

rokonság *rodynstvo, -a. R. mi pomahat. 'A rokonság segít nekem.' Moje r. 'Rokonaim.'*

-ról, -ről 1. z, zos/zoz. **Chpal zoz dreva.** 'Leesett a fáról.' 2. o+A. **O moju staru sestru bešiduju.** 'Idős nővéremről beszélek.'

róla, óróla o+A. **O n'ho/o n'u bešiduju.** 'Óróla (férfiről) / óróla (nőről) beszélek.'

romlik hubyty ša, foly. **Joho zdravja z dn'a na den' ša hubyt.** 'Egészsége napról napra romlik.' bef. pohubyty ša. **Pohubyl ša zamok.** 'Elromlott a zár.' zahubyty ša, bef. **Zahubyl ša leves.** 'Megromlott a leves.' **Zahubene jidlo.** 'Romlott étel.'

romgy šmata, -y. **Mokra š.** 'Vizes rongy.'

rosta rešeto, -a, L -u

rostál roštuvaty, -uju, -uješ, foly. **R. šimn'a.** 'Gabonát rostál.' poroštuvaty, bef **rossz** pidli. **Pidla chvyja.** 'Rossz idő.' **Pidle snyt'a.** 'Rossz álom.' rosszabb: pidjiše/hirše. **Hirše jem.** 'Rosszabbul vagyok.' rossz ember: podjak, Pl N podjace

rothad hnyty, foly. **Hnyije tota ovoc.** 'Romlik ez a gyümölcs.' zohnyty, bef. **Zohnyte japko, zohnyta slyfka.** 'Rothadt alma, rothadt szilva.'

rozs zerno, -a

rozsszalma zernova soloma

rózsaszínú rožasinove

rozsa ardža, -y

rozsdás ardžavi. **Ardžave zejizo.** 'Rozsdás vas.'

rőfög rofkaty, foly. **Svyn'a rofkat.** 'A disznó rőfög.' **Praša graučit, kvyčit.** 'A malac visít.'

rögtön doraz. **Doraz do šoru prydeš.** 'Mindjárt sorra kerülsz.' **D. orvoša treba klykaty.** 'Rögtön orvost kell hívni.'

rövid kratki

rúd druk, -a; dručok, G dručka. **Zavyrgame kolbasy i česnok na d.** 'Felakasztjuk a kolbászt és a fokhagymát a rúdra.'

rúg kopnuty z nohom, bef. **Z nohom jem kopnul do dverjoch.** 'Belerúgtam az ajtóba.' kopaty, foly. **Kopatj do dverjoch.** 'Rugdossa az ajtót.' **Praša ostatn'e kopat.** 'A disznó az utolsót rúgja.'

ruha šmaty, -och. **Šmata ženska.** 'Női ruha.' **Chlapsky šmaty.** 'Férfiruha.' **Đitynsky šmaty.** 'Gyermekruha.'

ruhakefe šmatova kefa

ruhásszekrény šifon, -a, L -u (konyhaszekrény: kuchn'ovi kredenc)

ruszin¹ fn. Rusyn, -a, Pl N Rusyne

ruszin² mn. rusynski/rutenski. **Rusynska bešida.** 'Ruszin nyelv/beszéd.' **Bešidujeme po rusky/po našim (jazyku).** 'Ruszinul beszélünk.'

rügyezik (fa) pukaty, -at, -ajut, foly. **U marcu pukajut dreva.** 'Márciusban rügyeznek a fák.'

S

- saját** 1. vlasni. **Vlasni syn.** 'Saját fiam.' 2. svůj, svoja, svoje. **Ot svojich rodyčoch jem jušuvala.** 'Saját szüleimtől örökölttem.'
- sajátságos** (különleges) **Osibni člověk.** 'Különleges ember.'
- sajnál** sanuvaty, -uju, -uješ, foly. **Sanuju choroho človeka.** 'Sajnálom a beteg embert.' **Sanuju, ne hiden jem pomoči.** 'Sajnálom, nem tudok segíteni.'
- sajt** syr, -a, L -u. **Vifči/baranif syr.** 'Juhsajt.'
- sajtár** (fejősajtár) žochtar, -a, L - u
- sánta** chromi. **Ch. pes.** 'Sánta kutya.'
- sántít** chramaty, -mu, -meš/chramču, -češ, foly
- sapka** šapka, -y. **Baranova š.** 'Báránybőr sapka.'
- sár** boloto, -a. **U bolot'i chod'u.** 'Sárban járok.'
- sárga** žolti. **Žouty oči.** 'Sárga szemek.'
- sárgarépa** morkva, -y
- sarjú** (első kaszálás után ugyanabban az évben újranoított hajtás) otava, -y
- sarló** serp, -a, L -u. **U starych časoch zos serpom robyly žnyvo.** 'A régi időkben sarlóval arattak.'
- sarok**¹ (lábé) pjata, -y. **Bolyd n'a p.** 'Fáj a sarkom.'
- sarok**² (szöglet) šarok, G šarku. **Chyžni š.** 'A ház sarka.' **Do šarku jem postavyla mitlu.** 'A sarokba állítottam a seprűt.'
- sáros** bolotn'ani. **Bolotn'ana draha.** 'Sáros út.'
- sáska** konyk, -a. **Konyky skakajut.** 'A sáskák ugrálnak.'
- savanyú** kvasni. **Kvasna ovoc.** 'Savanyú gyümölcs.'
- savan'kás** prykvaskovyte
- savanyodik** kvašn'ity ša, foly. **Kapusta kvašn'ije ša u hordovi.** 'A káposzta savanyodik a hordóban.' skvašn'ity ša, bef
- savó** (sárgás, túró leszűrése után maradt híg, savanykás folyadék, melyet malacoknak, juhászkutyáknak is adnak) servatka, -y
- seb, sebhely** rana, -y. **Vrizal jem sy palec, a teraz mam na ruki ranu.** 'Elvág-tam az ujjamat, s most seb van a kezemen.'
- segg** (durva kifejezés) hudzycy, -y. **Kopnuty do hudzycy.** 'Seggbe rúg.' tréf. kopasz emberről: **Maš čelo po hudzycu.** 'Seggig érő homlokod van.'
- segít** pomoči, -možu, -možeš, foly. és bef. **Hiden jez mi pomoči?** 'Tudsz-e nekem segíteni?' **Pomož mi, ked jez hiden/hidna.** 'Segíts nekem, ha tudsz.' spomoči, bef. **Ja t'a spomožu.** 'Én megsegítelek.' **U baju vin n'a spomich.** 'Ő a bajban megsegített engem.' pomahaty, -am, -aš, foly. **Rodynstvo še pomahat.** 'A rokonság mindig segít.'

segítség pomič. **Treba mi p.** 'Kell nekem a segítség.'

sehol nygde/nygdaj. **Nygde ho ne je.** 'Sehol sincs ő.' **Nygde ne je.** 'Sehol sincs.'

Nygde ne najdu. 'Sehol sem találom.'

sem any. **Any jedno slovo ne povidal.** 'Egy szót sem szólt.' **Toto any do rachunky ne yde.** 'Ez számba sem jöhet.'

semmi nyč. **Ne je nyč.** 'Semmi sincs.' **Ne mala-m pin'aži, ne kupyla jem nyč.** 'Nem volt pénzem, semmit sem vásároltam.'

semmilyen nyjakij. **N. chosen z n'oho ne je.** 'Annak semmilyen haszna sincs.'

senki nychto. **Ne je doma nychto.** 'Senki sincs otthon.'

senkié nyčij. **Nyčij chlopec.** 'Senkinek a fia.' **Nyčija zemn'a.** 'Senki földje.'

senyved (nedves fa láng nélkül, sercegeve, kínlódva ég) tjity, foly. **Mokre drevo ne horyt dobri, lem tjije, ša dusyt u mašyn'i.** 'A nedves fa nem ég jól, csak fuldokolva ég a kályhában.' (*tlěti)

seper (söpör) mesty, -tu, -eš, foly. zamitaty, -am, -aš, foly; zamesty/vymesty, -tu, -teš, bef. **Vymela jem chyžu.** 'Kisöpörtem a házat.' **Doraz zometu kuchn'u.** 'Mindjárt kisöpröm a konyhát.'

seprú (söprű) mitla, -y

seprúnyél mitlove porysko

sértés svyn'a, -i

sértéshús svynske meso

siet pylnuvaty, -uju, -uješ, foly. **Ja pylnuju do bouťu.** 'Sietek a boltba.'

sima hlatki. **Hlatka skora.** 'Sima bőr.'

simogat hlaskaty, -am, -aš, foly. **H. sern'atko, zajačika.** 'Simogatja az őzikét, nyulacskát.'

sír¹ (sírgödör) fn. hrib, G hroba, L -u. **Merca položyly do hroba.** 'A halottat a sírba tették.'

sír² i. plakaty, -ču, -češ, foly. **Ne plač tejo!** 'Ne sírj annyit!'

sírós (aki könnyen és gyakran sír) plaksyvi. **Plaksyva d'ityna.** 'Sírós gyermek.'

só sij/sii; Analógia hatására N Sg: sola, G soly, DL soji. **Položyla-m soly do levešu.** 'Sót tettem a levesbe.'

sógor sestryn muž; šogor, G šogra, DL šogrovy, dvoje šogrove

sógornő bratova žena; šogryna, -y

soha nygda. **Tu nygda ne bulo voűcy.** 'Itt sohasem voltak farkasok.'

sóhajt dychnuty, -nu, -neš, bef. **Chorii dychnul a hmer.** 'A beteg sóhajtott és meghalt.'

sok(an) vejo. **V. jude.** 'Sok ember.' **Toto v. znajud u valaji.** 'Ezt sokan tudják a faluban.'

sokáig dolho. **Žyj douho!** 'Élj sokáig!'
sokszor vejo raz. **Už vejo raz mi povidaly.** 'Már sokszor mondták nekem.'
som(fa) drinka, -y, drinkove drevo
sonka (sertés combja) šodra, -y. **Zan':a, peren':a šoudra.** 'Hátsó-, elsősonka.'
sor šor, GDL šoru. **U zan':im šoru.** 'A hátsó sorban.'
sors šorš, -u. **Človeči sorš.** 'Emberi sors.'
sós soleni. **Solena solonyna.** 'Sós szalonna.' **Solene jidlo.** 'Sós étel.'
sótlan nedoseleni. **Nedoselene jidlo.** 'Sótlan étel.'
sovány (szárász) suchii. **Sucha žena.** 'Sovány aszony.' **Suchi chjip.** 'Száraz kenyér.' (De: *chude meso, chude moloko* 'sovány hús, sovány tej')
sóz solyty, soju, solyš, sojat, foly
söpör ld. **seper**
sör šer, G seru. **Hab na šeru.** 'Habos sör.'
sörösüveg šerova skjanka
sötét mn. cmavi. **Cmava nič.** 'Sötét éjszaka.'
sötétedik cmyty ša [cmyčča], foly. **Cmyt ša.** 'Sötétedik.'
sötétség cma, G cmy. **Slonko už zašlo, ale išči ne cma.** 'A Nap már lement, de még nincs sötét.'
spárga 1. motuzok, G -zka. 2. šparga. **Zo špargy plely štrang.** 'Spárgából kötelet fontak.'
stelázsi stelaž, -u
sulykol (sulyokkal ruhaneműt mos) praty, peru, pereš, foly. **Ja prala šmaty prajnykom u jarku.** 'Sulykolóval ruhát mostam a patakban.'
sulyok prajnyk, -a. ld. **sulykol**
súlyos važni. **V. mich.** 'Súlyos (nehéz) zsák.'
süket hluchi
sül peči ša, foly. **Peče ša chjip.** 'Sül a kenyér.'
sült cipó (kemencében parázs előtt sült kisebb, kerek kenyér) pretpajom. **Fryšni p.** 'Friss cipó.'
süllyed topyty ša, foly. **Topyt ša do vody, do bolota.** 'Vízbe, sárba süllyed.'
sündisznó již, G -a, D -ovy, L jižu
sűrű husti. **Husta smetanka.** 'Sűrű tejföl.' **Husty gazy.** 'Sűrű bokrok.'
sűrűség (bokrokkal, fákkal sűrűn benőtt hely) huščava, -y. **Ša pod'il do hušt'avy.** 'Eltűnt a sűrűben.'
süt' (világít) **Švytyt slonko.** 'Süt a Nap.'

süt² 1. (húst, tojást) pražyty, -u, -yš, foly. **P. jajca, lepčak.** 'Tojást, pogácsát süt.'
2. peči, pečú, -češ, foly. múlt i: pik, pekla. **Peči chjiba, solonynu, faširty.**
'Kenyeret, szalonnát, fasírtot süt.' chpeči, bef.
sütemény šütemén'. **Solotki š.** 'Édes sütemény.'

SZ

szabad slebinno/slebidno. **Ne s. kuryty.** 'Tilos a dohányzás.'
szabó sabov [saboŭ], G sabova
száj pysok, G pyska, L -sku. **Zapryj sy pysok!** 'Fogd be a szád!'
szájpadlás idős n. pidnibja/pidn'ibja/pidn'ibn'a, G pidnibjata/pidnibja. **Moje pidn'ibja.** 'A szájpadlásom.' **Bolyd n'a pidnibja.** 'Fáj a szájpadlásom.'
szakács idős n. 1. kuchar, -a; kucharka, -y 'szakácsnő'. 2. sokač, -a
szakajtó (kenyértészta kelesztésére való gyékényből font fületlen kosár) sakajty, G sakajtova, L -ovu
szakáll Syvy volosy maje na borod'i. 'Ősz szakállú.' (szó szerint: 'ősz haj, ősz szőrzet az állán'). **Obrytyj sy borodu!** 'Borotválkozz meg!'
szakállas borodati (chlop). Orosnutu ma borodu. **Orosnuti hy cigan.** 'Olyan szakállas, mint egy cigány.'
szakít (elszakít, leszakít) storhnuty, -nu, -neš, foly és bef. **S. motuzok.** 'Elszakítja a zsinórt.' **Storhnyj cvirnu!** 'Szakítsd el a cérnát!' **S. japko z dreva.** 'Leszakítja az almát a fáról.'
szálka salka, -y. **Vyt'ahla-m sy salku pit pazora.** 'Kihúztam a szálkát a körömöm alól.'
szállás (éjszakai) 1. idős n. ničnik, -a. 2. aratás idején a lovakat, marhákat kihajtották az istállóból, kitakarították a helyiséget, s ott aludtak a napszámosok: šalenda -y
szállít vezty, vezu, -eš, foly. **Na voži vezly šimn'a.** 'Szekéren szállították a termést.' povozyty, -žu, -zyš, bef. **Povozyly zme šimn'a.** 'Behordtuk a termést.'
szalma soloma, -y. **Zos solomom postelyly pit statky.** 'Szalmát terítették a marhák alá.'
szalmakalap solomjani/solomn'ani kalap
szalmakötél povereslo, -a. **Zos solomy krutyly/spravyly povereslo, a potim povjazaly s povereslom každi snip.** 'Szalmából kötelet vetettek, majd minden kévét azzal átkötöttek.'
szalonna solonyna, -y. **Chcu solonyny peči na ohn'u/pry ohn'u.** 'Tűzön szalonnát akarok sütni.'

szám (számjegy) sam. **Sam chyžy.** 'Házzám.'

szamár somar, -a

számára pro. **Tota knýška pro Komlošku ša spravyla.** 'Ez a könyv Komlóska számára készült.' **Pro tebe robju.** 'Neked dolgozom.'

számol (számokat mond, ír) počítaty, -am, -aš, foly

szamóca bruskyň'a, -i. **Jisova b.** 'Erdei szamóca.'

szánt oraty, orju, oreš, foly. zoraty bef. **Z. zemn'u.** 'Felszántja a földet.' **Zorana zemn'a.** 'Felszántott föld.'

szántóföld oranyňa, -y/orňa zemja

szappan mydlo, -a, L u myď'i/u mydľu

szar (durva) hivno, G -a, L hivn'i

szár (növénynek gyökér feletti része) sar, -a. **Kvit'ovi s.** 'Virágszár.'

szárad schnuty, -nu, -neš, foly. **Mokry šmaty schnut na slonku.** 'A nedves ruha szárad a napon.'

száraz suchi. **S. chjip.** 'Száraz kenyér.'

szárazság suchota, -y

szarik (durva) sraty, seru, -eš, foly. **Ne ser druhomu pid oblak!** 'Ne szarj másnak az ablaka alá!'

szarka soroka, -y

szárny krylo, -a

szarv rih, G rohu, Pl N rohy

szarvas (vadállat) sarvaš, -a, D -ovy

szarvasmarha tb. statky, G statkoch

száz (100) sto

századik stoti

szed (gyűjt, vesz) **1.** braty, беру, -eš, foly. **Braty orvošagy.** 'Gyógyszereket szed.'
2. zberaty, -am, -aš, foly. **Na luki zberat kvit'a.** 'Virágokat szed a réten.'
pozberaty, bef

szédül zavertaty ša, -am ša, -aš ša, foly. **Ja ša zavertam ot choroty.** 'Szédülök a betegségtől.'

szegény chudobni. **Ch. jak myša cerkvy.** 'Szegény, mint a templom egere'.

szegénység chudobyna, -y

szégyell han'byty ša, -bju ša, -byš ša, foly. **Han'byj ša!** 'Szégyelld magad!'

szégyen han'ba, -y

szék (támlás, karosszék) karsek, -u

szekér viz, G voza, L voži

szekrény **1.** időš n. šifon, -a. **2.** sekren', -en'a 'ruhásszekrény'

szél (levegő erős mozgása) viter, G vitra. **Svyščit v.** 'Fütyül a szél.'

széle (pereme vminek) kraj, G ? **Stolu kraj.** 'Asztal széle.'

szeles (időjárás) vitrovi. **V. apri.** 'Szeles április.'

széles (nagy átmérőjű) šyroke. **Šyroka draha.** 'Széles út.'

szelet hrinka, -y. **H. chjiba.** 'Szelet kenyér.'

szeletel krajaty, -ju, -ješ, foly. nakrajaty/pokrajaty, bef. **Ja nakraju chjib na hrinky.** 'Felszeletelem a kenyeret.'

szem (látás érzékszerve) oko, G oka, DL oku, Pl N oči. **Bojad n'a oči.** 'Fájnak a szemeim.' **Z očmy vydžy/vyžu.** 'Szemeimmel látom.' **Pred očmy/očamy ša stalo.** 'Szemeim előtt történt.'

személy(ek) jude. **Na kejo judoch varyš?** 'Hány személynek főzöl?'

szemét šmit'a, G 'a. **Zamela jem š.** 'Összesepertem a szemetet.' **Kurka hrebe u šmit'u.** 'A tyúk kapirgál a szemétben.'

szemöldök idős n. obervo, -a

szempilla pavučajka/paučajka. **P. mi pišla do oka.** 'Szempilla került a szemembe.'

szempont (álláspont, vélemény) strana. **S tej strany praždu maš.** 'Ebből a szempontból igazad van.'

szemüveg okujary. **Pochterala-m poroch zoz okujarocho.** 'Letöröltem a port a szemüvegről.'

szén uhja, G uhja, L uhju. **Čorne u.** 'Feketeszén.' **Drevove uhja.** 'Faszén.'

széna šino, -a, DL -u. **Pachn'ače š.** 'Illatos széna.'

szénaboglya rudaš, -a, L -u. **Do rudaša-m sklala šino.** 'Boglyába raktam a szénát.'

szénacsűr 1. idős n. (oldalfalak nélküli, négy oszlopon álló szénatartó emelhető tetővel) obora -y. 2. pelevn'a (velyka)

szénbánya uhjova ban'a

szent šjati. **Šjata služba.** 'Templomi istentisztelet.'

szenteltvíz šjacena voda

szentjánosbogár janiiv/janovi chrobak. **J. chrobak švytyt u cmi.** 'A szentjánosbogár világít a sötétben.'

szenved trapyty ša, -pju ša, -pyš ša, foly. **Ja ša vejo trapju ot choroty.** 'Sokat szenvedek a betegségtől.'

szenvedés trapin'a, -'a

szénvonó kočerha, -y. **S kočerhom pryhrebut uhja s peca naperedok.** 'A szénvonóval a kemencéből előrehúzzák a parazsat.'

szép 1. šuvni [šuŋni]/šuuni. **Š. chlopec, šuŋna d'ifka, šuŋne d'ifča.** 'Szép fiú, leány, kislány.' 2. krasni/krasn'i. **Bars krasne.** 'Nagyon szép (gyönyörű).' **Krasnij chlopec.** 'Szép fiúcska.' **Krašn'i vam d'akuju.** 'Köszönöm szépen.'

szeplős pistravi. **Pistrava tvar.** 'Szeplős arc.'

september september, -bra. **U septembru ša začinat čkola.** 'Szeptemberben kezdődik az iskola(i tanítás).'

szerda sereda, -y. **Na seredu mame pjac.** 'Szerdán van piac.'

szerelemgyermek (házasságon kívül született gyermek) kopylec (fiúgyermek), kopylča (leánygyermek)

szerelmespár jubova para

szerencse šťast'a, -'a. **Bože daj ti š.!** 'Isten adjon neked szerencsét!'

szerencsés ščeslyvi. **Ščeslyvu drahu!** 'Szerencsés utat!'

szeret jubyty, -bju, -byš, foly. **Jubju sy d'ity.** 'Szeretem a gyermekeimet.'

szeretet jubyn'a/jubist'. **Materyna jubist'.** 'Anyai szeretet.'

szerint(em) **Ja sy tak dumam, že to ne tag bude.** 'Úgy gondolom (vagyis: szerintem) ez nem így lesz.'

széthatít roščipyty, roščipju, -yš, bef. **R. drevo.** 'Széthatítja a fát.'; ščipaty (drevo) foly. '(Fát) hasogat.'

szétoszt rozd'ilyty, rozd'iju, rozd'ilyš, bef. **Otec hmerly, a d'ity rozd'ilyly zemn'i.** 'Az apa meghalt, és a gyermekek szétosztották a földeket.'

szétszakít (széttép) **1.** rostornuty, -nu, -neš, bef. **R. štrang, šmaty, papir.** 'Szétszakítja a kötelet, ruhát, papírt.' **2.** rozderty, rozdru, rozdreš, bef. **R. pismo, papir.** 'Széttépi a levelet, papírt.' **Voŭcy rozderly zajaca.** 'A farkasok széttépték a nyulat.'

szétszóródik rozyjty ša, rozyjdut ša, bef. **Komlošsky Rusyne rozyšly ša po švit'i.** 'A komlóscai ruszinok szétszóródtak a világban.'

szid (szidalmaz, indulatos szavakkal támad vkire) lajaty, laju, laješ, foly

szíj remin', G remen'a. **Nohaŭkovi r.** 'Nadrágszíz.'

szikla skala, -y

sziklás hegyoldal kamn'ani bereh

szikra iskra, -y

szilva slyvka, -y

szilvafa slyvkove drevo

szita syto, -a, sytko, -a. **Sytko na teju.** 'Teaszűrő.'

szív serco, -a, L -u

szivárvány duha, y. **Duha vody pije.** 'Szivárvány az égbolton.'

szlovák¹ h. fn. **1.** idős n. Slovjak, -a. Pl N Slovjace **2.** Slovak, -a. Pl N Slovence. n. fn. Slovjčka/Slovačka

szlovák² mn. slovacki. **S. valal.** 'Szlovák falu.'

Szlovákia **1.** idős n. Slovenske, G Slovenskoho, L na Slovenskim. **2.** Slovakija, GD Slovakiji

szó slovo, -a. **Zo slova rozumyt človek.** 'Szóból ért az ember.'

szoba 1. chyža, -y (másik jelentése 'ház' faluhelyen). **Peren':a chyža.** 'Első (vendég)szoba.' **Nična chyža.** 'Hálósza.' 2. soba, -y

szokás sokaš, -a. **Daun'i s.** 'Régi szokás.'

szolga sluha, -y, D sluhovy, Pl N sluhove/sluhy

szolgál služty, -u, -yš, foly. **Zdravja dobri služyt.** 'Egészsége jól szolgál.'

szolgálólány služnyca, -y

szólít (hív, szól vkinek, hogy jöjjön) klykaty, -ču, -češ, foly. **Maty klyčit d'ity: Po'te nuka!** 'Az anya hívja a gyermekeket: Gyertek be!'

szombat subota, -y. **Na subotu/subotu rajbame, prjačeme.** 'Szombaton mosunk, takarítunk.' **Subotu robyš?** 'Szombaton dolgozol?'

szomjas 1. idős n. **Smodni/a jem.** 'Szomjas vagyok.' 2. **Premjila jem.** 'Megg-szomjaztam.' **Vin premjityj, vona premjita, vony premjity.** 'Ő szomjas, ők szomjasok.' 3. **Pyla by-m. Tag by-m pyła (vody).** 'Innék (szomjas vagyok értelemben)'

szomszéd¹ fn. sušid, -a, D sušidovy; Pl N: dvoje sušidove 'két szomszéd'; G sušidov, A sušidiv. **Mij s.** 'A szomszédom.'

szomszéd² (birtokosra utaló mn.) sušidiv, -ova, -ove. **Sušidiv žat'.** 'A szomszéd veje.' **Sušidova chyža.** 'A szomszéd háza.'

szomszédság sušidstvo, -a

szopik scaty, scu, sceš, scut, foly. scyj! scyjte! **Ďityna sce palec.** 'A gyermek szopja az ujját.'

szoptat plekaty, -am, -aš, foly. **Maty plekat d'itynu.** 'Az anya szoptatja csecsemőjét.' poplekaty, bef. **Treba mu daty scaty.** 'Meg kell szoptatni.' **Ja mu dam scaty.** 'Megszoptatom.'

szór sypaty/nasypaty, -pu, -eš, foly. **Sypaty muku na tablu.** 'Lisztet szór a gyúródeszkára.' **Nasypu kurkam šimn'a.** 'Gabonát szórok a tyúkoknak.'

szorít tyskaty, -am, -aš, foly. **Usky mi topanky, styskajut mi nohy.** 'Szűk a cipőm, szorítja a lábamat.'

sző (szövőszéken) tkaty, tkaju/tkam, tkaješ/tkaš, vony tkajut, foly

szőlő¹ (gyümölcs) hrozno. **Firt hrozna.** 'Szőlőfűrt.' **Bobok s firtka.** 'Szőlőszem.'

szőlő² (földterület) vynyca, -y

szőr serst', G sersty. **Kinska serst'.** 'Lószőr.'

szőrös serst'ani. **Serst'ana skora.** 'Szőrös bőr.'

szősz (a kenderrostok fésülése után keletkezett, guzsalyra kötött, fonásra alkalmas rostcsomó) kloča, -i. (Talán a tiszántúli magyar *koccsa* tájszóra vezethető vissza.) **Fajne k.** 'Finom szősz.'

szővőasszony tkačka, -y

szövőszék krosna, G krosnoch. **Daun'i k.** 'Régi szövőszék.'

szuka (nőstény kutya) suka, -y. **S. ša honyt.** 'A szuka „tüzel”, párzani akar.'

szundít (szundikál) drymaty, -mu, -meš, foly. **Ďido pry mašyn'i drymut.** 'Nagy-apa a tűzhely mellett szundít.'

szúr 1. koloty, koju, koleš, kojut, foly. **Teren' kole mi ruku.** 'A tüske szúrja a kezemet.' **Zakoloty praša.** 'Leöli a disznót.' 2. džobnuty, -nu, -neš, bef. **Ihla mi džobla do palca.** 'A tű megszúrta az ujjamat.'

szúrós **Kojačka terka.** 'Szúrós kökény(bokor).' **Kojača ruža.** 'Szúrós rózsza.'

szúk uski. **Usky mi nohaŭky, topanky.** 'Szúk a nadrágom, a cipőm.'

szükséges potribni. **Tota robota je potribna.** 'Ez a munka szükséges.' **Ja na to ne mam potrib.** 'Nekem erre nincs szükségem.'

szül rodyty, rodžu, rodyš, rod'at, foly

születik rodyty ša, -džu ša, -dyš ša, foly; narodyty ša, bef. **Eržike ša narodyla ezer dŭjaty'sto pjaddešať jednoho roku oktobru try i dvaccetoho.** 1951. okt. 23.

szülés rodžin'a, G -'a

szülők rodyče, -och, A -iv, D -am

szülőfalu idős n. rodni/rodženi valal

szűr (folyadékot) cydyty, -džu, -dyš, foly; scydyty, bef. **Scydyla jem moloko.** 'Megszűrtem a tejet.'

szürke sŭrkave. **Sŭrkavy volosy.** 'Szürke, őszülő haj.'

szűrő 1. cyčka, -y. **C. na teju, na moloko.** 'Teaszűrő, tejszűrő.' 2. sytko, -a. **S. na teju, na moloko.** 'Tea-, tejszűrő.'

szvetter svetter, G svettera. **Voŭn'ani s.** 'Gyapjűszvetter'

T

tábla (iskolatábla) tabla, -y. **Čorna tabla.** 'Fekete tábla.'

tájban (jelzett időpont közelében, felé) kolo. **Kolo poludn'a.** 'Déltájban.' **Kolo pŭjnoči.** 'Éjfél felé.' **Kolo seredyny mišacu distanu n'ugdij.** 'A hónap közepe felé kapom a nyugdíjat.'

takar zakryvaty, -am, -aš; pokryvaty foly. **Šn'ich pokryvat cali chotar.** 'Hó takarja az egész határt.'

takaréktűzhely (konyhai) mašyna, -y

taknyos smarkati. **Smarkata d'ityna.** 'Taknyos gyermek.'

takony smargji. **Smargji mu tečut.** 'Folyik a taknya.' **Chustočka mi mokra ot smargjoch.** 'A zsebkendőm nedves a takonytól.'

tál (ételek tartására való szélesebb edény) myska, -y; vajling

talál 1. najty, najdu, -deš, bef. **Što sy našol u kešen'i?** 'Mit találtál a zsebedben?' 2. natrafyty, bef. **I šjipa kurka natrafyt na zerno.** 'Vak tyúk is talál szemet.'

találkozik 1. Stryknuty ša, -knu ša, -kneš ša, bef. **Zautra ša strykname.** 'Holnap találkozunk.' 2. zyjty ša, zyjdemo ša, bef. **Zyšly zme ša zo sušidom u boytu.** 'Találkoztam a szomszéddal a boltban.'

talicska (egykerékű, kézi teherszállító eszköz) furyk, GL -u

táncol tancuvaty, -uju, -uješ, foly

tanító tanito(ŭ), -ova, **tanítónő** tanitouka, -y

tanul učity ša, uču ša, učiš ša, foly. **Uč ša! Učte ša!** 'Tanulj! Tanuljatok!'

tanulás učin'a, -'a

tanuló (iskolás) čkojar, -a. Pl N čkojare

tányér tan'ir, -a, L -u

tapaszt (szalmahulladék és sár keverékével falat vakol) mastyty, mašču, mastyš, mas'tat, foly. **S'tina pomaščena zemn'om/zemjom.** 'Sárral tapasztott fal.'

tarisznya (nyakba, vállra akasztott, általában háziszőttesből, vászonból készült táskaféle úti élelem számára) tarišn'a, -i. **U tarišn'i nese solonyny, opkureny kolbasy, cybuji do poja.** 'Tarisznyában viszi a mezőre a szalonnát, füstölt kolbászt, hagymát.'

tarka platkasti/tarkasti. **Platkasta korova.** 'Tarka tehén.'

tarló (aratás utáni szántóföld) stern'a, -'a. **Popraskane s.** 'Repedezett tarló.'

tart 1. (nem engedve el fogja) trymaty, trymu, -meš, foly. **Micno tryme pluhovy čepihy.** 'Erősen tartja (fogja) az ekeszarvát.' 2. (vmennyi ideig folyik, nem marad abba) **Suchota pres cali mišac tryme.** 'A szárazság egész hónapban tart.' **Svad'ba do rana trymala.** 'A lakodalom reggelig tartott.'

tartozik 1. (pénzzel) dolžen, dolžna, dolžne. **Vin mi doužen ezer forinty.** 'Ő nekem ezer forinttal tartozik.' 2. (tartozik vmihez) **Tota zemn'a gu moji zahorod'i ša tryme/ša trymat.** 'Ez a földterület az én kertemhez tartozik.'

tavaly 1. vlony. **Vlony zme ša strykly ostatn'i ras.** 'Tavaly találkoztunk utoljára.' 2. **Teraz rik.** 'Most egy éve.' 3. **U tamtim roku.** 'Múlt évben/tavaly.'

tavalyi Tamtoho rična pšenycy. 'Tavalyi búza.'

tavas jar, G jary. **Od jary do oseny.** 'Tavasztól őszig.'

tavaszi jarn'i/jarni. **Jarn'a pšenycy.** 'Tavaszi (tavasszal vetett) búza.'

tavasszal na jar. **Na jar šijeme, na ošin' oreme.** 'Tavasszal vetünk, ősszel szántunk.'

távol daleko. **Đity žyjut daleko od rodyčoch.** 'A gyermekek távol laknak szüleiktől.'

távoli dalši. **Dalša rodyna.** 'Távoli rokon.' **Dalši valal.** 'Távoli falu.'

távolodik odchod'aty, -am, -aš, foly. **Zejiznyca pomalej otchod'at od allomašu.** 'A vonat lassan távolodik az állomástól.'

tégla tehla, -y
téglafal tehlova st'ina
tegnap ščera. **Ščera distala-m pysmo ot syna.** 'Tegnap levelet kaptam a fiamtól.'
tegnapelőtt pozaščerom/zachčerom/zafčerom
tehén korova, -y
tehénpásztor čordaš, G -a, D -ovy, Pl N čordaše
tehéntej korovyne/korovjane moloko
tehéntrágya korovinec,-vinca, L -vincu
tehéntúró korovjači syr
teherbe esik zajty hruba. **Zašla hruba.** 'Teherbe esett.' **Merkuj, zajdeš hruba.**
'Vigyázz, teherbe esel.'
tej moloko, -a, L -u
tejesüveg molokova skjanka
tejföl smetanka, -y
teker, ráteker nakrutyty, -ču, -tyš, -t'at, foly és bef. **Nakrutyty cvirnu na vereteno.**
'A cérnát rátekeri/feltekeri az orsóra.'
teknő 1. mosóteknő: kupylka, -y, L -i; dagasztóteknő: koryto, -a, L -u
tél, télen zyma, -y. **Douha zyma. U zymi.** 'Télen.' **Tej zymi.** 'Ezen a télen.' **Každu zymu pochoryje.** 'Minden télen megbetegszik.' **Zymušn'i šmaty.** 'Téli ruha.'
tele/teli polni. **Pouna skjanka.** 'Tele üveg.' **Poune vedro.** 'Tele vödör.'
telefonál telefonuvaty, -uju, -uješ, foly
tészta (lisztből készült pépes massa) t'isto, -a
temet chovaty, -am, -aš, foly; pochovaty, bef
temetés pohrib, G pohrebu/pohreba
temető temetiv, G temetövu
templom cerkov [cerkou], G cerkvy, DL cerkvi, Pl N cerkvy. **Ruska c.** 'Görög katolikus templom.'
templomi cerkivni. **C. dzvin.** 'Templomharang.'
tenyér idős n. dolon', GL dolon'i. **Guzovyti d.** 'Kérges, munkától dudoros tenyér.' **Prasnul dolon'om.** 'Tenyérével odacsapott.'
tép cudraty, -am, -aš, foly. **C. kvit'a.** 'Virágokat tép, szakít.' **C. vlasy.** '(Mérgében) a haját tépi.'
tepsi (sütőben sütésre használt edény) tepša, -y.
térd kojino, -a. **Na kojinkoch ša modlyt.** 'Térdelve imádkozik.'
térdel, térdepel 1. egy térden térdepel: kjačaty, -am, -eš, foly. 2. mindkét térden (megy): kojinkuvaty, -uju, -uješ, foly. **Na velykodn'u pjatnycu večur ydeme na kojinkoch gu chrystovomu hrobu.** 'Nagypénteken este térden megyünk Krisztus sírjához.'

terem (gyümölcsöt) **i.** rodyty ša, foly. **U zahorod'i vejo slyfky ša rod'at.** 'A kertben sok szilva terem.'

termés (mindenféle betakarított gazdasági növény) zrodžaj/zrod'aj, -a

természetesen sam od sebe ša rozumyt

test t'ilo, -a. **U zdravim t'ilu zdrava duša.** 'Ép testben ép lélek.'

testvér (fiútestvér) brat, -a, DL -ovy ritk. bratu, Pl N bratove, G bratoch/brativ, D bratym, A brativ, I bratmy

tesz (helyez vhová) položyty, -u, -yš, bef. **Položyla-m do košarky japka.** 'Belettem az almákat a kosárba.'

tészta (lisztből készült gyúrható massa) t'isto, -a, L -u. **Kysne t'.** 'Kel a tészta.' **T'isto na chjip.** 'Kenyértészta.'

tető (háztető) verch, GL -chu

tetszik (vki számára kedves, vonzó) jubyty ša, foly. **Jubyt ša mi tota d'ifka.** 'Tetszik nekem ez a lány.'

tetű uša, Pl N ušy

tetves ušavi. **Ušavy šmaty.** 'Tetves ruha.'

tied tvij, tvoja, tvoje. **Tot klajbas je tvij.** 'Ez a ceruza a tied.'

tilol (kendert) terty, tru, treš, trut, foly, poterty bef

tiloló (kenderrostokat pozdorjává törő szerszám) terlyca, -y. **Potreme konopji na terlyci.** 'A tilolóval megtörjük a kenderet.'

tilos (meg nem engedett) ne slebinno. **Ne slebinno kuryty!** 'Tilos a dohányzás!'

tinórú (gomba) **1.** szürkehátú, tönkje fehéres: zapach, GL -chu. **2.** puhább, barnás színű, vékonyabb szárú, kalap alsó része fehér: hrapčak, G -a

tinta tinta, -y. **Čorna t.** 'Fekete tinta.'

Tisza (folyó neve) Tysa, -y, L Tysi

tiszta čisti

tisztaság čistota, -y

tisztás (erdőben fátlan, kisebb füves térség) luka, -y, lučka- y. **Čorna pašyka** 'kedvelt kirándulóhely neve a közeli erdőben.'

tíz dešať. **Z dešaťoch vozmu pjat'.** 'Tizből kivonok ötöt.'

tizedik dešati

tizenegy jedenacet'

tizenegyedik jedenaceti

tízórai (szószerinti pontos megfelelője nincs) **Chjib zos mast'om, slyfkovym lekvarom.** 'Zsíroskenyér, szilvalekváros kenyér.'

toboz (fenyőtoboz) smeregova čutka

tócsa (pocsolya) toučca, počoja po dožd'u/za dožd'om. **Ne kroč do počoji!** 'Ne lépj a pocsolyába!'

tojás jajco, -a, L -u. **Cybja ša vychpalo z jajca.** 'A csirke kibújt a tojásból.' tverde, n'achke j. 'kemény tojás, lágy tojás'

tojásfehérje (ajcovi) bijok, GL bilku [biuku]

tojáshéj škarupa/škarupyna, -y

tojásrántotta praženy jajca

tojássárgája žolčok [žoučok], G žolčka [žoučka]

tojik znesty, foly. **Kurka pjad' jajca znese pres tyžden'.** 'A tyúk öt tojást tojik egy héten.'

tojóstyúk nese ša kurka; (po)macaty kurku 'kitapintja, hogy a tyúk tojós-e'; macam, -aš, foly

tol (nyomással bizonyos irányba mozdít) chpaty, chpaju, chpaješ, foly. **Chpaty furik.** 'Talicskát tol.'

-tól, -től (hat. rag) od. **Od oblaka po dverji.** 'Az ablaktól az ajtóig.'

toll¹ (madár testét borítja) pirja, G pirjata, D pirjatu, Pl N pirjata. **Chtachove p.** 'Madártoll.'

toll² (íróeszköz) pero, -a. **Vozme p. do ruky.** 'Tollat vesz a kezébe.'

tolvaj živan, -a. **Ž. krade.** 'A tolvaj lop.'

tompa (életlen) tupi. **T. nožyk.** 'Tompa kés.'

tor (halotti tor) chaltury [chaŭtury]

torma chrin, -u. **Ščipavi/ščipači ch.** 'Csípős torma.'

torok harlo, -a, D -u, L u harlu / u harji / u harli 'torkában'. Legszabályosabb ejtési változat: u harji. **U harji ma oťik.** 'Genny van a torkában.' **Bolyd n'a harlo.** 'Fáj a torkom.'

tovább dalej. **Čitaj dalej!** 'Olvass tovább.'

több veccej/vecce. **Ja veccej pin'aži mam, jag ty.** 'Több pénzem van, mint neked.'

többé 'soha többé' kifejezésben: nygda/nykedy. **Nygda ti ne budu viryl.** 'Soha többé nem fogok hinni neked.' **Ja jem sy roskazal, že vecce ne budu pyl.** 'Megparancsoltam magamnak, hogy soha többé nem iszom.'

többség (a legtöbb ember) vecce (jude). **Vecce ne chťat.** 'A többség nem akarja.'

többször vecce(j) raz

tőgy (a kérődzők emlője) korovyne vivn'a/viivn'a/vüvn'a/vüun'a, G vivn'ata, DL vivn'atu, I vivn'atom; Pl N vivn'ata, GL vivn'atoch, D vivn'atym, I vivn'atamy

tök (főzőtök) dyn'a, G dyn'i

tökfőzelék dyn'anka, -y; pečarka 'sütőtök'

tökmag dyn'ovy magočky

tölcsér tüčir, -a

tölgy(fa) dub, -a

tölgyerdő dubovi jis

tölgymakk dubovi žolud', G dubovoho žolud'a

tölt¹ (folyékony vagy szemes anyagot önt) sypaty, -u, -eš, foly

tölt² (időt) zbuty, zbudu, -eš, foly. **Doma zbude šjato.** 'Otthon tölti az ünnepet.'

töltelék (apróra darabolt élelmiszer, amelyet vmilyen ételbe töltenek) polnyna, -y.

P. do kapusty. 'Káposztába való töltelék.'

töltöttkáposzta poln'ana kapusta

töm napychaty, -am, -aš, foly. **Napychaty husku.** 'Libát töm.'

töpörtyű (tepertő) čvarky. **Svynsky č.** 'Sertéstöpörtyű.'

tőrek (szalmának csépléskor keletkező törmeléke) terek. **Pšenyčny t.** 'Búzatőrek.'

törlőrongy fterak/chterak, -a; chterak na sudynu 'konyhai edénytörlő'

törölköző uterek, -eka

tővis (tüske) teren', G teren'a. **Pišol mi teren' pit pazur.** 'Tüske ment a köröm alá.'

trágya hnij/hnii, G hnoju, L hnoju/hnoji. **Vymeču hnii zos chjiva.** 'Kihányom a trágyát az istállóból.'

trágyalé hnojivka [hnojiuka], -y

trágyáz hnojity, -ju, -jiš, foly; pohnojity, bef. **U zymi treba p. zemju.** 'Télen kell megtrágyázni a földet.'

tud¹ (ismer vmít) znaty, znam, znaš, foly

tud² (erővel, ügyességgel képes, lehet vmít tenni) hiden, hidna/hinna, hidne/hinne. **Ja ša lem zos chudopstvom hinna chvalyty.** 'Én csak a szegénységemmel tudok dicsekedni.' **Chora jem, ne hidna-m jisty.** 'Beteg vagyok, nincs étvágyam.' **Hiden pity nuka?** 'Be lehet-e menni?'

túr¹ (orrával fellökdös) popyckaty. **Praša popyckat nosom zemju.** 'A malac túrja orrával a földet.'

túr² ryty, foly. **Kertyca ryje zemju.** 'A vakond túrja a földet.'

túró syr, -a, L -u. **Vifči syr.** 'Juhtúró.'

túrós lepény syrjanyk, -a, L -u

tuskó (kiálló facsonk) pn'ak, -a, L -u/pn'ačok, G ?

tű ihla, -y, D -i

tücsök čverčok, G čverčka, L -u. **Č. čverčit.** 'A tücsök cirpel.'

tücsöklyuk čverčkova d'ira

tüdő pjuca. -och. **Zdravy p.** 'Egészséges tüdő.'

tükör džveradlo, -a, L na džveradji

túr (vmilyen kellemetlen dolgot próbál elviselni) terpyty, terpju, -yš, foly. **Ťaško terpyt bojin'u.** 'Nehezen túri a fájdalmat.'

tüsszent porskaty, -am, -aš, foly; porsnuty, -nu, -neš, bef
tűz ohen', G ohn'a, L ohn'u. **Ohn'a kladu.** 'Tüzet rakok.' **Od jennej iskry ša lapyla peleu'a.** 'Egy szikrától tüzet fogott (megyúlt) a csűr.'
tűzhely (konyhai) mašyna, -y
tűz helye (üszkös fadarabok elszenesedett maradványai, hamvadó parázs) spalenysko, -a. **Chyži na miscu zistalo lem s.** 'A leégett ház helyén csak üszkös ágak és hamu maradt.'
tűzifa na ohen' drevo

TY

tyúk kurka, -y; **kurjači pečunky** 'tyúk mája'; **kurjače voja** 'tyúk begye'
tyúkhús kurjače meso
tyúktojás kurkyne jajco
tyúkol kurn'ik, -a/kurjačiv chjivec
tyúkszem borodajka, -y. **B. peče n'a.** 'Éget a tyúkszemem.'
tyúktrágya (tyúkszar) kurjačka, -y. **K. smerdjača.** 'Büdös tyúkszar.'

U, Ú

uborka ugorka, -y. **Kvasna u.** 'Savanyú uborka.'
udvar dvir, G dvoru, L dvori
ugat brechaty, breše, brechajut, foly
ugatás brehan'a, G -'a. **Psove b.** 'Kutyaugatás.'
ugrál skakaty, skaču, -češ, -čut/skakaty, -am, -aš, -ajut, foly. **Ďity skakajut/skačut na dvori.** 'A gyermekek ugrálnak az udvaron.' **Gedička skakat.** 'A kecskegida ugrál.' pejor.: **Ne skač hy gyd'ači bypky na doški!** 'Ne szök-döss, mint kecskeszar a deszkán!'
ugrándozik (ide-oda ugrál) pidskakuvaty, foly. **Vorobji pitskakujut na drevi.** 'A verebek ugrálnak a fán'.
ugrik 1. skočity, skoču, -iš, bef. **Mačka doraz skočit.** 'A macska mindjárt ugrik.' **Merkuj, bo kohut do t'a skočit!** 'Vigyázz, mert a kakas nekedugrik!' 2. skoknuty, -nu, -neš, bef. **Kohut do n'a skok.** 'A kakas nekemugrott.'
ugyanaz jennake. **U jennakich rokoch ša narodyly.** 'Ugyanabban az évben születtek.'
új novi. **Novy šmaty.** 'Új ruha.'

újból (ismét, megint) znovu. **Z. ša lapyl do roboty.** 'Újból nekifogott a munkának.'
ujj (a kéz, láb vmelyik ujj) palec, G palca, L palcu. **Velyki p.** 'Hüvelykujj.' **Fka-**
zuvati p. 'Mutatóujj.' **Seredušn'i p.** 'Középső ujj.' **Perstin' na tim nošu.**
'Gyűrűsujj.' **Madzeni palec.** 'Kisujj.'

unoka unoka/onoka/unoča/onoča. **Tot chlopec moja unoka/onoka.** 'Ez a fiú az
én unokám.' **Vona moja unoka.** 'Ő (nőnemű személy) az én unokám.' **Toto**
d'iyča moja unoka. 'Ez a leányka az én unokám.' **Jedno unoča mam.** 'Egy
unokám van.' Pl N unočata (semlegesnemű ragozási típus). **Ďido na rusky**
slova učít svoho onoča. 'A nagyapa ruszin szavakra tanítja (fiú)unokáját.'

unokatestvér (fiú) bratn'ak, -a, D -ovy, Pl N bratn'ace

unokatestvér (nő) sestranyca, -y, Pl N sestranycy

úr (udvarias megszólítás, említés) pan, G pana, DL panovy, Pl N panove

úri panski. **P. birtok.** 'Földesúri birtok.'

úszik plyvaty, -am, -aš, foly. **U jarku ryby plyvajut.** 'A patakban halak úszkálnak.'

út draha, -y. **Vozova draha.** 'Szekérút.' **Ščeslyvu drahu!** 'Szerencsés utat!'

után 1. za+I. **Za ošin'om.** 'Ősz után.' **Za večerjom.** 'Vacsora után.' **Za viinom.**
'Háború után.' 2. po+L **Po večerji.** 'Vacsora után.' **Po moločin'u.** 'Cséplés
után.' **Po jednim dn'u.** 'Egy nap után.'

utazik 1. utazuvaty, -uju, -uješ, foly. 2. chodyty, choďu/chodžu, chodyš, foly

utca (utca, mezőre vivő keskeny út) ulyca, -y. **U kotri ulyci žyješ?** 'Melyik ut-
cában laksz?'

útelágazás kryžn'i drahy

útkereszteződés roschod'at ša/roschodžajut ša drahy; kryžn'i drahy

utolér zdohonyty, -n'u, -yš, bef. **Ja skoro jich zdohonyla.** 'Hamar utolértem őket.'

utolsó ostatn'i/ostatni šor. 'Utolsó sor.' **Ostatn'i den' u mišacu.** 'A hónap utol-
só napja.'

utolsó előtti predostatn'i. **P. den'.** 'Utolsó előtti nap.' **Predostatn'im dn'om.**
'Utolsó előtti napon.'

Ü

üdvözl pryvitaty, -am, -aš, foly. **P. host'if.** 'Üdvözli a vendégeket.'

ügyes (fürge) 1. fryšn'i/fryšni. **F. chlopec.** 'Fürge fiú.' 2. spore. **Maje spory**
ruky. 'Ügyeskező.'

ül šidyty/šid'ity, šidžu/-d'u, šidyš, šid'at, foly; šid'! šitte! **Šid' na pokoju!** 'Ülj
nyugton!' **Lastyuky šid'at na drot'i.** 'A fecskék ülnek a villanydróton.'
Našid'ači čitat. 'Ülve olvas.'

üllő (acéltömb, amelyen az izzó vasat kalapálják) kovajova babka 'kovácsüllő'.
Z molotkom na bapki klepaly zme kosu. 'Az üllőn kalapáccsal vertük a kaszát.'

ültet (szaporítás céljából növényt földbe helyez) sadyty, sadžu, -dyš, -d'at, foly.
S. pasuju, drevo. 'Babot, fát ültet.' **Ďitynu šydyty položyt.** 'A gyermeket leülteti.'

ünnep šjato, -a. **Za šjatom/po šjatu.** 'Ünnep után.'

ünnepel šjatyty, šjaču, šjatyš, šjat'at, foly. pošjatyty, bef. **Š. kračun.** 'Karácsonyt ünnepel.'

üres porožn'i. **P. hornec.** 'Üres fazék.' **Porožn'e vedro.** 'Üres vödör.' **Porožn'a kešen'a.** 'Üres zseb.'

üst kotel, G kotla, L kotlu. **K. rezovi.** 'Rézüst.'

üsző (fiatal, még nem borjazott tehén, népnyelvben: „előhasú”) jalivka [jalifka], -y; perviska 'első ízben vemhes'

üt (ver) **1.** hdaryty, -rju, -ryš, foly. **H. do hrudoch.** 'Mellbe üt.' **Naj ne hdaryt nis do roboty Rusynoch!** 'Ne üsse bele az orrát a ruszinok dolgába!' **Ja sy hdaryla ruku.** 'Megütöttem a kezemet.' **2.** byty, byju, byješ, foly. **Dokja byj zejizo, pokja horjače.** 'Addig üsd a vasat, amíg meleg.' **Byje d'itynu.** 'Veri a gyermeket.' **Byje hvozdyk zoz molotkom.** 'Kalapáccsal üti a szöget.' **3.** trepaty, trepu, -eš, foly. **Trepe stil.** 'Veri az asztalt.'

üveg¹ (palack) skjanka, -y. **Vynova s.** 'Borosüveg.' **S. od moloka.** 'Tejesüveg.'

üveg² (üveglap) sklo, G skla. **Vybylo ša sklo na oblaku.** 'Kitört az ablaküveg.'

üveg- mn. skjanani pohar 'üvegpohár'; skjanany dverji 'üvegajtó.'

V

vacsora večerja. **Od obidu do večerji.** 'Ebédttől vacsoráig.'

vacsorázik večerjaty, -jam, -rjaš, foly. **Večur večerjame.** 'Este vacsorázunk.' povečerjaty, bef

vad dyki. **Dyka svyn'a.** 'Vaddisznó.'

vadállat(ok) **1.** dyvyna, -y. **2.** dykovyna, -y. **D. žyla kukurycu.** 'A vad megette a kukoricát.'

vág **1.** rizaty, -žu, -žeš, foly. **Ja rižu drevo s pylkom.** 'Fűrészszel vágom a fát.' **2.** rubaty, -am, -aš, foly. **R. dreva.** 'Fát vág'. vyrubaty, bef

vágódeszka doška, -y. **Kraju chjib na doški.** 'Vágódeszkán szeletem a kenyeret.'

vagy ksz. **1.** lebo. **Tu, lebo tam.** 'Itt vagy ott.' **2.** abo. **Abo ty, abo ja.** 'Vagy te, vagy én.' **Vozmyj sy jenno japko abo hrušku.** 'Vegyél egy almát vagy körtét.' **3.** cy. **Cy pryjdud, cy ne pryjdud?** 'Jönnek-e, vagy nem jönnek?'

- vaj** maslo, -a, L -u. **Chjib zos maslom.** / **Mast'ani chjip.** 'Vajaskenyér.'
- vajon** + ige után álló kérdőszócska: **-e. Cy n'a jubyt tot parobok?** 'Vajon szeret-e engem ez a legény?' **Cy ša oberne chvyja?** 'Vajon megvátózik-e az időjárás?'
- vak** šjipij. **I šjipa kurka natrafyt na zerno.** 'A vak tyúk is talál szemet.' **Šjipe oko.** 'Vakszem' rég. 'halánték.'
- vakar** škrabaty, -am, -aš, foly. **Poškrabam sy šiju.** 'Megvakarom a nyakamat.'
- vakarcs/vakarék** (sütőteknő belső oldaláról levakart tészta megsütve) **1.** vakariv, G vakarova, L -ovi. **2.** kukelka, -y 'babaszerű kis cipő, melynek orra, szája, szeme van.'
- vakaró** (állat szőrös bőrének tisztítására való fogazott eszköz) hreblyca, -y
- vakaródzik/vakarózik** škrabaty ša, -am ša, foly
- vakkant** (kutya) **Pes brechnul.** 'A kutya elvakkantotta magát.'
- vakond** kertycsa, -y. **K. ryje zemju.** 'A vakond túrja a földet.' **K. poryla zemju.** 'A vakond feltúrta a földet.'
- vakondtúrás** **1.** idős n. chrobyk, -a. **2.** chopčik, -a, L -u. **Kertyca spravyla ch.** 'A vakond vakondtúrást csinált.'
- val, -vel** (hat. rag) z/s, zoz/zos. **Z dolotom, s kjučom, z baltom.** 'Vésővel, kulccsal, fejszével.'
- valahol** deskaj/deska/deška/dagdej. **Deskaj jem stratyl buksu.** 'Valahol elvesztettem a bukszámat.'
- valaki** chtoska. **Ch. tu chodyl.** 'Valaki járt itt.'
- valami** štoska(j)/dašto. **Štoska ša rušat u gazu.** 'Valami mozog a bokorban.'
- valamikor** dakedy
- váll** plečo, -a, DL -u
- válogat** **1.** vyberaty (sy), -am, -aš, foly. **Vyberam zdrity hrušky.** '(Ki)válogatom az érett körtétet.' povyberaty, bef. **Ja uš povyberala-m.** 'Már kiválogattam.' **2.** prebraty, -beru, -bereš, foly/ bef. **Prebraty krompi.** 'Válogatja (szortírozza) a krumplit.'
- valósi** (vhova való) nép. valušni/valušen, valušna. **De jez valušen?** 'Hova való vagy?' **Ja do komlošky valušni.** 'Komlóscai vagyok.' **Vin s Komlošu valušen.** 'Ő komlóscai.'
- valószínűleg** (lehet, lehetséges) **Može, že bude padal dišč.** 'Lehet, hogy esni fog az eső.'
- vályog** (vályogtégla: törekkkel kevert agyagos sár mint olcsó építőanyag) vajka, -y. **Z vajkoch je chyža.** 'Vályogház.' **Vajkova chyža ša rozburišala.** 'A vályogház összedőlt.'
- vályú** (sertéseknek) valovec, G valivca, L -cu. **Mošly/mošlyk je u valifcu.** 'Moslák van a vályúban.'

vár¹ fn. (védekezésre alkalmas erődítmény) **Pusti hrad.** 'Pusztavár (mint helynév).'
vár² i. čekaty, -am, -aš, foly. **Čekam poštaša.** 'Várom a postást.'
varjú vorona/kravorona, -y
város varoš, GL -u
varr šyty, šyju, -ješ, foly. šyj! šyjte! pošyty, bef. **Za jeden tyžden' pošyju šmaty.**
'Egy hét alatt megvarrom a ruhát.'
varrónő varovka [varofka]
vas zejizo, -a
vasal¹ (lovat, marhát patkol) kovaty, -am, -aš, foly
vasal² (ruhaneműt) vašaluvaty, -uju, -uješ, foly
vasaló vašaliv, G vašalova
vásár 1. idős n. jarmarok, G jarmarku 2. vašar, -u
vasárnap 1. fn. ned'ija. **Perša ned'ija.** 'Első vasárnap.' 2. hsz. ned'iju. **Ned'iju ydu do cerkvy.** 'Vasárnap templomba megyek.' **Ned'iju u valaji ne robjat.**
'Vasárnap a faluban nem dolgoznak.'
vásárol kupuvaty, -uju, -uješ, foly. pokupyty, bef
vasszög zejizni hvozdyk
vasút zejiznyca, -y
vászon polotno, -a, L polotn'i
vég (vége vminek) konec, GL kincu. **Valalu k.** 'A falu vége.' **Prutu konec.** 'A vessző vége.' **Na kincu valalu.** 'A falu végén.' **Kincu tyžn'a budu mal host'if.** 'A hét végén vendégeim lesznek.' **Vyše selo.** 'A falu felső, magasabban fekvő részének a neve: **Ydeme vyše sela.** 'Megyünk a felszegbe.'
végződik kinčaty ša, foly. **Tu ša kinčat valal.** 'Itt van a falu vége.'
vegyes pomišane. **Pomišani zöüčig.** 'Vegyes zöldség.'
vékony tonki. **Tonka cvirna.** 'Vékony cérna.'
vemhes kitni. **Kitna viuca, mačka, suka.** 'Vemhes juh, macska, szuka.'
vendég hist', GA host'a, D host'ovy/host'u, L host'ovy, I host'om, Pl N host'i, G host'och/host'tiv, A host'iv, I host'amy
vénasszonyok nyara babske jito
vénkisasszony stara [d'ifka]
vér krov [krou]/kerva, G kervy, L kervi. **Červena krou/kerva.** 'Piros vér.' **Ker-va mi yde z rany.** 'Vérzik a sebem.'
vércse 1. astrab, -a. **Čorni astrab.** 'Fekete vércse.' 2. verča, -i. **V. ponesla cybja.**
'A vércse elvitte a csirkét.'
veréb vorobej, G vorobja, D -jovy
verejték ld. izzadság

verekszik byty ša, foly. **Paripky ša byjut u kočmi.** 'A legények verekednek a kocsmában.'

verem (földbe ásott kisebb gödör vminek a tárolására) dilok, G do dilka. **Posadyla jem krompji do dylka.** 'Burgonyát ültettem a földbe (földbe ásott kis gödörbe).'

véres kervavi. **Kervava chustočka.** 'Véres zsebkendő.'

véreshurka kyrvavy hurky

vés dobaty, -am, -aš, foly. **Dobaty d'iru do došky.** 'Lyukat vés a fába.'

vese seležinka, -y. **S. n'a bojit.** 'Fáj a vesém.'

véső doloto, -a

vesz (megfog vmit) vžaty/vozmuty, vozmu, -eš, foly és bef. **Vozmuj sy jenno japko!** 'Vegyel egy almát!' **Vžal zducha.** 'Levegőt vett.' **Ďityna žala sy tašku a pišol do čkoly.** 'A gyermek fogta a táskáját, és elindult az iskolába.'

veszekszik (veszekedik) vadyty ša, vadžu ša, vadyš ša, vad'at ša, foly. **Ne vat' _ša!** 'Ne veszekedj!' **Ne vadyjte ša! / Ne vat'te ša!** 'Ne veszekedjete!' **Cygane ša vad'at.** 'A cigányok veszekednek.'

veszett (veszettségben szenvedő) zbešn'iti. **Z. pes.** 'Vesztett kutya.' **megvesz** zbesn'ity ša, zbešn'ije ša, bef. **Pes ša zbešn'il.** 'A kutya megveszett.'

vessző 1. prut, -a, L prut'i. **Verbovi prut.** 'Fűzfavessző.' **Prut lechko ša zihynat/zhynat ša.** (zihnuty 'meghajlít'). 2. patyča (suche) általában 'száraz vessző, faág.'

vesszőseprű drapačka, -y

vet (gabonamagvakat) šijaty, siju, -ješ, foly. pošijaty, bef. **Pošijte pšenycu!** 'Vesétek el a búzát!'

vetés (az elvetett és kikelt vetés) šijat'a. **Zyšlo/poschodžalo šijat'a.** 'Kikelt a vetés.' **Hrad zbyl šijat'a.** 'A jég elverte a vetést.'

vetkőzik zobjikaty ša, -am ša, -aš ša, foly; zobleči ša, -ču ša, -češ ša, -čut ša, bef. **vetőmag** našin'a. **Ohurkove, petruškove, morkove, karalabove našin'a.** 'Ubor-ka-, petrezselyem-, sárgarépa-, karalábé(vető)mag.'

vezet vesty, vedu, -eš, foly. múlt i.: vil, vela velo. povesty bef

vidám veseli. **V. čalad.** 'Vidám család.' **Vesely krestyny.** 'Vidám keresztelő.'

viganó (rég., a múlt században divatos egybeszabott női ruha) vigan, -a

vigyáz (ügyel, figyel vmire) merkuvaty, -uju, -uješ, foly. **Merkuj sy na zdravja!** 'Vigyázz az egészségedre!'

vihar burka, -y. **Pryšla velyka burka.** 'Kitört a vihar.'

világ (a körülöttünk létező valóság) švit, -a, L švit'i. **Šytok švit znaje toto.** 'Ezt az egész világ tudja.' **Pryjde mi, že vycht'iknu zo švita.** 'Jön, hogy kifussak a világból.'

világháború švicka viina. **Druha švicka viina.** 'A második világháború.'

világít švityty, šviču, -tyš, foly. **Švityt slonko.** 'Süt a nap.'

világoskék jasne belave

világosodik (az ég alja) už ša vydno. **Zarji ša rošťichajut. Už ša rozvydn'at.**

villa vyly. **Zeizny vyly.** 'Vasvilla.' **Z vylamy pozberame šino.** 'Villával gyűjtjük össze a szénát.'

villám perun. **P. hdaryl/zdaryl ho.** 'Belecsapott a villám.'

villámlás blyskan'a. **Ša boju od blyskan'a.** 'Félek a villámlástól.'

vipera vereřilnyca, -y. **V. n'a podrapala/fkusyla.** 'Engem megmart a vipera.' **V. vleče ša u travi.** 'Vipera kúszik a fűben.'

virág 1. (virágszál) kvitok, G kvitka. 2. kvit'a, G -'a. **Červene k.** 'Piros virág.' **Sprije kvit'a.** 'Hervad a virág.'

virágzik kvitnuty, foly; vykvitnuty, bef

visít (malac) 1. gvyřčity/kvyřčity. **Praša kvyrčít.** 'A malac visít.' 2. vyščaty, vyšču, -iš, 'sikoltozik', foly

visz nesty, -su, -seš, foly. neš! nešte! n'is, nesla. ponesty, prynesty, bef

viszket sverbyty, foly. **Sverbyd n'a dolon'/žmen'a.** 'Viszket a tenyerem/markom.'

vissza nazad. **Pryšol nazat pysmo.** 'Visszajött a levél.'

vitatkozik 1. perečity ša, -ču ša, -iš ša, foly. **Ne treba ša p.** 'Nem kell vitatkozni.' 2. spryčaty ša, -am ša, -aš ša, foly

vizes (erősen nedves, vízzel átitatott) 1. mokre. **Mokry šmaty.** 'Nedves ruha.' **Mokra st'ina.** 'Nedves fal.' 2. nyirkos volhitne. **Volhitna pūņnyca.** 'Nyirkos pince.'

vízkereszt švičky, -och. **Mynuly š.** 'Elmúlt a vízkereszt (ünnepe).'

vízpart (patakpart) kraj jarku/jarkovi kraj. **Na kraj jarku gazy, verby rosnut.** 'A patakparton bokrok, fűzfák nőnek.'

vizsgálat obzeran'a, -'a. **Orvošske o.** 'Orvosi vizsgálat.'

vonat zeiznyca, -y. **Pryblyžat ša z.** 'Közeledik a vonat.' **Z. ša rušala z allomašu.** 'A vonat elindult az állomásról.' **Na zeiznyci yde.** 'Vonaton utazik.'

vonít (állat hosszasan üvölt) vyty, vyje, vyjut, foly. **Vouky, psy vyjut.** 'A farkasok, kutyák, vonítanak.'

vonszol (erőlködve a földön húz) vleči, vleču, -eš, foly; vleč!, vlečme! vjik, vlek-la. **Ťaški mich vleče.** 'Nehéz zsákot vonszol.'

vő (leányunknak a férje) žať, žaťa, DL žaťovy, Pl N dvoje žaťove, G žaťoch

vödör vedro, G vedra, L -dru

vőfély (fiatal férfi, aki a vendégeket lakodalomra hívja, s a lakodalmat irányítja) družba. **Perši, druhi družba.** 'Első, második vőfély.' **družka** 'a menyasszonyt kísérő, ünnepi ruhába öltözött lány'

vőlegény molodec, G molodca, DL -ovy

Z

- zab** oves [oʊes], G vüvca [vüŭca], L vüvcu [vüŭcu]
zabpehely vívcova [vüŭcova] polova
zabszalma vivšana [vüŭšana] soloma
zápor(eső) zapir, G zapora, L -oru
záptojás (romlott, rossz szagú, nem csíráképes tojás) **1.** idős n. zaportok.
Smerď'ači z. 'Büdös záptojás.' **2.** zaporoch, G -u/-a, L -u. Zasmerď'ilo ša
toto jajco: zaporoch.
zár **1.** zamok, GL zamku. **2.** zar, GL -u. **Hubyl ša mi zar.** 'Elromlott a záram.'
Zapru sy z. 'Bezárom a záramat.'
zavar (vkit háborgat, idegesít) rušaty, -am, -aš, foly. **Ne rušaj n'a, daj mi pokij!**
'Ne zavarj, hagyj békén engem!' **Prebačte, že vas rušam.** 'Elnézést, hogy
zavarom.'
zavaros (szennyezett, tisztátalan folyadék) kolomutni. **Kolomutna voda.** 'Zava-
ros víz.' **Po dožd'ovy jarok kolomutni.** 'Eső után zavaros a patak.'
zokni zoknija. **Đirava z.** 'Lyukas zokni.' Pl N zoknii. **Jedna para zoknii.** 'Egy
pár zokni.'
zománcos zomancovi. **Zomancova findža.** 'Zománcos bögre.'
zöld zeleni. **Zeleni jis.** 'Zöld erdő.'
zöltség (veteményeskertben) zöŭčig (< magy. *zöltség*). **Zöŭčegovi leveš.** 'Zöld-
ségleves.'
zúza (baromfi szerve) pupor, -a. **Kurkovi p.** 'Tyúk zúzaja.'
zúzmara (fákon, bokrokon) ini, G inija. **Na poludne ini ša topyt a kapče.** 'Dél-
ben olvad és csöpög a zúzmara.'

ZS

- zsák** mich, G micha, L -u. **Polotn'ani, najlonovi m.** 'Vászon-, nájlonzsák.'
zseb kešen'a, G kešen'i. **U kešen'i mi je bičak.** 'Zsebemben van a bicskám.'
zsebkendő chustočka, -y. **fejkenďo** 'chustka na holovu.'
zsindely šingja, -i. **Derevjana š.** 'Fazsindely.'
zsindelyes šingjovi. **Šingjovi verch.** 'Zsindelytető.'
zsír mast'. **Rostopena m.** 'Olvasztott zsír.'
zsíros masni. **Masne meso.** 'Zsíros hús.' **Masny mi ruky.** 'Zsírosak a kezeim.'
zsúp (kézzel kicsépett és csomóba kötött, tető fedésére való, többnyire rozsszalma)
župa, -y
zsúpfedeles (ház) župovi verch, solomn'ani verch

Nyelvjárási szövegek

U fokšagu

Štyracceť četvertoho roka jem pišol za katonaka na front do Anna Slatyny. Tam aj zme vyšly na front aprija sedmoho. Tedy bul velygden', druhi den'. A tedy vejo n'imcy prechod'ily z Galiciji pres Hoverlo. A tam pohmeraly vejo, bo drahu jim zaperly Rusy. Vyšly na horu, že prejdut na Maďarske. A tam jich lapyl velyki viter, a tam pomerzly i pomeraly vejo. Naz vyslaly, žeby zme obzyryly, že čom pohmeraly. My zme tam ne zostaly, bo velyka zyma bula tam. Tag zme pryšly nazat a zme nabraly houšaruji i štrangy. Tam aj my rušyly, a zme pišly do Galiciji. Tam my chťily partizanvezira lapyty. U kašteju ho ne bulo. Ottamaj zme yšly na-zat do Galiciji, bo tam ša začala viina z Rusamy. Zme buly na front'i za šezď mišacy. Nazat stysly nas Rusy aš po ezereveš chotar. Tag nas vyslaly nazad do Karpatoch. Zme chťily, že pryďeme do Munkačova, ale Rusy zaperly pred namy drahu. Zme chpaly do fokšagu, a nas ponesly do Sojvy. A ottamaj nas zabraly Rusy na dvaezer transporty, a tag hnaly do Galiciji. Napišo pohnaly nas do Turkey, a ottamaj do Staroho Samborgu. A tam naz zavagonyrozuvaly. Trynaccet' dny naz znesly do Bilej Rusiji. Tam už buly baraky. Tam nas trymaly u barakoch. Jisty malo daly. Vejo jude z nas pochoryly, pohmeraly. Pít štirjoma mišacamy z nas hmerly osemsto šezdešať štyry chlopy, bo flektifus vybyl, a trebalo vejo jude pochovaty. Pak prestala tota chorota, bo začaly fertötlenituvaty. Uš pag nebulo ušy (yša 'tetü').

Chodyly zme do jisa na sankoch na dreva. Dešať chlopy ťahaly jenny sanky. Vyložly zme na n'ich osemmetrove drevo na try sanky. Toto drevo sput'ilo/spučilo sanky do šn'ihu. Taki velyki šn'ih bul, sanky ne bulo vydno, lem drevo. A my ne biruvaly sanky ťahaty. A katonace povidaly, že ked ne poťahneme drevo, zakja naz domi ne pust'at do lageru. Tam zme buly večur do jedenaccet' hodyn noči. A tedy dumaly u laktan'i, že my pocht'ikaly. Pryšly vejo katonace do jisa za namy stryjajuči. Povidaly, čom nejdeme do lageru. My povidaly: katonace nam povidaly, zakja drevo ne poťahneme do lageru, zakja nas ne pust'at do lageru. Tak povidaly že by zme šmaryly drevo zos sankoch a naj ydeme do lagru prez dreva. Tag zme pišly prez dreva do lagru.

My pišly robyty do zavod zerny ('gabonaraktárba'). A zme pšenycu vykladaly zoz vagonoch. A zme nakraly pšenycu sy. Sťahly zme čižmy z nohoch, a nasypaly pšenycu do čižmoch. Tag zme ponesly a spravly zme valovec, a pšenycu porospučuvaly ('összedaráltuk'), a zme tak pekly pogači. A potim zme išči veccej pokraly pšenycu a zme prodaly. A tag zme už po tomy kupyly chjiba. A to nedouho bulo: lapyly Rusy, že de prodajeme pšenycu, a toty ženy, što od nas kupuvaly pšenycu, ta jich zabraly, a jich ponesly do Siberiji, a naz lem pobyly. Nas

pak ponesly na tózektelep. A tam bul taki velyki gep, što na šynoch chodyl. Zme dvyhaly jennu šynu na šliperu a zme ne biruvaly. Zme pustyl šynu a mi noha ša zlamala. A mene tak ponesly na ambulanciju. A jak ša mi noha zahojila, tedy mi gips zrızaly z nohy. Ja sy dumal, že na druhi den' pidu na dvir. Mene noči barz bojila holova. Pryšol rano sanites, pryn'is mi lazméró: štyraccet' jeden fok lazu mal. Sanites strijas lázméró, zнову mi položyl, zaš štyraccet' jeden fok lazu mal. Tedy pišol po orvoša. Pryšol orvoš, žvidal ša, že nebul jem u maleriji chorot'i. Ja povidal, že jem bul. Tedy povidat doktor: tota chorota t'a našla nazat. Tedy každi den' try inekciji jem distal do tyžn'a. Tak mi minula chorota.

Pryšla komisija že nas pust'at domi. Buly medži namy taky, što ne znaly chodyty. Aj taky, što ne znaly bešiduvaty. Povidala mi orvoška, že skažyte jim Se-man, že ked budut simulancy, tak „n'ikuda ne pojedut domoj”. Tag nas štyraccet' chlopy vybraly, že ydeme domi. Tag nas ponesly do druhoho budovyska. Tam naz už oblekly do robotnych šmatoch. A jeden ruski general ('alezredes') povidat mi, že ty budeš pryvojčik ('tolmács') a ty budeš roskazuval. A tedy pryklykal jennoho magazinoša, povidat: „Čisty novy spon':i šmaty naj daje po dva pary”. A magazinoš stary platany ('foltozott') šmaty dal. Pryšol general a žvidačča od mene, jaky oblek ste polučaly. Ja povidal, že stary, platany. Tedy povidad mi, naj rostavjam do šoru ('állítam sorba') chlopy. Tedy vin pryšol, šytky šmaty na chlopoch pocudral ('összetépte'). Tedy ša vadyl zos magazinošom, povidat: „Ja ti kazal čisty novy šmaty maž daty, a ty taky plochy jez dal na n'ich.” Tak nam daly čisty, novy šmaty. U tyh zme pryšly domi. Tak nas vynesly na štanciju, daly nam na štyry dny jisty a zme tag zavagoniryzuvaly, tag zme pryšly po Maramorošsiget. Tam zme byly za try dny. Tam bula ešešvižga. Ottamaj bul med'i namy jeden, toho ponesly nazat. Tak pryšly do Debrecinu a agusta dvaccetoho už jem doma bul. To bulo agust devjattaccetoho, a už dvaccetoho agusta jem doma bul na Štefan kraja.

Taki jem slabi bul. Sedemdešať sedem sazalekoš rokkant bul. Daly mi n'ug-dij try forinty na mišac, a s toho ne mih vyžyty. Robyty jem ne biruval, bo jem slabi bul. Od ženy maly zme dva voly i jennu korovu, a jennoho vola Rusy ponesly. Ne znaly zme što robyty, trebalo oraty i šijaty, a ne maly zme što zaprijahnuty. Tag zme sy žičaly od druhoho jennoho vola, žeby zme mohly dašto zrobyty. Tak bars t'aško bulo žyty, zakja jem kuščik pryšol gu sobi, že jem mich pomaly robyty. Tag jem chodyl z bratamy do jisa. Potim jem kupyl jennu korovu, što zme prihaly zos volom. Tag zme pomalenky svoju robotu kinčaly.

Chyžy pravyn'a

Taka pidla nyska chyža bula, lem byty st'iny byly. Tag zme ju zburjaly. Jem vozyl kamin'a zoz jisa z barlangu, tag zme ša lapyly do chyžy pravyn'a. No pak spravyly zme peren':u i zan':u i kuchn'u chyžy. Na oblaky i na dverji zme ne maly došky, tag zme sy kupyly dverji i oblaky. Išči tod rik zme ne mohly žyty u

chyži. Na zatku zme žyly u komori. Pokja zme sy vypravyly na druhi rik chyžu, tag zme pryšly do chyžy žyty.

Moja svad'ba

Kedy ja začal gu d'ïkam chodyty, ta mi ša pojubyla tota d'ïuka, što jem ju vžal za ženu. Ťaško bulo, pin'aži malo zme maly. Ja povidal bratn'akovy, što zme doujennak robyly: „Ty sluchaj bratn'ak: toho mišaca ja vozmu tvoju placu, a na druhi mišac ty vozmeš moju placu, bo znaš, že ša ženyty mi treba. A na druhi mišac ty vozmeš moju placu, bo scu yty na vyna na Švaby.” Pišol jem na Švaby, kupyl jem jeden hordiū vyna. Tag jem ša zlahodyl z gazdom, žeby vyvys hordiū vyna na Pogankut. Ottamaj zos Fedor Ferkom pryvezly hordiū vyna až do Komlošu. Ta ša zme lahodyly z molodycom, že polovyca ji bude, a druha polovyca mi bude. Tak ša začala svad'ba. Bulo vejo družbove i vejo drušky, svaška ('nyoszolyóasszony') i svat ('násznagy'). Ji buly nanaška ('keresztanya') svaška, a mi buly nanaško ('keresztapa') svat. Tag zme pryšihaly u Chorvat, a potim zme pryšihaly u cerkvi u Komloški. Tak ša začala svad'ba. Pojidal jem pjať cyganoch s Choťky ('Mak-koshotykáról'). Kedy zme prišahly, žvydal jem ša ot pan'ča, že kejo treba platyty za prišahu ('esketésért'). Tag mi povydaly, že dvacceť jeden pengő. Ja sy dumal, že to vejo, a ja jim povydal: „Pan'čo, ja pjať cyganoch pojinnal ('fogadtam'), što budut robyly od jenneho rana do druhoho rana.” Tag mi povydaly pan'čo, že: „Ty ne rachuj mene gu cyganom.” To bulo ezer döűjaťsto tryccet' četvertoho.

Szemán Péter, 1914–2008.

Mij žyvot

Ja Pišta Ferkiū, a rodył jem ša ezerkilencszáztizenkilenc augusztus tizenötödikén. Kedy malii bul, statky jem pas u jiši, aji kedy jem vekši bul, ta jem chodyl na napsam do Tolčvy, aji do jisa robyty. A pag jem pišol do viiny, a pag jem ša poranyl, a išči aji doteraz n'a bolyd noha še. Apoű mi keruj buly u lon'ajoho hercega, i ja tam chodyl robyty gu n'im. Ony taky komencijoš buly, ne pin'aži distavaly, ale distaly šimn'a, aji dreva, aji kukurycy, a s toho zme žyly. Aji doma zme maly zemji, ja i oral, maly zme statky, voly, a oral jem, i šijal jem, hnojily zme, hnoju jem vozyl, žnyvo zme robyly, zvožaly zme, a pag zme vygepuvaly, kazly zme zo solomy klaly, a toto bulo i statky, aji zme kormyly z n'oho, aji šina zme kosyly, zvožaly šina zos poja, z lukoch, a kedy u viin'i jem bul, kedy-m ša poranyl u Nad'bačkovu, a ottamaj n'a nesly katonace do Maloho Bačkovu, a pak try raz jem gazdy čerel. Ras pryšly Rusy, ras pryšly Maďare. A tam zme buly u jennej chyži, a zme ležaly, a ottamaj nas u noči Maďare perenesly do Apšy, a tam nas

zochabyly, bo už nas ne mohly nesty dalej, bo už zahorodženy zme buly. A pokud ottamaj zos Apšy ponesly nazad do Bočkovu, až z Bočkovu tam ne fogaduvaly naz do toho ruskoho korhazu. Do Maramoroššigetu n'a ponesly do korhazu. Tam mi vybraly silanky z holovy, z nohy. Ottamaj napišo jem ša rušyl z Maramoroššigetu, a jem išol domi. Ale ked n'a lapyly pry Tisi u Domrad'i Rusy, vysluchuvaly, že jaky zme, a ja povidal, že ja Slovak, ta mene pustyly pag dalej. Tag jem pryšol, na kračun jem doma bul. A kedy jem domi išol, ta lem ša čuđuvaly, že jak to ja pryšol, bo užek taki chir bul, že mene zabyly, že ja užek elvéreztem. Ale uš ša pag zraduvaly, že ja ydu, ale jem chromo pryšol domi zoz viiny. Kedy jem ša oženyl, ta za dvaccet roky zme ne maly d'ity, a pag o dvanaccet tam ša narodylo jenno d'iuča, a pag o šez mišacy hmerlo. A pag zme maly druhe d'iuča, Annušku. Ale aji toto hmerlo o štyry mišacy, bo orvoš ji taku injekciju dal, že ho vykinčala. A pak u hetvenhatban mi hmerla i žena, tak pag jem ša oženyl druhi ras, što teraz mam ženu, bo aji jii muž hmer, tag zme ša tag zyšly, a ta ja z n'ižn'iho kinca valalu na vyšn'i konec pryšol žyty. Tam trebalo znovu chyžu popravyty, aji išči dva pyvny-cy-m vykopal, i dvacced' rokamy toto ja tu šytko sy porobyl. I zahorodu mame velyku, tag že teraz sy dobri žyjeme. A išči teraz na sedemdešať sedem roky išči pidu i do jisa robyty, bo treba vyčiščaty gazy husty, aji je taky dreva, što jedno druhoho pychajut, toty rokyty, pag hraby treba vyrubaty.

Na vyno pyvnycu kopaty

Počal jem jenno popolun':u, a to ja pak za jeden mišac každi den' kopal, aji hlynu na furyku jem vyvožal vonka. A to bulo u n'im i kamin'a, zoz bunkovom trebalo rozbyvaty. A kamin'a jem okreme klal. A gu tomu trebalo ostrý čakany, mal jem i try čakany, i vekšij, aji menšij. I lopatu trebalo štom hlynu klal do furyka. A tag zme peredok daly vymuruvaty. Püvnyca pjatnaccet' metrova. Kedy jem pyvnycu kopal, šezdešať roky jem mal. Püvnyca dost zymna.

Vynyčna rična robota

Ked zme pišly na jar do vyny, perša robota bula otkryvan'a. A pag za tym yšla robota. Kedy už vypukala vynyca, trebalo popermetezuvaty, a pag za tym z rohačkom pokopaty. A pak trebalo poujazaty. A za tym zaš trebalo druhu perme-tezuvaty, i druhij raz poujazaty, aji pokopaty z lapiškom. Tak yšla robota do šoru. A trebalo zaš tret'u popermetezuvaty, a u augustuši poharmadluvaty. Tedy hrozno zdryvalo, ta uš tedy zme yšly do vyny, aš tedy, kedy trebalo oberaty. Oktobru zme zvykly oberaty. Na taku menšu vyny, jag my maly, zme pišly dešatero. A tedy my ša lapyly oberaty, na poludne/polunne my pekly solonyny. Bulo pajinky, aji vyna, a tag zme ša ponukuvaly. A kedy zme pryšly domi zos termešom, zme

ho podaraluvaly do kady. A za jeden den' tak postojalo, a zme ho prešeluvaly. A hordovy vymyty byly na čisto. Kus keny zme položyly do hordova, zapalyly. Tag zme do_n'ho mušt nasypaly. Tak počalo robyty. To do kračuna vyrobylo. Už hidden bulo z n'oho pyty.

Kiss István (1919–2006)

Dyki čabryk 'kakukkfű'

To tag vyzerat: šyroko po zemji ša ťahat. Vilagošlilovo kvitne. Na junija kvitne. A ja tedy vozmu nožnyčky, a kvit'a nacvykam pret poludn'om. Tedy dobrii illat maje. A ja pak omyju a položu na pit ('padra') na čisty papery sušyty. Ot premerznuťa dobre, ot kašjan'a. Treba pyty z medom, s cukrom, zaharynom može. Dobre teple rano, večur. I može kedy kypyt na_n'ho ša zihnuty, a tak totu paru do sebe na nis do sebe ťahaty.

Myší chvostyky 'cickafarka'

To je take vysoke, dribny, bily kvitky maje. Na junija zberam, tedy je dobre, tedy kvitne. Pretpoludn'om zberam, na pod'i vysušu, žeby slonko na_n'ho ne švitylo. To je dobre od vešoch, ot epy, od vishojagu, aji ženam od misačnej choroby. Ked micno gōrčōluje, to treba zakryto varyty, naj to kus vystyne, a tak pres cukru pyty jeden den', ho lem pūlitra po kus.

Rumencove teja 'kamillatea'

Zberam na julija. To je take nyske, dribny kvitky maje, na kraju bile, u sere-dyn'i žouťe. To je dobre varyty na teju od zberan'a dobre, od vešoch, ot kašjan'a, pak od ōvšōmōru dobre, ket ša palec zberat, borongataš treba klasty. Položu vody, a do_n'ho položu toty kvitky, a kedy začne kypyty, tedy zdojmu ho zoz mašyny a postojit za dešať percy. Tedy položu do_n'ho medu, aji citromlej. Na teplo treba pyty.

Pokryva 'csalán'

Na jar jag vyrosne tag na tryccet' centy pokryva, ja tedy rukavycy zd'iju na ruky, a z nožnyčkamy nacvykam totu pokryvu, bo inšak ne hidden, bo micno peče. A tedy ja omyju ju, a položu na pit sušyty. Ja varju ho na teju, položu do zymnej

vody, a kedy kypyt zdojmu, za dešať Percy postojit, a tedy položu cukru, citromlej, a na teplo pyty na holodni žoludok. To je dobre ot serca, od vešoch, aj od izületu.

Ripij 'zsurló'

Zelene, vysoke, ťahat ša hoŭri, na dribno kvitne, ket ša gu n'omu rušyme, ša pryjipyt na ruky, na šmaty. To ja tedy zberam, kedy na vysoko vyrosne, kvitne, položu na pit, na špargu. Do zymnej vody položu, zakryju, a kedy kypyt, zdojmu ho naj vystyne, a kedy ša najim ('jóllakom'), za n'im vypolokam harlo. To je dobre od gejvy ('golyva').

Polinča 'bárányüröm'

To vyrosne na štyraccet' centy, a to ša rodyt na bobrunkovych hromatkoch. Ja natorham, zavjažu z jednym motuskom, a zavyrgam do holotku. Kedy vyschne, tedy hiden ho varyty. To je dobre ot somarjačoho kašju. Položu do zymnej vody, zakryju ho, kedy kypyt zdojmu ho, ale pres cukru treba ho pyty večur za teplo pred jihan'om.

Čistec 'ezerjófű'

To je take das ('legalább') pjaddešať centy vyrosne. Na kincu maje taky bunkovyky na n'im, pryžout'avy kvitky. Ja na Jana ('szentjánosnapra') nazberam rano ščas za rosy. A pak ja to šuŭn'i zavjažu, a ponesu do cerkvy pošjatyty. Pan'čo pošjaťat zos šjačenom vodom. A tedy prynesu domi, a položu do cholotku. A kedy huzat distanu, tedy položu vody do jennoho štyrylitrovoho hornočka, a zakryju ho, a kedy micno kypyt, zdojmu ho, a na_n'ho sy jahnu, a ša zakryju s pokriŭcom, a tota para yde mi na holovu, a to je barz dobre.

Kankalynove teja 'tavaszi kankalintea'

Takii, malii bokor, lyst'atko maje švitlezeline. Na lukoch hiden na jar nazberaty apriju, take švitležout'e kvit'a maje. Ja zvykla pozberaty kedy šuŭn'i vykvitne, a položu do cholotku, žeby slonko ne švitylo na_n'ho. To je dobre ot serca, kedy bolyt serco, aji kedy micno byje. Ja to zvykla tedy položyty do findžy das štyry kvitky, sypu na_n'ho horjačej vody, a zakryju naj pomokne, a scyďu ho a tak pres cukru vypyju. Na den' dost jedna findža.

Kurjačij leveš, kurjača polyuka 'tyúkhúsleves'

Jem zaryzala kurku. Bars tučna bula, ne biruvala chodyty. Ja to hvarju na polyuku. Položu vodu do trylitrovoho hornočka, položu püü kurky, a kedy užek začne kypyty, tedy položu do n'ho soly, vyyde chab na verch. Pozberam, tedy položu try darapky morkvy, try darapky petrušky, try darapky karalaba, jednu cybaju, jeden malii česnok, popru, a naj to pomalej kypyt. Polyuka za štyry hodyny maje kypyty pomalenky. A tedy možeme jisty.

Ja toto šytko ot svojej vlasnej baby naučila, aj od mamy svojej.

Kiss Istvánné Mackanics Róza (1927–2014)

Žnyvo

Na dvenaccet roky jem bul užek na velyke žnyvo, tam jem perši raz odberal pšenycu, zerno a jarcu. Buly zme das tryccetero, što na jednu ruku zme robyly. Tym polovyca chlopy byly toty, kotry kosyly, a druha polovyca molody chlopy, aji d'ifčata, zme za n'ima odberaly, što kosače nakosyly. Rano fryštyk bul, na döujat' hodyn, obid na jednu, užona na šest' hodyn. Rano na fryštyk solonyna i chjiba, na obit pasuja na leveš, aji galušky, na večerju krompji na leveš. Po večerji každi ša pišol hmyty, a po tomu spaty, bo na druhi den' ščas trebalo staty a yty do roboty. Što zme žnyvo robyly, každi dvanacceti kryž naž bul. A jid'in'a panstvo davalo na tyžden' kilo solonyny zme distaly, aji liter pajinky na tyžden'. Kedy zme skinčaly žnyvo, my svoje vygepuvaly, pag ho rozďilyly komu kejo ša hvošlo. Až z domu trebalo mišy ponesty, žeby sy ho miš domi pryvesty. Buly taky, što tam zistaly gu gepu toty, dokja tam robyly, pokja trymalo gepuvan'a.

Za Dunajom zme rubaly šahovynu

Tyšyc döujat'sto pjaddešat štyry, tedy som bul za Dunaj do šahovyny, a tam jem bul za dva mešacy. Každi den' zme chodyly na dva kilometry, a tam zme rubaly šahovynu. Štyrme zme robyly na jennu ruku. U takim jiši zme robyly, što maly pjaddešat', lebo šezdešat' centy hruby. S toho najvece rönky byly, a zos konaroch zme šahovynu rubaly. Zme ho pozvoločuvaly, toto zme pak porizaly, a tag zme ho sklaly do kubika. Bula taka chvyja, že zme ne mohly robyty, ta lem zme u kašteju byly, poka ša chvyja ne uberla.

Szemán Sándor (1931–)

Voucy

U süüča jem služyla, statky jem pasla. A d'ido mi bešiduvaly o vouciü, že jich apo maly voly, a vyhnaly pasty na nič. A voucy jich našly. A tag vouci jich odhnaly, že za try dny jich hledaly. A pak u Egrešvöd'u našly jich, a zoz jednoho užeg ne bulo lem laby a jich rohyy. A tamto druhu čengi mal na siji, a tag ho mohly najty voly. Ta lem jednoho prehnały domi. A tag druhoho čkoduvaly ('elvesztették').

Zme chodyly napišo na napsam

U šezidvacetím roku jem osyrotyla, a t'áško my ša chovaly. Chodyly zme napišo na napsam do žydofských vynycoch na tret'i chotar. A zoz rogačkamy zme kopaly. A malo nam platyly, že lem na pogači zme mololy na mlyncu, a u tím zme robyly. A pak potom už kedy zme vekšy buly, ta zme yšly s tret'oho ('harmadából') na tan'i robyty kukurycu, aji žnyvo pšenycy. Aji gepuvaly zme, što zme skosyly. A šad'i napišo zme chodyly. A tak t'áški žyvot nam bul.

Klebaskó Jánosné Kiss Julianna (1923–)

Jag zme ša chovaly

Malenky zme buly, chudobny, bo apo nam pišly do viiny. Ot trycced' osmoho roku katonag bul, a u štyraccet' štyroch roku hmerly na front'i na Maďarskim pry Solnoku z dvojima n'imcamy, tag že vony u jennim hrobu döujatero ležat. Ja dvannaccet' roky mala, jem chodyla po napsamoch, po jisoch, de lem trebalo čemety sadyty, ta šad'i jem yšla, žeby dajak mohly vyžyty, bo zme buly troje d'ity, a jeden malenki bul, ne mal lem jeden rik, mama s tym buly doma, aji domašn'u robotu robyly, bo nam ne daly za apom lem štyraccet' jeden forint, a s tych zme ne mohly vyžyty. Večur kedy pryšly domi, bo lem napišo zme chodyly, tedy zme večur zme yšly na prjatky, a zme prjaly do dešaď hodyn, a rano nazat zme yšly na napsam. A ned'iju zme ledvo čekaly, žeby zme mohly yty do boskoho domu. A ned'iju večur zme pišly na bereščok ('utcai szórakozás, éneklés, tánc, körtánc') d'ijky a chlop-cy, čo zme buly pajtašky, špivaly po rusky.

Do Charkaju na Jajchalmu (tanya) jem bula žnyvo robyty na dvanaccet' roky perši raz, jak kosyly valok (rendet vág: lekaszált fű vagy gabona sora), a jem ne znala odbyraty ('felszedni'), a tag mi pryšly chkazaty, že jak treba huša ('marok, egy ölnyi felszedhető gabona') odbraty. Ale to trebalo i povjazaty, a jem ne znala povereslo spravyty. I toto mi chkazaly, a tag jem znala. A zme pišly večur do šalendy ('este kitakarított istálló, amely a napszámosok éjszakai elszállásolására szolgált') spaty.

Kontrás Mihályné Gromóczky Rozália (1932–)

Očenaš

Vo jimn' occa i syna i sjatoho ducha. Amin'. Očenaš, iže jesi na nebesi, daj šjatycca imn'a tvoje. Da pryde carstvo tvoje, da budet volja tvoja šjata, jag na nebi, tag i na zemji. Chjib nasučn'i daž nam neš, i ostavi nam doužnykom našym, i ne odvedy nas vo iskušeniye, no izbavy nas od lukavoho, jako tvoje carstvo, i sila i slava occu i synu i sjatomu duchu, i vo viku vikom. Amin'.

Ja toto ot svojej baby naučila, aj od mamy svojej.

Hattinger Miklósné Klebasko Veronika (1926–2006)

Ked horar dreva sadyt, dreva horara prežyjut

Ja ša u Komloši narodyl. Naš žyvot bars t'aški bul, bar zme t'aško žyly, ked zme pin'aži cht'ily zarobyty, za každi forint nam trebalo pity do druhoho valalu do Tolčvy do vynycy robyty, na žnyvo do Harkaju, abo na Halashomok, abo na Eržebettan'u. Ked zme žnyvo skinčaly, od oseny do jary my do jisa chodyly robyty. Každi komloski človek, tag i ja, každi rik veccej pŭ roka zme robyly u jiši. U jiši robyty bars t'aško. A darmo t'aško, i tag jubyme jis. Ja u jiši šejjaku robotu jem robyl, što z dvoma rukamy trebalo robyty. Ja za to ša vyučil za horara, bo tag jem dumal, že u jiši jem še doma. Jeden človek kraššu robotu ne može maty, ked može u jiši robyty. Jis douho žyje. Dreva žyjut sto, abo sto dvacet', abo sto pjaddešať roky. Jisy horara, aj tyh judy, kotry jich sadyly, douho na n'ich pamjatajut. Neška horarym ne lechko, vejo pohubeny jisy je. Teras, kedy jisy nazat pryšly, i komloskym judym barz vejo treba robyty, za to, žeby i d'ity maly svojoho jisa.

Szabó Ferenc (1926–2010)

Bobajky

Vysypu do vajlinga muku, položu moloko zohryty, a tedy položu do n'ho cukru, soly aj élestöŭ, aj margarinu. Vozmeme prečča šurc, potom sy ruky hmyjeme, mysyme t'isto, tedy pоторhame na gombyjky. Potom šujkame na tabji, z nožykom pokrajeme, i položyme do tepšy, položyme do bubna, naj ša peče. Vymeme zoz bubna, a jich podrobyme ('feldaraboljuk') do jednej mysky. Na večur položyme vody do horca, a bobajky položyme do horca poparyty. Položyme maslo prepražyty, a tedy z vody vybereme bobajky, a maslo na n'ich sypeme, a pag na n'ich syra. Pomyšame, a z dobrym zdravičkom jime.

Mackanics Péterné Gromóczky Ilona (1938–)

Jag zme chodyly do jiisa na napsam

Kedy zme do jiisa chodyly do Huty na napsam, napišo zme chodyly, čemety zme okopuvaly. Zme robyly od rana do večera, a tam spaly, aji zme večerju zme sy varyly. Zo studenky zme sy nosyly vody na večerju, aji na myťa. Zo zejiznoho hordova bula spravena kajha, a na n'i zme varyly leveš na šor. Kedy zme jily, ta zme položyly vejo t'ista do levešu tak, že stala u n'im loška. Trynaccet roky zme maly, kedy zme chodyly do jiisa do Huty na napsam.

Gromóczy Istvánné Szemán Erzsébet (1943–)

Adatközlők

Adatközlőknek nevezzük a nyelvjáráskutatásban azokat a személyeket, akik az adott faluban – a mi esetünkben Komlósán – születtek, a faluban éltek le életüket, tartós ideig nem éltek és nem dolgoztak máshol, így eredeti, őseik nyelvállapotát, szokásait idegen hatástól mentesen megőrizték.

A komlósakai ruszin nyelvjárás azonban mai állapotában nem egységes, a mindennapi beszédben ugyanis egymástól eltérő, „párhuzamos” nyelvi sajátosságok figyelhetők meg, amelyeket a beszélők a mindennapi érintkezésben nem is észlelnek. Ezek az eltérések azzal magyarázhatók, hogy jó háromszáz évvel ezelőtt őseik Felvidék és részben Dél-Lengyelország különböző nyelvjárásokat beszélő térségeiből érkeztek mai lakhelyükre. A komlósakai nyelvjárást egyébként a szlovák nyelvészek nem szlovák, hanem ruszin nyelvjárásnak tekintik.

Nagy hálával tartozom azoknak az alább felsorolt, elhunyt vagy még élő komlósakai kedves „híveimnek”, akik húsz éves gyűjtőmunkám során időt szakítottak arra, hogy hosszú órákra leüljenek velem, s feltárják előttem nyelvi „kincseiket”.

Doborovszky Andrásné Szénégető Veronika (1925–2003)

Fekete Péterné Varga Mária (1939–[2020])

Gromóczy István (1943–1999)

Gromóczy Istvánné Szemán Erzsébet (1951–)

Hattinger Istvánné Varga Veronika (1926–2012)

Hattinger Miklósné Klebaskó Veronika (1926–2006)

Kiss Illésné [Kis Szemán Veronika (1944–)]

Kiss István (1919–2006)

Kiss Istvánné Maczkanics Róza (1927–2014)

Klebaskó Jánosné Kiss Julianna (1923–2009)

Koleszár István (1923–2004)

Koleszár Istvánné Varga Ilona (1927–2003)

Koleszár Lajosné Szűcs Mária (1916–2007)

Kontrás Mihályné Gromóczy Róza (1932–2014)

Köteles Lászlóné Köteles Ilona (1953–)

Köteles Lukács (1944–1998)

Köteles Lukácsné Pufnyák Veronika (1922 –[2004])

Maczkanics Péterné Gromóczy Ilona (1938 –[2016])

Matisz Tiborné Drobnyák Mária (1933–2017)

Medve Bernátné Szemán Veronika (1939–[2000])

Perhács Ferenc (1923–[2010])
Puhnyák Jánosné Köteles Julianna (1924–2006)
Szabó Ferenc (1926–2010)
Szabó Ferencné Szemán Anna (1940–)
Szemán Péter (1914–2008)
Szemán Sándor (1931–2007)
Szénégető Józsefné Haluska Erzsébet (1935–[2022])
Zajakovszky Jánosné Mizsák Róza (1926–2013)

Függelék

Benedek Gergely ruszin nyelvű áttekintései
a magyarországi ruszin nyelvjárásokról

I. Літературний язык

Переважна векшина Русиных народених на Мадярскім жиє найме у двох валалох: Комлошка а Мучонь. Окрім того вони сут росшіяни у нічно-виходних валалох, у варошох орсагу а у Будапешті, їх язык не є єднотні. Діалект жителюх Комлошки ша тримат гу групі виходнославянских языкох, але у ті бешіді ша притрафят аї словенски (найме виходнословенски) знаки а лексікални випожички зоз мадярского языка. На основі діалектних особитостох валалу гіден конштатувати, же предкове комлошчанох пришли до нічно-виходного Мадярского зоз русинско-словенско-полско-українского языкового окружіня, респ. сушідства карпатского регіону (жуپی Земплин, Шариш, Спиш а Галіція). Комлошскі діалект ша виникнул наслідком поступного сплинутя різнородних діалектох на протяжіню сторочох у повней географічней а етнічней ізолованості од шитких інших славянских языкох а діалектох. Зато комлошка бешіда має цалком індивідуалні характер. Меджі виходнославянскими языками комлошскі язык найвеццей сполочних знакох має з підкарпатском громадом діалектох.

Діалект валалу Мучонь ша остро одділит од комлошского: мучоньска бешіда у основнім ша згоджує з діалектом бачванско-сримских Русиных а про перевагу словенских знакох стоїт ближей гу словенському языку, як гу хощотрому тіпу виходнославянских діалектох.

Діалект валалу Мучонь

Одборна лінгвістична література поважає діалект валалу Мучонь за словенскі. Подля Ё. Штолца «V Mucsonyi sa hovorí slovenským dialektom, ktorý sa shoduje s hovorom Görömbölya». [...] «...nářečie Mucsonya je celkom normálne nářečie vychodoslovenského typu».¹ *Atlas slovenských nářečí v Maďarsku* односит валал Мучонь гу словенским валалом (вискумна точка чісло 38).² Комлошка, як русинска локаліта, у списку штудованих валалох, сам од себе ша розумит, хибит.

Кед обзириме языкову сістему мучоньского діалекту, гіден конштатувати, же тот бешіда стоїт близко гу виходнословенским діалектам. Але кед дахто

¹ Jozef Štolc, *Nářečie troch slovenských ostrovov v Maďarsku*. Bratislava, 1949: 304.

² Erik Fügedi, Ferenc Gregor a Péter Király, *Atlas slovenských nářečí v Maďarsku*. Budapest, 1993: 8.

перші раз чує мучоньску (або войводинску русинску) бешіду, лебо перші раз чітат такі текст, дармо зна добрі по словенски, тяжко розумит мучоньски діалект. Причіна того є барз індивідуалні, «автохтонні» характер мучоньскей бешіди. Мучоньскі а виходнословенски діалекти си подобуют як скелети двох рибок зоологічно цалком різнородних тіпox: скелети си подобуют, але живи риби визерают цалком іншак.

Нижей перерахуєме даскеє важнійших словенских фонетічних знакох, характерних про мучоньскі діалект. У основі нашої фонетічної транскрібції лежить транскрібція *Общеславянского лингвистического атласа*,³ доповнена дакотрима знаками.

1. Вокал *e* на місцу праславянського *ě: *бешеда, мешачок, обед, хл'єб* а т. д. Але треба зазначіти, же на місцу прасл. *ě у веє припадах ша притрафит аї і русинського походжіня, напр.: *біле, віра, вітер, грішне, гвізда, л'іве, пісок, ш'н'іг, хл'іб, хрін*, а т. д.⁴ Є інтересне, же рефлекс і за *ě ша трафит аї у словенских діалектох шарішскей а земплинскей жупох,⁵ што гіден поважовати за русинскі вплив.⁶ Вокал *i* на місцу *ě ша спорадично висловує аї у словенских валалох нічно-виходного Мадярського, як Харомгута, Надьгута, Рудабанячка, надр.: *obid*, а т. д.⁷
2. Захованя вокалох *o* а *e* у новозапертих складах: *гной, кон', нос, плот, рок, стол; мед, попел* а т. д. У типічних русинских або українских діалектох у ті фонетічні позиції сут інши рефлексі.⁸
3. Сплинутя праславянских *у а *і у гласнім і: *вігнац, відлі, ігла, йазік, мідло, міша, ріба, робіц, ш'він'а* а т. д. Вокали *у а *і мают у русинских бешідох обичайно інши рефлексі.⁹
4. Висловєваня нягких консонантох *ш'*, *ж'* на місцу давніх *s*, *z* у позиції

³ Фонетическая транскрипция. In: Международный комитет славистов, Комиссия Общеславянского лингвистического атласа, *Вопросник общеславянского лингвистического атласа*. Москва. 1965: 9–19.

⁴ У звязі з *ě > *i* у українских діалектох позерай: Іван Панькевич, *Українські говори Підкарпатської Русі і сумежних областей*. Прага, 1938: 39–43, 403; Георгій Геровський, *Язык Подкарпатской Руси*. Москва, 1995: 10; Z. Hanušová, *Územné členenie ukrajinských nářečí Východného Slovenska*. *Slavica Slovaca* 28/1–2 (Bratislava, 1993): 180.

⁵ Jozef Štolc. red., *Atlas slovenského jazyka: I. Vokalizmus a konsonantizmus, Časť prvá – Mapa* (Bratislava, 1968), позерай розширення: *hñiv, obid*.

⁶ Подля Общеславянского лингвистического атласа рефлекс *i* за прасловянске *ě є послідовно розширені на українські території і на Закарпаті. *i* ша несистематично висловує аї у словенских селах на виходнім Словенскім, як: Plavnica, Dlhá Lúka, Bánovce nad Ondavou, Žalobín, Čabalovce (валал з русинским жителством) а т. д., позерай: Б. Видоески и П. Ивић, ред. *Общеславянский лингвистический атлас: Серия фонетико-грамматическая 1* (Белград, 1988), рефлекс **ě*, мапи.

⁷ Fügedi et al., *Atlas slovenských nářečí v Maďarsku*, мапу ч. 29, 30, 32, 33, 34.

⁸ Панькевич, *Українські говори...*: 51–53, 403; Василь Латта, К вопросу икавизма в украинских говорах Восточной Словакии. *Наукові записки* 8–9 (Пряшів, 1979–81): 133, 139–141, 143; Hanušová, *Územné členenie...*: 180.

⁹ Геровський, *Язык Подкарпатской Руси...*: 15.

перед передніма лебо давніма передніма вокалами (меджі *ш'*, *ж'* а переднім гласним може бути інші консонант, напр. *ш'він'а*): *ж'ел'ене*, *ж'ец* (<*zety), *ж'іма*, *дзеш'ец*, *меш'ачок*, *н'еш'еме*, *н'еш'ка*, *ош'ем*, *суш'ед*, *ш'едзем ш'ерцо*, *ш'ено*, *ш'естра*; *веж'ме!*, *ш'вет*, *ш'він'а*, *ш'віціц*, *ш'л'ене*, *ш'н'іг*.

5. *дз а ц* на місці давніх *d'*, *t'*: *дзеці*, *мац*, *медвец*, *млаціц*, *н'едзел'а*, *оцец*, *пейц*, *ходзіц*.
6. Послідовне хісновація звукових споїнѣх *ра*, *ла*, *ре*, *ле* на місці праславянских *tort, *tolt, *tert, *telt: *бразда*, *вработей*, *врана*, *драга*, *прах*, *праш'е*, *блато*, *власи*, *глава*, *гладне*, *глас*, *класок*, *младе*, *млаціц*, *слама*, *слатке*, *брег*, *древцо*, *стредца*, *млеко*, *млец*.
7. Звукови споїня *дл*, *тл*: *гардло*, *жадло*, *крідло*, *метла*, *садло а т. д.*

Діалект валалу Комлошка

Правила русинського правопису про мадярських Русинів були зоставлені на основі комлошського діалекту, котрі є найрозширеніші меджі Русинами роспорошенима по орсагу ('країні'). Поети Г. Гаттінгер а Ю. Кішшова пишут свої верши у комлошкїм діалекті, у мішачніку *Вседержавный русинский вісник* ша публікували вісти, справи а розличні матеріали теж «по комлошкїм».

Комлошкї діалект ша створил змішанѣм діалектох різного походжіня. Але уніфікація різнородних мовних сістемох іщі ша не заперла, наслідком котрого мов валалу ша характеризує фонетічними, граматічними а лексічними дублетами, паралелними формами. Зме широкобічно штудірували хісновація алтернатівних формох. На основі мови старшої генерації зме ша старали фіксувати оригінальні, «прадідовскі» форми, але рівночасно зме брали до уваги аї тенденції мовного розвитку з цілом конштатувати тіпічні форми про писменну норму. З тей причіни зме ша часто вертали до валалу а ша жвідали жителох, як висловуют «проблематічні» слова а форми.¹⁰

Перед куртим описом правописних правилох поважуєме за потрібне представити найважніші особитости того діалекту, лебо дотераз іщі не вишол ниякі сінтетічні опис комлошського діалекту.¹¹

¹⁰ Рукопис тей капітоли читали доц. Др. Василь Ябур, Габрієль Гаттінгер, Юдіта Кішшова а учітелка Марія Заяковска, родачка з Комлошки. Барз вдячіме за їх цінні позначки.

¹¹ Односно комлошського діалекту позерай G. Benedek, Egy északkelet-magyarországi ruszin település: Komlóska etnikai és nyelvi dimenziói. In: *Az interetnikus kapcsolatok kutatásának újabb eredményei: az 1995-ben megrendezett konferencia anyaga*. Miskolc, 1996: 319–323. Позерай іщі Э. Балецкий, О языковой принадлежности и заселении села Комлошка в Венгрии. *Studia Slavica Academiae Scientiarum Hungaricae* 2 (Budapest, 1956): 345–364; Венгерские заимствования в лемковском говоре села Комлошка в Венгрии. *Studia Slavica Academiae Scientiarum Hungaricae* 4 (Budapest, 1958): 23–46; Диалектные записи из Комлошки. *Studia Slavica Academiae Scientiarum Hungaricae* 26 (Budapest, 1980): 97–138.

1. Фонетична система

У фонетичнім опису хіснуєме транскрибцію *Общеславянского лингвистического атласа*. Дваточка за буквом зазначає довгость вокалох лебо консонантох: *сі:, йі:с, нові:, богач:і:.* Словні притиск послідовно падає на передпоследні склад слова: *мо'локо, бе'реги, чи'тати.*

Система вокалох ша складат з фонемох: *і, е, и, у, о, а*, напр.: *камін', месо, зима, рука, молоко, жена*. Подля вертікального здвигу языка и є середнєвисокі а подля горізонгального здвигу переднєсередні вокал. Звучаня и стоїть близко гу вокалу *е*. Як самостатна фонема и ша находит у фонологічнім протікладі зоз *е* а *і*, аї зоз іншими гласними, што гіден проілюструвати мінімалніма лебо частічно мінімалніма парами слівох: *дика – дека, купила – купела, писок – пісок, пити – піти, церкви – церкві.*

Вокал *и* одповідає праславянским **у* а **і* у словах, як: **у: корито, миша, риба, син; *і: бити, вино, зима, липа, писати.* У фонетичній системі комлошского діалекту вокал *ы*, характерні про векшину русинських діалектох, хибит.

Вокал *а* має лабіалізувані одтинок. Ступінь лабіалізуваности ша мінит у завислості од бешідуючого аї од фонетичней позиції. Так, наприклад, єден зоз інформаторох обернул нашу увагу на то, же у словах, як *йарок, йама* а т. д. у звуковім споліччю *йа*, ша висловує нормалні нелабіалізувані вокал *а* (але зме конштатували, же не у бешіді шитки бешідуючіх).

Система консонантох ша складат зоз согласних: *б, в, г, ґ, д, д', ж, з, й, к, л, м, н, н', п, р, с, т, т', ф, х, ц, дз, ч, дж, ш.* Нягкость согласних *т', д', н'* можно ілюструвати словами: *гн'іздо, дожд'і, камін', квіт'а* а т. д.

2. Важнійши фонетичні знаки

Про вияснення походжіня комлошского діалекту а ёго місца меджі русинськими діалектами а славянськими языками є потрібне виходити зоз праславянських формох, бо сучасні языкові став має історічні корені. Нижє перерахуєме рефлексі дакотрих праславянських вокалох, консонантох, а звукових споліччюх:

- **o > i* у новозапертих складах: *кінь, рік, сі:л (< *solь), сміл;*
- **e > i* у новозапертих складах: *йід (< *ledь), мід, н'іс* (минулі час од *нести*), *попіл;*
- **у > и* : *високе, мидло, риба, син, хижа;*
- **і > и* : *вили, вино, жити, зима, писати, шити;*
- **ě > і* : *біле, вітер, д'ідо, д'ітина, джвізда, йі:с (< *lěsь), йіто, (< *lěto), місце, опіх, пісок, т'іло, шіно, хі:б (< *xlěbь);*
- **ę > а* : *вжати, дешат', йазик, кйачати (< *klęčati), пйам', трйасти;*
- **o > у* : *голуб, дуб, дуга, кукой, рука, сушід, угйа, уске;*

- повноголося *оро, оло, ере* на місці праславянських **tort, *tolt, *tert, *telt*, напр.: *tort*: борода, воробей, ворона, корова; **tolt*: болото, волоси, голова, долон', молоде, молотити, солотке; **tert*: береза, берег, веретено, перен':е, середа; **telt*: молоко, молоти. Словенського походження сут форми зоз *ра, ла, ре*: драга, праща, древо, злато;
- **dl > л* : вили, гарло, жало, крило, сало, шило. Захочаня звукового споїня *дл* є наслідок словенського впливу: бийадло, джвєрадло, їїдло, мидло;
- **gv', *kv' > джв, кв*: джвїзда, квїт'а;
- **tj, *gt', *kt' > ч* : плачу (од платити), мачоха, швічка, мочі, ніч, печі;
- **dj > дж/д'* : меджа/мед'а, саджа, ходжу/ход'у;
- хибиня *l-epentheticum* у консонантних групах *воргові + й* на розділ од виходнославянських языкох: *грабїї, конопїї, земїа/земн'а, їубїу* а т.д.;
- **l, *lj > й* : на зачатку слова: *їуде* (< **l'udьje*); на концї слова: *бії* (< **bol'ь*), *ковай, сїй* (< **sol'ь*); нука у слові: *бобайка* (укр. бобалька, праславянське **bobulь/*bobьl'a/*bobul'a*),¹² *хвїйа* (укр. хвиля < польск. *chwila*, позерай старогорнонемецькі *(h)wila*);¹³ *нед'їа* (< **nedělja*); перед *i* (< **ě*): *зейізо, їїва* (рука), *їїс/її:с, їїто, койїно, хїїб, шїїне*; перед *a* (< **e*): *їагнути си, кїачати*.
- Перехід *l' > j (= й)* у словах, як *jis, jiski* (< **lěski*), *kjaknuti, pojo* (< **pol'o*) ша трафіт аї у валаї Абод (50 км на запад од Комлошки): подля Петера Кірая тота зміна ша проходила правдіподобно під впливом містного мадярського діалекту, у котрім на місці *l'* (мадярські *ly*) ша висловує *j*, напр.: *jánu* 'дівча', *kiráj* 'краль' а т. д.¹⁴

3. Важніші парадігми склонєваня а часованя

Пади називника, придавника а містоназивника перерахуєме у слїдуючім порядку: номінатів, генітів, датів, акузатів, локатів, інструментал.

Називник

син, -а, -ови, -а, -ови, -ом; синове, синів, -им/-ом, -ів, -ох, -ами;
голуб, -а, -ови, -а, -ови, -ом; голуби, -ох, -им, -и, -ох, -ами;
оріх, -у, -у, оріх, -у, -ом; оріхи, -ох, -ом/-ам/-им, оріхи, -ох, -ами;
її:с, -а, -у, її:с, її:ші, її:сом; її:си, -ох, -ом/-ам/-им, її:си, -ох, -ами;
сестра, -и, -ї, -у, -ї, -ом; сестри, -ох, -ам/-ом/-им, сестри, -ох, -ами;
жена, жени, жен'ї, жену, жен'ї, женом; жени, -ох, -ам/-ом/-им, жени, -ох, ами;

¹² О. Н. Трубачев ред., *Этимологический словарь славянских языков: Праславянский лексический фонд* 2. Москва, 1974: 147–148.

¹³ Václav Machek, *Etymologický slovník jazyka českého*. Druhé vyd. Praha, 1968: 210.

¹⁴ Király Péter, *A nyelvéveredés: a magyarországi szláv nyelvjárások tanulságai*. Nyíregyháza, 2001: 104.

свин'а, -і, -і, -у, -і, -ом; **свин'і**, -ох, -ам/-ом, -і, -ох, -ами;
кіст', кости, кост'і, кіст', кост'і, костом; кости, -ох, -ом, -и, -ох, -ами;
ніч, ночі, ночі, ніч, ночі, ночом; ночі, -ох, -ам, ночі, -ох, -ами;
мати, матери, матери, мат'ір, матери, матером/мат'ірйом; матери, -ох, -ом, матери, -ох, ами;
колесо, -а, -у, -о, колеші, колесом; колеса, -ох, -ом, -а, -ох, -ами;
поле, поїа, поїу, поле, поїу, поїом; поли, поїох, поїам/поїом, поли, поїох, поїами;
праша, прашата, прашату, праша, прашату, прашатом; прашата. -ох, -ам/-им, -а, -ох, -ами;
молочін'а, молочін'а, молочін'у, молочін'а, молочін'у, молочін'ом;
угїа, угїа, угїу, угїа, угїу, угїом.

Придачник

старі/старі:/старій, старе, -ого, -ому, -і/-і:/-ій, -ого, -е, -ім, -им; стари (хлопи, жени, дерева), -их, -им, -и/-их, -их, -има;
стара, -ей, -і, -у, -і, -ом; стари, -ох, -им, -и, -их, -их, -има;
зимушн'і/-і:/-ій, -е, зимушн'ого, -ому, -і/-і:/-ій, -е, -ім, -ім; зимушн'і, -іх, -ім, і, -іх, -іма.

Містоназивник

їа, мене, мї, мене/н'а, мї, мною;
ти, тебе, тобі, тебе/т'а, тобі, тобою;
він, воно, н'ого, му/йому/н'ому, його/го/н'го, н'ім, н'ім;
вона, н'ей, їй/її/н'ій, їу/н'у, н'і, н'ом;
ми, нас, нам, нас, нас, нами;
ви, вас, вам, вас, вас, вами;
вони, н'іх, їім/н'ім, їіх/н'іх, н'іх, н'іма;
себе, собі/си, себе/ша, собі, собом;
мї/мі:/мій, мойе, мого, могому, мого/мій/мойе, мійім, мійім;
моїа, мойей, мойій/мої, мойу, мойій/мої, мойом;
моїі, моїіх, моїім, моїі/моїіх, моїіх, моїіма;
тві:/твій, твоє, твоя, твій;
його, їей, їіх (брат);
наш, наше, наша, наши;
ваш, ваше, ваша, ваши;
сві:/свій, своєе, свого/свогого, свогому/си, свогого, своєе, своїім. своїім;
своїа, своєї, своїій/свої, своїу, своїій/свої, своїом;
своїі, своїх, своїім, своїі/своїіх, своїх, своїіма;
тот, тото, того, тому, тот/того/тото, тім, тим;

тота, тей, ті/тій, тоту, ті/тій, том;
тоти, тих, тим, тоти/тих, тих, тима;
хто, кого, кому, кого, кім, кім;
што, чого, чому, што, чім, чім;
сам, **саме**, самого, -ому, -ого, саме, -ім, -им;
сама, самей, -і, -у, -і, -ом;
сами, -их, -им, -и/-их, -их, -има;
котрі/-і/-ій, **котре**, котрого, котрому, котрі/-і/-ій/котрого, котре, котрім, котрим;
котра, котрей, котрі, котру, котрі, котром;
котри, котрих, котрим, котри/котрих, котрих, котрима.

Класи часослових

Теперішні час

1. **вести**, веду, -еш, -ут; нести, несу, -еш, -ут;
печі, печу, печеш, печут; заперти, запру, -еш, -ут;
гнати, жену, -еш, -ут; вжати, возму, -еш, -ут;
молоти, мейу, мелеш, меле, мелеме, мелете, мейут;
чути, чуйу, чуйеш, чуйут;
2. **роснути**, росну, -еш, -ут;
робити, робйу, робиш, робйат;
платити, плачу, платиш, плат'ат;
ходити, ходжу/ход'у, ходиш, ход'ат;
запалити, запаю, запалиш, запайат;
носити, ношу, носиш, ношат;
вид'іти, виджу/вид'у, видиш, вид'ат;
дойіти, дойу, дойіш, дойат;
лежати, лежу, -иш, -ат;
3. **чітати**, чітам, -аш, -айут;
4. **писати**, пишу, -еш, -ут;
5. **д'акувати**, д'акуйу, д'акуйеш, д'акуйут;
6. **хт'іти**, хцу, хцеш, хт'ат;
7. **йісти**, йім, йіш, йіст, йіме, йісте, йід'ат;
дати, дам, даш, даст, даме, дате, дадут;
повісти, повім, повіш, повіст, повіме, повісте, повід'ат;
бути, йем, йес, йе, зме, сте, сут.

Будучі час

йа буду робил/йа буду робити а т. д.
йа зробйу, йа напишу а т. д.

Минулі час

йа йем робил, ти йез/йес робил а т. д.;
робил йем, робил йес; кад'і йес ходил?
добрі-м спал; валал, де-м ша народил;
бости, бол, бола; вести, віл, вела;
красти, крал, крала; прйасти, прйал, прйала;
гмерти, гмер, гмерла;
нести, н'іс, несла; трйасти, трйас, трйасла;
влечі, вйік, влекла;
мочі, міг, могла;
печі, пік, пекла; течі, т'ік, текла;
вит'агнути, вит'агнул, вит'агла.

Росказові способ

пиш!, пижме! пиште!; смот'!, смод'ме!, смот'те!/смот:е!; под'!, под'ме!,
пот'те!/пот:е!; ид'!, ход'!, плат'!, жен'!, заприй!, возмий!. хций!; най пише!,
най пишут!

Условні способ

Теперішні час:

Йа би пришла гу тобі, кед би-м мала кеди. Пришла-м би гу тобі, кед би-м
мала часу. Хт'іла би-м ша од:ати. Йа би ша од:ала, кеби-м нашла йенного
паріпка.

Минулі час:

Йа бул робил, кед бул йем міг. Шчера бул йем пришол, кеби було часу. Шчера
була-м пішла, кед була-м мала кеди. Кед бул йем мал вейо пін'ажі, та бул йем
купил хижу.

Приназивник

Генітив:

з/с, зо, зоз/зос: з ведра/зоз ведра, с хижи/зос хижи, зос стун':і, зн'ал йем зос
полиці, зоз воза,
вит'агну си терен' с палца; зоз воза, зос шн'ігу;
до: до дому, до хижи, йду до сушіда;
коло: коло хижи, коло півночі, коло сто хлопів;
од/от: од вітца, от сестри;
през/прес: прес шапки, през мене;
прйа/прійа, пйа/пійа: пйа постели, пйа хижи, прйа пса;
усеред, насеред: усеред йі:са, насеред двора, насеред валалу йе чкола;

протім/протів: протім Русох зме войували, протім нас бойуйут, протів вітра сикати, протіў родичіў йубін'а, протім мене, протів н'ого, протім мого розума, протів орвоша ('дохтора');

під/піт: мачка вишла піт постели, вин'ала-м піт секрен'а, вит'агнул йем салку піт пазора;

за: вишла за шіфона, пришол за хйіва.

Датів:

гу: гу нам, гу церкві, гу дверйам, блиско гу хижі.

Акузатів:

за: положил за секрен', за хйі:в фт'ік, за мойу д'іфку робйу, за йеден тижден';

меджі: меджі два древа шмарила-м;

на: на стіл положил, на йар орйу;

над/нат: нат пост'і завиргал образ;

о: о мужа бешідуйу, о йеден ден';

під/піт: піт стіл положил, захпал йем піт секрен';

през/прес: през двір йде, прес цілі ден' лежал;

про: Тота книшка про Комлошку ша справила; про тебе го робйу.

Локатів:

на: на древі, на фронт'і;

у: у болот'і, у валайі, у хижі;

при/пріа/пійа: при церкві, блиско при йарку, при/пріа хижі;

по: по йісох, по вечері, по ві:н'і.

Інштрументал:

за: за хижом, за роботом, за обідом;

з/с, зо, зоз/зос: з долотом, с кйучом, зоз женом, зос церузом;

над/нат: нат хижом;

пред/прет: пред обідом, пред очми;

меджі: меджі двома древами, меджі йапками.

1. Основни правила русинского правопису

Правила правопису русинского языка на Мадярскім сут зложени на основі фонетичней, морфологічней сістєми а на базі лексіки комлошского діалекту. Научни терміни а різни фразеологічни словни споїня, котри не екзистуют у народні бешіді, сут випожичени найме зоз пряшівського варіанта русинского языка. Мадярски Русине не знають активно окрім матєриноного языка ниякі інши варіант русинчіни, на котрім вони би могли добрі а бесхибно

бешідувати а писати. Зато зоз практичних причінох вони можут хіснвати у писмі лем списовні язык витворені на базі родного діалекту. За помочі тей норматівней «приручки» наши літерати можут конзеквентне респектувати норми материного языка-діалекта, жеби не мішали їх з формами інших русинских варіантох.

У основі орфографії лежит фонемно-звукові а морфемні принцип, подля котрого писмо одповидат висловності. Букви зазначають фонемі, т. е. звуки, розлишуючі семантичні визнам, причім ша респектує правило: писати вокали а консонанти так, як вони звучат у силних – не зависячіх од окружности – фонетичних позиціях. Чісто фонетичні принцип ша проявят рідко, напр. у варіантох префіксох *роз-/рос-, през-/прес-* а т. д. у завислості од наслідовного звонкого лебо глутого согласного: *розбити, розходити, пресхибні*. При помочі фонемно-морфемного принципа можно легко сегментувати морфемі незалежно од їх фонетичней позиції.

Графіка

Азбука ша складат зоз 34 буквох: *а, б, в, г, д, е, є, ё, ж, з, і, ї, у, й, к, л, м, н, о, п, р, с, т, у, ф, х, ц, ч, ш, щ, ю, я, ь*. У алфавіті хибит буква **ы**, бо вокал середнього піднятя а середнього ряда, котрі корешпондує букві *ы*, у языку мадярских Русинох не екзітує.

Буква *и* зазначає вокал переднєсереднього ряда а середнєвисокого піднятя (близкі гу висловності гласного *е*), напр.: *високе, корито, мидло, мити, риба, син, хижка; вили, вино, живот, жити, зима, ити, липа, пити, писати, шило, шити*. Буква *і* означає вокал *і*, котрі ша висловує у словах, як: *гість, гні/гній, камінь, кінь, мід, ніс, ніч, ошінь, пік, попіл, рік, сі/сій, білі, вітер, гніздо, квітя, тіло, шіно; нові, старі*.

Ётовани букви *я, ю, є, ё, ї*

Ётованима буквами *я, ю, є, ё, ї* записуєме звукови споїня *йа, йу, йе, йо, йї* у слідуючіх припадах: 1. у позиції по вокалох: *заяц, кошея, стояр, кошею, пою, воєнке, моє, кошеём, поём, кошеї, валаї, зеїзо, мої*; 2. на зачатку слова лебо у словах ша складаючіх з єдней букви: *яма, ярец, юде, ю, є, ёго, ёму, їдло, їто*; 3. по буквах, означуючіх консонанти: *земя, угя, кюч земёх, земї*. Ётовани букви *я, ю* означуют нягкость передстоячіх *т, д, н*: *лістя, щестя, видят, ходят, кухня, свиня, видю, ходю, землю, свиню*.

Букви *т, д, н*

Буквами *т, д, н* ша записуют тверди *т, д, н* лебо няжки консонанти *т', д', н'*. Букви *т, д, н* у позиції перед *і* означуют тверди консонанти, кед *і* стоїт у новозапертим складі а у отворенім складі ша алтернує з етімологічними *о, е*: *ніс, стіл, ніч, перстїнь – носа, стола, ночі, перстєня*. Буквени споїня *ті, ді, ні* означуют звукови споїня *т'і, д'і, н'і*, кед вокал *і* ша походит од праславянского *ѣ: *гніздо, тіло, шніг. і* того істого походжіня ша трафіт аї

у датіву а локатіву єднотного чісла: *кості, мості, поді, лікті, воді, малині, жєні*. Називник *мати* у акузатіву єднотного чісла має форму *матір*, у висловності **мат'ір**. Інструментал ша висловує: *матером/ мат'ірйом*.

Єдни придавники, основа котрих ша кінчіт на **н**, тіпу *ярні, задні*, у номінатіву єднотного чісла мужского роду ша алтернатівно висловуют з твердим **н** а з нягким **н'**: *ярні – ярн'і* а т. д. Ёу ті групі ша тримають: *вишні, задні, зимушні, їтушні, нижні, остатні, шувні* а т. д. Тоти придавники мають у обцім нягке склонёваня: *ярнёго, ярнёму, ярня, ярню* а т. д. Вєкшина придавникох з основом на **н** ша висловуют а ша склонюють з твердим **н**: *глиняні, глиняного, глиняному, горні, городжені (пліт), грішні, деревяні, дрібні, зеїзні, зелені, зимні, масні, міцні, небесні, парадні, пізні, пісні, повні, рівні, слєбідні/слєбінні, соломняні/соломяні, тучні, фришні, художні, церківні, червені, чорні, шалені, ярчані, ясні* а т. д. Твердость а нягкость согласного **н** ша у правопису у обцім (з дакотрима винятками) окреме не означує.

Нягкі знак ь

Нягкому знаку **ь** не корешпондує окрімні звук бєшіді: у позіції по *т, д, н* означує їх нягкость на кінцу слова лебо нука у слова: *гість, дешать, долонь, жать, камінь, локоть, огень, ошінь, перстінь, радість, ремінь, рожень, серсть, смерть; на ньго, свадьба*, у висловності *гіст', оген'а* т. д. Суфікс *-ск-* ша пише през нягкого знака у шитких позіціях: *боске, валалске, женске, руске* а т. д.

Буква й

Буква **й** означує консонант, котрі ша висловує на кінцу лебо зоннука слова а ша трафіт на місцу: 1. етімологічного *l'*: *бій* (< **bol'ь*), *воробей* (< **vorbьljь/*vorbьь*), *ковай* (< **koval'ь*), *край* (< **korl'ь*), *куколь* (**kьkol'ь*), *бобайки* (**bobul'a/*bobьl'a*); 2. *l'* у випожичених словах: *кромпей* (< словєнскі *kruptel'*); 3. мадярского *j*: *пайташ* (< маляр. *rajtás*) 'приятель'.

Буква ч

У сістемі согласних консонант *ч*, котрі одповідат букві *ч*, є у шитких фонетічних позіціях нягкі а немає тверду пару. З того виходит, же у граматічних позіціях, у котрих ша по інших консонантах висловує *и*, по *ч* наслідує *і* а тот яв є зафіксувані аї на писмі: 1. у номінатіві множного чісла називникох: *береги, валали, дни, крижи-верчі «ястраби», тарадічі, кючі, ночі*; 2. у конюгачних флексіях часослова, напр.: *носиш, платиш, робиш – крочіш, учиш; платити, робити – крочіти, учіти*. Окрімну групу творят часослова з ініфінітивом на *-чі*: *влєчі, мочі, облєчі, печі, течі*.

(Бенедек, Гергей 2004а. Літературный язык: Мадярсько. In: Magocsi, Paul Robert red. *Русиньскый язык*. Opole: Uniwersytet Opolski, Instytut Filologii Polskiej: 263–275.)

II. Соціолінгвістичний аспект

Предкове мадярских Русиных жили скоро тишиц роки на території історичного Угорска, ша одходячі просторово, часово а языково од старей карпатскей домовини. Сам од себе ша розумит, же тото ша одджверадлує аї у характерні бешіди Русиных. Зато є справна конштатація, протів котрей: «народна освіта, духовна а матеріална культура, способ думаня а язык Русиных Дунайской котлини ша значно одлишуют од культури виходних Славяных».¹⁵

Нешка на території Мадярского живут коло пять-шесть тишиц Русиных, найме у нічно-виходних валалох, варошох аї у Будапешті. У одношіню чісла русинского жителства на самі перед треба спомнути два валали, де Русине живут у векшім блоку: Комлошка, зоз чісто русинским жителством (приближно 400 жители) а Мучонь (коло 1500 Русиных). Протів ('подля') віровизнання жители обідвох валалох сут «Руснаце», т. є. греко-католице. У тих двох валалох не шитки Русине знають (добрі) «по руски». Особи середнього віка а членове старшей генерації добрі бешідуют «по руски». Тота конштатація ша дотикат і Русиных, котри ша народили у Комлошці або у Мучоню, але ша дакеди дістали до близьких лебо далших областох. Молодша, найме чколярска генерація з дакотрима винятками ужек не бешідує, ани не розумит по русински а місто материного языка аї у чаладі ('родині') хіснує мадярскі язык. У Комлошці старши юде, як муж, жена, братове, сестри, родини, сушіди а містни спізнати ша комунікуют меджі собом радшей «по руски». Бешіда у материнім языку значіт про комлошцанох а мучонских жителох радість: кед даяка не містна особа ша оберне гу нім по русински, вони ша радуют а тото добрі ша їм здаєт.

Дакеди стари родиче учат унокох на русински слова. Але чкода, же тото не є характерне.

У XIX. а XX. сторочі векшина русинского жителства на Мадярскім була асімілована. Зістали уж лем два «захранни башти» русинства: Комлошка а Мучонь. Зато лем міцне приставяня гу традиціям а материному языку гіден спасати найдорогшу їх дідовізню – русинску бешіду – од вигмераня, од занику.

Тоти особи, котрих містни русински самосправи, найме у Будапешті, поважуют за Русиных, векшином сут наісто русинского походжіня. Але меджі німа сут аї Мадяре (вони не знають по русински), котри на протяжіню своёго живота ша дакеди дістали до контакту з Русинами, сімпатізуют з німа а ша придавали гу русинскому руху оброджіня. Сама мадярска влада нукат русинству значну фінанчну підпору про реалізацію своїх цілох. Зато пестованя а заваруваня русинскей бешіди уж залежит і од самих Русиных.

Од зачатку шестьдешатих рокох XX. стороча з цілом забезпечіти собі робітни місца, висшу чколску кваліфікацію, звязати женітби а т. д., веёме

¹⁵ Udvari István, *Ruszinok a XVIII. században: Történelmi és művelődéstörténeti tanulmányok*. Nyíregyháza, 1992: 17.

молоди юде охабили Комлошку а пішли до околичних валалох, як: Толчва, Оласліска, Вамошуйфалу, лебо до варошох, найме до Будапешту.¹⁶ Жителюх Мучоня притягували Казінцбарціка а Мішколц, але у менші мірі.

Окрім Комлошки а Мучоня на нічно-виходним Мадярскім іщі сут валали, у котрих найстарши юде руского (греко-католицкого) віровизнання бешідуют «по руски». У тих валалох у минулості жило велике чісло Русинох, але у мадярські околиці (оточіню) вони були асіміловани. Таки валали сут: Герембель, Шаёпалфалва, Сірма Шаёсегед, Хеёкерестур, Абод, Емёд, Ракаца, Вісло, Гадна, Філкогаза, Ірота а т. д.¹⁷ Петер Кірай у пятьдешатих роках назберал діалектні матеріал у 10 валалох: Вегардо, Кань, Алшогоадь, Гадьпаті, Саразкек, Абауйсолнок, Гадна, Ракаца, Ірота а Абод.¹⁸ У споменутих валалох теди активно хісновали русинські діалект лем у Ракаці. Автор конштатувал, же у обзирених валалох бешідували на перехіднім «виходно-карпато-угорскім» діалекті.¹⁹

Язык Русинох на Мадярскім ша створил змішанём розличних діалектох. Мішані характер їх бешіди гіден порозумити, кед обзириме нелем нукайши языкови тенденції, але аї екстралінгвістични фактори створиня діалектох²⁰ а вкажеме, кеди а одкай пришли предкове Русинох на теріторію нешного Мадярского а як ша формувал їх живот през стороча.²¹

Чісло русинского жителства а русинских валалох нічно-виходного регіону історічного Угорска у XV. а XVI. сторочу ша значно виросло. Дакотри валали на переломі XVII. а XVIII. стороча ша языково словакізували, але

¹⁶ Tamás Edit, *Komlóska*. Komlóska, 1988: 133–134.

¹⁷ Мирон Жиросш, *Жива Горніца I: Демографійно-етнографійни драгонис*. Ніредьгаза, 1995: 7–8.

¹⁸ Петер Кірай, О переходном восточнословацко-карпато-угорском диалекте в Венгрии. In: *IV Международнй съезд славистов, Славянская филология: сборник статей* III. Москва, 1958: 164; Király Péter, *A nyelvkeveredés: A magyarországi szláv nyelvjárások tanulmányai*. Nyíregyháza, 2001: 73.

¹⁹ Кірай, О переходном...: 163, 172–173; Király, *A nyelvkeveredés...*: 72, 176–181.

²⁰ Király, *A nyelvkeveredés...*: 8.

²¹ Односно історії Русинох жиючих на теріторії Мадярского позерай: Э. Балецкий, О языковой принадлежности и заселении села Комлошка в Венгрии, *Studia Slavica Academiae Scientiarum Hungaricae* 2 (1956) 345–364; Bonkáló Sándor, *A rutének (A ruszinok)*, 2. bővített kiadás. Sajtó alá rendezte, jegyzetekkel ellátta és az Utószót írta Salga Attila. Budapest, 1996; L'udovít Haraksim, *K sociálnym a kultúrnyim dejinám Ukrajincov na Slovensku do roka 1867*. Bratislava, 1961; Hodinka Antal, *A kárpátaljai rutének lakóhelye, gazdaságuk és múltjuk*. Budapest, 1923; Павел Роберт Марочій, *Русини на Словенську: історичний перегляд*. Пряшов, 1994; Paládi-Kovács Attila, *Ukrán szórványok a 18–19. században a mai Magyarország északkeleti részén*. In: *Népi kultúra – népi társadalom* VII. Budapest, 1973: 327–367; Popovics Tibor Miklós, *Még egyszer a ruszinok eredetéről. Русинський живот*, 28.04.1994: 2–3; Sasvári László, *Ruszin hagyományok görög katolikusságunk néprajzában*. Budapest, 1996; Tamás Edit, *Komlóska*. Komlóska, 1998; Udvari István, *Ruszinok a XVIII. században: Történelmi és művelődéstörténeti tanulmányok*. Nyíregyháza, 1992; Udvari István, *Ruszinok: a magyarországi ruszinokról és ukránokról*. In: *Partes populorum minores alienigenae: Történelmi és nemzetiségi folyóirat* 1996: 2–11; Veres László, *Borsod megye etnikai arculatának változásai a 18. század első felében*. In: *Interetnikus kapcsolatok Északkelet-Magyarországon* (= A Miskolci Herman Ottó Múzeum Néprajzi Kiadványai XV). Miskolc, 1984: 27–35.

рівночасно вони си заварували греко-католицьку віру.²² Гіден предположити, же веё словенских лексичних випожичкох ша дістали до языка предкох нешних мадярских Русиных іщі у карпатскей домовині до колонізації. Пастире а ролнице пришли на юг аї з нічних берегах Карпатскей верховини з полскей земі на шарішски (область Маковіца) а земплински велики панства чаладу Ракоція, котри перешли під ёго маєтність на зачатку XVII. стороча.²³

Завоёвателски напади Османских Туркох през XVI. а XVII. стороча, кед велика часть Угорска ша дістала під турецьку владу, а потім вигнання Османов мали барз негатівни господарски а демографічни вислідки: значно впало чісло автохтонней мадярскей популяції, валали були зничени, а юде, котрії не були забити, повтікали, охабили родну земю. Тота ситуація ша згіршила у часі протигабсбургского повстаня «куруцох» за націопалну незалежність, котре віл Ференц Ракоці II. Повстаня було задушено, а року 1711 бул подписані змір а Ракоці емігрувал. «Страты на людских животах, якы запричинили смерть, хвороты або утіканы – были ші векшы, што і было видно на поохабляных пустых селах і рольницьких газдівствах».²⁴

Хибія робітней моці на полудешних панских біртокох ('маєткох') треба було потолувати ('доповнити') родниками зоз нічно-шарішских лебо земплинских маєткох, котри счаси ша тримали гу феодалом Ракоці.²⁵ «Кедже містны угорськы статкарі зачали соби робити старости, як залюднити свої села в пряшовскім регіоні, зачали лакомити емігрантів з меньшованьом їх давок і даваньом їм далшых дочасных привілеґій».²⁶

Векша часть русинских переселенцох пришла до нічно-виходного регіону нешного Мадярского якраз у дешатьроцох по Ракоцім повстаню. Але треба зазначіти, же на полудешних панских біртокох ша ушадилі нелем Русине, але і Словаце.

Петер Кірай широкобічно штудірувал словенско-русински мішани-перехідни діалекти на теріторії виходного Мадярского. Він аналізувал діалект найме штирох валалох: Вегардо, Абауйсолнок, Ракаца а Абод.²⁷ На основі історічних жрідлох, антропонімії, топонімії а діалектних знакох конштатувал, же до тих істих валалох у XVIII. сторочу ша перестягували Словаце а Русине векшином руского (греко-католицького) віровизнання зоз жупох Земплин, Шариш, Спиш аї з Галіції.²⁸ На протяжіню коло 300 рокох розлични язики-діалекти ша перемішали а виникли перехідни словенско-русински діалекти. Сам од себе ша розумит, же пропорція языкових особитостох різного походжіня не є рівна: у завислості од чісла виходнословенских лебо русинских колоністох, бешіда даного валалу має моцнійші словенскі або русинскі

²² Paládi-Kovács, *Ukrán szórványok...*: 331–334.

²³ Ibid., 332; Bonkáló, *A rutének...*: 22.

²⁴ Марочій, *Русини на Словенську...*: 15.

²⁵ Udvari, *Ruszinok...*: 323–324.

²⁶ Марочій, *Русини на Словенську...*: 16.

²⁷ Király, *A nyelvkeveredés...*: 73–74.

²⁸ Ibid., 26, 28.

характер. Так, Абауйсолнок є «найукраїнськійші» а Абод «найсловенськійші» валал. Спливання різних виходнословенських а русинських діалектох іщі ша не заперло, наслідком чого у každоденнім язикy часто ша хіснують розділни варіанти а паралелни форми.

Гу етнічному а діалектному спливаню допомагали: язикова близкість русинської а словенської бешіди, подобие сполоченске а економічне поставія жителства, обще руске («греко-католицьке») віровизнання а інтеретнічни женітби.²⁹ Протів («подля») предположіня Іштвана Удваріго поступна словакізація виходно-словенських Русинок греко-католицького віровизнання проходила през два етапи: 1. перехід з русинської бешіди на словенську, але під впливом церковней інтелігенції іщі ша довго заварувала русинська свідомість; 2. значни русински маси, бешідуючі на виходно-словенськім діалекті, у XIX. сторочі ша ідентіфікували уж зоз словенськом народном свідомостом.³⁰ Гу тому гіден додати, же подобні процес ша проходил аї у мадярськім окружіню, але під впливом мадярського язика. Петер Кірай конштатує, же перехідни виходно-словенсько-русинське діалекти, котри він штудірувал, «сут на драгі заніку».³¹

Елек Феньеш (Elek Fényes) у своїй книжці, публікуваней рокох 1836–1840, споминає русинське жителство 54 валалох, з котрих 46 валали лежат у жупах Боршод, Абауй а Земплин.³² Русинське жителство споменутих жупох довеннає з Русинами жупи Сабољч творило коло 35.000–40.000. Але чісло русинського жителства тей области у порівнаню з мадярським було релатівне мале: так, наприклад, у жупі Боршод жило коло 200.000 юдох, а 8.000 Русине творили лем даскеє перцентов шиткого населіня.³³ Протів перепису юдох року 1880 у ті області уж лем 3588 особи ша голосили за Русинок.³⁴ Тото чісло у чаші перепису року 1990 ша далей зменшило. Мали русински групи ша утримали у валалох Ірота, Вісло, Абауйсолнок а Пенеслек.³⁵ Інтензівна язикова асіміляція русинства регіону проходила у другей половіці XIX. стороча³⁶ а ша тримат і нешка. Меджі причинами асіміляції русинського жителства у жупі Сабољч у XVIII. сторочу Іштван Удварі споминає: Переважна векшина русинського жителства була худобна: вони були немаєтними родниками, слугами, котри немали господарски лебо ведучі організації; у господарськім а культурнім погляді були у подрядней сітуації; веджіня було у руках маєтних ролнікох а Русине мусили ша привикати гу богатшей домінантней сполоченської верстві аї язиково.³⁷

²⁹ Ibid., 72.

³⁰ Udvari, *Ruszinok...*: 95.

³¹ Király, *A nyelvkeveredés...*: 6.

³² Даны з книги Феньеш в Paládi-Kovács, *Ukrán szórványok...*: 341–342.

³³ Ibid., 346.

³⁴ Ibid., 350.

³⁵ Ibid., 351.

³⁶ Ibid., 354; Tamás, *Komlóska...*: 48, 51, 109.

³⁷ Udvari, *Ruszinok...*: 115.

У сучасності русинчина ша найіппше тримат у Комлошкі а у Мучоню, де Русине жиют компактно. Материн язык ша добрі захранил у Комлошкі аж до шістьдешатих рокох вдяка географічпей а сполоченскей ізолованости села.³⁸ Валал лежал релатівно далеко од шитких комунікачних драгох жупи. Зоз тей причини у мінулості комлощане мусили ходити на сезонни їтни роботи – на «напсам» (денну роботу) а на жниво – до сушідних валалох напішо: шчас рано вони пішли здому а пізно вечур пришли домі смертельно страпени од роботи а ходіня. А на другі день їм заш требало ити на напсам. У валаї, скритей меджі земплинскими горами, комлощане през стороча формували свій матеріалні а духовні мікрошвіт, свої традиції а родні язык. У захованю народностней єдності грала важну роль руска (греко-католицька) церков, котра допомогла гу душевні а культурні вихові віруючих. Церковни богослужби на конці XIX. стороча іщі проходили у русинським языку.

Чісло населіня Комлошки було найвекше року 1941: 964 особи (тераз сут коло 400). Року 1945 182 руски («греко-католицьки») діти ходили до чколи. У чаші мадярско-словенскей виміни жителюх року 1947–1949 64 чалади («родини») перешли до Ческословенска, хоць вони ани не були Словаками.³⁹ У шістьдешатих рокох наслідком модернізації транспорта, глядана робітних місцох, з цілєм здобитя кваліфікації у середних а висших інституціях виучованя, заключіня женітбох а т. д., ша зачал інтензивні одхід жителства до розличних областох орсагу («країни»). Молода генерація ша дістала далеко од родного валалу, але тримат контакти з Комлошком а часто пообзерат родічох, родини.⁴⁰ Року 2000 ціле чісло жителюх на валаї було лем 396 а до осем класох основней чколи (Комлошкі а сушідного валалу Ердегорваті) ходили лем 28 діти. Русинске населіня валалу ша зменшує з рока на рік.

Поступну языкову асіміляцію гиден конштатувати і у словенских валалох виходного Мадярского у верховині Bükk: «У Репашгуті усеред 60. рокох аї діти чколского віку іщі бешідували меджі собом по словенски. У 70. рокох тот шпонтанні круг хіснованя языка ша зменшил а наймолодша генерація – окрім годиных словенского виучованя у чкої – уж ани дома, ани вонка по словенски не бешідує», але «іщі розумит язык...» (переклад зоз мадярчини).⁴¹

У валаї Мучонь (мадярских чаладох є мало) жиют коло 1500 душох населіня руского (греко-католицького) віровізнаня, т. є. русинскей народности. Вигодни природни условія, як містни угєви бані (до їх запераня у посліднім чаші) а уродни полногосподарски земі забезпечили мучонским чаладом висшу животну а культурну уровень. Зато ани вистягованя зоз села не було визначне. Молодява мала а має вигодни можністи ша учіти у середних чколах а гімназіях у близких варошох, як Казінцбарціка а Мішколц а

³⁸ Tamás, *Komlóska...*: 110, 116.

³⁹ Ibid., 121–131.

⁴⁰ Ibid., 133–134.

⁴¹ Gyivicsán Anna, *Etnikai fejlődésváltozatok Répáshután*. In: *Répáshuta: egy szlovák falu a Bükk-ben*. Miskolc, 1984: 412.

штудувати у інститутах вищого виучованя. Вдяка тому Мучонь дал орсагу веёме визначних педагогах, економістох, юристох а інших діпломованих інтелектуалох. Старше покоління 50–60 рокох іщі бешідує по русински, але дома у чаладу муж а жена часто комунікуют меджі собом по мадярски. Особи середней генерації а 25–30 рочни жители уж робят хиби, кед бешідуют з родичами. Наймолодша генерація лем по мадярски комунікує. Жеби змінити таку сітуацію а заблокувати вимираня материного языка у Мучоню, завели до чколи у року 1995 учіня материного языка: по два години на тиждень. У чколскім року 2000–2001 на тих годинах вжали участь 39 чкояри.

В осени року 2001 ша зачало виучованя материного языка аї у Комлошкі: у рамках «недійней чколи» коло 40 чкоярох ша каждую суботу посходят а під веджінём кваліфікуваней учітелки ша учат «руски язык».

Фунгуваня материного языка у писменості, конфесійні сфері а медії

Є знаме, же захрана хоцкотрей народности залежит од можністи а забезпечіння хіснованя материного языка нелем у каждоденні бешіді, але аї у писменості, што ша реалізує у пресі, періодичних публікаціях, виданю книжкох, учебникох а найме у чколскім виучованю молодежи генерації. Русински списи, котри виходят на Мадярскім, гіден розділити протів обсягу, напр.: розлични вісти, справи, статі, інтервю у двайязычним русинско-мадярскім мішачнику *Вседержавный русинский вісник*, зборники поезий Габрела Гаттінгера а Юдіти Кішшовей, прозови твори, календари, словники, учебни приручники, матеріали научних конференцій а т. д. Окрім того виходят на швітло книжки по русинским лебо греко-католицким темам аї у мадярскім языку. Чкода, же переважна векшина мадярских Русинох не зна кирилицу а зато вони не гідни читати русински тексти. Винятку творят Русине, котри ша за війном у чколої учіли рускі (россійскі) язык, покя тот предмет бул повинні (до осемдешатих рокох). Але аї меджі особами, котри ша учіли по руски, радшей лем інтелектуали памнятают кирилични букви.

Русински списи, виходячі у мішачнику *Вседержавный русинский вісник* гіден групувати і протів діалектного походжіня а языкового характеру: підкарпатски, пряшівски, полско-лемківски, бачванско-срімски а комлошски тексти. Окрім того ша дакеди публікуют аї тексти у рускім языку. Автори сут нелем Русине, часто знами особности руху возроджіня, але і Мадяре, лебо таки особности, котри ша належат гу іншим народам, але підпоруют Русинох а вигласуют свою концепцію у звязаності з актуалними проблемами русинства. Зарівно треба позітівно оцінити, же мадярска влада фінанчно підпорує виданя аї тих авторох русинских книжкох, котри живут за границами Мадярского.⁴²

⁴² Ту йде о книги і переклады Ігора Керчы з Ужгорода на Україні.

Історичні умови не дали *Русинам можнїсти про заложїня* властного самостатного штату, жеби у рамках того штату створили літературні язык, сполочні про шитких своїх синох. Напрекори тому Русине ша намагают зреалізувати сторічну снагу зєднання з регіоналним характером при умовіях географічней а політичней роздробености.

Войводински, словенски, полски а підкарпатски Русине уж створили правила своїх літературних языкох. Зато ша стало барз актуалним а неодложним написаня приручника правописних правил аї про мадярских Русинох. Виходячі з практичного потрібу, зме зоставили на основі комлошского діалекту найважнїйши правописни правила.⁴³ Актуална штудія є написана якраз на базі того правопису. Сам од себе ша розумит, же тото є іщі лем проект, котрі буде предіскутувані одборниками. Конзеквентним респектуваним дефінітивних правописних правил автори – кед хтят – можут си написати прозаїчни, поетічни твори аї інши списи на «літературней» уровні.⁴⁴

Переважна векшина Русинох, народених а живючих на Мадярскім, бешідує на комлошскім лебо мучонскім варіанті русинчини. Мучонскі діалект у основнім ша згоджує з войводинским русинским варіантом, зато мучонски жители можут хіснвати – як писменні язык – язык своїх югослованских братох, але през сербізмох. Зато є пріродно, же мучонски чкояре ша учат на годинах материного языка зоз кириличних учебничох публикуваних у Войводині. На другім боку треба зазначіти, же мучонскі, респ. войводинскі варіант не одповідат авторам комлошского походжїня, бо мучонскі а комлошскі діалекти ша радикално розділяют.

До кінца XIX. стороча у даскеє греко-католицких церквах на Мадярскім на богослужбах ша хісновали русинска бешіда а книжки з кириличними буквами. Року 1952 Емил Балецки записал діалектни тексти у Комлошкі. Іштван Варга (ша народил року 1866) так памнятал: «До чколи ходил йем од шестого року до дванаццетого. У чкойі учіл йем ша по-мад'арски і по-руски. Кед йем не знал лецку. та-м на кукурици кйачал. У чкойі була мад'арска таблица, і руска таблица. У церкові службу по-руски служили».⁴⁵

⁴³ Позерай вгорі, капітол II. Літературный язык: г) Мадярско.

⁴⁴ Правда, же єдни редактори русинскей столичней преси на Мадярскім не чуют а не видят потріб витвориня а респектуваня нормалізуваней, кодифікуваней писмености. Вони мішают у своїх списках форми різних літературних варіантох русинского языка і не респектуют ани граматику родного діалекту, материного языка. Тото протірічїт основному прінципу меджінародного руху русинства: Року 1992 „в Бардеёвских Купелях проходил рабочий семинар группы учёных, писателей и журналистов с девятих країн світа, котрый поставив перед собой задачу... вытвориня штандартного русинского літературного языка...формувати русинський язык на основі говорених варіантів тых регіонів, де живють Русини, спочатку окреме про каждый з них...” Позерай: Василь Ябур а Юрій Панько, ред. *Правила русинского правопису*. Пряшів, 1994: 3. Нормалізуваня писмености є барз потрібне аї про учіня материного языка у чкойі: „Без єднотного языка бы ся материнський русинський язык нияк раз не міг учіти в школах!” Позерай: О русинськім літературнім языку по 7 роках єго фунгованя: інтервю з Доц. ПгДр. Василєм Ябуром, к. н., з нагоды животного юбілею – 65 років. Русин 11/5–6 (Пряшів, 2001): 4.

⁴⁵ Э. Балецкий, Диалектные записи из Комлошки. *Studia Slavica Academiae Scientiarum Hungaricae* 26 (1980): 100.

Потім завели до літургії мадярські язык. Подля пароха Комлошки церковно-славянски книжки ша хісновали на валаї до року 1936. Але старши юде ша сповідали по русински аї за другом швіцком війном. Тераз іщі жиють стари жени, котри знають русински молитви, як Оченаш а інши.

(Бенедек, Гергей 2004b. Соціолінгвістичный аспект: Мадярьско. In: Magocsi, Paul Robert red. *Русиньскый язык*. Opole: Uniwersytet Opolski, Instytut Filologii Polskiej: 363–372.)

Utószó

(Zoltán András)

A könyvön, amelyet az olvasó figyelmébe ajánlok, nemrég elhunyt kollégánk élete végéig dolgozott, s a mű most a szerző számítógépén megőrzött, még nem teljesen nyomdakész kézirat alapján leányának, Székely Ildikónak a támogatásával és anyagi áldozatvállalásával jelenhet meg. Mivel Benedek Gergely életében többször is bizalommal fordult hozzám a munkájával kapcsolatos szakmai és technikai kérdésekkel, Székely Ildikó megkeresésére szívesen vállalkoztam a mű sajtó alá rendezésére annál is inkább, mert a szerző nyelvjárási gyűjtése a huszonnegyedik órában, a mai Magyarország területén beszélt egyetlen keleti szláv nyelvjárás teljes eltűnése előtt történt, így az anyag megőrzését és közkinccsé tételét tudományos szempontból elengedhetetlenül szükségesnek tartottam.

Benedek Gergely szlavista nyelvész 1930. április 13-án született Brassóban, és 2021. október 30-án halt meg Budapesten. Egyetemi tanulmányait a kolozsvári Bolyai Tudományegyetemen francia szakon kezdte, majd 1953-ban orosz szakon fejezte be, és ezzel egyidejűleg tanársegédi kinevezést kapott az egyetem Orosz Nyelvi Tanszékén. Itt dolgozott folyamatosan, a közben (1959) Babeş-Bolyai Tudományegyetemmé átszervezett intézményben, az 1963-ban Szláv Nyelvi Tanszékké átalakított műhelyben adjunktusi (1970–1990), majd végül docensi beosztásban (1990–1992). 1992-ben feleségével, a neves magyar nyelvész B. Gergely Piroskával együtt leánya után áttelepült Magyarországra.¹

A kolozsvári egyetemen az orosz nyelvtudomány körébe tartozó tárgyakat oktatta, többek között az összehasonlító szláv grammatikát, az orosz nyelv történetét, mely utóbbihoz orosz nyelvtörténeti tankönyvet is írt (1980).

Kutatóként érdeklődési köre ennél lényegesen tágabb volt: foglalkozott a szláv történeti szemantikával (1981b, 1990), a román és a magyar nyelv szláv jövevényszavainak összevető jelentéstani vizsgálatával (1984a, 1984b, 1985a, 1985b), a szláv dialektológia általános kérdéseivel (1981a), de kolozsvári szakmai munkásságának legnagyobb részét az egykori Bihar és Szilágy megyei szlovák nyelvjárások tették ki. E téma kutatási tervét már 1958-ban megfogalmazta, majd kutatási eredményeit 1963 és 1983 között számos tanulmányban közzé is tette. E tárgyból készült doktori disszertációja (1971), amelyet 1983-ban szlovák nyelvre fordítva kiadott Túrócszentmártonban a Matica slovenská. A szlovák dialektológusok nagyra értékelték ez irányú munkásságát (l. Cigán & Chrastina 2013).

Magyarországra áttelepelve a Miskolci Egyetemen kapott állást docensi beosztásban, miután a Magyar Tudományos Akadémia Tudományos Minősítő Bizottságától kolozsvári disszertációja alapján 1993-ban megkapta a nyelvtudomány kandidátusa címet.² Kutatási témául új munkahelyén a Borsod-Abaúj-Zemplén

¹ B. Gergely Piroskáról (1932–2019) lásd többek között Slíz Mariann megemlékezését: Magyar Nyelv 115 (2019) 503–504, továbbá Kecskés Judit nekrológiát: Névtani Értesítő 41 (2019) 275–276 és Tamásné Szabó Csilla írását: <http://szabadsag.ro/-/bucsu-b-gergely-piroskatol> (2022.06.03.).

² Akadémiai Értesítő 42 (1993) 8: 126.

megyei ruszin szórványok kínálkoztak, amelyekre Gregor Ferenc (1926–2008), a budapesti Eötvös Loránd Tudományegyetem szlovák nyelvtörténész professzora irányította a figyelmét.³ Összesen két községről van szó: Múcsonyról (Kazincbarcikai járás) és Komlósikáról (Sárospataki járás). A két község nyelvjárása nagyban eltér egymástól, a múcsonyiak ugyanis a bács-szerémi ruszinokéval azonos, kelet-szlovák (vagyis nyugati szláv) alapú nyelvjárást beszélnek, míg Komlósika nyelve az ukrán (vagyis keleti szláv) nyelvjárási kontinuum legnyugatibb, úgynevezett lemkó nyelvjárását képviseli, amelyet ma nagyobbbrészt Szlovákiában és Lengyelországban, a Kárpátok két oldalán beszélnek.

Benedek Gergely a külföldi szakemberek számára készült ruszin nyelvű tanulmányaiiban a komlósikai mellett a múcsonyi nyelvjárást is leírta (2004a, 2004b, l. jelen kiadvány függelékében is), kutatói figyelmét azonban elsősorban a sok szempontból különlegesebb, ugyanakkor a kiveszés által jobban fenyegetett komlósikai nyelvjárásnak szentelte. E nyelvjárás különleges voltát Balczyk Emil ismerte fel, aki az 1950-es évek első felében gyűjtött itt gazdag nyelvjárási anyagot. Benedek Gergely Balczyk után jó 40 évvel kezdett bele gyűjtőmunkájába, amelyet jelen könyv előszava szerint 2014-ig folytatott. A két tudós által több évtizedes időkülönbséggel gyűjtött nyelvjárási szövegek összevetése további kutatómunkát érdemel, és tanulságos megfigyelésekkel járhat.

A kézirat sajtó alá rendezése során a fennmaradt szövegváltozatok közül a legkésőbbi és legteljesebbet vettük alapul, amelynek előszavában a szerző a gyűjtőmunka kezdetét 1995-ben jelöli meg, és huszonöt évi közös munkáért mond köszönetet adatközlőinek, tehát 2020-ban még biztosan dolgozott rajta. A szövegben csak a nyilvánvaló gépelési hibákat javítottuk megjegyzés nélkül, egyébként a kiegészítéseket és javításokat szögletes zárójelbe téve különítettük el.

Az egyik szövegváltozat szerint a szerző a külföldi kutatók tájékoztatására orosz nyelvű tartalmi összefoglalót kívánt mellékelni a könyvhöz, ez azonban a hagyatékából nem került elő, valószínűleg el sem készült. E hiányosság pótlására csatoltuk a műhöz függelékként azt a két említett ruszin nyelvű tanulmányt, amely a szerzőnek a hazai ruszin nyelvjárásokra, legrészletesebben a komlósikai nyelvjárásra vonatkozó nézeteit összefoglalóan tartalmazza. Ezek újbóli közreadását az is indokolja, hogy olyan külföldi kiadványban láttak eredetileg napvilágot, amely Magyarországon a legnagyobb nyilvános könyvtárakban sincs meg. A sajátos, komlósikai ruszin nyelvváltozaton írt szövegek átgépeléséért Lyavinecz-Ugrin Mariannának tartozom köszönettel úgy is, mint kiadványunk egyik lektorának; hasonlóképpen hálával tartozom másik lektorunknak, Bárányné Komári Erzsébetnek is hasznos megjegyzéseiért. Értékes észrevételeiért és az adatközlők adatainak kiegészítéséért köszönetet mondok a komlósikai Gromóczki Zsuzsannának is.

³ Gregor Ferenc jól ismerte Benedek Gergely szlovák dialektológiai munkásságát, e tárgyú könyvét (Benedek 1983a) gyakran idézte a szlovák nyelv magyar jövevényszavairól írt nagy munkájában (vö. Gregor 1993: IV et passim); ismeretségüket nyilván közös szlovakisztikai érdeklődésük alapozta meg.

Végezetül megkíséreltem összeállítani Benedek Gergely tudományos publikációinak a jegyzékét. Itt elsősorban a szerző hagyatékából előkerült iratokból indultam ki (l. Források), de nehézséget jelentett a Romániában megjelent és a magyarországi nyilvános könyvtárakban hiányzó publikációk bibliográfiai adatainak az ellenőrzése. Ebben nagy segítséget kaptam Benedek Gergely két egykori kolozsvári tanítványától, Balázs Katalintól és Bartalis-Bán Judittól, akiknek ezért ezúton is köszönetet mondok. A lista valószínűleg így sem teljes, de talán megbízható kiindulópontul szolgálhat Benedek Gergely tudományos munkásságának tanulmányozásához.

Benedek Gergely szakirodalmi munkássága

- Benedek Gergely 1958. A bihari és szilágysági szlovák nyelvjárás vizsgálatának terve. *Studia Universitatum Victor Babeş et Bolyai. Series IV: Philologia* 3/6: 193–196.
- Benedek Gergely 1959. A szlávisták IV. nemzetközi kongresszusa. *Nyelv- és Irodalomtudományi Közlemények* 3/1–4: 147–148.
- Benedek, Grigore 1963. Despre un grai slovac mixt din regiunea Crişana (Graiul din Borumlaca şi Värzari). *Romanoslavica* 7: 219–240.
- Benedek, Grigore 1966. [Rec.:] Eugen Pauliny, Fonologický vývin slovenčiny (Evoluţia fonologică a limbii slovece). Vydavateľstvo Slovenskej Akadémie Vied, Bratislava, 1963, 358. p. *Cercetări de Lingvistică* 11/2: 370–372.
- Benedek, Grigore 1967. [Rec.:] Anton Habovštiak, Oravské nárečia. Vydavateľstvo Slovenskej Akadémie Vied, Bratislava, 1965, 543 p. *Romanoslavica* 14: 521–524.
- Benedek, Grigore 1970. Pohľad na slovenské nárečia v stoliciah Bihor a Salaj v Rumunsku. *Slavica Slovaca* 5/1: 76–96.
- Benedek, Grigore 1971a. *Sistemul fonetico-fonologic al graiurilor slovece din judeţele Bihor şi Sălaj*. Teză de doctorat. Cluj. 270 p. [Doktori disszertáció, Biblioteca Centrala Universitara – Egyetemi Központi Könyvtár, Kolozsvár].
- Benedek, Grigore 1971b. *Sistemul fonetico-fonologic al graiurilor slovece din judeţele Bihor şi Sălaj*. Resumatul tezei de doctorat. Cluj: Univeritatea Babeş-Bolyai Cluj, Facultatea de Filologie. 16 p. [Doktori disszertáció sokszorosított tézisei].
- Benedek, Grigore 1973a. Cu privire la originea împrumuturilor lexicale în graiurile slovece din judeţele Bihor şi Sălaj. *Studia Universitatis Babeş-Bolyai, Series Philologia* 18/1: 93–98.
- Benedek, Gergely 1973b. A bihari szlovákok többnyelvűsége. *Korunk* 32: 1223–1228.

- Benedek, Grigore 1974a. Koexistencia rôznych nárečových systémov v slovenských nárečiach v stolicách Bihor a Sălaj v Rumunsku. In: *Slováci v zahraničí* 2. Martin: Matica slovenská. 130–140.
- Benedek, Grigore 1974b. Al VII-lea Congres internațional al slaviștilor. *Cercetări de Lingvistică* 19/1: 169–170.
- Benedek, Grigore 1977. Fonetismul împrumuturilor de origine română în graiurile slovice din Bihor. In: *Studii de limbă, literatură și metodică*. Universitatea Babeș-Bolyai Cluj-Napoca, Facultatea de Filologie, Catedra de Filologie Slavă. 1: 23–31.
- Benedek, Grigore 1978a. Jeden prípad nivelizačného procesu rôznorodých nárečí. In: *Studii de limbă, literatură și metodică*. Universitatea Babeș-Bolyai Cluj-Napoca, Facultatea de Filologie, Catedra de Filologie Slavă 2: 7–14.
- Benedek, Grigore 1978b. [Rec.:] V. Kiparsky, Russische historische Grammatik, vol. I–III., Carl Winter Universitätsverlag, Heidelberg, 1963–1975. *Cercetări de Lingvistică* 23/2: 243–245.
- Benedek, Grigore 1979a. Despre un „conglomerat“ dialectal. *Studia Universitatis Babeș-Bolyai, Series Philologia* 24/1: 57–63.
- Benedek, Grigore 1979b. Vytvorenie jednotného systému v procese miešania rôznorodých nárečí. *Zborník Filozofickej fakulty Univerzity Komenského, Philologica* 30: 25–29.
- Benedek, Grigore 1980. *Gramatica istorică a limbii ruse – Историческая грамматика русского языка. Partea 1: Introducere. Fonetică istorică – Введение. Фонетика*. Cluj-Napoca. 132 p.
- Benedek, Grigore 1981a. Din problematica Atlasului Lingvistic Slav. *Studia Universitatis Babeș-Bolyai, Series Philologia* 26/1: 71–74.
- Benedek, Grigore 1981b. Din problematica evoluției semantice a lexicului slav comun în limbile slave. In: *Din istoricul slavisticii românești*. București: Universitatea din București, facultatea de limbi și literaturi străine. 236–242.
- Benedek, Grigore 1981c. [Rec.:] Słownik prasłowiański, sub red. Fr. Sławski, [vol.] I, a – b, II, c – *давньота*, III, *давнь* – *добърати*, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk, 1974–1979, 487 + 367 + 332 p. *Cercetări de Lingvistică* 26/1: 99–101.
- Benedek, Grigore 1983a. *Slovenské nárečia v stolicách Sălaj a Bihor v Rumunsku*. Martin: Matica slovenská. 215 p.
- Benedek, Grigore 1983b. Slovenské nárečia v Rumunsku. *Studia Academica Slovaca* 12: 37–56.
- Бенедек, Гергей 1983с. Роль славянских заимствований в обучении лексике русского языка. *Studii de limbă, literatură și metodică*. Universitatea Babeș-Bolyai Cluj-Napoca, Facultatea de Litere, Catedra de Filologie Slavă 4: 89–98.
- Benedek, Grigore 1984a. Cu privire la diversitatea semantică a împrumuturilor slave din română și maghiară. *Studia Universitatis Babeș-Bolyai. Philologia* 29: 67–74.

- Benedek, Grigore 1984b. Contribuții la semantica împrumuturilor lexicale de origine slavă: Sl. *žirъ, rom. *jir*, magh. *zsír*. *Romanoslavica* 22: 279–286.
- Бенедек, Гергей 1985а. Из семантики лексических заимствований славянского происхождения: сл. *klepati, рум. *a clipi*, венг. *kalapál*. In: *Studii de limbă, literatură și metodică*. Universitatea Babeș-Bolyai Cluj-Napoca, Facultatea de Litere, Catedra de Filologie Slavă 5: 23–29.
- Benedek, Grigore 1985b. Cu privire la semantica cuvintului *doğa. *Romanoslavica* 23: 235–241.
- Benedek, Grigore 1988. Arítion Vraciu (1927–1987). *Cercetări de Lingvistică* 33/1: 95–96.
- Бенедек, Гергей 1990. Славянские семантические изоглоссы: псл. *klopati, *klopotati, *klopotъ/*klopota и их судьба в славянских языках. In: *Studii de limbă, literatură și metodică*. Universitatea Babeș-Bolyai Cluj-Napoca, Facultatea de Filologie, Catedra de Filologie Slavă. 7: 105–110.
- Benedek Gergely 1995. Összehasonlító szláv jelentéstan és lengyel–magyar párhuzamok. In: Bańcerowski Janusz főszerk. *Polono-Hungarica* 7. *Nyelvészet – Irodalom – Történelem – Kultúrtörténet. Az 1994. május 24-én és 25-én tartott tudományos konferencia anyaga*. Budapest: ELTE Lengyel Filológiai Tanszék. 60–65.
- Benedek Gergely 1996. Egy északkelet-magyarországi ruszin település: Komlóska etnikai és nyelvi dimenziói. In: Katona Judit – Viga Gyula szerk. *Az interetnikus kapcsolatok kutatásának újabb eredményei (Az 1995-ben megrendezett konferencia anyaga)*. Miskolc: Herman Ottó Múzeum: 319–323.
- Benedek Gergely 1997. Szemantikai törvényszerűségek a magyar és a román nyelv szláv jövevényszavainak a történetében. *Acta Hungarica* (Ужгород–Ungvár) 6 (1995 [1997]): 6–10.
- Benedek Gergely 2000. A magyar *kalapál*, lengyel *klepać*, *klopot* és a román *a clipi*, *clopot* szemantikai összefüggései. In: Bańcerowski Janusz szerk. *Polono-Hungarica* 8, *Nyelvészet – Irodalom – Történelem – Kultúrtörténet. Az 1998. november 9-én és 10-én tartott nemzetközi tudományos konferencia anyaga*. Budapest: ELTE, 169–179.
- Бенедек, Гегель 2001. Русины і їх рідний язык у Мадярьску (Соціолінгвістичний аспект). *Русин: Культурно-христіанський часопис* 3–4: 30–31.
- Бенедек, Гергей 2003. Язык и диалект: Относительно статуса русинских говоров в Венгрии. *Studia Slavica Academiae Scientiarum Hungaricae* 48: 11–24.
- Бенедек, Гергей 2004а. Літературний язык: Мадярьско. In: Magocsi, Paul Robert red. *Русинський язык*. Opole: Uniwersytet Opolski, Instytut Filologii Polskiej: 263–275.
- Бенедек, Гергей 2004b. Соціолінгвістичний аспект: Мадярьско. In: Magocsi, Paul Robert red. *Русинський язык*. Opole: Uniwersytet Opolski, Instytut Filologii Polskiej: 363–372.

- Benedek Gergely 2006. *A mi Komlóskánk*. 9 p. [Kézirat.]⁴
- Бенедек, Гергей 2007a. Судьба палатализованного л' в русинском говоре села Комлошка. *Studia Slavica Academiae Scientiarum Hungaricae* 52: 39–42. DOI: 10.1556/SSlav.52.2007.1-2.6
- Бенедек, Гергей 2007b. Комлошкi вариант русинского языка – актуална сiтуацiя i перспектiви. In: Plišková, Anna zost. *Jazyková kultúra a jazyková norma v rusínskom jazyku/Языкова култура i языкова норма в русинськiм язyкy*. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, Ústav regionálnych a národnostných štúdií, 169–174.
- Бенедек, Гергей 2007c. Комлошкi вариант русинского языка – актуална сiтуацiя i перспектiви. *Русин: Културно-христiанськiй часопис* 4: 20.
- Бенедек, Гергей 2007d. *Думки по краковськiм i прiшiвськiм конгресiм*. 1 p. [Kézirat.]

Források

- Benedek, Gergely [1996]. *Selected list of publications*. [Kézirat.]
- Benedek, Gergely [2000]. *Jelentéstan cikkek*. [Kézirat.]
- Benedek Gergely [2002a]. *Szakmai önéletrajz*. [Kézirat.]
- Benedek Gergely [2002b]. *Tudományos közlemények jegyzéke (Válogatás)*. [Kézirat.]
- Cigán, Juraj & Chrastina, Peter 2013. Pôvod bihorských Slovákov z hľadiska kri-tickej analýzy diela Grigoreho Benedeka (jazykový a historický kontext). *Český Lid* 100/2: 173–182.
- Departamentul de Limbi și Literaturi Slave. (<https://lett.ubbcluj.ro/departamentul-de-limbi-si-literaturi-slave/> – 2022.06.03.)
- Gregor, Ferenc 1993. *A szlovák nyelv magyar elemeiből (Mutatványfüzet)*. Budapest: ELTE Szláv Filológiai Tanszék.
- [Kozák Péter] 1998. Benedek Gergely. *Révai Új Lexikona* 2: 765–767.

⁴ A [Kézirat]-ként jelölt anyagok másolatát Székely Ildikó bocsátotta a rendelkezésemre. A szögletes zárójelbe tett évszámok feltételesek, az iratok tartalmából következtethetők ki.

